Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

HEIBERGSKE FAMILIEBREVE

UDGIVNE

AF

MORTEN BORUP

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG · KØBENHAVN · MCMXLIII

UDGIVNE
PAA BEKOSTNING AF
DET KONGELIGE DANSKE SELSKAB
FOR FÆDRELANDETS HISTORIE

EGMONT H. PETERSEN
KGL. HOFBOGTRYKKERI
KØBENHAVN K.

INDLEDNING

Tiden er faret uvarsomt frem med de Heibergske Familiepapirer. I Bogen »Fra det Heibergske Hjem« (1940) har Prof. Aage Friis skrevet deres Jammersminde. Med en Skødesløshed, der staar i grelt Misforhold til den Betydning, der maa tillægges det Heibergske Hjem som en varmende og lysende Kulturkilde omkring det 19. Aarhundredes Midte, har Efterkommerne forvaltet de aandelige Efterladenskaber, de var blevet indsat til Vogtere af. At ikke alt er gaaet til Grunde, maa vistnok anses som et Under. Noget af Arven er dog heldigvis i rette Tid overgivet til Trykken og saaledes blevet unddraget den almindelige Ødelæggelse. Det gælder i første Linie det Stof, der er samlet i de to af Fru Heiberg med forskellige Medhjælpere udgivne Skrifter: »Breve fra og til J. L. Heiberg« (1862) og Bogen »P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg« (1882). Dette sidste højst betydningsfulde og fængslende Værk skabte ny Interesse for den landsforviste Digter og affødte Aaret efter Prof. J. L. Heibergs Udgave af »Breve fra P. A. Heiberg«, der fik et Supplement i Overbibliotekar Birket Smiths Bog med den noget slæbende Titel »Til Belysning af literære Personer og Forhold i Slutningen af det 18. og Begyndelsen af det 19. Aarhundrede« (1884). De foreløbig sidste Publikationer af Heiberg-Breve har derimod den yngre Generation af Digterslægten til Hovedpersoner, nemlig Aage Friis' og Munchs Udgave af Johanne Luise Heiberg og A. F. Kriegers Breve (1914—15), det Bind af »Memoirer og Breve«, der under Titelen »Fra J. L. Heibergs Ungdom« (1922) bringer Breve, udvekslet mellem den 21-aarige Digter paa Rejse i Sverige, og hans Moder, Stedfader og Vennen Weyse, samt den ovenfor omtalte af Aage Friis udgivne Korrespondance mellem Johan Ludvig og hans Hustru, som skriver sig fra to forskellige Perioder af deres

Liv. Hvad der hidtil er offentliggjort af Heibergske Privatpapirer er da overvejende Familiebreve, bortset fra den allerførste Samling, der imidlertid er saa ufuldstændig, at man snarest maa ønske en samlet Udgave af Breve fra og til Digteren, Kritikeren og Teaterdirektøren J. L. Heiberg, en Opgave, som nærværende Udgiver med Tiden haaber at kunne skaffe Midler til at søge løst. Da det i en kommende Brevudgave formentlig vil være uoverkommeligt at genoptrykke de allerede offentliggjorte Familiebreve, har det forekommet naturligt som foreløbig Afslutning at fremlægge de utrykte Breve af privat Karakter, der endnu findes i vore offentlige Samlinger, for saaledes at gøre rent Bord for det paatænkte større Værk, hvis Rammer derved kan begrænses til at skulle tegne Billedet af J. L. Heiberg som offentlig Personlighed.

Under Forstudierne til en Heiberg-Biografi, som disse Papirers Udgiver er i Færd med at udarbejde, har det vist sig, at der — trods al Vandalisme — paa Rigsarkivet og i Det kgl. Bibliotek er bevaret betydeligt flere Familiepapirer, end man kunde vente, og at de naturligt former sig til to sammenhængende Grupper, nemlig *A:* Sønnens Breve til Faderen i Paris 1827—40, og *B:* Moderens til Børnene, især under disses forskellige Ophold i Udlandet. Hertil er som *Tillæg* føjet enkelte Brudstykker af andre ufuldstændigt overleverede Korrespondancer.

Johan Ludvig Heiberg var efter Faderens Landsforvisning i Aaret 1800 og Forældrenes snart efter følgende Skilsmisse blevet en fremmed for sin Fader. Han havde ganske vist ikke faaet Lov til at leve under Tag med Gyllembourg, men det var dog Moderen, der blev hans eet og alt, og uden at hun behøvede direkte at paavirke ham, blev han uvilkaarligt draget mere og mere over paa hendes Side. Det var derfor en simpel Retfærdighedshandling, da Sønnen i 1819 opfyldte et gammelt Løfte til sin Fader ved at drage til Paris og tage Ophold der i ca. 3 Aar. Ganske vist blev det daglige Samvær med Johan Ludvig Faderen en Kilde til stor Opmuntring, men samtidig krævede det betydelige økonomiske Ofre af ham. Af det første af de her aftrykte Breve ses det, at dette har givet den gamle Anledning til megen Bitterhed, ja ligefrem har fremkaldt et Brud mellem Fader og Søn, der bl. a. medførte, at de i en Aarrække — lige til 1827 — ophørte med at skrive til hinanden. Fru Heibergs Paastand (i Bogen »P. A. Heiberg og Th. Gyllembourg« 1882 S. 449), at Korrespondancen mellem Fader og Søn stadig fortsattes, maa derfor være fejlagtig. Ogsaa en anden Fejl i

denne Bog finder sin Berigtigelse ved et af de her gengivne Breve (Nr. 5), nemlig Hypotesen om at der yderligere skulde have foreligget den Grund til Misstemning, at P. A. Heiberg inden Sønnens Afrejse havde villet arrangere et Giftermaal for ham. Det er først i 1829, altsaa 7 Aar efter at J. L. Heiberg er vendt tilbage fra Paris, og efter at det gode Forhold atter er tilvejebragt, at Faderen spiller denne Trumf ud, idet han foreslaar ham at ægte en Datter af Nordmanden Haagen Mathiesen. Derom vidner ogsaa Fru Gyllembourgs Udtalelse i det Brev, hun 26. Septbr. 1831 sendte P. A. Heiberg (trykt i »Et Liv genoplevet i Erindringen« 1904 I 142), og hvori hun søger at undskylde, at Johan Ludvig 2 Aar i Forvejen afviste sin Fars Forslag: »thi jeg troer, at han allerede dengang elskede sin nuværende Kone«. Som bekendt lagde Johan Ludvig Heiberg første Gang Mærke til sin tilkommende Hustru ved Opførelsen af »Hans og Trine« paa Hofteatret i 1826. At P. A. Heiberg med sin Giftermaalsplan tilsigtede at gøre sin Søns Lykke, er derimod utvivlsomt. Haagen Mathiesen var en af Norges rigeste Købmænd, havde levet paa stor selskabelig Fod i Christiania, hvor han med sine udpræget demokratiske Anskuelser i 1797 med stor Gæstfrihed havde modtaget P. A. Heiberg, men blev lagt for Had paa Grund af sin Svenskvenlighed og slog sig derfor 1819 ned i Frankrig, hvor han drev store Børsspekulationer. 1826 underhandlede han med den danske Stat om at blive dansk Undersaat; om hans Position vidner det, at han i denne Anledning kunde tillade sig at stille sit Valgfædreland Betingelser for sin Option, idet han forlangte at faa Rang som Generalkrigskommissær i 2. Kl. Nr. 5, hvad den danske Regering virkelig ogsaa gik ind paa (se Haagen Krog Steffens: »Linderud og Slægterne Mogensen og Mathiesen« S. 148 ff. med to Portrætter, hvoraf det ene efter et Maleri af Jens Juel). Men P. A. Heibergs Plan gik i Lyset. Efter først høfligt at have stillet sig imødekommende over for Faderens ærefulde Tilbud trak Johan Ludvig sig diplomatisk ud af den Snare, der var lagt for hans Fod, og forbeholdt sig, naar Tidens Fylde kom, efter dansk Sæd selv at træffe sit Valg af Livsledsagerinde. Det var derfor ikke underligt, at den gamle i 1831 modtog Sønnens Efterretning om, at han havde giftet sig — og tilmed med et Medlem af den efter fransk Tænkemaade ret ilde berygtede Skuespillerstand — med temmelig stærkt Mishag, og der udkrævedes megen baade skriftlig og mundtlig Overtalelseskunst (Fru Gyllembourgs Brev af $^{26}/_{9}$ 1831, trykt i

»Et Liv« I 141 ff., og H. C. Andersens Besøg hos ham i Paris, se Note 1 til Br. 23) for at faa ham til at frafalde sin ugunstige Mening om sin Svigerdatter. Helt rolig i Sindet blev han først, da han i 1836 lærte hende personlig at kende i Paris.

Der er dvælet saa udførligt ved dette Forhold, fordi det utvivlsomt bidrog til at lægge en vis Afstand mellem Fader og Søn, hvad den her aftrykte Samling Breve ogsaa bekræfter. Johan Ludvigs Breve til Faderen er venlige i Tonen, men ikke overvættes hjertelige. Naar den ensomme, snart helt blinde gamle Mand, der i sine senere Leveaar maa have sine nærmestes Breve skrevet paa et fremmed Sprog af Hensyn til, at de skal læses højt for ham, formodentlig af et Tyende, klager over at han saa sjældent hører fra sin Ludvig, kan man ikke undgaa at fatte Medlidenhed med ham. Ogsaa Moderen havde i 1812, da det unge Menneske for første Gang var blevet sluppet ud i Verden for at følge med hendes Mands svenske Slægtninge til Stockholm, jamret over, at hans Breve var kolde og følelsesløse. Sin Moders Bebrejdelser afpareredе han da behændigt med dette Ræsonnement: »Naar Du nu ikke i enhver Linie i mine Breve seer Udtryk af ... Kjærlighed, saa troer Du, at jeg ikke besidder den, og mener at der ikke kan være Ild, hvor man ikke bestandig seer Lue. Men deri tager Du feil. Omendskjøndt jeg ikke er et Fyrtaarn, der lyser paa flere Miles Afstand, saa er jeg dog derfor ikke nogen haard Flintesteen, der ikke giver Gnister, førend den bliver banket med Jern og Staal« (»Memoirer og Breve« XXXVII S. 226 f.). Man gør sikkert rigtigt i at lægge denne Udtalelse til Grund for Betragtningen af hans Brevveksling med Faderen og foruden de Misforstaaelser, der kunde opstaa mellem Fader og Søn, regne med Johan Ludvigs medfødte Reserverthed som Forklaring til den kølige Atmosfære i Brevene til Paris. Har man først forsonet sig med dette, vil man ogsaa efterhaanden faa Øje for, at han — trods al Forbeholdenhed — omfattede sin Fader med dyb Pietet.

Yderst beklageligt er det, at man kun een Gang faar P. A. Heibergs Røst at høre. Hvorledes det er gaaet til, at hans Skrivelser, der sikkert har været Sønnen kære og værdifulde Dokumenter, er gaaet til Grunde, vides ikke. Man har vanskeligt ved at tro, at J. L. Heiberg ved den Autodafé, han i sit sidste Leveaar foranstaltede paa sit Brevarkiv, selv skulde have tilintetgjort dem. Imidlertid maa man slaa sig til Taals med, hvad der af Sønnens Svar og af de trykte Heibergske Memoire-

værker og Brevsamlinger har kunnet udvindes til i Noterne at udfylde denne væsentlige Lakune.

Samlingens andet Tyngdepunkt udgøres af Fru Gyllembourgs Breve til Børnene, hvis Svar i visse Tilfælde ogsaa er bevaret. Disse Papirer har haft en særdeles dramatisk Historie, idet Flertallet af dem — som nærmere skildret af Aage Friis i Indledningen til »Fra det Heibergske Hjem« — i 1936 blev solgt til en Flyttemand ved en Pulterkammerrydning og blot ved Teaterhistorikeren Rob. Neiiendams Aandsnærværelse blev reddet fra Undergang. Eftertiden har Grund til at være ham taknemmelig for hans Indgriben. Fru Gyllembourg er som Brevskriver blevet ret haardt bedømt for sine lange Defensionsindlæg til P. A. Heiberg, som man har fundet teatralske. Det er derfor af ikke ringe Interesse i Brevene til Børnene at se hendes Menneskevæsen udfolde sig jævnt og naturligt. Meget karakteristisk er det langt overvejende Antal af hendes Epistler, omend formelt stilede til begge Ægtefællerne, i Realiteten rettede til Svigerdatteren alene. Ligesaa mandlig den første Gruppe af Brevene er, ligesaa kvindeligt betonet er derfor den anden. I Sønnens Breve taler overvejende Forstanden, i Moderens baade Følelse og Forstand. J. L. Heibergs Korrespondance med Faderen omhandler fortrinsvis det offentlige Livs Problemer, Fru Gyllembourgs med Johanne Luise har en mere begrænset Horisont, giver Udtryk for det kvindelige Følelsesliv og beskæftiger sig overvejende med dagligdags Hændelser, men tegner netop derigennem et ypperligt Billede af københavnsk Borgerliv i 1830'erne og 40'erne.

Det var ikke nogen let Stilling, den purunge Johanne Luise Pätges kom til at indtage ved sit Giftermaal med Fru Gyllembourgs højtelskede Søn. Efter Moderens Mening kunde den bedste Hustru ikke være for god til hendes Ludvig. Men det var heller ikke uden sine Vanskeligheder for Fru Gyllembourg at leve Side om Side med sin Søn og Svigerdatter. Baade den gamle og den unge Kvinde løste denne Opgave ikke blot med Diplomati, men ud af et kærligt Sind. Fru Heibergs Følelser for sin kloge og varmtfølende Svigermoder er velkendt fra Fortalen til 2. Udg. af Fru Gyllembourgs samlede Skrifter og fra »Et Liv genoplevet i Erindringen«; at de af et oprigtigt Hjerte gengældtes af Svigermoderen, bærer hver Linie i de her meddelte Breve Bud om. Den dybe Tilfredshed, hvormed den gamle Frue kort efter Brylluppet modtager sin Søns Hilsen, at Hustruen har gjort ham lykkelig, inde-

holder Forklaringen paa, at Forholdet mellem de to kvindelige Parter gennem et langt Samliv kom til at forme sig saa forholdsvis harmonisk, som det gjorde. Men megen Klogskab og Takt maatte der naturligvis udfoldes paa begge Sider. Kun saaledes blev det muligt, at Fru Gyllembourg til sin Død, der traf hende i høj Alder og stærkt legemligt svækket, kunde faa et virkeligt Hjem hos sine Børn. Hendes sidste Breve, fra 4 Aar før hendes Livsafslutning, bærer stærkt Præg af hendes aftagende Synsevne, der tvang den ellers saa flittige Brevskriverske til at lære sig Begrænsningens Kunst.

En naadig Skæbne har af denne Korrespondance ogsaa bevaret enkelte af Ægteparret Heibergs Svar, og ganske særlig maa man være taknemmelig over, at der dog er fundet eet fra Fru Heibergs Haand. Alene det, at det stammer fra Tiden umiddelbart efter Brylluppet og giver smaa Billeder af de nygiftes Samliv, er tilstrækkeligt til at give det Værd. Men ogsaa hele dets mangelfulde Form er af stor Interesse, fordi det i et Lynglimt røber det Dannelsestrin, Jfr. Pätges stod paa i det Øjeblik, da Joh. Ludv. Heiberg forenede sin Skæbne med hendes. Dette Brev er derfor ogsaa — i Modsætning til det Princip, der med fuld Ret er lagt til Grund for Udgivelsen af de store Udgaver af hendes Breve — gengivet med alle dets formelle Ejendommeligheder.

Som Tillæg til den første Gruppe er meddelt tre Ungdomsbreve fra J. L. Heiberg, hvoraf det ene viser den 22-aariges Kvaler ved at skulle forfatte et Pligtbrev til sin gamle Bedstemoder, medens han i de to følgende Breve til Farbroderen bedre forstaar at anslaa den rette utvungne Familietone. Endelig er der som Supplement til Fru Gyllembourgs Korrespondance føjet et Brev fra hende til hendes Søster Lise Jürgensen, som ikke savner sin Interesse ved de Udtalelser, hun kort efter P. A. Heibergs Landsforvisning fremsætter om sin Mand.

*

Udgiveren skylder Forstanderen for Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie, Hr. Professor, Dr. phil. *Aage Friis,* og dets Sekretær, Hr. Arkivar, Dr. theol. *Bjørn Kornerup,* megen Tak for den Liberalitet, hvormed de har optaget denne lille Brevsamling i Selskabets Skriftrække, ligesom Teatermuseet ved dets Leder, Hr. *Robert Neiiendam,* for Tilladelse til at aftrykke 2 Breve, der ejes af Museet. Alle de øvrige tilhører Rigsarkivet (forkortet *R.A.*) og Det kgl. Biblio-

tek (*K. B.*). Hvor intet andet er angivet, findes Brevene i den første Afdeling imellem P. A. Heibergs Papirer og i den anden Afdeling i Johanne Luise Heibergs Arkiv (begge i R. A.). Inden for den første Gruppe er samtlige Breve medtaget, ogsaa de 13, der tidligere har været delvis trykt (hvorom Oplysning gives i Noterne), medens der af den anden Gruppe, som paa faa Brudstykker nær bringer hidtil utrykt Stof, er udeladt ganske enkelte, der skønnes at være uden Interesse. Gengivelsen er bogstavret; der er intet Forsøg gjort paa at rette Fejlene i de franske Breve, ligesom Tegnsætningen, der for Fru Gyllembourgs Vedkommende afviger meget fra Nutidens, bl. a. ved at hun ofte skiller Subjekt fra Verbum ved et Komma, er bevaret. For Hjælp ved Korrekturlæsningen bringer jeg min Ven, Lektor *Hakon Müller*, en hjærtelig Tak.

J. L. HEIBERG TIL P. A. HEIBERG

1.

Kjøbenhavn den 30te Juli 1827. [*besv. 12te Oktober 1827*].

Ihvor meget smerteligt end Dit Brev af 13de Juli indeholder, vilde det dog, kjæreste Fader, være utaknemmeligt, om jeg fortaug, hvor stor, hvor inderlig en Glæde det har foraarsaget mig, atter at faa et Brev fra Din Haand.

Ihvad Bebreidelser jeg end maatte have at gjøre mig i Henseende til vort Forhold, maa jeg dog fritage mig for den Beskyldning, ei at have *villet* gjøre det første Skridt til at forsone dig med mig, og det endog, som Du siger, af *Stolthed*. Nei visselig, min Moder, Schmidten [1] og flere endnu kunne bevidne, hvor meget jeg har ønsket at turde gjøre det første Skridt, men dit Forbud, om ogsaa fem Aar gammelt, gjorde mig det umuligt. Min Moder og Schmidten have ofte givet Dig Efterretninger fra mig, have ligeledes underrettet mig om Dig og Din Tilstand, begge Dele paa min Begjæring saavel som efter egen Tilskyndelse; jeg har, naar Leiligheden tilbød sig, sendt Dig mine her udkomne Smaating. I alt dette, saa ubetydeligt det er, har Du dog ikke kunnet undlade at see min Bestræbelse efter at nærme mig til Dig; og jeg har ofte trøstet mig ved, at vi dog i Virkeligheden vare i Correspondance med hinanden, omendskjøndt vi, i Henseende til Formen, ikke vare det.

De Ubehageligheder, jeg har forvoldet Dig, smerte mig dybt. Hvad jeg kunde sige, om ikke til min Retfærdiggjørelse, saa dog til min Undskyldning hos en Fader, vil jeg i det mindste idag ikke berøre, men kun bede Dig være overbeviist om, at jeg i alle mine Planer og Foretagender, stedse har det Maal for Øie, at erstatte Dig hvad Du i udlagte Penge har opoffret for mig, samt at jeg ikke har noget inderligere Ønske, end at Himlen maa paa begge Sider spare vort Liv saalænge til jeg kan give Dig Beviser paa min Taknemmelighed.

Ogsaa dette var en vigtig Bevæggrund for mig til at forlade det slette Embede [2], jeg havde i Kiel. Dersom Udsigterne havde været

gode, vilde jeg ikke have gjort det; men der var al Sandsynlighed for at jeg vilde blive staaende paa samme Fod for stedse. Det var saaledes høist nødvendigt, at jeg, istedenfor at lade mit ringe Lys blive skjult under en tydsk Skjæppe, søgte i mit Fædreland at aabne mig en bedre Bane ved Hjelp af de Talenter og Kundskaber, som jeg ønskede at gjøre gjældende, men som der paa hiint Sted ikke var Leilighed for mig til at anvende. Allene det af mig redigerede Ugeblad, *Kjøbenhavns flyvende Post*[3], forskaffer mig næsten lige saa stor en Indtægt, som hele Gagen af mit Embede i Kiel. Under 5te Juni sendte jeg Dig, ved Hr. Capelmusicus Mohr[4], de indtil da udkomne 45 første Nummere deraf, men da Hr. Mohr først gjør en Reise i Tydskland, vil det vel endnu vare nogle Maaneder, inden han kommer til Paris. Jeg skal fortsætte Tilsendelsen deraf, saasnart der tilbyder sig en Leilighed.

I denne Sommer har jeg været meget beskjæftiget med en Theater-Entreprise. Efter at have erholdt Tilladelse til at benytte det kongelige Theaters Locale og Garderobe i Sommermaanederne, har jeg, i Forening med nogle af vore bedste Skuespillere og Skuespillerinder, ladet opføre Comedier, for egen Regning, to Gange om Ugen. Men Entreprisen har endnu ikke svaret til mine Forventninger. Al Fordelen er medgaaet til at betale de Spillende, saa at jeg maa være glad ved at komme skadesløs derfra; thi paa Gevinst er denne Gang ikke at tænke. Den 9de August agter jeg at høre ganske op dermed for i Aar[5].

Jeg behøver ikke at forsikkre, at jeg samvittighedsfuldt, og overeensstemmende med Din Forskrift, skal opbevare den Pakke, som Du bebuder, at jeg skal erholde under Lector Rothes[6] Adresse. Den har allerede tilforn været i mit Værge, som Du vel erindrer.

Min Moder hilser Dig paa det venligste. Hun skal med Taknemmelighed modtage Rouget de Lisle's[7] Sange.

Schmidten er i denne Tid paa Landet, for at nyde Universitets-Ferierne. Carsten Hauch er kommen tilbage i disse Dage, og desværre med eet Barn mindre, end da han reiste ud[8]. Han er dog nu temmelig fattet i sin Ulykke. Han har i Udlandet skrevet fire store dramatiske Værker, som Tieck i Dresden har erklæret for at være noget af det Bedste, der er skrevet siden Göthes brillante Tid. Han er nu ansat som Professor i Naturhistorie og Physik i Sorø.

Med fornyet Tak for Dit kjærkomne Brev, beder jeg Dig om at gjentage Din Godhed, samt lade mig blive Din Correspondent i Kbhavn, hvem Du giver i det mindste en Deel af Dine literaire

Commissioner. Tillad mig ligeledes at skrive Dig til herefter, naar jeg maatte have noget literairt eller andet Interessant at tilmelde Dig. I Haabet herom henlever jeg

Din taknemmeligste og hengivneste Søn,

J. L. Heiberg.

2.

Kjøbenhavn den 5te November 1827. [*besv. 3. December 1827*].

Kjære Fader!

For omtrent 14 Dage siden modtog jeg fra Matthiesen [1] den til mig bestemte Pakke, for hvis Indhold jeg takker Dig ret meget. Den forseglede Bog har jeg forvaret paa et sikkert Sted. Af de andre to Bøger var især Proceduren angaaende Visen [2], og Llorentes Oversættelse af de politiske Aphorismer [3] mig meget kjærkomne. Hvad den sidste angaaer, da mener jeg at den, som en liber rarissimus, ikke bør forblive i privat Mands Værge, men skjænkes til en offentlig Samling. Vore store offentlige Biblioteker har jeg imidlertid ikke villet unde dem, thi hvad som kommer til dem, bliver næsten mere unddraget den offentlige Opmærksomhed, end givet samme i Hænderne. Jeg har saaledes troet at efterkomme Din Bestemmelse ved under Dags Dato at forære dette Skrift til vort for to Aar siden oprettede Athenæum [4], som allerede tæller en Bogsamling af henved 2000 Bind, og som desuden bestaaer af omtrent 300 Medlemmer af de mest dannede Klasser, og hvori der paa een Dag læses mere end i en heel Maaned paa Kongens eller Universitets-Bibliotheket. Ved en sjelden Bog, som denne, er det nødvendigt at anvise den et Sted, hvor den deels ikke gaaer tabt, og deels kan vække den største Opmærksomhed.

Dersom Hamborgerpostens Ankomst til Paris ikke har forandret sig, siden jeg var der, saa maa dette Brev komme Dig ihænde paa Din Fødselsdag [5], en Dag som vi nogle Gange have tilbragt sammen paa en behagelig Maade, og hvortil jeg denne Gang atter bringer Dig mine varmeste Lykønskninger. v. Schmidten, som jeg talte med igaar, paalagde mig, ligeledes at bringe Dig hans.

Rahbek og Schwartz [6] ere de af Dine gamle Venner, som jeg oftest seer. De befinde sig begge vel. Schwartz er iaar bedre ved Helbred end han længe har været. Naar man undtager, at han har lidt besværligt for at gaae (hvilket dog ikke hindrer ham i at besøge Comedien temmelig flittigt), er han siden flere Aar næsten ufor-

andret. Ved Bournonville fik jeg nylig en Hilsen fra Dig. Kjøbmand Poulsen fra Drammen[7] er her i denne Tid, og bliver her formodentlig i Vinter. Hans Stilling er ikke heldig, thi han kan ingensteder finde Ansættelse. Nylig reiste han paa maa og faa til Riga, men kom med uforrettet Sag tilbage. Han besøger mig af og til, og taler stedse om Dig med den varmeste Beundring for de Skrifter, som Du lader trykke i Norge[8]. — Din Navne, Heiberg Jørgensen[9], er bleven Præst i Jylland, og har havt Bryllup med sin Cousine, Thomasine Koch. — Af offentligt eller privat Nyt veed jeg forresten intet, som kan interessere Dig. Naar der skulde være noget, vil jeg tillade mig at lade Dig det vide, thi omendskjøndt jeg seer, at Du har forladt La Revue encyclopédique[10], vil Du vel paa andre Maader kunne anvende det. Een af Julliens nuværende Correspondenter her i Byen (jeg veed ikke om han har flere) er Hr. Borring[11], som Du maaske har seet i Paris, da han var der for et Aars Tid siden. Af alle mig bekjendte franske Blade, er der intet som i literair Henseende behager mig saa meget som Le Globe[12]; det forekommer mig at være det grundigste og meest videnskabelige af dem alle. Vi [holde] det i Athenæum, hvor vi ogsaa have La Revue encyclopédique, Férussacs Bulletin[13], Bibliothèque universelle[14], le Constitutionnel[15] og Journal des Débats[16], Moniteuren[17] ikke at forglemme.

Min Moder har isinde at skrive et Par Ord paa dette Brev. Jeg bliver saaledes nødt til at holde op, for ei at optage al Pladsen. Jeg forbliver

Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

3.

Kjøbenhavn den 29de December 1827. [*besv. den 11te Febr. s.* (ɔ: *n.*) *A.*].

Kjære Fader!

Dit Brev af 3die dennes modtog jeg ganske rigtig paa min Fødselsdag[1], og takker Dig af ganske Hjerte, for den Godhed, hvormed Du har mindedes den, saavelsom for Din Lykønskning til Nytaaret. At min Lykønskning til samme Fest først nu kommer til Dig, maa Du tilskrive den sørgelige Omstændighed, at Skarlagensfeberen saaledes har raset i vor Familie, at vi aldrig komme til at glemme de Spor, den har efterladt. Min Moder var for et Par Maaneder siden flyttet ind i den samme Gaard[2], hvori Buntzens

og Saintaubains boe. Hele dette Huus er ved den ondartede Skarlagensfeber blevet til et Quarantaine-Hospital. Alle Buntzens fem Børn ligge paa eengang syge deraf, skjøndt uden Fare; men den har desværre tillige angrebet nogle af de Voxne, hvorved min Tante Bolette Saintaubain har havt den Sorg at miste, i et Forløb af 8 Dage, to voxne Børn, nemlig hendes eneste Datter, Albertine [3], og hendes næstældste Søn, Frederik [4], som var Lieutenant ved det holsteenske Landseneer-Regiment, og forlovet med en Frøken Tscherning, Søster til Lieutenanten [5], som Du kjender. Betagen af Skræk over disse Ulykker, er min Tante Saintaubain flyttet ud af Huset med de to Sønner [6], hun endnu har tilbage; ligeledes Camilla Buntzen [7] med et spædt Barn, som endnu var undgaaet Smitten. Nu ere der ingen andre tilbage i Gaarden, end de syge Børn, Buntzen og min Moder, som begge have havt Sygdommen i deres Barndom. Jeg, som ogsaa har havt den, kommer der daglig, og gaaer de Syge tilhaande saa godt jeg kan. Ogsaa Tjenestefolkene ere for en Deel blevne angrebne af Smitten, og Confusionen derved bleven endnu større. Under disse sørgelige og urolige Begivenheder har det ikke været mig muligt at skrive Dig til, og jeg har heller ikke villet gjøre det, førend jeg haabede at det var kommet til et Hvilepunkt i vore Ulykker. Maatte kun dette Haab ikke blive tilskamme!

Jeg hører at Capelmusicus Mohr, med hvem jeg havde sendt Dig en Pakke, indeholdende en halv Aargang af min flyvende Post, er død i Cassel. Gid nu kun ikke de som skifte hans Bo, sende denne temmelig store Pakke, paa Posthuset! Men i saa Fald kan du jo lade den retournere, uden at aabne den, da du jo nok vil kjende min Udskrift; thi den er ikke Portoen værd. Jeg skal nu, saasnart jeg kan faae fat paa en sikker Reisende, sende Dig den hele Aargang complet. — Poulsen, som jeg har fortalt, hvor kostbar hans ubetydelige Pakke har været Dig, er meget bedrøvet derover, men forsikkrer, at Feilen ikke er hans, thi en Reisende havde paataget sig at bringe den fra Riga til Helsingør, og derfra besørge den med en bestemt Skibsleilighed til Håvre, men han har formodentlig, som saa mangen Anden, fundet det beqvemmere at kaste den underveis i en Postkasse.

Af Aviserne har Du maaske seet, at man nu ogsaa her tillands har begyndt at gjøre Indsamlinger for Grækerne [8]. Dog er det temmelig ubetydeligt, hvad som er indkommet, og Grunden hertil maa vel ikke saa meget søges i vor Fattigdom (i det mindste mærkes denne ikke for nærværende Tid, da Madame Catalani [9] opholder

sig her, og synger paa det kongelige Theater for fuldt Huus, uagtet Billetpriserne ere forhøiede til det 4dobbelte), men snarere i den Omstændighed, at de, som forestaae dette Foretagende, ere deels berygtede eller ilde anseete Mennesker, som Blok Tøxen [10], deels aldeles obscure Personer, som en vis Hr. Stockfleth [11], som paa den naragtigste Maade takker i Adresse-Avisen for alle indsendte Bidrag, blandt andet ogsaa for 12 Tinskeer, som en Kandestøber har indsendt, og udgiver et eget Ugeblad under Titel af Grækervennen, bestemt til »at skildre det ulykkelige Grækenlands Jammer«. Ved disse og lignende Overdrivelser er Tingen desværre kommen i Foragt. Dog findes der ogsaa hos os nogle agtede Talsmænd for Grækerne, nemlig Grev Holstein til Letraborg [12], og Pastor Bastholm i Slagelse [13], Udgiver af den nordsjællandske Avis. Til den sidste har Prinds Christian indsendt 500 Rbdlr. Jeg haaber, at Slaget ved Navarino, og de vigtige Følger, som denne Begivenhed synes at ville have, vil saaledes forandre Grækernes Stilling, at alle disse i sin Tid respectable, men nu noget for sildige private Bestræbelser for deres Vel vil blive overflødige.

De ved Abrahamson [14] sendte Pakker har jeg modtaget fra Rahbek, og takker for dem. Schmidten, som jeg lod læse Dit sidste Brev, takker Dig for Din venlige Hilsen, og skal snart have den Fornøielse at skrive Dig til. Han er i denne Ferietid hos sine Forældre i Frederiksborg. Paa min Fødselsdag spiste vi sammen paa en Restauration, og drak Din Skaal i Champagne.

Jeg takker Dig for Din Godhed, at lade mig tilsende de af Dine Skrifter [15], som ere udkomne hos Rode i Drammen. Jeg venter med Længsel paa at modtage dem.

Til det nye Aar ønsker jeg Dig Sundhed, Held og Lykke, samt fornyet Skribent-Ære. Min Moder gjør det samme Ønske. Naar hun kommer lidt mere i Ro, vil hun selv skrive. Ogsaa fra Tscherning, som er her i denne Tid, har jeg mange Hilsener til Dig.

Jeg forbliver

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

4.

Kjøbenhavn den 19de April 1828. [*besv. den 9de Juny*].

Kjære Fader!

Dit Brev af 11te Februar lod jeg dengang, ifølge Din egen Begjæring, ubesvaret, eftersom jeg vidste at Rahbek ganske rigtig

havde modtaget Dit Brev, og jeg ikke vilde lade Dig betale Postpenge for denne Efterretning, thi meget mere end dette havde jeg dengang ikke at melde Dig.

Idag har jeg derimod adskilligt at fortælle, hvoraf det Vigtigste er, at tre Danske med det første ville besøge Dig. Den første er Dr. med. Larpent[1], en Søn af Uhrmageren af samme Navn. Han reiste igaar over Amsterdam directe til Paris, hvor han agter at logere i hôtel de Copenhague. Den anden er Schmidten, som reiser paa næste Fredag, ligeledes directe, og vil boe sammesteds. Endelig den tredie er een af vore bedste Skuespillerinder (ikke i Elskerindefaget), Jfr. Jørgensen[2], en Dame af meget god Opdragelse og af stor Dannelse. Hendes Hovedøiemed er at see Theatrene, fornemmelig Melle Mars[3], for hvis Skyld hun vel bliver nødt til at gjøre en Afstikker til Lyon. Hun ledsages af sin Broder, Hr. Skram[4], en ung Mand, som jeg ikke kjender meget til. Baade Larpent og Jfr. Jørgensen ere meget behagelige Mennesker i Omgang, saa at det vist vil interessere Dig at gjøre deres Bekjendtskab, ligesom de ogsaa glæde sig meget til Dit.

Med Dr. Larpent sender jeg Dig *Den flyvende Post* for 1827, complet, indhæftet, og af Aargangen 1828 de indtil hans Afreise udkomne 30 første Nummere, løse. Med de andre to Reisende skal jeg ligeledes sende nogle andre Smaating, blandt andet nogle Piecer og Blade som have Hensyn paa en i den flyvende Post ført Strid med Oehlenschläger[5], hvorom Grosserer Nathanson[6] sagde mig, at han nylig havde fortalt Dig eet og andet.

Der er foregaaet store Forandringer i Frankrig[7], siden vi sidst corresponderede, og flere ville sagtens finde Sted om kort Tid, baade i Frankrig og i Europas øvrige Lande. Det er en interessant Tid at reise til Paris i. Jeg haaber at især Schmidten vil bringe en Deel Efterretninger hjem med sig, for at tilfredsstille vor Videlyst. Ogsaa her seer det efter de sidste Efterretninger temmelig krigersk ud; dog er det ligefrem, at vi, i Tilfælde af en Krig, vil, ifølge vor Politik, træde til det tyrkiske Parti.

Af Aviserne seer jeg, at Din Afhandling om det Arbitraire[8] er udkommen i Norge; men det belovede Exemplar deraf har jeg endnu ikke modtaget.

Jeg har spurgt Molbech, af hvad Grund han hverken havde svaret Dig eller Van Pradt[9]. Han sagde mig, at hans Hensigt længe havde været at meddele de af Van Pradt forlangte Angivelser, men at der vare saa uovervindelige Vanskeligheder for dette Arbeide, at han for Øieblikket ikke kunde paatage sig det,

hvilket han med det første nærmere skulde forklare enten Dig eller ham.

Den langvarige Sygdom hos Buntzens og Saintaubains er nu overstaaet, og med Undtagelse af de to Offre, som Døden udkaarede sig, er nu Alt ved det Gamle.

Her i Byen gjøres nu allerede usædvanlige Tilberedelser til Prindsesse Vilhelmines Formæling med Prinds Frits [10], til Efteraaret. Juveleer Henriques [11] skal med det første reise til Paris, for at indkjøbe Juveler. En her i Byen bosat fransk Coiffeur, ved Navn Causse reiser ogsaa til Paris, forsynet baade af Hoffet og private Folk med talrige Bestillinger paa Mode- og Luxus-Varer. Formælingen vil finde Sted omtrent ved Dronningens Fødselsdag, og der skal, i Anledning af denne dobbelte Fest, skrives et eget nationalt Fest-Skuespil. Dog veed man endnu ikke, hvilken Forfatter der bliver beordret dertil [12].

Prinds Ferdinand har i denne Vinter havt et Privat-Theater paa sit Palais, og har et Par Gange opført Skuespil for Kongen og Dronningen. Den sidste Forestilling var *Kong Salomon og Jørgen Hattemager,* hvori Prindsen selv spillede en Rolle [13]. Mig havde han anmodet om at være Regisseur ved Theatret, og skrive nogle Couplets, en Prolog og andre Smaating. Til Belønning derfor lod han mig tilstille en kostbar Diamantes-Brystnaal.

Min Moder har skrantet lidt i denne Tid, men befinder sig nu, Gud skee Lov, bedre. Hun vil med det første skrive Dig til, og har foreløbig bedet mig om at hilse Dig paa det venligste.

I Haab om snart at høre fra Dig, forbliver jeg

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

5.

Kjøbenhavn den 5te Juli 1828. [*besv. den 19de do.*].

Kjære Fader!

Dit sidste Brev (af 20de Juni) forefandt jeg, efter min Tilbagekomst fra en lille Landtour, først om Aftenen, da det allerede var for sildigt til at besvare det med Posten, hvorfor jeg, uagtet Dit Forlangende, blev nødt til at lade een Postdag gaae forbi.

Jeg kan ikke andet end være Dig taknemmelig for Dit gode Tilbud [1], hvoraf jeg med Glæde seer, at Du endnu har mig kjær, og tænker paa min Lykke. Et bestemt Svar er det mig imidlertid ikke muligt at give, af den Grund at jeg ikke kjender nogen af

de omtalte Piger. Den ældste har jeg seet i Paris, men da var hun endnu et Barn, skjøndt allerede dengang ret vakker. Dette er den eneste Vanskelighed, jeg har at gjøre; thi hverken noget Slags Fordom eller andre Forbindelser skal afholde mig fra at gaae ind paa Dit Forslag. Jeg veed derfor ikke bedre, end at Du beder Matthiesen om at tillade mig at fornye Bekjendtskab med hans Familie, og at omgaaes med den, enten nu strax, eller naar han kommer tilbage til Kjøbenhavn. Ved en fortsat Omgang vil det jo snart finde sig, om jeg troer, at kunne være tjent med een af hans Døttre, og — hvad som er ligesaa vigtigt, om hun skjøtter om mig, car il faut être deux, pour se marier. Troer du imidlertid at burde prevenere Matthiesen om Muligheden af dette Forehavende, eller er det bedre, ikke at gjøre det — det er noget, som Du selv bedst veed, og hvori jeg rolig overlader mig til Din Villie. Efter min Mening vilde det være bedst, om Du for det første fik Matthiesen til at skrive til sin Familie, at de skulde invitere mig, under eet eller andet Paaskud. Jeg har selv tænkt paa at give mig et Ærinde derop, hvilket vel ikke var vanskeligt, men det hjelper mig ikke stort, naar jeg ikke oftere kan komme der. Jeg haaber med det første at faa nærmere Efterretning derom.

Det glæder mig, at den flyvende Post i det Hele har Dit Bifald, kun med Undtagelse af den Reisendes Brudstykker[2], som rigtig nok — jeg tilstaaer det — falde noget i det Vidtløftige, og vel ogsaa i det Udelicate. Dog troer jeg, at der længere hen i dem forekommer Noget, som ei er uden Fortjeneste, og jeg beder Dig derfor, inden Du fordømmer dem, endnu at læse Nr. 55—56, og i Nr. 63 Fortællingen om Kjelderfolkene[3]. — I Henseende til Baggesen, da er jeg langt fra at forgude ham, som Du vil see, naar Du kommer længere hen i Bladet[4]. —

Jeg veed ikke, hvad jeg skal gjøre med mit Blæk, over hvis Bleghed Du klager. Jeg kjøber det hos en Mand, som almindeligviis ansees for at sælge det bedste, og hos hvem alle Comptoirer og Collegier kjøbe. For at bøde paa Blækkets Mangler, har jeg skrevet dette Brev med temmelig store Bogstaver.

Jeg har Adskilligt at fortælle Dig, men Tiden er mig knap idag. Jeg skylder desuden Schmidten Brev. Paa Tirsdag tænker jeg at skrive ham til, og at fortælle ham Eet og Andet, som han da mundtligt vil meddele Dig.

Jeg haaber at Jfr. Jørgensen har leveret Dig nogle smaa Udgaver af Comedier, som jeg har sendt Dig, for at Du kunde see Typographiens Fremgang her i Byen.

Seer Du Larpent, saa vær saa god at sige ham, at hans Fader er meget ængstelig over hans lange Taushed.

For de belovede Bøger takker jeg dig ret meget.

Hauch og jeg ere desværre blevne Uvenner i Anledning af Freyas Alter[5]. Hans Tiberius[6] skal jeg sende Dig med første Leilighed.

Min Moder hilser Dig paa det Venligste. Hun bifalder ganske mit Svar til Dig i den omtalte Sag.

Jeg forbliver med Taknemmelighed

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

6.

Kjøbenhavn den 9de August 1828. [*besv. 26. Aug. s. A.*].

Kjære Fader!

For Dit Brev af 19de Juli takker jeg Dig ret meget. Jeg skal benytte den Leilighed, som Matthiesen vil give mig til at freqventere hans Huus. Men jeg stoler paa, at han ikke lader sin Datter mærke hvad der er passeret mellem Dig og ham; thi dersom jeg troede, at han i denne Henseende tilsidesatte den nødvendige Delicatesse, saa vilde jeg ikke sætte mine Been i hans Huus; thi denne Omstændighed vilde, da Udfaldet af Sagen jo er meget uvist, genere os paa begge Sider.

Jeg har i denne Tid modtaget ved Lieutenant Bentz[1] og ved Etatsraad Thorlacius[2] adskillige Bøger fra Dig, hvoriblandt Din Stambog[3], Dine Comedier og et Exemplar af Chinafarerne[4], med skriftlige Forandringer. Næst efter at have takket Dig ret meget for denne Sending, har jeg i den Anledning et Spørgsmaal til Dig. Hr. F. Printzlau, Fuldmægtig i Theater-Comptoiret, Udgiver af dets ny Samling af *Det Kongelige Theaters Repertoire,* hvoraf Du har modtaget de 3 første Nummere, har bedet mig spørge Dig, om Du har noget imod, at han optager Chinafarerne med de deri gjorte Forandringer fra Din egen Haand, i sin Samling. Jeg har viist Etatsraad Collin[5], som er een af Directeurerne, disse Forandringer, og han har sagt, at han ønskede, Stykket skulde gaae til næste Saison, med en ny og forbedret Rollebesætning. Vi have nu en passende Fremstillerinde for Kjælderpigen, nemlig Jfr. Wulff[6]. Ogsaa Indtoget[7] ønskede Printzlau at indlemme i sin Samling, deels fordi det sædvanlig opføres i hver Saison, deels fordi det er blevet urigtigt aftrykt i Rahbeks Udgave[8]. Vær saa

god, ved Leilighed at lade mig Din Bestemmelse vide i denne Henseende.

Hr. Conferenceraad Rothe, Deputeret i det tydske Cancellie[9], spurgte mig forleden i H. M. Dronningens Navn, hvad Aarsagen kunde være, hvorfor ikke Fortsættelsen af hendes genealogiske Tabeller[10] var bleven anmeldt i La Revue encyclopédique[11], saa meget mere, som de første Hæfter vare blevne omtalte deri paa en for hende saa smigrende Maade. Jeg bad ham sige Hendes Majestæt, at dette vist nok ikke havde anden Grund end den, at Du har afbrudt Din Forbindelse med Jullien. Men hermed var han ikke tilfreds, og bad mig endelig sørge for, at der kom en fortsat Anmeldelse i samme Tidsskrift. Kan og vil Du besørge en saadan, siden den forrige har behaget saa meget? De senere Hæfter af Tabellerne findes vel sagtens paa det kgl. Bibliothek i Paris.

Det glæder mig, at Du i det Hele er tilfreds med den flyvende Post. I tydske Blade seer jeg, at Du ofte faaer Skyld for de Artikler, som staae i den. Især er Hofraad Müllner i Weissenfels[12] meget sikker i sin Sag, og nævner ofte Hr. Heiberg i Paris som Redacteur af den flyvende Post i Kjøbenhavn.

Din betydelige Gave til Athenæum har jeg allerede anmeldt for Vedkommende, som bleve paa den behageligste Maade overraskede derved. For de med samme Leilighed mig tiltænkte Skrifter takker jeg paa egne Vegne. I een af de Bøger, jeg fik med forrige Leilighed, fandt jeg en Extract af Le Courrier, betitlet: Dégoutantes publications des Jésuites. Jeg fandt den saa curiøs, at jeg strax oversatte den, og benyttede den i mit Ugeblad[13].

Jeg havde ikke ventet, at Schmidten skulde være reist paa Landet, inden mit Brev til ham ankom; thi jeg havde deri skrevet adskilligt, som jeg havde bedet ham fortælle Dig; blandt andet om den Concurrence[14] som Theater-Directionen havde aabnet for Oehlenschläger, Pastor Boye og mig, idet den opfordrede os til at indlevere hver sit Sujet til et Skuespil i Anledning af den forestaaende høie Formæling, dog uden Allusion paa denne; — en Concurrence, hvori jeg havde den Ære at vinde Prisen, saa at jeg nu er i fuldt Arbeide med dette Stykke, hvortil tillige kommer at jeg ogsaa er blevet overdraget at oversætte Operaen Le Colporteur[15], som skal opføres til Dronningens Fødselsdag. Min Tid er saaledes overordentlig knap i det første Par Maaneder.

Jeg ved ikke, om jeg har fortalt Dig, at Frue Rahbek er meget syg; hun har en formelig Svindsoet, og vil desværre neppe leve Sommeren tilende[16].

Oberst Pailhés[17] erindrer jeg meget vel. Det smigrer mig, at han endnu har mig i Erindring, og jeg beder Dig hilse ham paa det forbindtligste.

Det er mig en stor Ære, at Du har leveret Hr. Guérin[18] Noticer om mine Vaudeviller; men hvad der meest glæder mig, er at Du gjør meest af Aprilsnarrene og De Uadskillelige, som just ere dem, jeg selv sætter meest Priis paa. Sujettet til det sidste har jeg tildeels laant af et fransk Stykke: l'ami intime[19], men dersom Du kjender dette, vil Du finde en betydelig Forskjel i Plan og Udførelse.

Med mange Hilsener fra min Moder vil jeg slutte, idet jeg forbliver

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

7.

Kjøbenhavn den 4de November 1828. [*besv. den 27de Marts 1829*].

Kjære Fader!

At Du efter at have skrevet mig til, og sendt mig en Deel Bøger ved forskjellige Leiligheder, endnu ikke har modtaget noget Svar, maa Du undskylde med den Travlhed, hvori jeg har bevæget mig i det sidste Par Maaneder, og tildeels endnu; thi den herværende Formælingsfest, som ogsaa har givet mig meget at bestille, saavel ved Theatret, som med mangfoldige andre mindre Arbeider, er endnu ikke ganske forbi; og saa længe den varer, er her i hele Byen en saadan Forstyrrelse og Uro, at man selv paa sit Værelse neppe kan faae Tid til at samle to fornuftige Tanker i sit Hoved. Iovermorgen skal mit Skuespil i Anledning af denne Fest opføres[1]. Uagtet jeg saaledes kunde have været fristet til at opsætte mit Brev endnu et Par Dage, for da med samme Leilighed at give Dig Underretning om, hvad Virkning det har gjort, saa er der dog en anden, væsentligere Bevæggrund, som byder mig at skrive idag, nemlig Erindringen om Din Fødselsdag, hvortil jeg ikke kan undlade at bringe Dig min hjærteligste Lykønskning, med det bedste Haab om at Du maa tilbringe denne Dag ved god Sundhed og med et fornøiet Sind, et Ønske, som med det samme bringes Dig fra min Moder og fra Professor Schmidten, der har bedet mig bringe Dig hans foreløbige Hilsen, da han selv med det første, naar han har samlet noget mere Stof til et Brev, vil gjenkalde sig i Din

Erindring. Gid denne, os Alle saa kjære Dag ofte maa vende tilbage, og stedse finde Dig lykkelig!

Jeg har modtaget Din Samling af græske Autorer, de to mig tilstillede Manuscripter og den svenske Comedie, ligeledes et Exemplar af den portugisiske Constitution [2], som jeg har tilstillet Athenæum, hvis Taksigelse for Din forrige betydelige Gave Du sagtens har modtaget. Dine tvende i Norge trykte Skrifter havde jeg allerede modtaget fra Forlæggeren, inden Du var saa god selv at tilstille mig dem. Det ene Exemplar af Skriftet om Enevoldsmagten [3] har jeg maattet overlade til en Hr. Christiani [4], Syndicus i — jeg husker ikke hvilken Stad i Tydskland *); han vil benytte det til en Artikel i de i Stuttgart udkommende Politische Annalen. Det andet, elegant indbundne Exemplar har jeg naturligviis selv beholdt, men har kun flygtigt kunnet læse det, formedelst de idelige Anmodninger om Laan, der gjøres mig af Folk, jeg ikke kan nægte det. — Ogsaa for Tilsendelsen af Reinholdts [5] Breve takker jeg Dig ret meget. Det er langt fra, at jeg — som Du siger — skulde kaste denne Skat paa Ilden. Du viste mig i Paris mange Breve fra Reinholdt, som alle vare høist interessante, og jeg glæder mig ret til at læse den hele Samling, saasnart jeg faaer lidt Otium. — Schmidten har tilstillet mig Feldborgs Denmark delineated [6], La Pucelle [7] og Aretino [8], men har tillige sagt mig, at det nok var skeet ved en Feiltagelse, at han havde faaet disse Bøger med i sin Pakke, hvorfor jeg ogsaa, saasnart Leilighed gives, skal sende Dig dem tilbage.

Af Aviserne har Du vel seet, at Major Hansen af Staben, Lieutenant Tscherning af Artilleriet (som blev Capitain ved samme Leilighed) og Capitain Schlegel af Ingenieur-Corpset ere sendte til den franske Expedition i Morea [9]. Kongen kunde neppe have truffet et heldigere Valg.

General-Post-Directionen har ladet mig anmode om at skrive Inscriptioner til dens Transparenter ved Illuminationen, paa Grund af at Du havde skrevet dem ved den forrige lignende Festlighed [10]. Denne Ære har jeg naturligviis ikke vægret mig ved.

Om kort Tid skal jeg have den Fornøielse at skrive Dig et nyt Brev til, og bede Dig betragte dette Hastværks-Arbeide som intet andet end som en Overbringer af min Moders og mine Lykønskninger til Din Fødselsdag, og af vore Ønsker for Dit bestandige Vel. — Indtil Dato har jeg ikke hørt det allermindste fra Matthie-

*) en Søn af den afdøde Hof-Prædicant, der havde et Institut paa Vesterbro.

sen, og ønsker nu ogsaa, af flere Grunde [11], som jeg nærmere skal betroe Dig, at Tingen maa skrives i Glemmebogen.

Jeg forbliver

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

P. S. Med Frue Rahbeks Sundhed er det endnu bestandig uforandret. Sygdommen har antaget en meget langsom Gang, og da man ved at vinde Tid, undertiden vinder mere, saa er der maaskee noget Haab om hendes Helbredelse. Hun seer daglig Mennesker hos sig. Jeg selv var der for kort Tid siden, og forelæste hende Formælings-Stykket, paa hendes Begjæring. Rahbek er bleven Etatsraad i disse Dage, ligeledes Prof. Ørsted.

8.

Kjøbenhavn den 14de Marts 1829. [*besv. den 27de ditto, skrevet paa nye den 18de May s. A.*].

Kjære Fader!

Efter en lang Pause har jeg igjen den Fornøielse at skrive Dig til. Det har gjort mig ondt at høre, at Du har ængstet Dig over min Taushed i Anledning af Opførelsen af min Elverhøi. Imidlertid har nok Schmidten oplyst Dig om Grunden til min Taushed: Jeg havde nemlig skrevet Dig til et Par Dage i Forveien, i Anledning af Din Fødselsdag, og vilde ikke strax derpaa forvolde Dig en ny Udgift i Brev-Porto, saa meget mere som jeg ikke ansaae mit Skuespils Modtagelse af Publicum for saa vigtig en Gjenstand, og især ikke smigrede mig med, at Du interesserede Dig saa meget derfor. Jeg havde havt isinde at melde Dig derom en passant, naar jeg ellers havde noget at skrive. Hermed haaber jeg at Du undskylder min første Taushed; men at den endnu har vedvaret nogen Tid, havde sin Grund i min Sygdom, hvorom Du er bleven underrettet ved Schmidten. Baade min Moder og jeg ere nu helbredede efter Mæslingerne, omendskjøndt vi, formedelst den haarde Vinter, der var særdeles ugunstig for alle Convalescenter, længe have lidt og tildeels endnu lide af Følgerne af denne ubehagelige Sygdom. Naar Foraaret kommer, haaber jeg, at disse Følger ville være overvundne.

Siden jeg skrev sidst, har jeg havt meget at fortælle Dig, men min Moder og Schmidten have allerede underrettet Dig om det

Vigtigste. Saaledes veed Du, at jeg har ladet den flyvende Post ligge brak i Aar; jeg følte mig noget udtømt, og ønskede, en Tid at hvile fra dette Arbeide. Imidlertid er jeg bleven Med-Redacteur af et nyt Maanedsskrift for Literatur[1], hvoraf to Hæfter ere udkomne, og det tredie er under Pressen. Mine Bidrag dertil have formedelst min Sygdom og andre Beskjæftigelser hidtil været ubetydelige; men nu er jeg ifærd med en Critik over et nyt episk Digt af Oehlenschläger: Rolf Krage, i 12 Sange[2]. Schmidten har skrevet Dig til om dette Maanedsskrift, og har altsaa formodentlig nævnet Dig dets 14 Redacteurer, af hvilke de fleste, om ikke alle, ere Dig bekjendte. En Ubeqvemmelighed finder Sted i den Henseende, at de vigtigste literaire Arbeider just maae ventes fra disse 14 Redacteurer, som altsaa for det meeste kommer til at recensere hverandre indbyrdes. Det første Hæfte har allerede udmærket sig ved en fortjent Nedrivelse (skreven af N. David[3]) af et usselt panegyrisk Product, udgivet af Pastor Blicher i Anledning af Formælingen[4], og hvori han med en mageløs Frækhed sætter den danske Forfatning og Regjering over alle andre Landes, ja endog paastaaer, at saavel Handelen som Videnskaben intetsteds blomstre saaledes som her.

Du veed ligeledes, at jeg er bleven ansat som kongelig Theater-Digter, med en rundelig Gage af 600 Rbdlr. Sølv. Derfor er jeg forpligtet til at levere 4 Forestillinger om Aaret, dog kun Oversættelser eller Omarbeidelser, samt til at skrive alle ved Theatret brugelige Leilighedsdigte, som Sange, Prologer og Epiloger, og endelig at rette og forandre i andre Forfatteres Arbeider, naar Directionen maatte forlange det. Hvad jeg forresten skriver for Theatret, betales mig aparte. Hermed er jeg vel tilfreds. Jeg har seet den pudseerlige Forvexling mellem Dig og mig, hvortil denne Omstændighed har givet Anledning i Moniteuren[5], men jeg har forgjæves søgt om en Berigtigelse fra Din Haand; maaskee har den staaet i et andet Blad, som ikke findes her.

Tidlig paa Foraaret reise Hr. Architect, Professor Hetsch[6] (ved Kunst-Academiet) og Justitsraad Garlieb[7] (Bestyrer af Porcelains-Fabriken) til Paris. Især den første er en god Ven af mig, og ham agter jeg at medgive en Deel Sager, som maaskee vil interessere Dig, nemlig: Elverhøi, Fortsættelse og Slutning af den flyvende Post, den nye Udgave af Chinafarerne, for hvilken Hr. Secretair Printzlau[8] (en Søn af Din gamle Ven) har bedet mig aflægge Dig sin foreløbige Taksigelse; endvidere Østergade og Vestergade, et nyt med stort Bifald modtaget 5 Acts-Lystspil af

en Anonym[9], vist nok det bedste, som er skrevet siden Dine Comedier og Gulddaasen[10]. Ligeledes skal medfølge Blichers omtalte Piece, og hvad som er udkommet af Maanedsskriftet for Literatur. Schmidten har sagt mig, at Du havde tænkt paa at levere mig nogle Bidrag til den flyvende Post, hvilket vilde være mig særdeles behageligt; men disse Bidrag kan endnu komme mig til Nytte, da det er min Hensigt at lade Bladet udgaae fra næste Nytaar af. Jeg har nylig modtaget ved en Reisende Dit Manuscript til Afhandlingen om Dødsstraffene[11] i det franske Sprog, hvorfor jeg takker.

Mere med det første. Jeg ønsker Dig at leve vel, og beder Dig snart at skrive til

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

Om Frue Rahbeks Død har nok Schmidten underrettet Dig. Rahbek finder sig nogenlunde deri; han bliver paa Bakkehuset, og tager en Cousine, en ung Jfr. Drewsen[12], i Huset. Jeg skal imorgen Aften ud og besøge ham med et Par gode Venner.

9.

Kjøbenhavn den 26de Mai 1829. [*besv. d. 5te Juny s. A.*].

Kjære Fader!

Dit Brev af 27de Marts skulde jeg for længe siden have besvaret, dersom jeg ikke ved to Sygdomme var bleven forhindret deri. Den første tildrog jeg mig ved en Comedie hos Prinds Christian[1], hvorved jeg havde et Slags Inspection, og ved at gaae over Theatret i en dunkel Belysning, faldt ned i Souffleurhullet, og slog mit Been, saa at jeg en Tidlang var Invalid. Den anden var en Fornyelse af det Nervetilfælde i Fingeren, som Du erindrer, jeg havde i Paris; vel var det denne Gang ikke saa voldsomt, og tildrog mig ingen Besvimelse; dog ængstede det mig meget, da jeg i 8 Aar havde været fri derfor, saa at jeg constituerede mig som Patient, og holdt mig inde en Tidlang. Begge Dele ere nu lykkeligviis overstaaede.

Vor herværende Kronprindsesses Forlovelse med Prinds Ferdinand[2] har Du vel erfaret af Aviserne. Da de kongelige Herskaber i denne Anledning første Gang lode sig see i Theatret, blev min *Elverhøi* opført, paa Kongens eget Forlangende, uagtet den allerede

var gaaet 15 Gange iforveien i denne Saison. Ved samme Anledning blev jeg beordret op til Kongen, som paalagde mig at skrive en Sang [3], som kunde synges af Publikum ved de kongelige Herskabers Indtrædelse i Logen. Denne Sang, som jeg selv maatte forelæse Kongen, vandt i saa høi Grad hans Bifald, at han kort efter lod mig kalde op, og forærte mig et Uhr med Kjede og Signeter [4]. Formælingen vil blive celebreret i Stilhed, den 31 Juli (Kroningsdagen) [5]; og paa Theatret bliver ingen Fest i denne Anledning. Derimod er jeg i Sommer beskjæftiget med et Skuespil, som Directionen har forlangt, til Kongens Fødselsdag, og hvortil Kuhlau skal componere Musik. Sujettet har jeg taget af Valdemar Atterdags Historie [6].

En anden Nyhed er at Etatsraad Olsen [7] er død, og at det Embede, som i sin Tid var et saa stort Tvistens Æble, nu atter er blevet ledigt. Mellem dem, som nærmest kunne gjøre sig Haab om at faae det, nævner man Legationsraad Gierlew, forhenværende Consul i Tunis [8], hvem Du kjender, thi Du har introduceret ham hos Wolff i Halle [9], og han har engang kjørt Dig i en Vogn, og væltet Dig. Desuden nævnes ogsaa Gandil, Olsens Svigersøn, som længe har været hans Fuldmægtig, og nu er constitueret ad interim. Ogsaa en anden Post, som Olsen beklædte, nemlig en Theater-Directeurs, er herved bleven ledig [10]; den søges af Oehlenschläger og andre; dog formoder jeg at den bliver ubesat, og at derimod Censorerne blive satte under Directionen. Ifald saa er, vil jeg formodentlig faae at bestille dermed, da jeg, som Theaterdigter, allerede er forpligtet til at give Betænkning om nye Stykker, og Forslag til deres Forandring, i de Tilfælde, Directionen forlanger det. Olsen døde af Svagelighed efter en forudgangen Operation, som han maatte underkaste sig formedelst to Polyper, som han havde i Næsen. Jeg formoder, at der ikke bliver tagen nogen Bestemmelse enten med det ene eller det andet Embede, førend efter Kongens Tilbagekomst i Slutningen af Juni fra sin Reise til Holsteen og Lauenburg.

Med Professor Hetsch sendte jeg Dig, foruden en Pakke, som Hr. Poulsen fra Drammen havde givet mig til Besørgelse, den flyvende Post (Resten af Aargangen 1828), Elverhøi, Guldbryllups-Frierierne [11], Theatrets Repertoire Nr. 5, 11, 12 og 18 [12], samt Maanedsskrift for Literatur, Januar—Marts. Med næste Leilighed skal Du faae nogle andre Sager, og deriblandt Fortsættelsen af Maanedsskriftet, i hvis Mai-Hæfte, som kommer i disse Dage, indeholdes en Critik af mig over Oehlenschlägers episke Digt, Rolf Krage,

en Critik, som vist vil give Spektakler i Literaturen [13], skjøndt mod min Villie.

Den Pakke, Du har sendt mig med Capitain Olsen [14], har jeg endnu ikke faaet, og har saaledes endnu ikke kunnet omdele Indholdet. Udgaven og Oversættelsen af Churchill [15] har jeg faaet ved Rahbek, dog kun to Exemplarer, af hvilke Schmidten, ifølge Rahbeks Forlangende, fik det ene; jeg har saaledes ikke kunnet tilstille Nyerup [16] noget Exemplar. Oversættelsen har meget fornøiet mig ved sin overordentlige Præcision og Elegance. Saaledes oversætte nuomstunder Faa eller Ingen hertillands. Jeg seer af Aviserne, at Du agter at udgive Dit Levned i Bergen [17], og længes meget efter at læse det. To unge Nordmænd, en Hr. Hansen, Stud. juris. [18], som har været en af Directeurerne for det offentlige Theater i Christiania, og Hr. Schielderup, Cand. juris [19], en Søn af Professoren, have været her i denne Tid, og sagt mig, at man i Norge er meget nysgjerrig efter dette Skrift.

Ogsaa et andet Dødsfald maa jeg berette Dig, nemlig Etatsraad Weinwichs [20]; han var Inspecteur over det Thottske Maleri-Gallerie, og Bibliothekar ved Kongens Haandbibliothek. Dette sidste Embede har Major Ewald [21] faaet; han er Adjutant hos Kongen, og var een af dem, som ledsagede den unge Prinds Frederik paa hans Udenlandsreise.

Om kort Tid vil Capitain Tscherning, som nu er vendt tilbage fra Morea, komme til Paris, hvor Du vist vil have Fornøielse af hans Omgang [22].

En ung Reisende, Hr. Capelmusicus Frölich [23], Syngemester ved det kongelige Theater, paa hvis Regning han reiser, medgav jeg forleden et Brev til Dig, som forresten ikke indeholdt andet end en Anbefaling. Dog vil han ikke komme til Paris før Efteraaret.

Min Moder beder Dig mange Gange hilse, ligesom ogsaa Schmidten. Vi ønske alle, at Din Øiensvaghed maa gaae over i denne tilstundende Sommer, der, efter den Varme, hvormed den bebuder sig, vist vil have en gavnlig Indflydelse paa Helbreden. Schmidten havde forleden inviteret min Moder og mig og flere andre baade Herrer og Damer til et lystigt Landpartie ud til Ordrup, hvor vi spiste til Middag, og morede os ypperligt. Saavel han, som min Moder, vil med det første skrive Dig til. Lev ret vel! det ønskes Dig af

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

10.

Kjøbenhavn den 20de Juni 1829. [*besv. den 7de Aug. s. A.*].

Kjære Fader!

Paa to Breve skylder jeg Dig Svar; det ene af 18 Mai, som jeg modtog Dagen efter at have afsendt mit sidste Brev til Dig; det andet af 5 Juni, som jeg fik for et Par Dage siden! Jeg seer af disse Breve, at Du er tilfreds baade med Elverhøi og med min Sang[1], hvilket meget glæder mig. I denne Anledning maa jeg dog meddele Dig en Beregning, som jeg har gjort i denne Tid. Siden Opførelsen af min første Vaudeville i November 1825, er der paa Theatret givet 155 Forestillinger af mine Stykker, hvilket er omtrent det samme, som om der i henved 7 Maaneder af dette Tidsrum udelukkende var opført af mine Arbeider. Og i denne sidste Saison er der givet 55 Forestillinger af mine Stykker, hvilket udgjør over en fjerde Part af alle Forestillinger, da Saisonen har havt 209 Aftener i Alt. Dersom man her, saaledes som i Frankrig fik visse Procent af Indtægten, saa vilde denne Beregning være endnu interessantere. Dog skylder jeg Sandheden at tilføie, at alle mine Vaudeviller ere blevne mig betalte over Taxten, et Par af dem endogsaa dobbelt, og for Elverhøi har jeg, foruden min Betaling, faaet et ikke ubetydeligt Gratial. — Efter al Sandsynlighed kommer jeg nu til at skrive, foruden det Skuespil jeg har i Arbeide til Kongens Fødselsdag, et andet mindre Skuespil[2], bestemt at opføres i Anledning af Dronningens og Kronprindsessens Fødselsdag den 28 October; thi Bournonville, som ventes hertil om et Par Maaneder, har nok paataget sig at indrette et Divertissement til denne Fødselsdag, men da dette ikke kan udfylde den hele Aften, saa kommer jeg nok til at tænke paa et Forspil i 1 eller 2 Acter. Paa denne Maade faaer jeg da atter en overmaade travl Tid i Sommer; dog skulde det ikke fortryde mig, naar jeg kun vidste, at disse Arbeider vilde lykkes mig.

I Henseende til de anonyme Stykker[3], som jeg har sendt Dig, deler jeg ganske Din Mening. De to Vaudeviller ere høist maadelige, og have ogsaa ved Opførelsen vakt betydelig Modstand i Parterret. Deres Forfatter er forresten ikke Oehlenschläger, men en theologisk Candidat, ved Navn Hald, et meget dueligt Menneske, af mange Kundskaber, men som desværre har faaet en ubetvingelig Lyst til at betræde en Bane, hvortil han ikke har det fornødne Kald. Hvo der er Forfatter til Østergade og Vestergade[4], er endnu en Gaade. Samme Forfatter har iforveien skrevet et andet 5 Acts

Lystspil[5], som jeg ved Leilighed skal sende Dig; men jeg har en Formodning om, at det er den samme, som endnu har skrevet to andre Lystspil, der vel ere blevne opførte, men ikke udkomne i Trykken. Intet af disse Arbeider er uden Fortjeneste, men dog er intet af dem at ligne ved Østergade og Vestergade, som efter min Mening er det bedste originale Lystspil vi have havt siden Dine. — At Du har læst dette Stykke og de andre to maadelige Producter, glæder mig desuden af en speciel Grund, thi jeg seer deraf, at Dine Øine ikke ere saa haardt angrebne, som jeg befrygtede; tvertimod, siden Du har kunnet læse den fine Tryk, saa tør jeg haabe, at de endog ere ret gode.

Dit Forslag, at raillere med den flaue Duusdrikken mellem Kjærestefolk, fortjener vist nok at udføres. I De Uadskillelige har jeg allerede havt fat paa denne Gjenstand, som forresten nok kunde taale en ny Behandling.

Fra Hr. Printzlau skal jeg hilse Dig meget, og takke Dig, fordi Du erindrer hans Fader[6], der for ikke længe siden (jeg troer, halvandet Aar) er død, men som til sin sidste Tid ofte nævnede Dig som en gammel Ven.

Capitain Olsen[7] af Artilleriet har jeg endnu ikke faaet opspurgt; jeg har spurgt Schmidten om ham, men han har ikke seet ham. Dog begriber jeg nu, at han maa have leveret min Pakke til Rahbek; thi af Rahbek modtog jeg to Exemplarer af Churchills Selvstændighed, med Anmodning om at levere det ene til Schmidten, hvilket jeg ogsaa gjorde. Saasnart jeg seer Rahbek, skal jeg erkyndige mig derom, men jeg har nu i lang Tid ikke havt Leilighed til at komme ud til ham.

Bogtrykker Rode i Drammen[8] har allerede i forrige Sommer eller Efteraar tilstillet mig de tvende Manuscripter, og de ere begge i min Værge. Jeg troede at have meldt Dig det, men maa da formodentlig have glemt det, hvilket jeg beder Dig undskylde.

At Du vil udgive Erindringer af Dit Levnet i Frankrig[9], glæder mig meget. Det maa jo blive en høist interessant Bog, og bør følgelig ogsaa indbringe Dig et betydeligt Honorar. Jeg har ofte ønsket, at Du vilde skrive Dine Mémoires. Naar man har saa Meget at fortælle, som Du, der har været Øienvidne til vor Tids største Begivenheder, og har staaet i Forbindelse med nogle af dens betydeligste Mænd; og naar man desuden er saa stor en Mester i Stiil og Foredrag, saa er det næsten en Pligt at skrive sine Mémoires. Paa denne Maade vil jeg altsaa tildeels see mit Ønske opfyldt.

Gjerlew [10] har jeg ikke seet i nogen Tid, men skal med det første bringe ham Din Hilsen, som vist vil fornøie ham meget.

Min Moder beder Dig hilse paa det venligste, ligeledes Schmidten. Jeg ønsker Dig at leve vel, og forbliver

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

P. S. I dette Øieblik modtager jeg Danmarks Riges Historie, af G. L. Baden, 1ste Deel, hvorpaa jeg har subscriberet. Jeg seer, at den 1ste Deel gaaer til Valdemar Atterdag. Maaskee vil dette Skrift kunne interessere Dig. Ifald saa er, skal jeg med Fornøielse sende Dig det, naar Leilighed gives.

11.

Kjøbenhavn den 1ste August 1829. [*besv. den 4de og 16de Sept. s. A.*].

Kjære Fader!

Faa Dage efter at have afsendt mit sidste Brev til Dig, modtog jeg fra Capitain Olsen den længe forventede Pakke, hvis Indhold [1] jeg strax fordeelte efter de paategnede Udskrifter. Af de øvrige Exemplarer, hvorpaa ingen Udskrift fandtes, benyttede jeg nogle, som jeg haaber, i Overeensstemmelse med Din Hensigt. Saaledes tilstillede jeg Etatsraad Gierlew og Dr. David hver eet. Ligeledes skrev jeg, efter Din tidligere Begjæring, Professor Nyerups Navn paa eet, og sendte ham samme i Dit Navn. Dette var saa sildigt taget, som muligt, thi desværre døde Prof. Nyerup faa Dage efter [2], som Du vel allerede veed. Af dem, som jeg har tilstillet Exemplarer, har jeg siden kun talt med Frydendahl [3], Gierlew og David, fra hvilke jeg skal hilse og takke Dig. Schwartz ligger paa Fredensborg, Skuespiller Nielsen [4] er i Norge, men jeg har sendt de dem bestemte Exemplarer til deres Bopæle her i Byen.

Prof. Rask [5] vil formodentlig succedere Nyerup som Universitets-Bibliothekar. Hvem der vil blive Provst paa Regensen i Nyerups Sted, er endnu uvist; man gjætter paa Prof. Hohlenberg [6]; forresten søges det ogsaa af Prof. Petersen [7] og af Prof. Sibbern [8]. Til Notarius publicus er udnævnt eller bliver udnævnt Legationsraad Clauswitz [9], som har været Legations-Secretair i London og chargé d'affaires i Constantinopel. — Conferensraad Manthey [10], Medlem af det udenlandske Departement, Censor for de politiske Blade, og Secretair ved Ordens-Capitelet, er bleven Theater-Directeur, ikke blot som Theater-Censor i afdøde Olsens Sted, men ogsaa

som Oeconomie-Directeur istedetfor Etatsraad (fra idag af Conferensraad) Collin, der er udtraadt af Directionen, ifølge Ansøgning. Apropos af slige Forfremmelser; idag, som er Formælingsdagen, have en stor Mængde fundet Sted; jeg selv har den Ære at være bleven udnævnt til Professor (NB. titulair). Conferensraad Constantin Brun[11] er bleven hvid Ridder, hvormed udentvivl hans sidste jordiske Ønske er blevet opfyldt. Mellem de øvrige Udnævnelser erindrer jeg ingen, som kan interessere Dig, men jeg kjender dem heller ikke alle; om faa Dage vil man læse dem i Bladene.

For en 14 Dage siden talte jeg med en Consul Duborgh[12] fra Christiania, som reiste til Paris. Han var saa god at besøge mig og medtage en Pakke, indeholdende 3 Hæfter af Maanedsskriftet for Literatur. Samme Mand viste mig i Copie og Oversættelse et Brev fra Dig til Grev Löwenhjelm[13], i Anledning af Uroligheder den 17de Mai, og spurgte mig, om jeg ansaae det for ægte eller efterg jort. Jeg kunde ikke andet end erklære mig for Ægtheden, da jeg ikke blot troede at gjenkjende Dine Meninger, men selv — tiltrods for Oversættelsen — Din Stiil. Har jeg taget feil, saa oplyser Du mig vel derom. Jeg vil saa meget nødigere troe, at jeg har taget feil, som Brevet synes mig at gjøre dets Forfatter megen Ære, baade fra Materiens og Formens Side.

Jeg er nu meget beskjæftiget med mine Arbeider for Theatret. Jeg skriver et Lystspil til Dronningens og Kronprindsessens Fødselsdag, under Titel: Prindsesse Isabella. Sujettet er en ung Prindsesse, som ved sin Faders Død er bleven regjerende Fyrstinde, men uden at have mindste Begreb om Regjering, saa at hun sætter hele sit Fyrstendømme paa Hovedet, indtil hun endelig ved sin personlige Elskværdighed indtager sin Fætter, formæler sig med ham, og saaledes skaffer Fyrstendømmet en Regent istedetfor en Regentinde. — Derefter skal jeg skrive et stort Stykke til Kongens Fødselsdag, under Titel: Kong Valdemar Atterdag[14]. — Endvidere blev jeg forleden kaldt op til Kongen, og modtog Ordre til at forfatte en Sang og Prolog[15], som skal bruges den første Gang, de Nyformælede vise sig i Theatret.

Af Nyt har jeg denne Gang intet mere at fortælle. Naar jeg derfor har hilst Dig ret meget fra min Moder, og bedet Dig, om snart at lade mig høre fra Dig, saa slutter jeg, idet jeg forbliver

Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

12.

Kjøbenhavn den 3die November 1829. [*besv. 4de December s. A. og 22de Januar 1830*].

Kjære Fader!

Jeg erindrer ikke, om jeg har skrevet Dig til siden 1ste August. Men faa Dage efter modtog jeg Dit Brev af 7de August, samt senere et lille Brev af 4de Septbr., hvori et Brev til Boghandler Hoppe[1], hvilket jeg strax besørgede afsendt; og endelig fik jeg ved Capitain Tscherning Dit Brev af 16de Septbr., og medfølgende Pakke samt Brev til min Moder. For alt dette takker jeg Dig ret meget, især for Brevet til min Moder, hvori Du omtaler mig paa en Maade, som i høi Grad maa glæde og smigre mig. Jeg skulde vist nok for længe siden have skrevet Dig til, dersom jeg ikke i denne Tid havde havt ei blot saa travlt med mit Stykke til Dronningens Fødselsdag[2], men ogsaa saa mange ærgerlige og tidsspildende Vrøvlerier i denne Anledning. Jeg havde nemlig i dette Stykke skrevet en Rolle for Bournonville, som i denne Tid opholder sig her. I samme Rolle skulde han selv især udmærke sig som Dandser, men dog tillige være en Person i Stykket, og synge og tale. Bournonville er meget vel istand til begge Dele; han selv havde givet sit Samtykke, og jeg havde itide forsikkret mig Theater-Chefens Tilladelse. Men da det nu kom til Stykket, gjorde de kongelige Skuespillere sig rebelske, og erklærede, at det var under deres Honneur at spille Comedie med en Dandser. Vor svage Direction gav dem strax Medhold, og jeg havde saaledes ingen anden Udvei, end at gaae til Kongen, og foredrage ham Sagen. Han gav mig strax Ret; men da Chefen udentvivl har forestillet ham Sagen fra en anden Side, vandt jeg kun Halvparten af min Proces: Bournonville fik kongelig Tilladelse til at synge i Stykket, men ikke til at tale, saa at jeg maatte stryge hans Repliker ud. Imidlertid har jeg dog udentvivl opnaaet, at Chefen har faaet en alvorlig Næse af Kongen; men derved er jeg naturligviis kommen paa en spændt Fod med ham og hele Directionen. Selv den gamle Peer Thott (h. e. Rahbek) vil neppe hilse mig, eller tale med mig. Dette faaer jeg nu at finde mig i. Værre er det, at Stykket, som hidtil kun er opført een Gang, ikke behagede Hoffet, og heller ikke Publicum. Dog troer jeg, at Aarsagen ligger i udvortes tilfældige Omstændigheder, som kunne hæves ved næste Forestilling, der imidlertid endnu ikke er bestemt. Det Oehlenschlägerske Parti vil, siger man, gjøre lidt Spectakler. Ifald saa er, da skader det mig ikke med Hensyn paa Indtægten; og forresten er jeg lykkeligviis

af dem, som ikke tage sig Partiernes Stemning saa nær. Min Reputation er temmelig fast, og vil ikke lide noget Skaar derved, saa meget mere, som Stykket er trykt, og Enhver kan see, at det ikke gjør dets Forfatter Skam. Forresten have disse Spectakler dog nu bidraget til, at Bournonville er bleven fast engageret her ved Theatret, paa høist fordeelagtige Vilkaar. Dog reiser han paa Fredag til Paris, for at ordne nogle Affairer, og kommer her tilbage strax efter Nytaar. Han vil kunne fortælle Dig udførligere om alt dette; han vil ogsaa medbringe Dig et Exemplar af Stykket, samt 3 Hæfter af Maanedsskrift for Literatur, og et Par andre Smaating. Ved min forrige Sending blev et Hæfte af Maanedsskriftet forglemt, fordi jeg havde laant det til en Bekjendt, som desuden ikke har behandlet det godt; jeg beder Dig derfor undskylde, at det seer lidt forbrugt ud; det skal ikke oftere finde Sted.

Ved de kongelige Herskabers Ankomst i Skuespilhuset den 1ste Septbr. skrev jeg, paa Kongens Forlangende en Sang og en Prolog, som jeg har sendt Dig — jeg erindrer ikke, om det var ved den unge Grev Löwenhjelm. For dette lille Arbeide forærede Kongen mig en ny Gulddaase, dobbelt saa kostbar som den forrige.

Ovenstaaende er Alt, hvad der er passeret med mig selv siden sidst. Jeg maa nu skrive om andre Ting, som angaae Dig tillige. Din Anmeldelse af Elverhøi i Drammens Tidende[3] har jeg læst med megen Fornøielse. Vel troer jeg at kunne besvare den Indvending, Du gjør deri, men jeg har ikke Plads dertil i dette Brev. Endnu mere har jeg glædet mig over den brillante Anmeldelse af »Selvstændigheden«[4] i Nouveau Journal de Paris. Trods de smaa Urigtigheder den indeholder, er den dog vittigt skreven, og behagelig at læse baade for Dig og Din Søn. Med Reserve-Chirurg Bendz[5], Lieutenant Bendz, Lieutenant Dircking[6], Professor Thiele[7], Consul Duborgh[8] har jeg talt; de have Alle hilst mig fra Dig, og fortalt mig, at Du i det Hele befinder Dig vel. — Fra Boghandler Hoppe modtog jeg forleden en Deel Subscriptionsplaner paa Dine Erindringer; jeg satte dem strax i Circulation, og har allerede skaffet adskillige Subscribenter, hvilket da ikke er vanskeligt med denne Bog. — Af Din »Tre Aar i Bergen« har jeg skjænket 1 Expl. til Athenæum og 1 til Studenter-Foreningen. Dette lille Skrift har jeg læst med den allerstørste Interesse. Kjøbmand Krohns plumpe Angreb derpaa i Norsk Rigstidende[9] havde jeg læst og fuldkommen vurderet efter Fortjeneste, selv inden Dit Svar blev indrykket. Hvorledes saavel Dit Skrift, som denne hele Sag er bleven anmeldt i Kjøbenhavns-Posten, paa en, som mig synes, *perfide* Maade,

vil Du see af de tilsendte Nummere, som bleve besørgede ved den unge Grev Löwenhjelm. — De omspurgte nye medicinske Doctorers Disputatser vil Du finde i den danske Statscalender, ifald den kommer Dig for Øie. — Jeg veed ikke, om jeg har fortalt Dig, at den gamle Instructeur Schwartz[10] har været anmeldt som død paa Fredensborg, men at han siden den Tid har været mange Gange paa Comedien, hvor jeg har seet ham, og talt med ham, og lovet ham at hilse Dig. — De Papirer, som Du sendte mig med Tscherning, har jeg kun løselig gjennemgaaet; jeg skal nu, efter min Magelighed, gaae dem nøiere igjennem. De vare indsvøbte i een af Abrahamson skreven Rapport, som forfærdede mig ved sit slette Fransk. — Min Moder vil besvare Dit kjærkomne Brev, naar jeg ikke selv skriver, da Du vel hellere seer to enkelte Breve paa forskjellige Postdage, end et dobbelt paa samme Postdag. — Jeg har, efter Dit Ønske, skrevet dette Brev paa tyndt Papiir, men jeg frygter, at det derved er blevet mindre læseligt. Desuden har jeg staaet i den Formening, at et enkelt Brev kostede det Samme i Porto, uden Hensyn paa Papirets Beskaffenhed.

Jeg er langt fra ikke færdig med Alt hvad jeg havde at sige Dig; men da Papiret er ude, maa jeg supplere det Manglende en anden Gang, hvilket skal skee med det Første. Idag indskrænker jeg mig til paa egne og min Moders Vegne at ønske Dig en fornøiet 16de Novbr., og et ret lykkeligt nyt Leve-Aar. Det samme har Schmidten bedet mig at ønske Dig; han vil snart skrive Dig til. Paa den 16de Novbr. vil det vist ringe for Dine Øren, thi vi vil sikkert tale meget om Dig, og lade Glassene klinge til Dit Velgaaende. Lev nu vel! Det ønskes af Din meget hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

Jeg er idag inviteret af Prinds Ferdinand til en stor Diner paa Skydebanen, hvor alle Prindserne komme.

13.

Kjøbenhavn, den 20 Marts 1830. [*besv. den 19de April s. A.*].

Kjære Fader!

Næsten uden at mærke det, er jeg kommen i en betydelig Brevgjæld til Dig, idet jeg har modtaget to Breve med Posten, og endelig i Fredags to andre, samt to Pakker, som bleve mig sendte af Lieutenant Kellner[1] og Oberst-Lieutenant Abrahamson. Jeg troede virkelig ikke, at det var saa længe siden, jeg skrev Dig til, som jeg nu

erfarer af Dine Breve. Mellem de Aarsager, som have bevirket denne Opsættelse, maa jeg henregne den vanskelige Postgang i Vinter, hvorved Brevene bleve saa gamle, inden de kom til deres Adresse. Imidlertid var der heller ingen Efterretning, som jeg troede at kunne interessere Dig; thi at den flyvende Post skulde tage sin Begyndelse fra Nytaar af[2], stod i min Moders Brev af 28de December, hvori jeg selv har skrevet det i Margen. I samme Brev maa Du ogsaa have Efterretning om hendes Søstre og deres Familie.

For de tilsendte Sager takker jeg Dig meget; de kan vist nok komme mig til Nytte. Reinholdts sidste Brev og Dine etymologiske Bemærkninger[3] har jeg læst med stor Fornøielse. Abrahamson, som havde sendt mig Pakken tilligemed sit Kort, gjorde jeg en Visit, men traf ham ikke, da hans Moder, hvad jeg ikke vidste, var død samme Dag, som jeg kom der. Men af Capitain Tscherning, som har talt med ham, erfarer jeg, at han har fundet Dig velbefindende, og at Dit nye Logis[4] er behageligere end det gamle, vel ogsaa sundere, da Solen dog skinner der. Alle de modtagne Breve har jeg strax besørget, og tillige ladet de Personer, til hvilke de vare skrevne, din forandrede Adresse vide. Rahbek har været syg i denne Tid, men skal dog nu være i Bedring. Min Moder takker Dig ret meget for Brevet og den tilsendte *Pind*[5]; hun skal med det første selv skrive Dig til.

Den flyvende Post kommer nu ud 3 Gange om Ugen, og i større Format. Den har allerede opvakt store Stridigheder, især med Hauch i Sorø[6]. Disse Stridigheder, som endnu ere langt fra at være sluttede, reiste sig af en Vise i det første Nummer, som begynder ligesom Din bekjendte Laterna-Magica, og hvori jeg havde, blandt andet, railleret lidt med Oehlenschlägers Reise til Sverrig, og Kroning i Lund. — Theater-Critikeren Y. Z., (man paastaaer, at det skal være Dr David[7], jeg tør ikke røbe Hemmeligheden) leverer nu stadigen fortsatte Theater-Artikler til mit Blad, og har ogsaa allerede havt en Strid med Oehlenschläger angaaende hans *Karl den Store*[8]. — Lykkeligviis have vi nu Foraar; enhver Meddelelse er lettere, og jeg vil nu vel snart finde Leilighed til at sende Dig alle disse Sager. En Mængde Hæfter af *Maanedsskrift for Literatur* have længe ventet paa Leilighed.

A propos af Oehlenschläger. Han har nu samlet alle sine tydske Skrifter, og ladet dem udkomme i Breslau i en temmelig voluminøs Samling. Værket er tilegnet Kongen af Bayern, men Dedicationen er saare uheldig. Han siger blandt andet deri, at han, som Kjøben-

havner, tilhører Kongen af Bayern, fordi »Christoffer af Bayern har bygget Kjøbenhavn«[9]. Mage til Nonsens og Udelicatesse har jeg ikke længe seet. Han erindrer Kongen om, at Klopstock havde Pension fra Dannemark. Dette er dog næsten alt for tydeligt. — Men de to første Bind, som indeholde Forfatterens Selvbiographie, ere i flere Henseender ret interessante. Ved at omtale den danske Skueplads, holder han en stor Berømmelse over Dine Skuespil[10], og fremsætter Indholdet af *Virtuosen, Indtoget, Vonner og Vanner,* og *Chinafarerne.* Uagtet han synes mindst om det sidste Stykke, kan jeg dog ikke undlade, at afskrive de Ord, hvori han omtaler det. Han siger:

> »Die *Chinafahrer* sind im Ganzen unbedeutend, der Anfang ist »aber gut. Hier hört man nicht einen einzigen Juden oder Wu»cherer im abgelegenen Winkel seinem Sohne oder Freunde »seine Grundsätze predigen. Nein, zu grossen Haufen, treten sie »heroisch auf, im lichten Sonnenschein auf der Kopenhagener »Zollbude, und singen in Chören, die durch einfache Kühnheit »und Kraft an den *Aeschylos* erinnern, ihre Handlungsweise, »Denkungsart und Vorsätze« etc.

I denne Fremstilling er der noget Træffende, som har fornøiet mig meget.

Vi længes nu Alle meget efter Dine Erindringer. Hvad der endnu vil forhøie deres Værd, er dit Portrait[11], som Du lover os. Saasnart jeg modtager Pakken fra Hoppe, skal Exemplarerne blive uddeelte, ifølge Din Opskrift. Den Pakke til Hoppe, som jeg modtog ved Abrahamson, har jeg besørget ved den Gyldendalske Boghandling, som staaer i bestandig Trafic med Christiania.

Du roser Les Inconsolables af Scribe[12], og raader mig at benytte den samme Idee. Men jeg veed ikke, hvorom dette Stykke handler, og i Scribe's Théâtre, som vi have i Athenæum, er det vel endnu ikke optaget. Dog kan jeg nok finde et Udtog deraf i de franske Journaler, og skal da raadføre mig dermed, saasnart jeg faaer Tid, thi for Øieblikket er jeg meget beskjæftiget med Oversættelsen af La Muette de Portici[13], som skal opføres her i Mai Maaned, og hvorved Directionen haaber at gjenvinde de Penge, som den har tilsat i indeværende Saison. Kun frygter jeg for, at denne Speculation bliver et pium desiderium.

Din Bemærkning, at min Isabella egnede sig mere til at behandles som en lystig Comedie, er vist nok meget vel grundet; jeg har selv følt det, da det var for sildigt at gjøre det om, saa at jeg

maa sige som Vertot: »Mon siège est fait«[14]. Dog glæder det mig meget, at Du med alt det finder, at Stykket ikke ganske er uden Værd. Det har bidraget til, at jeg paany har begjæret at faae det opført[15], med nogle Forkortelser, for at see, om det dog ikke kan gjøre Lykke, saa meget mere, som jeg trænger til den Indtægt, det skulde bringe mig. — Ogsaa i Dit Brev til min Moder har jeg læst en smigrende Yttring om mine Skrifter[16], dobbelt smigrende, da den kommer fra en saa competent Dommer. — Med mange Hilsener fra min Moder, Schmidten, Tscherning etc., forbliver jeg Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

14.

Kjøbenhavn den 24 April 1830. [*besv. den 24de May s. A.*].

Kjære Fader!

Efter at jeg nylig har skrevet Dig til, nødes jeg til idag igjen at gribe Pennen, men desværre for at melde Dig en sørgelig Efterretning. Vor gode Rahbek er ikke mere paa denne Jord. Efter en kort Sygdom, som især bestod i Svækkelse og Afkræftelse, døde han i Forgaars, idet han uden Lidelser hensov i Dr Davids, Dr Møhls[1] og et Par andre af sine Venners Arme. Det er mig i høi Grad smerteligt at skulle melde Dig dette sørgelige Bud, thi jeg erindrer jo, hvor bedrøvet Du blev, da Aviserne, under mit Ophold i Paris, havde udbredt en falsk Efterretning om denne Din gamle Vens Død. Denne Gang vil Efterretningen desværre ikke blive gjendreven. Hvad jeg imidlertid haaber at ville trøste Dig i Din Sorg, er den Omstændighed, at Rahbek følte sig meget ensom efter sin Kones Død, og neppe var lykkelig, saa meget mere, som hans Indflydelse paa vor Literatur og paa den offentlige Mening neppe var en Skygge af hvad den tilforn havde været. Jeg siger dette saa meget heller, som jeg veed af egen Erfaring, at en jevnaldrende Vens Død altid er et Memento mori; men Din Sorg ved denne Efterretning maa tabe en Deel af sit Memento, i Betragtning af den fra Rahbeks Forhold meget forskjellige Stilling, hvori Du staaer til Publicum. Hans Indflydelse var alt i mange Aar kun ringe; Du derimod finder endnu en Mængde velvillige Læsere, baade i Danmark og i Norge, og udøver endog paa det sidste Sted en vis Magt over den offentlige Mening[2]. Saalænge dette er Tilfældet, har man endnu meget at leve for.

For faa Dage siden modtog jeg fra Hoppe i Christiania 20 Explr.

af Dine »Fornødne Oplysninger«[3], hvoraf jeg har omdeelt til Dine Venner; blandt andet sendte jeg ogsaa Rahbek et Exemplar, faa Dage før hans Død. Dit sidste Brev til ham laae paa hans Bord, og blev mig af Dr David overleveret efter hans Død.

Med Consul Falbe[4] sendte jeg for noget siden Den flyvende Post, Maanedsskrift for Literatur etc. — General-Krigs-Commissair Matthiesen reiser med det Første til Paris, og vil, som jeg haaber, medtage Fortsættelsen.

Fra min Moder har jeg mange Hilsener til Dig. Hun vil selv skrive med det Første. — Lev nu ret vel, og skriv snart til

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

15.

Kjøbenhavn den 22de Juni 1830. [*besv. den 19de July s. A.*].

Kjære Fader!

Dit Brev af 24de Mai har jeg rigtig modtaget, og seer deraf med Fornøielse, at Du i det hele befinder Dig vel, i det mindste paa Øien-Svagheden nær. Her i Byen befinde de Fleste sig kun maadeligt formedelst det mageløst slette Veirligt, da vi idag, som er den længste Dag, endnu ikke have havt Sommer.

Pakken med Hagemann[1] har jeg modtaget, og fundet adskillige interessante Ting deri, hvilke jeg vel skal tage mig i Agt for at offre enten til Vulcanus eller til Cloacina. Blandt Andet har Din Correspondance med Grev Sellon i Génève[2] interesseret mig, og jeg ønskede nok at vide, hvad Udfald denne Sag har faaet. Men allermest interesserede mig det hoslagte Aftryk af Dit lithographerede Portrait[3], hvormed de Fleste, som have seet det, dog ikke ere ganske tilfredse. Næsten Alle finde, at der er noget Urigtigt ved Øinene, og at Ansigtet i det Hele er for fedt. Uagtet jeg finder disse Indvendinger grundede, saa forekommer det mig dog at besidde en umiskjendelig og behagelig Lighed, af hvilken Aarsag det var mig en særdeles kjærkommen Gave, som jeg saa meget mere maa takke Dig for, som det er det første Aftryk, der er kommet mig for Øie; thi endnu har jeg ikke faaet et eneste Exemplar af Dine Erindringer. Jeg venter med hver Dag at høre, at Bogen har forladt Pressen, og længes meget efter den.

Dit tidligere Brev til Dr David har han været saa artig at lade mig læse. Med Fornøielse saae jeg deraf, at den flyvende Post har

interesseret Dig. Min Strid med Hauch er nu sluttet, og — som jeg troer — til min Fordeel. Jeg længes efter Leilighed til at sende Dig Fortsættelsen, hvilket jeg havde tænkt at kunne skee med Matthiesen, men hans Reise er bleven opsat formedelst Sygdom. Han har havt en Carbunculus paa Ryggen, men er nu meget i Bedring, og vil formodentlig snart tiltræde sin Reise, eftersom jeg hører af Dr Larpent, som Du kjender fra Paris. Denne unge Mand er i disse Dage bleven forlovet med Matthiesens ældste Datter, med hvem Du engang havde en anden Plan [4]; men l'homme propose, Dieu dispose.

Forresten maa jeg fortælle Dig, at jeg er — efter Hans Majestæts eget Valg — bleven ansat ved den ny militaire Høiskole, som i denne Tid oprettes her, og for hvilken Bülow [5] er Chef, og Abrahamson [6] Director. Jeg skal holde Forelæsninger, det ene Aar over den danske skjønne Literatur, det andet over skjøn Literatur i Almindelighed. Jeg kommer til at læse 1 Time om Ugen, og faaer derfor henved 200 Rdlr. i Gage. Til 1ste November skal jeg begynde mit Cursus. Ogsaa Tscherning er ansat ved samme Anstalt, som inspectionshavende Officier. Ved denne Leilighed har jeg faaet Adskilligt at bestille med Abrahamson, og har, saa at sige, nu først gjort hans egentlige Bekjendtskab. Da jeg formoder, at han meddeler Dig en Oversigt over denne Indretnings hele Organisation, saa vil jeg ikke concurrere med ham heri, saa meget mindre, som jeg endnu ikke har den rette Detail-Kundskab dertil. Hvad som interesserer mig ved denne Ansættelse, er at jeg nu faaer Leilighed til at give mine Anskuelser af Literaturen, mit æsthetiske og philosophiske System en vis udvortes Vægt og Betydning, og sætte denne imod den Oehlenschläger'ske Slendrian og Vrøvle-Raisonnement. Det Morsomste er, at alle Lærerne skulle, hver i sit Fag, udstede udførlige Programmer [7], hvori deres hele System er udviklet, og at disse Programmer ville blive lithographerede, og fordeelte rundt omkring, samt udkomme under Hans Majestæts allerhøieste Sanction. Denne Omstændighed vil forvolde mange betænkelige Ansigter, til hvilke jeg allerede iforveien glæder mig.

Et Dødsfald i Familien nødes jeg til at melde. Capitain Andreas Buntzen [8] er død i disse Dage, af Brystsvaghed. Han efterlader sig kun maadelige Omstændigheder; dog haaber jeg, at hans talrige Familie vil kunne faae et tarveligt Udkomme, hvilket allerede er Stort her tillands og i vore Tider. — Rahbeks Jordefærd var en af de brillanteste, man længe har seet; han fulgtes af Stadens første Embedsmænd, af Universitetet, Theatret, Studenter-Corpset, Stu-

denter-Foreningen, Frimurer-Logen etc., og Corpset saluterede over hans Grav. En smuk Tale af Confessionarius Mynster skal jeg sende Dig ved første Leilighed. — En gammel Bekjendt af mig, Hr. Toft[9], forhenværende Adjunct ved Roeskilde Skole, er, som jeg hører, død i Paris. Har Du kjendt noget til ham? — Her i Byen circulerede i disse Dage et Rygte om en liberal Minister-Forandring i Frankrig[10]; det heed, at Royer-Collard[11] og Hertugen af Broglie vare blevne Ministre; men det har siden ikke bekræftet sig. — Papiret er forbi. Jeg iler derfor med at hilse Dig ret meget fra min Moder og alle Dine Venner, og forbliver

Din hengivne Søn,

J. L. Heiberg.

Fiscalen, Etatsraad Bilsted[12], er død i disse Dage, og Guldberg[13] har sat et høitravende Vers over ham i Adresse-Avisen.

16.

Kjøbenhavn den 17de August 1830. [*besv. den 27de Septbr. s. A.*].

Kjære Fader!

To Breve har jeg modtaget fra Dig, det første af 19de Juli, det andet af 3die August. Hvor kjærkomment især det sidste var, behøver jeg ikke at sige Dig, thi ved Efterretningen om den i Paris udbrudte Revolution, ved de første modsigende Beretninger, som Aviserne meddelte angaaende den i Gaderne forefaldne Tumult, kunde jeg ikke andet end i høi Grad være ængstelig for Din Tilstand, omendskjøndt jeg trøstede mig ved Tanken om, hvor meget denne Explosion maatte være efter Dit Ønske, og i hvilken glad Stemning Du maatte være, naar kun Dit Liv og Din Helbred var udenfor Faren. Vel blev jeg beroliget ved en Efterretning, som Hr. Juveleer Henriques var saa god at meddele mig, men jeg saae dog med Længsel Din egenhændige Meddelelse imøde, og den var da lykkeligviis ganske efter mit Ønske. At Du selv personlig har været i Fare[1], er interessant, nu da Faren er overstaaet. At Du nu er lykkelig ved Tingenes nye Organisation, var ikke andet end hvad jeg ventede; men det glæder mig inderligt at læse Bekræftelsen derpaa i Dit Brev[2]. Det rygtedes snart i min hele Omgangs-Cirkel og selv hos Fremmede, at jeg havde faaet Brev fra Dig i disse vigtige Dage, og Alle bestormede mig, for at jeg skulde meddele dem Indholdet, hvilket jeg da ogsaa gjorde. For at tilfredsstille

alle de Videbegærlige, har jeg endog taget mig den Frihed at lade et Uddrag af Dit Brev indrykke i den flyvende Post, dog uden at nævne Dit Navn, til hvilket Enhver let kan slutte sig. Jeg haaber, at Du ikke har noget derimod. En Postdag senere bragte Dr. Larpent mig fornyet Efterretning om Dit Velbefindende. Frøken Matthiesen har skrevet ham til, at hun og hendes Familie have spist med Dig i Café anglais, og hun forsikkrer at den nye Revolution har gjort Dig 20 Aar yngre. Gid Dit Ønske maa gaae i Opfyldelse, at Du maa leve mange Aar endnu, for at see dens heldige Frugter; thi ihvad Form den nye Organisation end vil antage, ihvad for Intriger der end ville opstaae, ihvad for slette Lidenskaber der endog ville gjøre sig gjældende, saa kan det dog aldrig feile, at det Nye vil blive langt trøsteligere end det Gamle, thi ved denne Revolution har Civilisationen gjort et uhyre Skridt fremad, ikke blot i Frankrig, men i Verden. Jeg vilde ønske, at Du kunde see den Enthusiasme, som denne store Begivenhed har opvakt her i Landet, hvor vi dog ere saa langt fra Centrum, og hvor Indflydelsen af andre Landes Omvæltninger dog kun i ringere Grad kan spores. Vort Athenæum har faaet Udseende af en politisk Børs. Ved Hjælp af den her florerende Dampskibs-Fart faar vi næsten daglig nye Poster. For nu at tilfredsstille den store Mængde af Læsende i Athenæum, læses Aviserne op for Forsamlingen, saasnart de ankomme, og derpaa gjøres Uddrag af dem, som opslaaes paa Væggene. Da den Efterretning oplæstes, at Ex-Kongen havde til allersidst befalet Ophævelsen af den polytechniske Skole, opstod en almindelig Latter og Acclamation. Den preussiske Minister [3], der, som de fleste Diplomater, er Medlem af Selskabet, skal have klaget over dets alt for stærkt prononcerede liberale Sindelag. Som begribeligt, nytter denne Klage ham til intet. Jeg har begyndt at meddele i den flyvende Post en Række af »Breve til en Politicus paa Landet«, skrevne af Dr. David [4]. I disse Breve fremstilles de nyeste Avis-Efterretninger under Formen af et liberalt sindet Raisonnement. Med alt det er det tvivlsomt, om det ikke vil blive mig forbudt at give politiske Betragtninger i mit Blad, eftersom det ikke har Privilegium paa at være politisk. Hidindtil er det ikke skeet, og imidlertid bliver jeg ved.

Din Taksigelse til Dr. Møhl har jeg bragt ham, og den syntes meget at fornøie ham. Han er en af vore ivrigste Politici, thi han forsikkrer, at han i sit hele Liv ikke har været saa glad som ved disse nyeste Begivenheder. Han og Enhver kan ogsaa have Grund dertil. Jeg vil ret ønske, at den nye politiske Constitution nu ogsaa

maa indvirke velgjørende paa Din egen Constitution, og at Dine Mavesmerter maae blive afskaffede, som noget der hører til l'ancien régime.

Hvad Du i det første af Dine to Breve har givet mig for Commissioner, skulle blive besørgede. Reinhold skal jeg ufortøvet sende et Exemplar af Bogen, saasnart jeg faaer den. Men lad mig vide, om Adressen til Ritter[5] i Hamborg Nr. 38 Neuen Burg, ikke er en Skrivfeil, og skal være Neuen Wall? Idet mindste kjender jeg intet Sted i Hamborg under det første Navn.

Mange Hilsener fra min Moder, som tager inderlig Deel i Dit Befindende. Hvad jeg endnu havde at sige, faaer jeg opsætte til næste Gang, og beder Dig nu blot, at Du ret snart vil skjænke mig nye Efterretninger, og dermed glæde

Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

17.

P. A. Heiberg til Joh. Ludv. Heiberg.

(Ny kgl. Saml. 3066, 4°, K. B.)

Paris den 27de September 1830.

Kjære Johan Ludvig.

Dit Brev af 17de August har jeg i sin Tid modtaget og takker dig for samme. Sednere har jeg modtaget Hilsen fra dig ved Oberst-Lieutenant Abrahamson, ved hvem jeg afsender dette nærværende.

Neuen Burg er ingen Fejl, som du meener, thi den Gade findes i Hambourg, ligesaavel som Neuen Wall, men formodentlig har Reinhold nu forladt Hamburg, hvorom jeg dog ingen Efterretning endnu har faaet. Forresten ved jeg aldeles ikke hvad der i Christiania kan forsinke Trykningen af mine Erindringer; vel fik jeg for 14 Dage siden et Brev paa fire Linier fra Hoppe; men han taler deri ikke med et eneste Ord om Bogen, men lover mig Brev med Posten som dog endnu ikke er kommet.

Det er blevet mig sagt at Doctor David kan ventes til Paris, og dette har meget glædet mig, da jeg længe har ønsket at gjøre personlig Bekjendtskab med denne udmærkede Mand, hvis Kundskaber jeg længe har agtet, og hvis humane Sprog jeg kjender af Flyveposten. Man har siden sagt mig at hans Fader[1] skal være død, og dette har sandsynligviis gjort en Forandring i hans Plan,

som jeg baade haaber og ønsker at han ikke vil lægge tilside. Vær saa god at sige ham, at jeg, efter hans Forlangende har meddeelt Herr Depping[2] hans Ønske i Henseende til hvad han har skrevet angaaende Kriminal-Statistiken, og tilbudet ham Heftet af Journalen til Brug, men da Herr Depping boer i rue Carrette, der er alt for langt borte fra min Bolig, til at mine svage Been kunne bringe mig derhen, saa bad jeg ham at lade Tingen afhente hos mig. Dog, Herr Depping er en altfor fornem og udmærket Mand, til at han skulle kunne nedlade sig til at gjøre et saadant Skridt, og jeg har ikke hørt et Ord fra ham. Naar nu Herr David kommer hertil, vil han vel finde Anledning til selv at gjøre Deppings Bekjendtskab.

Iblandt en Hoben Ragerie, som du finder i denne lille Pakke er ogsaa et Brev fra den utrættelige Herr Poulsen[3], som jeg, Gud være lovet, aldrig har seet, og som ikke den *gode* Gud har bragt mig elendige Menneske paa Halsen. Han plager mig idelig med Breve, der ikke koste ham andet end Papiret og Umagen med at skrive, og saa sparer han ikke derpaa, thi for at spare Postpenge, sender han dem med Rejsende til Hamborg, hvor de lægges paa Posten, og mig koster ethvert saadant Brev tre Franker i Postpenge, og jeg maae strax rive dem istykker saasom jeg ikke kan læse dem. Det kalder man at skjære en bred Rem af en andens Hud. Af det vedlagte Brev, hvormed fulgte et fuldskrevent Omslag, vil du see at hver Linie ligner et Tjørnegjerde, og du kan saaledes begribe hvorledes Tornene maa stikke i mine næsten aldeles ødelagte Øyne. Seer du denne for mig ulykkelige, skjøndt saare velmenende, Poulsen, da beder jeg dig at lade ham forstaae, paa en Maade der ikke er ham ubehagelig, at han gjør mig en Tjeneste ved ikke at skrive mig til, og det saa meget mere som jeg faaer alle hans Norske Nyheder paa første Haand fra Christiania, og det længe førend jeg faaer dem fra ham.

En Norsk Student ved Navn Henrich Wergeland, har ladet trykke i Christiania et Digt paa 700 Sider, under Titel: Skabelsen, Mennesket og Messias. Han har dediceret dette Digt til mig og til sex andre, hvoriblandt er General Lafayette. Jeg ved ikke om du har seet dette Digt, der forekommer mig at være skrevet i et af de Østerlandske Sprog, som jeg ikke forstaaer, og som jeg følgelig ikke kan læse. Jeg lader altsaa Digtet, som han har sendt mig, ligge ulæst; men hvad jeg skal sige til Lafayette, naar jeg bringer ham det for ham bestemte Exemplar, og han spørger mig om mine Tanker om det ved jeg sandelig endnu ikke.

Vedlagt finder du en Pakke Aviser, som jeg skal bede dig besørge til deres Adresse.

Jeg har medgivet Abrahamson uden Forsegling Memoire de Falkenskjold[4], som han maaskee kan more sig ved at læse paa Rejsen, og som jeg beder ham siden at levere dig.

Hils nu din Moder, Herr Schmidten og alle andre mine Venner fra mig, og vær selv paa det kjærligste hilset af

Din hengivne Fader
Heiberg.

Med General Krigs-Kommissær Matthiesen har jeg sendt dig, uden Brev, en lille Pakke, hvori 3 af mine Smaaskrivter.

En saa sig kaldende Krigsassessor Schæffer[5] er her for nærværende Tid. Han svarer til sin Titel; thi han har et Par Gange *siddende* paaført mig en ugudelig Krig med sit uendelige Vaas og sin kjedsommelige Sludder, der ene og allene gaaer ud paa hans egen tykke Person, og hans drabelige Bedrivter.

18.

J. L. Heiberg til P. A. Heiberg.

Kjøbenhavn den 6 Novbr. 1830.

Kjære Fader!

Nærværende Brev vil udentvivl komme i Dine Hænder den 16de November, til hvilken Dag jeg pleier at sende Dig mine hjerteligste Ønsker for Dit Vel. Maatte de ogsaa i Aar finde Dig ved god Helbred og ved et fornøiet Sind! Det forbigangne Aar af Dit Liv har været indholdsrigt nok; gid det følgende maa blive det ligeledes, og gid Du i samme maa see nogle af de Forhaabninger opfyldte, som det forbigangne har opvakt! Min Moder forener sine bedste Ønsker med mine. Med det første vil hun selv skrive Dig til. Idag hindres hun derfra ved noget Ildebefindende, som dog, saavidt jeg haaber, ikke er andet end Forkjølelse. Ogsaa v. Schmidten, som jeg igaar talte med, bad mig at skrive Dig til, at han med Glæde erindrer den 16de Novbr., som han ofte har tilbragt med Dig paa en behagelig Maade, og at han af ganske Hjerte lykønsker Dig til denne Dag.

Saavel med Matthiesen, som Abrahamson har jeg modtaget Pakker, for hvis Indhold jeg takker. I en af dem fandt jeg Halvparten af et Hæfte af en Bog, og paa samme en Parallel mellem den franske og engelske Revolution. Dette gjorde jeg Brug af til

Flyveposten[1]. Du seer, at jeg benytter mit Stof, hvor jeg finder det. Endnu har jeg, uden at vide, ved hvilken Reisende, erholdt en tredie Pakke og et vedlagt Brev af 20 October. I denne fandtes nogle interessante Smaating af Société des amis du peuple[2], hvormed jeg har glædet adskillige af mine Venner, hvorpaa de nu skulle vandre til Athenæum.

I den ved Abrahamson modtagne Pakke var en anden til Matthiesen, som jeg selv overbragte ham, men traf hverken ham eller hans Familie hjemme. Siden har jeg talt med dem Alle hos Dr. Larpent, som forleden havde et lille Selskab, hvori jeg traf dem, og talte meget med dem om Dig og om den parisiske Revolution, hvortil de havde været Øienvidner.

Du skriver, at Dr. David skal kunne ventes til Paris. Det var ogsaa hans Hensigt, men han kom ikke længer end til Hamburg, hvorhen han ledsagede sin Moder, som reiste til Frankfurt efter Faderens Død. Da Dr. David imidlertid kunde vente Ansættelse her ved Universitetet, saa kom han ufortøvet tilbage, og er nu virkelig i disse Dage bleven ansat som Professor i Stats-Oeconomien. Kort før sin Afreise havde han ladet sig døbe; det Samme har ogsaa Lector Abrahams[3] gjort. Dette synes at være en Betingelse for at ansættes ved Universitetet, naar man er Jøde. I det mindste paastaaer man, at Grunden til at Jacobson[4] ikke blev Professor i Anatomien, hvortil han i saa høi Grad var qualificeret, ene og allene var, at han ikke vilde gaae ind paa dette Vilkaar.

Næste Torsdag skal jeg begynde mine Forelæsninger ved den militaire Høiskole.

Det Brev, Du sendte mig til Hr. Poulsen, holdt jeg det dog for raadeligst ikke at sende ham; thi da han dog i en god Mening plager Dig med sine Breve og Pakker, kunde jeg ikke nænne at bedrøve ham dermed. Derimod har jeg meddeelt ham hele Indholdet deraf mundtligt, som om det var noget, Du havde skrevet til mig, og bedet mig sige ham; hvorved jeg da seer mig istand til at formilde Udtrykkene, uden at fortie ham Hovedsagen. Han lovte, at han herefter ingen norske Blade skulde sende Dig, og heller ikke skrive Dig til uden med paalidelige Reisende, som selv vilde overbringe Brevene, samt tillige sørge for, at hans Breve bleve Dig tilsendte i en Afskrift som var læseligere. Anderledes har jeg ikke kunnet gjøre, uden at krænke ham altfor dybt, hvilket dog vilde være Synd, formedelst hans store Kjærlighed og Ærbødighed for Dig.

I en af Dine Pakker fandt jeg Copie af et Brev fra Dig til

Malte-Brun[5] i Anledning af den franske Oversættelse af Dine Comedier, som skulde optages i Ladvocats Samling[6]. Dette Brev har meget interesseret mig ved det store Udtryk af Beskedenhed, som det besidder; og jeg skal stedse gjemme det som et vigtigt Bidrag til Din Characteristik.

Jeg har nu en heel Bunke af Flyveposter, Maanedsskrift for Litteratur etc. at sende Dig; men kan endnu ingen Leilighed finde dertil. Abrahamson reiste sidste Gang pludseligt, uden at jeg vidste det, og jeg fik derfor ikke denne Leilighed benyttet.

Dette Brev er, som Du seer, skrevet i Hast, og har heller ingen anden Bestemmelse, end at overbringe Dig min Lykønskning til Din kjære Fødselsdag. Med det første skal jeg skrive igjen, og omtale Et og Andet, hvortil der idag hverken er Tid eller Plads. Jeg gjentager mine, min Moders og Dine Venners Ønske for et lykkeligt Aar, og beder Dig være forsikkret om den Hengivenhed, hvormed jeg stedse forbliver

Din Dig oprigtigt elskende Søn,

J. L. Heiberg.

P. S. Hvad bliver det dog til med Dine *Erindringer?* Det er jo utroligt, hvorledes det trækker ud med den Bog, som allerede for næsten et Aar siden skulde være udkommet.

19.

Kjøbenhavn, den 11te Januar 1831. [*besv. den 9de Februar s. A.*].

Kjære Fader!

Uagtet vi allerede ere komne 11 Dage ind i det nye Aar, er dette dog det første Brev, som jeg skriver siden Aarets Begyndelse, og følgelig haaber jeg, at det endnu maa ansees for tids nok, at bringe Dig min Nytaars-Gratulation, idet jeg tillige takker Dig ret meget for Din Lykønskning til min Fødselsdag. Dit Brev skulde have glædet mig endnu mere, dersom det ikke desværre havde baaret et kjendeligt Præg af Mismod over Svækkelsen af Dine Øine. Unægtelig er dette en stor Ulykke for en homo literarius (ikke literatus); men gives der da intet Middel til at komme denne Svaghed tilhjelp? Hvis de skærpende Briller ikke hjelpe, kan Du da ikke betjene Dig af de forstørrende, eller af et enkelt forstørrende Glas, som man jo undertiden, selv uden Svaghed i Synet, betjener sig af til at læse meget fiint trykte Bøger? Eller har Du maaskee

allerede forsøgt disse Hjelpemidler, skjøndt forgjæves? Det vilde være mig en stor Trøst, om Du consulerede en god Øienlæge. En Trøst er det ogsaa, at vi nu have overstaaet Vinterens mørkeste Tid, og dagligen nærme os den lysere Tid, da Øinene lide mindre ved det kunstigen frembragte Lys, og bedre kunne forrette deres Tjeneste. Jeg erindrer, at da min Bedstemoder[1] i Vordingborg engang beklagede sig over at hun næsten ikke mere kunde læse og skrive, formedelst Svækkelse af hendes Syn, sendte jeg hende fra Kiel, hvor jeg dengang var, et Par *forstørrende* Briller, der, som jeg troer, vare hende til megen Nytte. Men det er vigtigt at vælge dem af den ringest mulige Grad, fordi Dunkelheden tiltager med Forstørrelsen. Overalt maa man, ved at udsøge sig Briller, ikke lade sig afskrække ved det første Forsøg, men idelig, efter nogle Dages Forløb, bytte dem om, indtil man finder et Par, som convenerer. Dersom jeg endnu turde give Dig et Raad, da skulde det være, at bruge Snuustobak, hvilket jeg selv har gjort i flere Aar, og fundet det af en ypperlig Virkning paa Øinene. Det er ogsaa sundt i andre Henseender, eftersom det deriverer fra Hovedet. Men det maa være *reen* Tobak, uden Tilsætning af Parfums.

Efter denne medicinske Afhandling, som Du maaskee allerede er kjed af, gaaer jeg nu over til andre Gjenstande, og vil begynde med res publica litteraria. Her er i denne Tid udkommet en anonym Bog under Titel: »Gjengangerbreve, eller poetiske Epistler fra Paradiis«[2]. Det er et Overblik over vor nuværende skjønne Literatur, især over mine Stridigheder i de sidste Aar, og er skrevet i Baggesens Navn. Forfatteren viser sig som en ivrig Kæmpe for den Sag, jeg nu i flere Aar har fægtet for. Bogen er skreven med sjelden Vittighed og i et saa ypperligt Sprog og i saa fuldendte Vers, at man i Mandsminde ikke har seet Magen dertil. Den har derfor ogsaa vakt en stor Sensation, og er allerede udsolgt, saa at der trykkes paa andet Oplag. Jeg har i en poetisk Epistel svaret Forfatteren i det sidste Nummer af den flyvende Post[3]. Dette Blad har med Aarets Udgang atter gjort en Pause; dog skal der i indeværende Aar af og til udkomme »Supplement-Blade« dertil[4], hvergang der i Literaturen tilbyder sig et interessant Stof, men følgelig ikke paa bestemte Dage. Jeg længes ret efter en Leilighed til at sende Dig alskens Rariteter, som allerede have samlet sig til en ikke ubetydelig Mængde, med Indbegreb af de politiske Piecer, som ere udkomne i Anledning af Bevægelserne i Holsteen.

I Rahbeks efterladte Bo ere fundne en stor Mængde Breve fra Dig. Jeg har forlangt dem udleverede af Skifte-Commissionen,

men dette kan ikke skee, førend Du sender mig en Fuldmagt, og lader Din Underskrifts Rigtighed attestere af vor Legation i Paris. Denne Fuldmagt maa jeg udbede mig snarest muligt, hvorpaa Brevene ville blive mig udleverede; og Du har da at bestemme, hvad Brug jeg skal gjøre af dem[5].

Fra Matthiesens skal jeg hilse. Jeg var forleden inviteret der til Middag, og har siden besøgt dem. Til Foraaret skal den ældste Datter have Bryllup med Dr. Larpent. Jeg hører, at Døttrene have i disse Dage faaet nogle Sykurve, som Du har foræret dem, og som de sætte stor Priis paa.

Det er nu over et Aar siden, at Dine Erindringer skulde være udkomne, og endnu har man intet seet til dem. Hvori ligger dog denne Forhindring? — Jeg saae forleden et lille Skrift af Grégoire over Civil-Listen[6]. Det var meget levende skrevet, og viser, at den gamle Mand endnu ganske er ved Brugen af sine aandelige Evner. Hvorledes lever han? Seer Du ham engang imellem? Ifald saa er, beder jeg Dig gjenkalde mig i Erindringen af ham og Mad. Dubois[7].

Tabet af Møhl[8] er et stort Tab baade for Videnskaben og for alle hans Venner. Ikke længe har Noget smertet mig saameget.

Tusinde Hilsener fra min Moder, Schmidten, Tscherning, David og mange flere af Dine Venner, af hvilke jeg i dette Øieblik erindrer den gamle Schwartz og Etatsraad Engelstoft[9], som Begge have bedet mig hilse Dig. — Paa Din Fødselsdag spiste Schmidten med mig hos min Moder, hvor vi drak Din Skaal, og gjorde de bedste Ønsker for Dit Vel. — Dit af Juel malede Portrait[10] hænger i Stuen hos Jfr. Pätges, en ung Skuespillerinde, som er i Huset hos min Moder[11]. Hos hende hænge ogsaa de to Tegninger af »Vonner og Vanner«[12] og »Chinafarerne«. — Dette Stykke er blevet opført to Gange i denne Vinter.

Jeg kan neppe faae Plads til at ønske Dig at leve vel, og undertegne mig

Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

20.

Kjøbenhavn den 29de Marts 1831. [*27de April s. A.*].

Kjære Fader!

Jeg begriber ikke selv, hvorledes det er gaaet til, at jeg saa længe ikke har skrevet Dig til, og besvaret Dine to Breve. Jeg har rigtignok havt en Mængde Forretninger, som tildeels have hindret mig

derfra, og mellem hvilke mine Forelæsninger ved den militaire Høiskole blandt andet have givet mig nok at bestille, foruden nogle pressante Arbeider for Theatret, hvoriblandt en Oversættelse af den franske Opera La fiancée[1], som skal opføres om faa Dage. Paa den anden Side vilde jeg ogsaa, inden jeg skrev til Dig, presentere den Fuldmagt, som Du sendte mig i Dit sidste Brev, og som jeg saa meget mere takker Dig for, som Du, efter hvad jeg læser, har gjort en ikke behagelig Visit hos vort Faarehoved af Minister[2]; Din hele Beretning derom er en ret pudseerlig Scene af et Lystspil, og morer ved Fortællingen, ihvor kjedsommelig den kan have været Dig som handlende Person. Men jeg har stedse ventet paa bedre Veir og taaleligere Føre, inden jeg presenterede Din Fuldmagt hos vedkommende Autoritet, Hr. Cancelliraad Holstein, Birkedommer i Frederiksberg By. Endelig igaar havde jeg Tid og Leilighed til at vandre derud, og modtog Løfte om Brevenes Udlevering, hvilket er mig meget kjært, thi det vilde være ubehageligt, om de faldt i fremmede Hænder; man kunde da have den Ærgrelse at see dem paradere i alskens Viinkjælder- og Ølstue-Blade, hvis Redacteurer aldrig ere gladere, end naar de kunne overkomme berømte Mænds Breve, og publicere dem eller give Extracter af dem.

Dit Brev til Boghandler Hoppe blev naturligvis strax afsendt. Jeg vil formode, at Du nu har modtaget Svar derpaa. Han ventes herned til Kjøbenhavn i dette Foraar; jeg skal da see at faae fat paa ham, og gaae ham paa Klingen. Her i Byen ere mange Subscribenter, og megen Efterspørgsel, hvorfor Bogen udebliver halvandet Aar efter at den var bebudet.

Den vigtigste Begivenhed her i Landet er Dig allerede bekjendt, nemlig Kongens Proclamation angaaende Provindsialstænder[3], hvilket meget har enthusiasmeret de høiere, d. vil sige: de dannede Stænder, mellem hvilke der dog findes et Parti, som mener, at denne Forholdsregel ikke er tilstrækkelig, og derimod ønsker en fra første Færd mere democratisk Forfatning, hvorimod de Moderate mene, at det er bedre, at gaae gradviis tilværks. De udannede Classer og Pøbelen synes ikke at tage nogen Deel deri; de forstaae ikke hvad det vil siige; og Hof-Cirkelen er, maaskee af samme Grund, ligesaalidt enthusiastisk derfor. Men Studenterne bragte Kongen et Hurra, saasnart Bekjendtgjørelsen var kommen, og Byen blev, efter et Par Afteners gradvise Fremgang, endelig nogenlunde fuldstændigt illumineret. En Mængde Skrifter, saavel af det moderate, som af det mere democratiske Parti ere komne for Lyset,

og der komme daglig flere. Til det moderate Parties Skrifter hører et af Prof. David[4], til et andet Parties hører et af Capitain Tscherning[5], Maanedsskriftet for Literatur har ogsaa taget Deel i Striden[6], og hører ganske til den moderate Side. Alle disse Smaaskrifter og mange andre vente paa en Leilighed for at komme Dig tilhænde.

Du tager feil i Din Formodning, at jeg selv skulde være Forfatter til Gjenganger-Brevene. Naar Du faaer Skriftet at see, vil Du blive overbeviist derom. Der er siden udkommen et saakaldet »Gjenganger-Poem«, skrevet i Holbergs Navn[7], og omtrent af samme Tanker, men som dog ikke kan maale sig med det første. Maanedsskriftet for Literatur indeholder allene to anbefalende Recensioner af det første Digt[8]. Den første Gjenganger har jeg besvaret i et Riimbrev[9], som udgjorde det sidste Nummer af den flyvende Post. De belovede Supplement-Blade til Flyveposten har jeg endnu ikke kunnet begynde paa; thi der udkom strax efter Nytaar to Pseudo-Supplementblade[10], med Flyvepostens eftergjorte Vignet, hvilket har foraarsaget en Proces mellem min Forlægger, Secretair Printzlau, og Udgiveren af de falske Blade, en ung begyndende Bogtrykker, ved Navn Jørgensen. Førend Hof- og Stadsretten har dømt i Sagen, vil jeg derfor intet Blad udgive; thi det er vigtigt at vide, hvor vidt den literaire Eiendomsret existerer ifølge vore Love, eller ei.

Hos Matthiesens var jeg buden paa Bal for kort siden, men fik ikke Leilighed at komme. Jeg har siden ikke seet dem, men veed af Dr. Larpent, at de befinde sig vel. Til 1ste Mai skal Larpent have Bryllup[11].

Din gamle Ven, Mægler Wessely[12], er død i disse Dage. En anden gammel Bekjendt af Dig, Friseur Schindler[13], døde for kort siden. Der stod et Vers over ham i Adresse-Avisen, hvori der omtaltes den Deel han havde taget i Din Forviisning fra Danmark. Jeg har gjemt dette Vers, og skal sende Dig det med de andre Sager, som blot vente paa Leilighed.

Dit Syngespil Chinafarerne er blevet opført to Gange i Vinter, den første Gang for ganske fuldt Huus og med meget Bifald.

Prof. Schmidten har været syg af Blodspytning, og hans Bryst er meget angrebet. Han tør for det første ikke holde Forelæsninger, eller give sig af med noget anstrengende Arbeide. Det er en stor Ulykke for ham; dog haaber jeg, at hans Ungdom vil frelse ham, og at han vil gjenfaae sin Helbred ved Hjelp af en streng Diæt. Han er allerede saa meget i Bedring, at han har kunnet tage

ud til Frederiksborg, hvor han agter at opholde sig hos sin Familie, indtil hans Convalescence er tilendebragt.

Min Moder har det ved det Gamle. Hun taler ofte om at skrive Dig til; men som det gjerne gaaer, der kommer saa let noget iveien. Dog vil det neppe vare længe, førend hun udfører sit Forsæt. Indtil videre har hun bedet mig hilse Dig paa det hjerteligste.

Baade paa egne og paa Dine Vegne glæder jeg mig til den tilstundende Sommer. Foraarets velgjørende Indflydelse maa vel sagtens allerede spores i Paris langt meer end her. Din Øiensvaghed maa nu genere Dig langt mindre, end i de lange Vinter-Aftener. Hvorom Alting er, saa trøster det mig dog meget, at Du er ved godt Lune, og at Du sover godt paa Dine tre Hovedpuder, hvilke sikkert ere de bedste af alle til at forskaffe en rolig og velgjørende Søvn.

Fra den herværende Kunst-Forening[14] vil Du for noget siden have modtaget et Brev. Det er mig, som har opgivet Selskabet Din Adresse. Selskabet bestaar af adskillige agtede Kunstnere og Kunst-Venner, hvoriblandt nogle anseete Embedsmænd, saasom Conferenceraad Collin, Deputeret i Finans-Collegiet, og Politimesteren Justitsraad Bræstrup[15], en særdeles human og dannet Mand, hvis finere Tact allerede har havt en gavnlig Virkning paa Organisationen af det kjøbenhavnske Politi. — Om vor Minister-Forandring[16] skriver jeg intet, da den sikkert er Dig bekjendt af Bladene.

Papiret er fuldt. Jeg slutter for denne Gang med at ønske Dig et behageligt Foraar, og forbliver

Din stedse hengivne Søn

J. L. Heiberg.

21.

Kjøbenhavn den 21de Juni 1831. [*besv. den 16de July s. A.*].

Kjære Fader!

Jeg veed ikke, hvorledes det gaaer til, at jeg først nu skriver Dig til, og takker Dig for Modtagelsen af Dine Erindringer. Med hvor stor Interesse jeg har læst denne Bog, behøver jeg ikke at sige, ligesaa lidt som at det har glædet mig i høi Grad at see mig omtalt deri paa saa behagelig en Maade[1]. Exemplarerne modtog jeg allerede i forrige Maaned fra Hoppe, uddeelte dem strax efter Din Ordre, og slugte selv Bogens Indhold, inden jeg gav mig Tid til at nyde den med Rolighed. Jeg vilde strax have skrevet

Dig til, men først en lang Upasselighed, dernæst en Deel Bryderier og Fortrædeligheder[2], som jeg ikke gider trætte Dig med at opregne, gjorde Afbræk i mit Forsæt, saa at jeg først idag kommer til at udføre det, efter at Du formodentlig allerede har modtaget Breve fra flere af de Personer, hvilke jeg paa Dine Vegne har tilstillet Exemplarer, nemlig: Schmidten, Abrahamson, David, Tscherning, Matthiesen, min Moder, Rothe, Schwartz, Poulsen. Ifølge din Tilladelse har jeg paa egen Haand disponeret over de andre Exemplarer, af hvilke jeg har beholdt 2 for mig selv, og forresten i Dit Navn tilstillet Etatsraad Gierlew (som i disse Dage er reist til Christiania som dansk General-Consul, og i et meget forbindtligt Brev har bedet mig takke Dig for Din Godhed), samt Brødrene Printzlau[3], hver eet.

At Bogen er særdeles moersom og underholdende at læse, er ikke blot min, men den almindelige Mening. Hoppe maa have gjort en udmærket Affaire ved dette Forlag, thi det er utroligt, hvor meget Bogen er efterspurgt og omtalt her i Byen. Den behager ved Læsningen saa meget mere, som vi have Rahbeks Erindringer i frisk Minde, hvilke dog, uagtet deres øvrige Fortjeneste, have noget Trættende derved, at Forfatteren idelig er ligesom frygtsom for at sige sin Mening reent ud, og kun sjeldent tør nævne noget Navn reent ud af Posen, hvorimod Du stedse taler uden al Forbeholdenhed, og fremstiller enhver Gjenstand kort, tydeligt og uden Omsvøb. Det Eneste, som man i Almindelighed har imod Bogen, er Feiltagelsen med Ørsted[4], thi uagtet den er bleven rettet, saa finder man, at dette endnu ikke er Nok, men at Du hellere burde have ladet det hele Ark omtrykke, hvilket jeg ogsaa meget vilde have ønsket, thi denne ene Feiltagelse gjør, at man saa let slutter fra den til Muligheden af andre, og dette kunde betage Bogen en Deel af dens Troværdighed. Derimod har man i det Hele Lidet eller Intet at indvende mod de satiriske Pile, der ramme Hr.v. Koss, Brøndsted, Oehlenschläger[5] og flere. Især hvad den første angaaer, da finde Alle Din Dadel vel grundet, endogsaa ved Hoffet, hvorom jeg er bleven overbeviist. Journaler og Blade have endnu ikke talt ret meget om Bogen, formodentlig fordi de ikke ret vide, i hvilken Tone de skulle tale. Hvis der udkommer nogen mærkelig Anmeldelse, da skal jeg sende Dig den. I Maanedsskriftet for Literatur, saavelsom i Literaturtidenden vil Skriftet upaatvivleligen blive bedømt.

Med Matthiesen, som for nogle Dage siden reiste til Paris, kunde jeg intet sende, da han blot tilbød mig at medtage et Brev,

et Tilbud, hvoraf jeg ikke gjorde Brug. Derimod sender jeg Dig en stor Pakke med Skuespiller Overskou, som reiste i Torsdags, og gaaer directe til Paris. I denne Pakke vil Du finde Resten af flyvende Post, 11 Hæfter af Maanedsskrift for Literatur, Gjenganger-Brevene og adskillige andre Smaating. Hr. Overskou beder jeg Dig at tage vel imod, da han meget glæder sig til Dit Bekjendtskab, og vel ogsaa interesserer Dig som Forfatter til det af Dig yndede Lystspil »Østergade og Vestergade«, samt flere andre Stykker, som i lang Tid vare anonyme, indtil Forf. endelig fandt sig foranlediget til at hæve sit Incognito. Hans Pariser-Reise er den første Fordeel, som han drager af at have løftet Viziret, thi han reiser nu med kongelig Understøttelse, for at see fremmede Theatre. — Vor berømte Skuespiller Dr. Ryge[6] er allerede for længere Tid siden reist til Paris, hvor jeg ikke tvivler paa, at Du jo har seet ham. Det er et udmærket Genie for Skuepladsen, men det er meget for sildigt for ham at reise til Paris; hans Raahed i Sæder og Tone kan vist ikke længere afslibes, og jeg frygter for, at Resultatet af hans Reise vil blive, at han finder ligesaalidt Smag i Paris, som Paris i ham.

Vor gode Ven Schmidtens Brystsvaghed har desværre tiltaget i den Grad, at han har fattet den herculiske Idee, at reise til Vestindien, hvor han har en Broder, og gaae derfra til Syd-America, ifald det skulde behøves. For en tre Uger siden indskibede han sig paa en Vestindiefarer. Lægerne ansee en lang Søreise og Opholdet i et sydligt Clima for den eneste radicale Cuur mod dette Tilfælde. Inden sin Afreise bad han mig hilse Dig meget, og takke Dig for Bogen.

Du tager feil, naar Du troer, at Chinafarerne er bleven opført for Musikens[7] Skyld, thi denne Musik er reent gaaet af Mode, og gjør aldeles ingen Lykke, hvilket forresten er ubilligt. Det er ene for Textens Skyld, at Stykket er blevet opført.

Capit. Redsted[8] har besøgt mig, og jeg ham igjen. Ogsaa Oberst-Lieutenant Hagemann[9] har sendt mig en Pakke fra Dig.

Dette Brev har jeg nu skrevet med en gammel, forslidt Pen, ifølge Din Begjæring. Dersom Du ved dette Middel lettere kan læse det, da skal det glæde mig meget. Mig forekommer Skriften derved at være bleven utydeligere.

Med mange og hjertelige Hilsener fra min Moder, som takker Dig meget for Dine Erindringer, og har foresat at skrive Dig til med det første, forbliver jeg Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

22.

Frederikssund den 2den August 1831. [*besv. den 20de s. M.*].

Kjære Fader!

Du vil vist undre Dig, ved at faae dette Brev dateret ikke fra Kjøbenhavn, men fra Frederikssund, en maadelig Flekke, som ligger ved Overfarten til Jægerspriis. Men inden jeg forlod Kjøbenhavn, havde jeg saa meget at bestille, at jeg ikke fik Tid til at skrive Dig til, for at lade Dig vide, at jeg om faa Dage agtede at holde Bryllup med Jomfru Pätges, en ung, høist talentfuld Skuespillerinde, som nu i meer end et Aar har været i Huset hos min Moder. Dersom Du kjendte hende, ikke blot som Kunstnerinde, men som Menneske, vilde Du udentvivl ganske bifalde mit Valg. At jeg ikke tidligere har underrettet Dig om min Plan, kommer deraf, at jeg, der er en Hader af Forlovelser, (thi Du veed selv, hvorledes jeg har railleret med dem i »De Uadskillelige«) virkelig ikke har været forlovet med hende, men directe har skredet til Ægteskab. Vel har jeg i nogen Tid været enig med hende derom, men intet Menneske, ei engang min Moder, har vidst det. Først for omtrent 8 Dage siden har jeg betroet hende det, men saavel hun, som de faa Vedkommende, hvilke Loven udfordrer, saasom Præster, Forlovere o. s. v., ere alle blevne anmodede om, at holde Sagen hemmelig, saaledes at jeg med Sandhed kan sige, at der ingen Forlovelse har fundet Sted. For 8 Dage siden skulde jeg have underrettet Dig derom, hvis jeg ikke, som sagt, havde havt saa mange Formaliteter at bringe i Orden, netop formedelst den hurtige Beslutnings ligesaa hurtige Udførelse, at jeg ikke fik Tid til at skrive noget Brev. Det er muligt, at Du kan have hørt Sagen omtales, inden Du modtager dette Brev, men i saa Fald er det kun et løst Rygte, som ofte har været udbredt tilforn, og som muligviis nu kan være blevet fornyet; thi jeg selv har endnu ikke meddeelt nogen faire part, og har ikke kunnet gjøre det, eftersom jeg ingen Bekjendt har seet siden Vielsen, der fandt Sted i Forgaars i Slangerup Kirke, 4½ Miil fra Kjøbenhavn, hos min gamle Lærer, Præsten Hansen [1], fra hvem jeg skal hilse Dig, og ingen var tilstede ved Brylluppet, ei engang min Moder eller min Kones Forældre. Efter Vielsen reiste vi herhen, for at opholde os her og paa Jægerspriis et Par Dage; og det er nu med første herfra afgaaende Post, at jeg skriver Dig disse Linier til. I Aften reise vi herfra, for at tage til Lyngby, hvor vi have leiet os et Par Sommerværelser indtil 1ste September, da Theater-Saisonen aabnes.

Imidlertid blive vore Værelser i Kjøbenhavn hos min Moder[2] (thi vi blive boende hos hende) reparerede og forsynede med de nødvendigste Meubler. Fra Lyngby skal jeg nu snart skrive Dig til paany, og nærmere besvare Dit meget kjærkomne Brev af 16de Juli. Naar Du skriver til mig, behøves ingen anden Adresse end den sædvanlige, som Du altid bruger.

I Dit sidste Brev er der Adskilligt, som jeg glæder mig til at besvare. Om en 8 til 14 Dage skal det skee. Kun med Hensyn paa Dit Spørgsmaal, om Du skal skaffe mig optaget til Medlem af det statistiske Selskab i Paris, maa jeg besvare Dit Spørgsmaal benægtende, og det saa meget mere, naar Du skulde betale Indtrædelses-Pengene, thi jeg erkjender kun alt for vel, at Du allerede har betalt meget for meget i mine Udgifter, og ønsker intet meer end at kunne give Dig Erstatning for denne Deel af min store Gjæld til Dig. Desuden maa jeg tilføie: at ligesom Mange sætte en Ære i at være Medlemmer af mange lærde Selskaber, saa sætter jeg derimod en Ære i, ikke at være Medlem af noget, og har derfor consequent afslaaet ethvert Tilbud af denne Art. De lærde Selskaber forekomme mig at være i den lærde Stat ikke meget bedre, end Ridderordener og Titler i den politiske. Den eneste Titel[3], jeg har, kunde jeg ikke afslaa, uden at være uhøflig mod Kongen, hvem jeg i mange Henseender skylder Taknemmelighed. Enhver anden Distinction af denne Art vil jeg heller frabede, end udbede mig. Forresten forstaaer det sig af sig selv, at jeg paaskjønner Dit venlige Tilbud, og takker Dig ret meget derfor. David skal jeg spørge, om han har Lyst til at være Medlem, jeg tvivler ikke paa, at han, der desuden er Statistiker, jo med Taknemmelighed modtager Tilbuddet. — Jeg lader lidt Plads tilovers, da min Kone har bedet mig om at maatte skrive et Par Ord.

Din hengivne Søn

J. L. Heiberg.

Min Kone og jeg glæde os til, at see Dig i Paris om eet eller to Aar.

23.

Kjøbenhavn den 1ste October 1831. [*besv. den 29ds. do.*].

Kjære Fader!

Tre Breve har jeg modtaget fra Dig i Løbet af en Maaned. Det

ene bragtes mig af General-Krigs-Kommissair Matthiesen. Din hele Udvikling af de Grunde, hvorfor min Kone burde forlade Theatret[1], har min Moder besvaret i det hosfølgende Brev[2], saa at jeg intet har at tilføie, undtagen den Bemærkning, at man her tillands ikke længer har den ufordeelagtige Mening om Skuespiller-Standen, som tilforn var gængs. Her vilde den offentlige Mening tvertimod dadle mig, ifald jeg berøvede Theatret en af dets bedste Prydelser, og Publicum en af dets bedste Fornøielser, uden at tale om, at jeg, med Hensyn paa min Kone, vilde handle urigtigt imod hende, ifald jeg i dette Øieblik rev hende bort fra Udøvelsen af en Kunst, hvortil Naturen og Dannelsen have kaldet hende. De af dig fremsatte Indvendinger kunne være meget vel grundede, men det gaaer her, som ved saa mange andre Leiligheder: at flere Principer og flere Synspuncter frembyde sig, saa at de mindre væsentlige maae underordnes det vigtigere. Du feiler upaatvivlelig, naar Du troer, at jeg ikke skulde kunne opnaae et Universitets- eller andet Embede; hverken den offentlige Mening eller Regjeringen vilde, paa Grund af mit nye Forhold, have mindste Betænkelighed. Hvad angaaer den gamle Historie med Frøken Matthiesen[3], da troer jeg bestemt, at Du gjør mig Uret deri. Jeg svarede hverken Ja eller Nei paa Dit Forslag, men yttrede, at jeg vel ønskede at gjøre hendes Bekjendtskab; da der imidlertid fra Matthiesens Side intet Skridt skeete i denne Henseende, og min Delicatesse forbød mig at gjøre det første, saa faldt Sagen hen. — Dog Papiret er næsten tilende, og jeg har endnu eet og andet at lade Dig vide om andre Gjenstande. Dit Manuscript: Anmeldelsen af Gjengangerbrevene[4], har jeg besørget til sin Adresse, efter at jeg først havde udfyldt de Steder, hvor Din Pen ikke havde givet Blæk, og fremdeles rettet Alt hvad der forekom mig ikke at være tydeligt nok for Sætteren. At jeg forresten ikke har foretaget mig nogen Rettelse eller Forandring, forstaaer sig selv. — De andre, med Matthiesen sendte Papirer har jeg ligeledes modtaget og opbevaret. Hr. Overskou har leveret mig de ved ham besørgede Nummere af La société des amis du peuple[5], hvilke skulle blive fremlagte i Athenæum. — Skriftet forekommer mig mærkeligt, som Udtryk for et vist Parties Anskuelser, men jeg tilstaaer, at jeg er langt fra at kunne billige Raisonnementet i philosophisk Henseende. — I dette Øieblik erholder jeg Efterretning om, at den ene af vore Theater-Directeurer, Conferenceraad Manthey[6], er død. — Din Fortælling om Blok Tøxen[7] er kostelig; men her bliver ikke Plads til at tale om den eller nogen anden Ting. — Min Kone

hilser Dig ret meget. Om kort Tid skal Du faae et længere Brev fra Din

hengivne Søn

J. L. Heiberg.

Den sørgelige Efterretning er indløbet, at Prof. v. Schmidten er død strax efter sin Ankomst til Vestindien.

24.

Copenhague le 12 Novembre 1831. [*rep. le 28 Janvier 32*].

Mon très-cher père,

Tu seras surpris, sans doute, en voyant que je t'écris en français. Mais puisque tu m'as averti dans ta lettre dernière, que ne pouvant pas toujours déchiffrer mon griffonnage, tu seras obligé de te faire lire mes lettres par un autre, je préfère que cet autre soit un Français, par la simple raison que je pourrais avoir des communications à te faire, dont je ne voudrais pas faire part à mes compatriotes, pas même aux Norvégiens. Ne connaissant pas la personne qui devient l'organe de mes pensées et de mes expressions, en supposant même qu'elle soit hors de tout rapport à mon individu, je serai plus libre dans le choix des mes matières et dans les opinions que je pourrai émettre. Ainsi tu vois que, c'est par une espèce de nécessité que je prends ce parti. Par conséquent j'ose espérer que tu seras assez complaisant pour me faire grâce des fautes dont je vais me rendre coupable envers la grammaire et le génie de la langue française, attendu que le peu d'habitude que j'avais acquise à écrire cette langue, hors de mon séjour à Paris, s'est perdue peu à peu, faute d'exercise. Mais c'est encore le moindre de l'affaire. J'ai commencé à peine, et déjà j'aperçois des difficultés d'un ordre plus élevé. A juger de mon exorde, tu dois t'attendre à des communications d'une certaine importance, mais tu sais bien que j'en ai rarement. N'importe, même dans les choses les plus indifférentes je préférerai d'avoir un étranger pour interprète, au lieu d'un compatriote. Ce n'est pas seulement la matière, c'est aussi la forme dont je veux être le propriétaire absolu, sans être gêné par des égards qui ne sauraient exercer qu'une contrainte fâcheuse dans l'une et dans l'autre.

Le but principal que je me suis proposé en t'adressant ces lignes, est — tu le conçois bien — de te faire mes compliments à ton jour de naissance. Malheureusement ma lettre te parviendra comme de la moutarde après dîner; mais la faute n'en est pas à moi. J'ai

été tellement occupé, ces jours derniers, de travaux pour le théâtre et pour l'école militaire, où je fais des leçons de littérature, qu'il m'a été tout-à-fait impossible de trouver un moment de repos. C'est mercredi prochain que tu célèbreras ton anniversaire; ma lettre ne t'arrivera qu'après, mais quand tu la recevras, j'aurai fêté, avec ma mère et avec ma femme, ce jour si cher à nous tous. Nous faisons tous des voeux pour ton bonheur; nous partageons la douleur que tu dois éprouver en observant l'affaiblissement de ta vue, mais nous espérons en même temps que le ciel te donnera du courage pour supporter ce malheur, et que tu trouveras encore des charmes dans la vie. En effet, tant qu'on a la force de penser, il me semble qu'on peut se consoler de la perte d'un sens extérieur, quoique celui de la vue soit presque indispensable pour un homme de lettres. Mais es tu bien sûr d'avoir tout fait pour te soulager? Tu peux encore employer tes loisirs à rédiger des articles de journal ou des ouvrages entiers, car tu écris encore assez lisiblement, et en cas de besoin tu pourras dicter. Quand tu auras des manuscrits à envoyer en Norvège, tu n'as qu'à me les envoyer, je les ferai transcrire litéralement, comme j'ai fait, il y a quelque temps, avec le petit manuscrit que tu m'as adressé et que je déchiffrais avec beaucoup de facilité. Ma femme et moi nous tenons encore au projet que nous avons formé d'aller te voir à Paris[1]. Elle a plus d'une raison pour y venir, puisque il y a tant à apprendre pour elle. Il est vrai de dire que ce projet n'est qu'un chateau en Espagne, mais il pourrait se réaliser, si S. M. le Roi voulait bien m'accorder une demande que je lui ai faite, mais dont il ne vaut pas la peine de parler avant d'en savoir le résultat.

J'ai écrit nouvellement un vaudeville dans le genre comique, et qui s'appelle: *Kjøge-Huuskors* . J'écris le mot en gros caractères, afin que tu puisses le lire. Cette pièce doit être jouée vers la fin du mois, et je m'en promets quelque succès. Je viens aussi de terminer trois petits drames[2] qui seront joués successivement, et dont plus tard je te rendrai compte. — Dans le cahier dernier du *Maanedsskrift for Litteratur* il y a une attaque violente contre l'enseignement mutuel[3], et surtout contre les moyens dont Mr. Abrahamson s'est servi pour le répandre. A la première occasion je t'enverrai cela avec les autres cahiers du même recueil, ainsi que de nouvelles exemplaires des deux petits ouvrages qui t'ont été soustraits par Mr. Monrad[4] qui doit être une caricature divine d'après tout ce que tu me racontes de lui et de ses propos. Mr. Skjelderup[5] est un jeune homme fort-distingué, et je

te prie de le saluer de ma part ainsi que de celui de ma femme. A cause de mon mariage nous avons changé de domicile, et nous demeurons à présent à *Christianshavn*, tout près du »*Knippelsbro*«[6]. Tous ces mots font un drôle d'effet dans une lettre française. — Mr. le professeur David s'est marié, il y a quelques jours, avec une jeune demoiselle de 19 ans, qui s'appelle Bramsen [7]. Voilà toutes les nouvelles que j'ai à te communiquer pour cette fois-ci.

Pour ce qui regarde Mr. Hoppe à Christiania, je crois l'avoir entendu dire, que tu lui avais laissé le manuscrit de tes mémoires contre la seule rétribution d'un certain nombre d'exemplaires. Quoi que il en soit, ce ne sera certainement pas moi qui profitera de ce qu'il pourra te payer en honoraire, mais je me charge volontiers de te remettre la somme, si tôt qu'elle me sera payée.

Ma mère te remercie infiniment de la lettre que tu lui as écrite à l'occasion du 9 Novembre [8]. Elle ne tardera pas à faire sa réponse.

Je te prie de recevoir l'assurance de mon attachement sincère.

J. L. Heiberg.

25.

Copenhague le 24 Janvier 1832. [*besv. den 29de Februar s. A.*].

Mon très-cher père,

Je suis fort inquiet de n'avoir pas eu de tes nouvelles depuis si long-temps. De jour en jour j'ai attendu une réponse à la lettre que je t'avais écrite vers le milieu du mois de Novembre. J'ai reçu, il est vrai, quelques lignes, écrites sous la date du 19 Novembre, et par conséquent antérieures à l'arrivée de ma lettre dernière; et ce peu de lignes n'a même fait qu'augmenter ma crainte, puisque elles m'ont appris la fâcheuse nouvelle que tu as eu le malheur de faire une chute dans la rue, et que les suites de cet accident t'ont obligé de garder la chambre pendant quelques jours. Nous sommes tous fort en peine à cause de cette longue pause que tu as faite dans ta correspondance, d'autant plus que tu m'écris ordinairement vers l'époque de la nouvelle année. Il est vrai que je t'écris aussi toujours à la même époque, mais cette fois-ci je l'avais différé de jour en jour, parceque je désirais avoir une réponse à ma lettre dernière, avant de t'écrire de nouveau. Je te prie donc instamment de me donner de tes nouvelles, et dans le cas que tu serais malade, ce qu'à Dieu ne plaise, de dicter au moins quelques mots, afin de me tirer de ma pénible incertitude.

J'ai bien des choses à te communiquer, mais comment en avoir le coeur, ne sachant pas en quel état tu te trouves, si tu es malade peut-être, et tu soucies fort peu des bagatelles que je pourrai t'apprendre. Quoiqu'il en soit, je ne saurai m'empêcher de te dire que le vaudeville dont je t'ai parlé dans ma lettre dernière, a été joué avec un succès [1], que les représentations réitérées de la pièce n'ont fait qu'augmenter. Un drame, intitulé »Pouvoir et ruse« (*Magt og List*), que j'ai écrit [2], il y a quelques mois, a été représenté nouvellement, mais sans être aussi favorablement accueilli. J'espère pourtant que, moyennant quelques légers changemens, il réussira à la seconde représentation.

J'ai fait connaissance ici avec un jeune Parisien, fort instruit et fort aimable, Mr. Angelot [3], avocat, qui m'a été recommandé par Mr. Gierlew, Consul-général à Christiania. Ce jeune homme, dont Mr. Didot [4], l'imprimeur, est le parrain, est obligé de marcher avec deux béquilles, à cause d'une infirmité dans les jambes. Néanmoins il s'était proposé, il y a environ six mois, de voyager, sans pourtant s'être décidé pour un pays quelconque. Après quelque hésitation il se décide pour l'Amérique, et se rend au Havre pour se faire embarquer. En attendant le vent prospère, il trouve dans le port du Havre un petit bâtiment norvégien, déstiné pour Christiania. Tout d'un coup il change d'idée, et s'embarque pour Christiania, avec le projet de visiter la Norvège jusqu'à Drontheim. Mais arrivé a Christiania au milieu de la mauvaise saison, au moment où les chemins sont tout-à-fait impraticables à cause des grandes pluies qui viennent de tomber, il change d'idée pour la seconde fois, et vient à Copenhague, pour y passer l'hiver. Voilà ce qui est bien original pour un Français; à un Anglais on le passerait volontiers. Pourtant ce n'est pas moi qui dois m'en plaindre, car je trouve sa conversation fort-agréable; aussi vient-il souvent passer la soirée chez moi et dans ma famille. Le gouvernement de Christiania n'a pu concevoir l'originalité de sa manière de voyager, et a cru voir en lui un émissaire des révolutionaires de juillet, surtout puisque il était connu de Mr. Wergeland [5] qui l'avait vu à Paris ou au Havre, de sorte que le seul Norvégien, qu'il connaissait lors de son arrivée à Christiania, était par malheur le plus fou de tous les habitans.

Ma mère et ma femme sont indisposées toutes les deux. Ce n'est qu'un refroidissement qui passera bientôt, je l'espère. Je te prie encore de me donner de tes nouvelles, le plutôt possible, ce que nous désirons tous avec impatience. En attendant je te salue mille fois

de la part de ma mère et de celle de ma femme, et je te prie de recevoir l'assurance de mon attachement sincère et respectueux.

Ton fils

J. L. Heiberg.

26.

Copenhague le 30 Juin 1832. [*rep. le 18 Juillet m. a.*].

Mon très-cher père,

Sans doute je suis un grand pécheur à tes yeux, puisque il y a si long-temps depuis que je t'ai donné de mes nouvelles. Pourtant il y a quelque chose qui malgré cela parle en ma faveur, et c'est une longue maladie ou plutôt une suite de maladies qui m'ont retenu pendant plus de trois mois dans ma chambre et quelquefois au lit. Au commencement du mois de Mars j'eus le malheur d'avoir une forte contusion à la jambe, voulant manier un cheval obstiné [1], qui sauta violemment contre un tronc d'arbre, où j'attrapais une secousse assez dangereuse; et quand après un espace de six semaines j'étais arrivé au point de pouvoir sortir pour la première fois, en m'appuyant sur un bâton, j'étais devenu si faible à l'influence de l'air que j'eus tout de suite la fièvre intermittente qui n'a cessé de me tourmenter que ces jours derniers. En attendant ma femme a eu la même maladie; ma mère ne s'est pas portée bien non plus, de sorte que notre maison a été une espèce d'hôpital pendant tout ce temps. La multitude de travaux fatigans dont j'ai été accablé malgré tous ces empêchemens, entre autre la rédaction d'une logique et métaphysique entières à l'usage de l'école militaire [2], où je fais des leçons, m'ont tellement pris tous les momens, où j'avais la tête un peu libre, qu'il m'a été presque impossible d'écrire seulement une lettre. En attendant j'avais pourtant espéré d'avoir de tes nouvelles, parceque je devais être plus impatienté que toi, ne sachant pas comment tu te trouvais dans le double malheur dont la ville de Paris a souffert, le Choléra et la révolution. Un certain Mr. Born [3], intendant de la manufacture de porcelaine, est venu me voir, et m'a remis de ta part un volume de la Némésis de Barthélemy [4], chose assez curieuse dont je te remercie; mais il avait quitté Paris avant que le Choléra y était arrivé. Heureusement les journaux n'ont pas fait mention de toi dans leur fatal régistre des personnes connues qui sont attaquées par la maladie, ce qui nous a beaucoup consolés.

Le 18 février j'ai remis à Mr. Munk de Rosensköld [5], professeur

de médecine à l'université de Lund, qui partait pour Paris, 6 cahiers du recueil mensuel de littérature, ainsi que 7 autres brochures et bagatelles, et j'espère que tu les auras reçus. Je viens de quitter la rédaction de notre recueil mensuel, parceque j'ai l'idée de publier un autre recueil [6] qui paraîtra par trimestre, et qui sera destiné à la poésie et à la philosophie; j'en serai le rédacteur, mais en compagnie avec deux de mes amis, Mr. P. Möller, professeur de philosophie à l'université, et Mr. Hertz qui s'est enfin désigné comme auteur des *Gjengangerbreve* et de plusieurs autres ouvrages très-distingués.

Ma mère, ma femme et moi, afin de rétablir notre santé, nous sommes proposés de passer un mois à la campagne. Nous avons loué une petite cabane à Hirschholm, où nous nous rendrons après-demain. Mais quand tu me feras le plaisir de m'écrire, ce qui sera bientôt, je l'espère, tu pourras toujours adresser ta lettre à Copenhague, comme à l'ordinaire, parceque je viendrai une fois par semaine à la ville, à cause de mes travaux à l'école militaire.

Je te remercie non seulement de tes traductions litérales du danois en latin, qui m'ont fait beaucoup rire, mais aussi du récit de ce qui les a occassionées, c'est à dire du bon-mot de notre illustre ambassadeur à Paris [7]. Tout ce qui tient à la diplomatie danoise, tient par cela même au risible.

Je finis en réitérant ma demande de me donner bientôt de tes nouvelles, ainsi qu'en te saluant mille fois de la part de ma mère et de celle de ma femme. Je suis, avec le respect et l'attachement les plus sincères, ton fils très-obéissant

J. L. Heiberg.

27.

Copenhague le 6 Novembre 1832. [*besvaret den 1ste December*].

Mon très-cher père,

Je reçus, pendant mon séjour à la campagne, ta lettre du 18 Juillet, qui me fit tant de plaisir, qu'il me paraît être une ingratitude de n'y avoir répondu plutôt. Mais depuis quelque temps mes occupations se sont multipliées à un tel degré que souvent je ne trouve pas le loisir d'écrire une lettre, c'est à dire, ce que moi j'entends par une lettre, car il me semble qu'il ne vaut pas la peine de payer le port d'un billet qui ne dit que: »Bon jour, nous nous portons bien, j'espère que tu fais de même.« — Heureusement ton jour de naissance qui s'approche, et le désir que j'ai de t'exprimer mes senti-

mens à cette occasion, me donnent un loisir que j'aurais eu de la peine à me donner moi-même. Parmi tant de voeux que je fais pour ton bonheur, il y en a un que j'oserai te communiquer. Plût-à-Dieu que l'anniversaire de ta fête te remplît toi-même de reconnaissance envers le sort qui t'a permis de jouir, à l'age où tu es, d'une vie intérieure qui est la véritable jeunesse, c'est à dire, celle de l'esprit, et qui n'est pas toujours le partage de ceux qui marchent sans bâton ou qui voient sans lunettes. Je conçois, qu'étant parvenu à ton age, après avoir toujours vécu dans les grands intérêts des nations et du genre humain, tandis que tant d'autres ne vivent que dans leurs intérêts personnels, on peut perdre patience en voyant tant d'espérances flétries, en voyant tant de préjugés invétérés, qu'on croyait abolis pour toujours, revenir et s'enraciner dans le même sol d'où l'on venait de les arracher; je conçois que n'étant plus jeune, ces réflexions peuvent donner un certain dégoût de la vie. Mais de l'autre côté il me semble qu'on peut se fier à l'esprit des choses qui est bien supérieur à celui des hommes. La civilisation a fait des progrès enormes, car nous sommes arrivés au point où il n'y a que les idées qui gouvernent le monde, où il n'y a de véritable puissance que celle qui est fondée dans l'opinion publique. C'est le triomphe du monde spirituel sur le matériel, et cette victoire est si grande, qu'il ne faut pas même compter toutes les petites pertes que la bonne cause saurait essayer. La marche des idées peut être ralentie ou même empêchée pour le moment, mais elles se renforcent de tout ce qui les retient, et elles finiront toujours par se débarasser de ce qui les gênent et de se faire place aux dépens des obstacles. Voilà, il me semble, une grande consolation; voilà, selon mon opinion, ce qui doit attacher sincèrement à la vie même celui qui en a vu s'écouler la plus grande partie. En ami de l'humanité, en philosophe, on n'a pas même besoin de se résigner; on peut voir avec enthousiasme le triomphe des idées, et avec indifférence les faibles réactions d'un systéme qui réellement n'existe plus, et dont, par conséquent, le seul moyen d'agir est de nous tourmenter en qualité de revenant ou de spectre.

Mais il est temps de revenir de ces considérations que tu peux faire sans mon secours, et de répondre au contenu de ta lettre.

J'ai bien ri de moi-même, quand enfin l'idée m'est venue de traduire en danois le mot *hanneton*[1]; alors je compris fort bien que tu avais été chassé par ces animaux aussi bien que par les punaises. Il faut qu'un habitant de la Jutlande ait eu connaissance

de ce calembourg, car on a lu nouvellement dans un journal jutlandais que le pays avait beaucoup souffert des hannetons pendant l'été passé, ce qui peut être doublement vrai, puisque le roi et tous nos princes et quelquesunes de nos princesses ont passé une grande partie de l'été dans cette province.

La parodie de notre chant national[2] a fait beaucoup de plaisir tant à moi qu'à mes amis. Le mot *Juul* contraste si bien avec celui de la chanson. — Mr. Abrahams m'a donné de ta part une épitaphe[3] que tu veux que je te mette après ta mort. Elle est assez gaie pour une épitaphe, mais j'espère que d'ici à long-temps il sera encore trop tôt de penser à l'application de celle-ci ou d'une autre. — Mr. Abrahams m'a donné de tes nouvelles, ce qui m'a fait grand plaisir. J'attends la même chose de Mr. Ussing[4] qui vient d'arriver à Copenhague, mais que je n'ai pas encore rencontré.

Tu es en erreur, en croyant que Mr. Rosensköld, porteur du dernier paquet de livres que je t'ai envoyé, n'ait pas voulu te faire visite. Le fait est qu'il a changé le plan de son voyage, de sorte qu'il n'est pas venu à Paris, et je ne sais pas, par quelle voie il t'a fait parvenir le paquet, mais je suis fâché d'apprendre que le contenu a été si mal soigné.

C'est encore une erreur que Mr. de Schmidten ne serait pas venu en France en 1829. Il y a été à cette époque, mais il y a passé plus de temps à la campagne chez le Général Cafarelli[5], qu' à Paris, où pourtant il t'a vu bien des fois.

J'ai reçu, il y a long-temps, le Boston de Flore[6], dont j'ai fait cadeau à ma femme, et c'est un oubli de ma part de ne pas te l'avoir mandé.

Mr. Poulsen est parti pour Christiania, il y a quelques mois.

Je travaille à présent à une pièce qui sera jouée à la fête du roi, et dont le titre est: Les Danois à Paris[7]. Mon but est d'y tracer un petit tableau de la vie que nos compatriotes mènent à Paris. L'époque est en 1816, quand les troupes danoises étaient cantonnées à Bouchain. On y verra une nouvelle décoration représentant la cour et le jardin du Palais-royal.

Ma mère et ma femme te saluent mille fois et te prient de recevoir leurs félicitations pour ton jour de naissance. Elles réunissent leurs voeux à ceux que je fais pour ton bonheur. Je finis en te priant de croire à l'assurance de mon attachement filial.

J. L. Heiberg.

Une nouvelle assez curieuse: La fille ainée de Mr. Oehlenschläger

épousera, ces jours-ci, un acteur, Mr. Phister, et débutera comme actrice[8]. La famille a tout fait pour l'empêcher, mais elle a fini par céder à la volonté des jeunes gens.

28.

Copenhague le 15 Décembre 1832. [*Repondue le 23 Janvier 1833*].

Mon très-cher père,

Je te remercie mille fois de ta lettre du 1er de ce mois que je regarde comme un cadeau pour le jour de ma fête. En effet, pour ce qui regarde la lettre de ce Monsieur de Monvérant[1], je t'assure que je ne l'ai jamais reçue. En attendant j'ai demandé à Mr. Abrahamson s'il n'avait pas eu par une autre voie la lettre de ce Monsieur, mais il m'a répondu que non, et qu'il n'attendait pas même des lettres de lui, parcequ'il croyait que Mr. de Monvérant était mécontent de ses procédés dans je ne sais pas quelle affaire. J'étais donc fort indécis dans le parti à prendre, car il me parut inutile de m'adresser à la poste de Copenhague, puisque mon nom et ma demeure sont trop connus ici, pour qu'une lettre adressée à moi puisse se perdre. Je commençai à croire que Mr. de Monvérant eut si mal épélé mon nom, que celui-ci en fut devenu méconnaissable. En tout cas voilà l'affaire terminée, pour ce qui me regarde, puisque tu sais maintenant que j'y entre pour rien.

Je te remercie bien de vouloir célébrer nos fêtes, et je m'empresse de te dire que celle de ma femme est le 22 Novembre; par conséquent elle vient d'avoir lieu, et tu seras obligé de différer ta bonté jusqu'à l'année prochaine. Ma femme vient d'accomplir sa 20ième année; tu pourras donc célebrer sa 21me anniversaire. Si, comme tu dis, tu veux célébrer nos fêtes *pauvrement et frugalement,* tu les célébreras comme nous célébrons la tienne et les nôtres aussi. Hier, le 14 Décembre, nous avons célébré ce jour d'une manière assez singulière, c'est à dire en dînant à 10 heures du soir, parcequ', à cause de nos différentes occupations, il nous était impossible de trouver un autre temps de réunion. Nous étions seuls à table, nous avons mangé des huitres de Fladstrand, et nous avons trinqué à ta santé, en te souhaitant toute sorte de prospérité.

Je viens de recevoir de la part de Mr. Grøndahl, libraire à Christiania, le manuscrit de ton commentaire sur la loi fondamentale de la Norvège[2]. Il m'écrit en même temps, qu'il ne se rappelle pas, que tu l'eusses prié de me l'envoyer, mais qu'après avoir lu dans tes *Souvenirs,* que telle était ta volonté, il n'a pas voulu manquer

de l'accomplir. — Je suis fut étonné d'apprendre que Mr. Hoppe ne t'a rien payé pour l'impression de tes *Souvenirs,* dont il a vendu un très-grand nombre d'exemplaires. A ta place je lui demanderais raison d'un pareil oubli. Si je peux t'être utile à réclamer la somme qui t'est dûe, et à te la faire parvenir, je te prie de disposer de moi.

Mr. Abrahams ne m'a point remis le poëme de Wergeland [3], mais je le connais, et je t'enverrai même à la première occasion une critique amère de cet ouvrage, par un Norvégien, dont, pour le moment, je ne me rappelle pas le nom, mais c'est un étudiant qui a des connaissances littéraires et qui écrit parfaitement bien.

Mr. Angelot, dont je t'ai parlé auparavant, vient de m'écrire de Stockholm, et comme il y a dans sa lettre un passage qui te regarde, je vais le citer:

»Dans un des endroits les plus sauvages du Stift de Bergen à Leidalsøren au pied de Filefjeld, un officier norvégien, sans dire un mot de français, et sans savoir que j'étais avocat, mais simplement parceque j'étais Français, me consulta pour une créance de plus de Cent mille francs qu'il avait contre le gouvernement français, mais dont l'origine remonte à l'expédition d'Egypte, et qui par conséquent est cent et cent fois préscripte. Il me soumit un grand nombre de papiers, et je ne fus pas peu surpris d'en trouver plusieurs signés par votre père, qu'il appelait son oncle. Son nom est, je crois, *le lieutenant Do.*[4]. La chose me parut originale, et je ne trouvai pas moins bizarre de donner, moi, avocat de Paris, une consultation en norvégien, au pied de Filefjeld, et dans quel endroit«. —

Je finis, en te priant de recevoir nos complimens pour le jour de l'an. Ma mère écrira quelques mots sur la partie vuide du papier.

Ton fils

J. L. Heiberg.

29.

Copenhague le 30 Mars 1833. [*rep. 8 Juin m. a.*].

Mon très-cher père,

Il faut que je commence, comme à l'ordinaire, par faire des excuses d'avoir tardé si long-temps à repondre à ta dernière lettre qui cette fois-ci était du 23 janvier. Dans cet intervalle j'ai eu de nombreuses occupations, et il s'est passé plusieurs choses dont il faut que je te rende compte.

D'abord la pièce que j'avais écrite pour la représentation de la

fête du Roi, a eu un succès complet, car elle a eu le bonheur de plaire également à la cour et à la ville, et ce n'est pas toujours que ces deux puissances sont d'accord dans leurs goûts. Elle a déjà été représentée un grand nombre de fois, et la salle a toujours été remplie. Le Roi et la Reine sont venus la voir deux fois, ce qui n'arrive pas non plus avec toutes les pièces. J'attends une occasion pour te faire parvenir un exemplaire de ma pièce ainsi que plusieurs autres brochures, parmi lesquelles plus de 12 cahiers du journal littéraire. En jetant un coup d'oeil sur toute cette masse, je devine aisément combien de temps il s'est passé depuis mon dernier envoi; mais la faute n'en est pas à moi, puisque il y n'a pas eu de voyageurs auxquels je pouvais confier ce trésor. Mais l'occasion se trouvera bientôt, car il y a plusieurs jeunes gens qui vont partir pour Paris, entre autres mon ami Mr. Hertz, l'auteur des *lettres d'un revenant*, et le poëte Mr. Andersen [1]. C'est à présent l'époque à laquelle le fonds *ad usus publicos* distribue ses benises de voyage, et les deux messieurs seront du nombre des heureux.

Depuis la représentation des *Danois à Paris* je n'ai plus pensé au théâtre; au contraire je me suis tellement lancé dans la philosophie, dont depuis long-temps je fais des leçons à l'école militaire, que l'idée m'est venue de faire un cours public de philosophie devant un auditoire de messieurs et de dames. C'est dans cette intention que je viens de publier un programme qui est un livre entier, intitulé: *Sur l'importance de la philosophie pour la génération actuelle* [2]. Ce petit livre contient surtout des recherches sur le rapport de la philosophie à la réligion, et je présume par conséquent qu'il occasionnera des débats littéraires assez vifs. Chaque personne qui voudra assister au cours, payera 5 écus danois; mais si le nombre des assistans ne devient pas grand, c'est à dire une centaine de personnes au moins, le cours n'aura pas lieu pour cette fois. Le programme ayant parû ces derniers jours, je ne connais pas encore le résultat de mon invitation, mais il se peut bien que la belle saison qu'on attend bientôt, ne soit pas l'époque la plus favorable à une telle entreprise.

Le nommé Mr. Winther [3] qui t'a fait une proposition littéraire, est un homme d'une très-mauvaise réputation tant civile que littéraire, avec lequel, pour ton propre bien, tu ne dois pas entrer. Malgré cela on ne peut pas nier qu'il ait fait quelque bien avec son mauvais journal qui est rempli de pasquinades, et qui s'appelle *la fusée*. C'est là le cas avec les attaques qu'il a dirigées contre le colonel Guldberg, frère de celui que tu appelles Frédéric Tar-

tuffe, et qui ont produit ce bien que le Roi a enfin nommé une commission pour juger dans l'affaire. Le colonel, chef d'un régiment de dragons en Fionie, est accusé d'avoir maltraité les soldats et d'avoir commis une foule d'injustices, accusation qui parait être assez vraisemblable. Si Mr. Winther n'avait fait que cela, ou si en général il n'avait fait qu'attirer l'attention du gouvernement sur les procédés arbitraires de tant de nos employés, tant civils que militaires, il aurait des droits à l'estime de ses concitoyens; mais sa feuille est en même temps le champ de tant d'attaques personnelles et de révelations de la vie privée, indignes d'un homme d'honneur; et outre cela il est encore très-mauvais auteur, écrivant sans goût et sans discernement, et ne sachant pas même écrire sa langue, sans faire à tout instant des fautes grossières d'orthographe et de grammaire.

Un autre libelliste, Mr. Lange [4], a eu l'impudence de réimprimer un de tes ouvrages, *les avantures d'un billet de banque,* et à coup sûr il n'en restera par là. Dans le premier accès de colère j'avais l'intention de lui faire un procès, mais l'avocat auquel je m'étais adressé, me conseilla de ne pas le faire, vu que notre législation ne défend pas les vols littéraires. Néanmoins, plus j'y ai pensé, plus j'ai été gagné pour une idée que je vais te soumettre, non seulement afin de contribuer à l'exstinction de toute cette vermine littéraire, mais aussi parceque la chose en elle-même serait désirable, je serais tenté de faire une collection de tes oeuvres choisies, et d'en publier un prospectus. Je suis sûr de trouver un libraire qui payera bien une telle entreprise, et tu aurais le triple avantage de pouvoir présider au choix des tes ouvrages, en y faisant les changemens que [tu] trouverais bons, puis de laisser à la postérité une édition soignée de tes oeuvres, tandis que les contrefaçons sont remplies de fautes grossières et ridicules, et enfin d'en pouvoir tirer, pendant ton vivant, des avantages pécuniaires. Si cette idée te convient, je la mettrai tout de suite en exécution, en prenant des arrangemens avec un de nos meilleurs libraires. Dans ce cas on pourrait commencer par l'autobiographie, qui serait suivie de tes comédies, les avantures du billet de banque, de tes chansons et autres poësies, de tes ouvrages politiques, imprimés en Norvège et d'un choix de tes anciens ouvrages polémiques. Je suis convaincu que l'entreprise sera honorable et avantageuse, et que le monde littéraire me saura gré de lui avoir fourni une édition de tes ouvrages, *rédigée pendant le vivant de l'auteur,* circonstance essentielle et très-favorable. J'attends tes ordres là-dessus, et l'initiative sera bientôt faite.

Maintenant il ne me reste de la place que pour te dire mille choses obligeantes de la part de ma mère et de celle de ma femme, et pour t'assurer de mes sentimens de dévouement filial.

J. L. Heiberg.

29a.

A. F. Tscherning til P. A. Heiberg [1].

Copenhague le 19' Avril 1833.

A Monsieur P. A. Heiberg

Monsieur

J'ai reçu votre lettre du 3 de ce mois, elle m'a beaucoup affligé, car, je dois l'avouer, les plaintes qu'elle contient sur votre fils sont juste et cependant je suis convaincu, je sais, qu'il a pour vous le coeur d'un fils. Commen ferais-je pour vous montrer, que quoqu'il a mérité vos reproches, il n'a pas mérité la méfiance que vous exprimez sur ses sentiments envers vous. Souvent Monsieur vous êtes l'objet de nos conversations, alors il se désole de vous savoir loin de lui, souvent nous avons discuté les moyens qu'il pourroit emplyer pour aller vous voir, ou pour vous procurer une existance agréable auprès de lui. Vous pensez Monsieur que si vous etez dans la necessité de lui demander de véritables sacrifices que vous le feriez en vain. Sur ce poin je suis heureux de pouvoir vous assurer le contraire, car toute les fois qu'une devoir pareil a pésé sur lui, il a agit avec vigueur et sans égards pour ses intérêts personels. Mais me dites vous, comment mefier à de telle assertion, moi qui ne peut pas obtenir pour toute faveur six lettres par ans. Mais voilà encore Monsieur un exemple de l'inconsequence humaine, nous avons la force de faire les grandes sacrifices, mais nous ne pouvons pas trouver assez de vigueurs pour faire les petites.

Cette remarque qui à une application générale regarde speciale-ment votre fils, c'est là son plus grand défaut, c'est celui-qui la fait négliger de vous écrire aussi souvent qu'il le devoit. Sous ce rapport je sais bien comment il âgit. Il veut vous écrire, il fixe l'époque, mais il veut encore avoir quelques renseignements, quelques nouvelles intéressantes, pour vous communiquer, il veut terminer un ouvrage qu'il a sous la main, et l'éxécution de son projet est différé de semaine en semaine sans qu'il s'en apperçoit, il ne l'oublit pas non au contraire il y pense tous les jours, mais par cela même il perd de vu que la somme de quatre semaines est un mois.

Ne pensez pas que par ce-ci je veux le défendre du fait, il a tort, il a grandement tort, mais je désirois vous persuader que ce n'est pas par défaut d'amour filial qu'il a commis ces tors mais seulement par défaut de précision dans l'éxécution de ses affaires.

Quand je lui ai parlé de votre plainte, il en a senti toute la vérité, mais il me dissait, qu'il venoit de la satisfaire de la meilleur manière possible, puisque il-n'y-avoit que quelque jours depuis qu'il vous avoit écrit une longue lettre, dont il es péroit que le contenu vous seroit agréable. Il pensoit dissoit-il qu'il avoit parlé d'une affaire dans cette lettre, qui demanderoit une correspondance plus fréquente de manière qu'il ne retomberoit pas dans la même faute.

La reproche que vous avez fait à votre fils regarde en quelque sorte tous nous autres qui vous devons de la reconnaissance. Moi, par exemple, je pourrois aussi vous écrire, si je savois que vous y attachiez aucun prix, mais quand mes lettres doivent faire une aussi longue voyage, je pense toujours quelles n'ont pas assez de mérite pour balancer les frais de poste.

Les rélations de notre pauvre petit état ne sont pas de nature à vous faire plaisir, elles reviennent à vous dire que nous sommes de plus en plus mal gouverné, qu'on nous mène toujours par le nez, et que par ce bon régime nous parviendrons sous peu à l'époque ou le Dannemark cessera d'exister comme état séparé; il entrera donc en union avec le reste de la scandinavie, ce qui seroit en effet très bon, ou il seroit partagé entre les puissances voisines, savoir la Prusse, la Suéde, l'Angleterre ou la Russie, ce qui seroit très mauvais, mais qui cependant est le plus probable, puisque l'amour d'une famille nous rend aveugle sur nos véritables intérêts, et sur les siennes en même temps, et que les princes ici comme partout allieurs sont très peu patriotiques.

Vous savez probablement que Mr. Abrahamson a fait une longue maladie, il va mieux maintenant, mais ces attaques renouvellées tous les ans finirons par une affaiblissement prématuré.

La Reine est encore malade, on parloit pendant quelque jours de sa mort prochaine, maintenant il paroit qu'elle commence à guérir.

L'Amiral Bille[2], qui pendant de longues années a été à la tête des débris de notre marine vient de mourir, dans un âge très avancé. Il-y-a eu en général beaucoup de maladie à Copenhague dans le dernier temps cependant la mortalité n'a pas été grande.

Les different Messieurs que vous connaissez de leur séjour à

Paris se trouvent à peu près dans la même position comme auparavant, nous ne marchons pas vîte. Pour moi, j'ai été dans le cas d'attaquer un peu notre gouvernement[3] à cause de sa grande faiblesse, on m'en a voulu, mais on ne m'a rien fait. J'en offert de donner ma demission on n'y a pas repondu.

Je termine par vous remercier de votre confiance et par vous prier de penser quelquefois à votre très dévoué

A. F. Tscherning.

30.

J. L. Heiberg til P. A. Heiberg.

Copenhague le 14 Septembre 1833. [*Repondu le 9 octobre 1833*].

Mon très-cher père,

Après être retourné, vers le commencement du mois, du voyage que j'avais dans les provinces, je trouve enfin du loisir pour m'entretenir un moment avec toi, et pour te remercier de ta lettre du 8 juin, ainsi que de celle que tu as adressée à ma mère, et qu'elle m'a permis de lire. Ma femme et moi nous avons passé deux mois dans les villes principales de la Jutlande et de la Fionie, savoir à Aalborg, à Randers, à Aarhuus et à Odense, où nous avons donné des représentations en société avec quelques membres distingués du théâtre royal. Si — comme cela me parait, en jugeant de quelques expressions de ta lettre — tu désapprouves cette entreprise, tu me permettras de te dire, par quelle raison je suis de l'avis contraire. Il me semble qu'en pareil cas on ne peut pas établir en général, si telle ou telle chose est convenable ou non, mais que tout dépend du caractère public des personnes qui se proposent de l'effectuer. Certainement il n'y a rien de plus méprisable qu'un artiste médiocre, rien de plus ridicule qu'une mauvaise bande de comédiens ambulans. Mais le véritable talent rend estimable ce qui, étant privé de ce grand soutien, n'a que le caractère opposé. Or le talent de ma femme, comparé avec ce qu'il y a de plus distingué à notre théâtre, et même avec les traditions du temps passé, est tellement hors de ligne, que, d'après le jugement unanime de tous les connaisseurs, tant étrangers que danois, il n'y a absolument dans le monde entier qu'elle qui puisse être comparée à Mademoiselle Mars; et à coup sûr, on ne saurait dire davantage. Cela étant ainsi, il n'y a rien d'étonnant à la demande si souvent répétée, de faire jouir

les habitans des provinces d'un plaisir qu'ils ne pourraient se procurer, sans venir à la capitale ; et si ma femme a consenti à satisfaire cette demande, il me semble que c'était une générosité de sa part, ou que l'avantage pécuniaire ne pouvait pas être assez grand pour la récompenser des fatigues du voyage et des représentations. En effet, c'est de ce point de vue que tout le monde a regardé notre entreprise. Les représentations que nous avons données, n'ont en rien ressemblé à ces malheureux efforts qu'on fait pour amuser un public souvent blasé, froid et ingrat. Tout au contraire, c'était autant de triomphes pour ma femme. Tout ce qu'il y avait de distingué à chaque endroit, des fonctionnaires publics, des autorités, avec leurs femmes et leurs demoiselles, même des évêques, se sont empressés de nous inviter et de venir chez nous, pour faire visite à nous deux et la cour à ma femme. Tous nous ont offert leurs services, pour vaincre toutes sortes de difficultés et d'embarras. Ainsi nous avons vu des avocats, des professeurs, des capitaines en qualité de *dilettanti* assister à l'orchestre, et même remplir le pénible emploi de souffleur. La noblesse et les riches nous ont prêté, pour la décoration du théâtre, des canapés, des fauteuils, de la porcelaine, des lustres, des chandeliers et mille autres choses élégantes qu'on ne saurait se procurer dans les petites villes, pas même à force de les payer. Tu vois par tout cela que notre entreprise a été regardée comme étant du nombre des plus honorables, et que ma femme, au lieu de déroger, s'est plutôt élevée dans l'estime publique[1].

A Odense j'ai vu ma tante[2] avec ses trois filles dont l'ainée est mariée avec Mr. Mülertz à Nyborg, et la plus jeune avec un certain Mr. Schmidt, cultivateur des environs de Randers. Ma tante nous a accueilli de la manière la plus bienveillante. Elle est très-faible et elle ne sort guère de la maison, mais elle a tout-à-fait l'emploi de ses forces intellectuelles. Elle m'a beaucoup parlé de feu mon oncle, et elle s'est rappelé avec plaisir les jours que tu as passés dans sa maison, lorsque en quittant le Dannemarc tu es venu par Odense. Elle m'a demandé de tes nouvelles, et m'a prié instamment de te saluer de sa part.

Il est vrai que ma femme et moi nous avons le projet de venir l'année prochaine passer quelques semaines à Paris, pourvu que l'état de nos finances veuille bien le nous permettre. Certainement je n'ai pas de désir plus ardent que de te revoir et te présenter ma femme ; et pour te prouver que nous nous y préparons déjà, je te dirai seulement que ma femme a commencé de prendre des leçons de langue française ; car quoique elle ait déjà eu des leçons

de cette langue, elle n'y est pourtant pas assez forte pour tirer tout l'avantage d'un séjour de Paris.

Le jeune avocat, Mr. Angelot, dont je t'ai souvent parlé, vient de m'écrire de Lübeck, qu'après avoir visité Saint-Petersbourg et Moscou, il se dirige vers son domicile à Paris. Il m'a promis, je crois, de venir te voir; il connait très-bien et ma femme et moi, et pourra te raconter une foule des bagatelles concernant notre vie journalière. Je lui rappellerai bientôt sa promesse, en le priant de diriger ses deux bequilles vers l'hôtel du Havre [3], dans le cas qu'il ne l'aurait pas fait déjà.

Ma mère est retournée de Falster [4] presqu'en même temps que nous autres de la Fionie. Elle me prie de te remercier de ta lettre qu'elle reçut immédiatement avant son départ de Copenhague, et à laquelle elle ne tardera pas de répondre.

Plusieurs Danois, nouvellement arrivés de Paris, m'ont donné de tes nouvelles, entre autres Mr. Stage [5], Mr. Schwartzen [6] et Mr. Seeman [7]. Je n'ai pas encore vu Mr. Schramm [8] et Mr. Waage-Petersen [9]. J'espère de trouver bientôt une occasion de t'envoyer quelques publications littéraires, entre autres le second tome des nouvelles anonymes [10] et le tome premier de mes ouvrages choisis [11], dont je fais une nouvelle édition, très élégante, en dix volumes. Je suis fâché que tu ne veuilles pas faire de même avec les tiens, mais tes raisons peuvent être fort bonnes, et je n'ai point le droit d'y faire des objections.

Ma mère et ma femme me prient de te saluer mille fois de leurs parts, et moi je te prie de recevoir l'assurance de mon attachement sincère et de mon dévouement filial.

J. L. Heiberg.

31.

Copenhague le 5 Novembre 1833. [*Repondu le 11 Decémbre 1833*].

Mon très-cher père,

Quoique je n'aie rien de fort intéressant à te communiquer, je ne peux pourtant pas négliger l'occasion de te féliciter à l'anniversaire du 16 Novembre, époque à laquelle ma lettre te parviendra à peu près. Je n'ai pas besoin de te dire combien nous faisons et ferons de voeux pour ton bien-être et pour ton bonheur, et combien je me flatte de l'espoir de te voir et de parler avec toi avant le retour prochain de ce jour, si cher à nous tous. En effet, si — comme je l'espère — je viens passer deux mois à Paris, mes occupations

deviendront bien-différentes de ce qu'elles étaient il y a douze ans, pendant mon séjour dans cette grande ville. Avant tout, il me tarde d'avoir un entretien avec Mr. Cousin [1], car à juger de sa traduction de Platon et de ses autres écrits, il est à une hauteur de vue philosophique dont peu de personnes peuvent se vanter. Et s'il n'est pas trop changé de ce qu'il était autrefois, sa conversation est tant aussi agréable qu'instructive. J'ai bien appris des journaux qu'il a beaucoup donné dans la politique; j'ai vu aussi qu'il y a un parti qui voudrait le foudroyer et le lancer jusqu'au milieu de l'enfer, si cela était possible; mais n'osant pas juger les choses dans le lointain, je pense qu'il y aura un autre point de vue, et des excuses particulières même pour les fautes qu'un homme aussi distingué aura pu commettre. Je désirerais bien de te communiquer quelques nouvelles de notre pays, mais il n'y en [a] que peu. En voilà en forme *d'aphorismes* ce que j'ai pu rassembler à la hâte: Le premier volume de mes ouvrages a paru, et le deuxième est sous presse. Oehlenschläger vient de terminer une tragédie: *La reine Marguerite de Dannemarc* [2], dans laquelle on voit — qui le croirait? ... l'union de *Calmar* conclue à *Soroe*. Cela rappelle l'anecdote d'un étudiant qui étant interrogé par un professeur qui lui proposa la question: Combien de temps dura la guerre de trente ans? y répondit: Douze à quinze ans à peu près. — Ce sont de ses contre-sens qui font rire tout autre public que celui de Mr. Oehlenschläger; et pourtant cette extravagance n'est point la seule ni la pire de celles qui se trouvent dans sa pièce nouvelle. — Une chose plus importante c'est la grande controverse qui a lieu dans nos journaux au sujet des réformes à faire dans l'instruction publique [3]. Quelques savans distingués, dont la plupart t'est connue personnellement, entre autres Mr. Oersted, le physicien, Mr. Schouw, le botaniste, et Mr. Algreen-Ussing, qui était à Paris, il y a un an ou deux, demandent à haute voix l'abolition ou du moins la restriction de la langue latine et en général des études philologiques, à la place desquelles ils veulent mettre les mathématiques et les sciences naturelles, ainsi que les langues vivantes, en un mot des objets d'enseignemens qui sont très-negligés dans nos écoles à cause de la supériorité qui est accordée à la langue latine. Ces réformateurs demandent en outre une réstriction dans le nombre de nos *écoles savantes,* comme on les appelle, afin que le pays ne soit encombré d'une masse d'étudians qui veulent tous devenir des employés, tandis que l'industrie et les métiers languissent entre les mains d'ignorans qui n'ont rien appris; car d'après l'ancien système il

parait que le gouvernement a tout fait pour ses employés, et rien pour le peuple ou pour la classe bourgeoise, mais il serait dangereux de déposer tous les fruits de l'instruction chez les hommes du gouvernement, et d'en priver la grande masse. Je suis, comme tu penses bien, tout à fait de l'opinion des réformateurs. Le parti opposé n'a répliqué que d'une manière très-faible, ce qui n'est pas étonnant, car les coryphées de ce parti sont des hommes en place qui ne sont pas forts à manier la plume; par conséquent ce sont leurs agens auxquels ils laissent la peine de répondre dans les journaux. Voilà pourqoui la guerre jusqu'a présent se fait plutôt dans la conversation que dans les journaux. On ne saurait venir dans une société quelconque, sans tomber tout de suite dans cette matière.

Mais il est temps de finir cette lettre. Je répète les voeux que je fais pour ton bien, et j'y ajoute ceux de ma femme et ceux de ma mère qui aurait voulu t'écrire aujourd'hui, mais qui a été obligée de le remettre à une prochaine fois. Elle te remercie de vouloir bien te souvenir du 9 Novembre; elle promet de faire la même chose par rapport au 16, lequel nous célèbrerons entre nous le mieux que nous pouvons.

Reçois l'assurance de mon attachement sincère et filial.

J. L. Heiberg.

32.

Copenhague le 25 Février 1834. [*Répondu le 12 mars suivant*].

Mon très-cher père,

Depuis ta dernière lettre et après la réponse que ma mère y fit provisoirement, j'ai attendu de jour à autre de recevoir de ta part des nouvelles plus consolantes sur l'état de ta santé. Pourvu que ton silence ne provienne pas de ce que le mal a empiré, je me consolerai d'avoir été privé pendant si longtemps de tes communications. Mais je te prie de ne pas me faire attendre davantage, mais de me donner de tes nouvelles le plutôt possible, et je veux espérer qu'elles seront rassurantes.

A l'époque de la nouvelle année j'ai recommencé de publier mon journal, *La poste volante;* mais il ne parait plus à des jours fixes, parceque cela est trop embarassant; il ne parait qu'a l'improviste, toutes les fois qu'il y a matière à discussion, et que j'ai le temps et l'envie d'écrire, ou qu'un auteur me donne un manuscrit, confirme

au but de la feuille. De cette manière j'ai publié jusqu'aujourd'hui 9 numéros. Cela me convient parfaitement. D'un côté je ne veux pas prendre l'obligation de remplir une feuille à tel ou tel jour; de l'autre je ne veux pas me priver de l'avantage de pouvoir communiquer mes idées au public toutes les fois que j'ai le désir de le faire. Cet avantage me parait être dans la littérature ce qu'est dans la vie privée l'agrément d'avoir son équipage à soi; on peut sortir quand on veut, et aller où l'on veut. La vîtesse est un grand avantage. C'est agréable de pouvoir se dire que le monde saura demain ce qu'on pense aujourd'hui. J'ai déjà fait un article[1] qui a rapport aux discussions qui se sont élevées ici au sujet de l'instruction publique et de l'abolition de la langue latine. Quand tu liras cet article, tu verras que je ne partage pas l'opinion de ceux qui veulent mettre les sciences naturelles et les littératures modernes à la place des études classiques. Puisque tu as pu croire que celle-là était mon opinion, il faut que je me sois mal exprimé, et je serais bien fâché de t'avoir *converti,* comme tu dis, car une telle conversion ne fut pas mon dessein, et j'espère aussi de ne l'avoir pas produite. En effet, la connaissance des langues et des littératures anciennes donnent à tout homme un ascendant de goût et de discernement, et deviennent par cela indispensables à tout savant, a tout littérateur. Mais comme tout homme n'est pas destiné à la carrière des savans et des littérateurs, comme même tous les étudians, surtout dans un pays qui en produit, rélativement à sa grandeur, un nombre si excessif, ne peuvent pas être doués du génie de la science et de l'esprit littéraire, enfin comme il y a d'autres carrières honorables et utiles qui demandent un autre genre de connaissances plus réelles, ou plus pratiques et positives, il faut que l'instruction publique fournisse à chacun les moyens de s'approprier ces connaissances, au lieu de le forcer à se livrer à la philologie qui ne suffit pas à ses besoins et quelquefois lui devient inutile. Mais beaucoup de philologues regardent leur science comme la seule chose essentielle au monde, tandis que le parti opposé se donne quelquefois la mine de vouloir extirper les études classiques et les remplacer par des études pratiques, pour en faire notre salut. L'un et l'autre extrême me parait également vicieux, et ici au moins je crois que le juste milieu est le centre de la justice. Voilà ce que je me suis proposé de développer dans mon article.

Le nommé Mr. *Lange*[2] qui t'a fait une proposition de libraire, n'est pas tout-à-fait libraire, ni tout-à-fait auteur, quoique il se mêle de l'un et de l'autre. Maintenant il est cultivateur dans les

environs de *Roeskilde,* ce qui probablement ne durera pas longtemps, puisque il s'occupe successivement de toutes les choses du monde. Il a un frère[3] qui est avocat, et qui doit être un homme habile à ce qu'on dit. Mais quant à l'autre dont il est question ici, il est *équivoque* sous tous les rapports. Lui et un libraire de Copenhague, Mr. *Steen*[4], sont les fléaux de notre littérature, parcequ'ils font des contrefaçons des produits les plus remarquables, et ces contrefaçons sont tellement remplies de fautes d'impressions et de pêchés contre le sens commun, que ces Messieurs prouvent par cela que le but lucratif est le seul qu'ils se sont proposé. Malheureusement notre législation est si vague dans tout ce qui concerne la propriété littéraire qu'on peut presque tout faire impunément. Ce sont ces mêmes Messieurs qui ont annoncé une édition de tes ouvrages choisis, et qui l'ont commencée par la réimpression des *avantures d'un billet de banque;* et sans doute ils auraient fait le même honneur à moi, si je ne les étais pas prévenu par l'édition que j'en fais moi-même. Pour ce qui te regarde, on aurait pu détourner leur projet, si tu avais voulu consentir à présider toi même à une autre édition de tes ouvrages; le libraire *Reitzel* aurait voulu en avoir l'entreprise, et te payer un honoraire assez avantageux, mais tu n'as pas voulu y entrer. Tu pourrais pourtant te décider encore; il y a même peu de jours que le libraire m'a prié de te réitérer sa proposition. Heureusement les voleurs ne peuvent pas étendre leurs mains jusqu'à tes comédies, dont Mr. *Schultz*[5] est l'éditeur légitime; il m'a dit qu'il voulait former protestation contre tout attentat de cette nature. Mais dans une collection faite par toi-même et sous ton nom, tu as le droit de faire réimprimer tout ce que tu veux.

Notre voyage de Paris l'été prochain n'est pas encore bien décidé. Nous voulons faire notre possible, pour l'effectuer, mais il faut tant d'argent, tant d'argent!

J'ai vu Mr. *Haffner*[6] et Mr. *Sacher*[7]; je les ai même invités dans une petite réunion, il y a quelque temps, pour les remercier de m'avoir apporté de tes nouvelles. D'ailleurs Mr. Haffner est du nombre de mes élèves à l'école militaire.

Le papier est griffonné jusqu'au bout, et il ne me reste de la place que pour te saluer mille fois de la part de ma mère et de ma femme, et t'assurer de mon dévouement filial.

J. L. Heiberg.

33.

Copenhague le 11 Novembre 1834. [*Repondu le 9. Décembre*].

Mon très-cher père,

J'avais déjà, pour ainsi dire, mis la plume à la main, dans l'intention de t'écrire, quand je reçus ta lettre du 1er de ce mois. Il m'a fait bien de la peine d'apprendre que tu as été malade, mais heureusement tu m'as communiqué en même temps la nouvelle de ta guérison. Ta lettre m'est parvenue le lendemain de la fête de ma mère qui te remercie sincèrement des voeux que tu fais pour elle. L'occasion se présente déjà, de te les rendre de la part de nous tous. Puisse l'anniversaire de ta naissance te rencontrer en bonne santé, résigné quant aux maux qu'on ne saurait empêcher, mais content d'avoir gardé des biens qui ne pourront jamais t'être arrachés. Je suis convaincu — et j'ai raison de l'être — que le temps, en ajoutant un an à ton âge, n'a point fait vieillir ta pensée, et voilà l'essentiel; car à coup sûr, ce ne sont pas les infirmités physiques qui nous font végéter au lieu de vivre. Tant qu'on a l'usage de la pensée, tant qu'on possède ses forces intellectuelles, on n'est pas encore membre du grand hôpital du genre humain; au contraire, on appartient à la vie, à la société, on a encore des prétentions à celle-ci, et *vice versâ*. Je ne conçois que trop bien que l'affaiblissement de la vue doit être un des plus grands malheurs qui puissent affliger un homme de lettres dont le temps se partageait entre les deux occupations de lire et d'écrire. Mais de l'autre côté il me semble que le savant, le penseur doit trouver dans sa grande provision de souvenirs et de sujets de méditation une forte compensation que le sort refuse à l'homme vulgaire dont la force vitale ne saurait subsister, si elle n'est plus soutenue par des impressions matérielles. Dans un homme distingué la lumière de la pensée devient peut-être plus forte, à mesure que celle des objets extérieurs se diminue. Du moins l'Antiquité a eu cette idée, puisque elle s'est représenté Homère aveugle; dans cette fiction — si toutefois c'était une fiction — elle semble avoir exprimé cette idée, que la cécité est quelquefois un bonheur, puisque elle donne à l'ame cette clarté de la pensée, cette force de l'inspiration qui nous devient plus habituelle à l'ombre du crépuscule ou même de la nuit, qu'à la lueur éblouissante du grand jour. Quant à toi, tu as tant vu dans le monde et tant lu dans les livres, que tu as sans doute des provisions dont tu peux te nourrir jusqu'à la fin de ta vie, terme encore bien éloigné, je ne l'espère pas seulement, mais je le crois.

Mais parlons d'autres choses. Nous avons célébré la fête de ma mère par un petit dîner à 6 heures du soir, auquel les seuls invités étaient Mr. Hertz et un jeune homme de 22 ans que je connais il y a long-temps, mais dont je ne t'ai point parlé encore. C'est un élève de la haute école militaire, il est lieutenant du génie, et s'appelle Mr. André [1]. De tous les jeunes gens que je connais ou que j'ai connus, c'est le plus distingué sous tous les rapports. Dans un âge aussi jeune on peut dire qu'il est déjà du nombre des savans; mais ce ne sont pas seulement les sciences exactes qu'il a cultivées; il a du génie et du goût, et il a egalement étudié la littérature, la philosophie et la politique. Maintenant il est sur le point de terminer son cours à l'école militaire, pour entrer dans l'état-major du Roi, où il fera un singulier effet, vu qu'il sera le premier qui y est reçu à cause du mérite. En tout cas il ne manquera pas de faire une carrière brillante, et il serait étonnant, s'il ne fît pas bientôt un voyage et qu'il vînt à Paris, où tu seras charmé de le voir, car il a, outre ses talens et ses connaissances, le caractère et les manières les plus aimables, et certainement il ne sera pas du nombre de ceux qui te font visite comme on fait visite au musée ou au jardin des plantes ou aux autres curiosités de Paris.

Mr. Hertz et Mr. Borring [2] m'ont donné de tes nouvelles et de très-consolantes. Le dernier a fait un séjour fort-agréable à Paris, où il a été en liaison avec beaucoup d'hommes célèbres. Le premier y a mèné la vie ordinaire d'étranger. Mais il s'est amusé, et c'est déjà quelque chose. Il m'a remis la copie d'une lettre que tu as écrit au libraire Hoppe, sous la date du 13 Août. Après-demain j'écrirai à Mr. Hoppe, pour lui demander combien d'exemplaires il a imprimés, combien il en a vendus, et de quelle façon il se propose de te payer ce qu'il te doit. Les libraires de Copenhague avouent que Mr. Hoppe n'est pas très-régulier dans ses payemens, mais ils le regardent en général comme un honnête homme qui finit par payer. Ils m'ont assuré que je ferai la même expérience. Aussitôt qu'il y aura quelque chose de conclu entre lui et moi, je t'en ferai part, et je serai bien-aise quand je pourrai t'envoyer la première lettre de change, car certainement je ne veux pas profiter de l'offre que tu me fais; tu m'en as déjà fait assez, et il n'y a que toi qui dois disposer de ce que tu as gagné par ton talent et par ton travail.

Le papier est épuisé. Il faut que je finisse en réitérant les voeux que nous faisons pour ton bien. Mille choses de la part de ma mère

et de ma femme. *Je te verrai l'été prochain,* j'en ai l'espoir. Reçois l'assurance de mon dévouement filial.

J. L. Heiberg.

34.

Copenhague le 1er Mai 1835. [*Repondu le 29 aout 1835*].

Mon très-cher père,

Après avoir reçu ta lettre du 7 mars, j'ai parlé avec un jeune homme, élève de notre école polytechnique, Mr. Wilkens [1], qui m'a donné de tes nouvelles. Il m'a dit entre autre, que tu t'intéressais à savoir, si j'étais du nombre de ceux qui ont souscrit la pétition au Roi, au sujet de la liberté de la presse [2]. Je m'empresse donc de te dire que mon nom se trouve aussi parmi ceux des autres souscripteurs. A moi, comme homme de lettres, comme écrivain, il n'a point fallu des persuasions pour joindre mon nom à tant d'autres noms respectables; aussi ce n'est pas à la demande d'un tel ou tel que j'ai signé, mais j'ai plutôt brigué cet honneur, en m'offrant moi-même, puisque les entrepreneurs de la liste, tout en la colportant dans presque toutes les maisons de la capitale, ont oublié la mienne, ou peut-être jugé à propos de l'éviter, ce qui — entre nous soit dit — m'a paru fort ridicule de leur part, vu que j'étais un des plus intéressés au sujet de la pétition. Après tout, il n'y a rien en cela qui doive m'étonner, et encore moins toi, qui après avoir vu tant de fermentations politiques, dois savoir que quand un peuple fait ses premiers pas dans la carrière de la liberté, il se forment des partis qui à force d'être très-exclusifs, sont très-bornés, de sorte qu'on ait seulement besoin de ne pas appartenir à l'un, pour être encadré dans l'autre par l'opinion publique, et cela sans appel. Quiconque n'approuve pas toutes les enfantillages de nos soi-disans libéraux, ou qui ne veut pas, de coeur et d'âme, prendre part à leurs puérilités. est tout de suite censé ultra-monarchique, ennemi de toute liberté. Ainsi, parceque je n'ai pas voulu applaudir à une infinité de bêtises, et encore moins y prendre part active, on a pu s'imaginer que je ne voulais pas contribuer à ce qui était raisonnable.

Mais puisque j'ai parlé des puérilités et des bêtises de notre esprit de mouvement, en voici un échantillon ou deux. Un acteur de notre théâtre, acteur médiocre, quoiqu'il se soit fait une fausse réputation, un certain Mr. Nielsen [3], généralement méprisé pour ce qui regarde le caractère, car il est ignorant comme un cuistre [4],

vain comme une demoiselle, et menteur par profession — Mr. Tscherning qui le connaît de très-près, te fournira les preuves de mes assertions — eh bien, le dit Mr. Nielsen a l'insolence de faire publier dans les journaux qu'il veut remédier à notre manque d'habitude dans les discussions parlementaires [5], et qu'il le fera en récitant publiquement et par coeur, devant un auditoire qui lui paiera une certaine somme, quelques discours célèbres des orateurs tant antiques que modernes, traduits en danois ; et voilà nos députés, nos avocats, nos employés, enfin tout ce qu'il y a de distingué dans notre parti libéral, assister en foule à la prononciation des discours de Cicéron, de Démosthènes, de Châteaubriand, de Royer-Collard [6], de P. L. Courrier [7], discours auxquels Mr. N. ne comprend rien, tandis qu'en les prononçant il ne pense qu'au mouvement de ses bras et à l'expression de sa figure. Il m'a fait cadeau d'un billet, et il m'a bien fallu l'en remercier honnêtement, mais je me suis gardé d'en profiter, car je respecte trop la cause de la liberté, pour vouloir assister à un farce qui ne saurait que l'avilir.

En voici un autre. Les mêmes personnes qui étaient les entrepreneurs et les premiers signataires de la pétition adressée au Roi relativement à la liberté de la presse, craignans peut-être que leur zèle ne déplût dans les hautes régions, s'empressèrent de faire insérer dans les journaux qu'ils allaient former une société pour réprimer les abus de la presse [8]. On avait cru jusqu'alors que notre législation, et surtout l'ordonnance de 1799 [9], avaient fait assez pour la répression, et qu'il nous fallait plutôt un élargissement de notre liberté qu'une nouvelle réstriction. En tout cas on était très-curieux d'apprendre comment les entrepreneurs feraient pour réaliser un but qu'il paraissait impossible d'atteindre. Enfin voilà la société qui se constitue tout-d'un coup, mais de manière à ne plus la reconnaître, car elle a changé le titre négatif en un titre positif ; ce n'est plus une société pour réprimer les abus de la presse, mais une société pour le bon usage de la liberté de la presse. Après avoir vu cet étrange tour de gobelet, la foule s'y porte, en demandant la réception, et voilà que cette société des escamoteurs compte déjà près de mille membres, parmi lesquelles il se trouvent des dames qui, à coup sûr, ne sont pas les moins intéressées du bon usage de la liberté de la presse, du moins quand on traduit la phrase en danois. Maintenant on se demande: qu'est ce que la société veut faire? La seule réponse qu'on y a entendu jusqu'à présent, est celle-ci: On publiera un journal hebdomadaire qui fournira aux classes inférieures du peuple une lecture instructive et amusante,

qui servira à les cultiver. Voilà qui est très-bon, mais on se demande de nouveau: Faut-il, pour rédiger un tel journal, une société, composée de mille ou deux mille membres, parmi lesquels se trouvent des boulangers, des marchands de vin et des femmes? Car on remontre déjà sur la liste des représentans de la société un boulanger et un marchand de vin, des hommes très-respectables dans leur métier, mais qui ne fourniront pas le sacrement du pain et du vin spirituels. D'ailleurs où est le talent populaire qui élèvera le peuple par ses écrits? Il faut pour cela un génie comme celui de Holberg; mais avec un tel, la société est superflue, et sans lui elle le sera encore davantage. La société compte des hommes de lettres très-estimables, comme Mr. Oersted, le physicien, les professeurs Clausen [10], Schouw et Sibbern; mais aucun d'eux n'a fait preuve du talent dont il s'agit dans cette circonstance. Tous ces Messieurs me rappellent Mr. Cuvier[11] qui était si grand dans sa science, mais qui ne faisait que déraisonner dans la politique. (Mr. Sibbern [12] fait exception, car il est loin d'être grand dans sa science). Tous les bons écrivains forment, sans y penser, une société pour le bon usage de la liberté de la presse; tout autre société dans le même but me paraît ridicule.

Mais je m'aperçois que le manque de papier met un terme à mes bavardages; et j'ai encore à te dire que l'espoir que j'avais de venir à Paris dans le courant de l'été, n'est pas très-grand pour le moment; mais si je ne réussis pas à présent, ce sera pour l'année prochaine. Tu n'y croiras guère, mais nous verrons. Mille amitiés à Mr. Tscherning. Ma femme et ma mère se rappellent dans son souvenir, après avoir t'embrassé.

Ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

35.

Le 30 juillet 1835. [*Repondu le 29 août 1835*].

Mon très-cher père,

Ce n'est point de Copenhague que je t'écris aujourd'hui, mais du petit village *Torbek* [1], situé à trois lieues de la ville. J'y ai loué un apartement *entre mer et forêt,* comme on dit à Paris: entre cour et jardin, et je compte y passer le reste de l'été, pas seul — cela va sans dire — mais avec ma femme et ma mère. Voilà —

selon le système de Mr. Azaïs[2] — la compensation d'un séjour à Paris qui n'a pas eu lieu; mais malheureusement cette compensation n'est guère plus satisfaisante que ne l'est le système de Mr. Azaïs. En vérité, si je n'avais pas une espérance un peu mieux fondée, de faire mon voyage projeté au commencement de l'été prochain, je ne plaisanterais pas sur celle qui vient d'échouer; mais je conçois fort bien que tu ne mettras pas plus de confiance à la realisation du nouveau projet qu'à celle de l'ancien; voilà pourquoi je me tais là-dessus, en attendant que l'espoir se sera métamorphosé en certitude.

Je t'ai écrit, il y a peut-être deux mois, une lettre à laquelle je n'ai eu aucune réponse. Cette remarque je ne la fais point dans l'intention de te gronder, vu que je n'en ai pas le droit, et d'autant moins que je t'ai souvent fait attendre aussi long-temps avant de répondre à tes lettres. Si j'avais seulement la certitude que le silence que tu as gardé, ne dérivât pas d'une maladie ou d'une autre cause fâcheuse, je ne dirais pas un mot par rapport à cette circonstance. Espérons que tout va bien, et que la bonne nouvelle viendra bientôt me tranquilliser à ce sujet.

Mr. Saabye[3], consul général des états unis d'Amérique, t'a sans doute remis de ma part, en bien, s'il n'est pas encore arrivé, il te remettra un assez gros paquet rempli de livres et de journaux, dont je garde la liste à Copenhague, de sorte que je ne peux pas aujourd'hui te faire le récit du contenu; mais tu y trouveras entre autres tout le journal[4] de Mr. David avec les actes de son procès, et puis plusieurs livraisons éparses du journal mensuel de littérature, mais qui ne font pas suite, parceque je fus obligé d'en choisir seulement les plus intéressantes, pour diminuer le volume du paquet, et c'est de cela que proviennent les lacunes. — Mr. Saabye qui voyage avec son épouse, quitta Copenhague vers la fin du mois de Mai; mais comme il s'était proposé de visiter quelques parties de l'Allemagne, avant d'aller à Paris, il se peut qu'il ne soit pas encore arrivé, mais à coup sûr, il ne se fera pas long-temps attendre. Si j'avais su que Mr. Waage-Petersen[5] s'était proposé d'aller directement à Paris, où il doit se trouver à présent, aussi avec son épouse, j'aurais profité de cette occasion au lieu de la précédente.

Le libraire Hoppe à Christiania s'étant enfin décidé à terminer notre affaire, m'a envoyé 55 Spécies de Norvège, ou 100 écus danois, qui sont, d'après le calcul qu'il m'a fait, toute la somme qu'il croit te devoir jusqu'à présent. Voici le calcul en abrégé: Des

1000 exemplaires qui ont été tirés de l'ouvrage, 400 lui appartiennent. Ces 400 joints aux 15 qu'il a envoyés à toi, puis aux autres 15 qu'il a envoyés à moi, puis aux 3 qu'il a déposés chez trois différentes autorités, et enfin à 3 autres qui sont devenues incomplètes, font 436 exemplaires. Restent donc 564, dont il doit partager le revenu avec l'auteur. De ces 564 exempl. il garde encore dans sa boutique et chez ses différens commissionaires 467 exemplaires, de sorte qu'il n'en a vendu que 97, à 2 Spécies par exemplaire, ce qui fait la somme de 194 Spécies. Mais au lieu de partager cette somme avec toi, il me fait un compte de 64 Spécies pour différens frais, savoir le cartonnage, les avertissements, le rabat, les frais de correspondance, le loyer de son magasin et plusieurs autres objets tout aussi ridicules. Cette réduction faite, il reste 130 Spécies, dont la moitié, savoir 65 Spécies, sont pour ta part. Mais comme il en a déjà payé 10 Spécies à Mr. Holmboe[6], il n'en reste que 55. Je lui ai écrit que toute cette réduction ne devait point être faite, mais qu'il avait encore a m'envoyer 32 Spécies, qui réunis au 55 qu'il m'a déjà envoyés, feront 87, ou la moitié des 194 Spécies qui est le montant des exemplaires vendus. Je l'ai prié en outre de payer une somme ronde pour le reste de l'édition, c'est à dire pour les 467 exemplaires pas encore vendus. C'est la seule manière de terminer l'affaire, d'autant plus qu'il est impossible de vérifier le calcul, car je n'ai aucun moyen d'apprendre si le nombre des exemplaires vendus et non-vendus est celui qu'il allègue, ou non. De jour en jour j'attends sa réponse, et sitôt que l'affaire sera terminée, je t'enverrai par lettre de change toute la somme que je peux obtenir. En attendant si tu veux que je t'envoie d'avance les 55 Spécies déjà payés, tu n'as qu'à dire un mot. En tout cas je ne veux nullement profiter de l'offerte beaucoup trop généreuse que tu m'as faite, de garder pour moi le fruit de ton travail.

Mr. David qui — comme tu sais sans doute — a gagné son procès en première instance, se propose, à ce qu'on dit, de faire un voyage[7] pendant qu'on plaide sa cause à la cour suprême. Il compte aller à Francfort, pour y passer quelque temps chez sa mère et sa soeur; de là il fera peut-être une visite en France et en Angleterre. S'il parvient à réaliser ce plan, tu le verras sans doute à Paris, et tu apprendras de lui tous les détails de son affaire. Quant à moi je ne veux plus t'entretenir du *petit* procès de Mr. David, ni du *plus petit* que j'ai moi-même avec le libraire Steen[8] que j'ai appelé libraire-contrefacteur; car je suppose que tu as assez du *grand* procès[9] dont tu es le témoin journalier. Quel monstre abominable!

Heureusement tout ce qui devient trop grand, est souvent écrasé par sa propre masse.

Je ne terminerai pas cette lettre sans te saluer bien amicalement de la part de ma mère et bien respectueusement de la part de ma femme. Je ne terminerai non plus sans réitérer ma prière de donner bientôt de tes nouvelles à ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

36.

Copenhague le 3 Septembre 1836. [*Repondu le 24 7bre*].

Mon très-cher père,

Je t'avais promis de t'écrire de Hambourg[1], mais pendant le court séjour que je faisais dans cette ville, j'en fus continuellement empêché, et j'ai pensé aussi qu'il valait mieux d'écrire de Copenhague, afin de pouvoir t'annoncer mon arrivée au terme du voyage.

Notre voyage a été très-heureux, excepté le commencement qui était de très-mauvaise augure. La course sur la Seine en bateau à vapeur, depuis Maison Lafitte jusqu'à Rouen a été le voyage le plus désagréable que j'ai fait jusqu'à prèsent. On avait tellement chargé ce petit bateau — il y avait plus de 500 personnes avec leurs bagages — que nous touchâmes plusieurs fois le fond de la rivière, et qu'enfin nous restâmes ensablés pendant plusieurs heures. Ce retard, réuni à plusieurs autres qui provenaient également des fautes de l'administration, causa que nous employâmes non seulement le jour entier, mais encore la nuit entière à faire le chemin, et cela sur un bateau qui n'était point organisé pour les voyages de nuit, de sorte que nous fûmes obligés de passer la nuit sur le pont, exposés à la pluie qui tombait à [a]verses, et au vent qui soufflait très-fortement. Ajoute à cela non seulement qu'il était presque impossible de changer de place ou de faire le moindre pas, parceque tout le monde y était fourré l'un contre l'autre, comme au parterre d'un théâtre, quand il y a foule, mais encore qu'il n'y avait pas la moindre discipline à bord du vaisseau, car tout le monde faisait ce qu'il voulait, et aucun ne faisait attention aux ordres du capitaine, même quand il y avait danger réel, par exemple le danger, que l'eau entrerait par les fénêtres et remplirait le vaisseau, à cause de la charge extraordinaire — et tu pourras te faire une idée des agrémens de ce voyage.

Pour le reste du voyage tout est allé bien, excepté que ma femme

a beaucoup souffert du mal de mer, tant entre Hâvre et Hambourg qu'entre Lubeck et Copenhague.

A Hambourg j'ai été surpris d'une manière aussi agréable qu'inattendue, en recevant une visite de ton ancien ami Mr. Reinhold [2], ancien ambassadeur des pays-bas à Rome. Il avait remarqué mon nom dans la liste des voyageurs, insérée dans les journaux, et eut la bonté de venir nous voir, accompagné de sa fille ainée. Il est venu surtout dans l'intention d'apprendre de tes nouvelles, et tu penses bien que je lui ai donné une satisfaction complète à cet égard. Il me pria de te dire de sa part, qu'après avoir quitté l'ambassade de Rome il fut appelé à remplir la même mission à Copenhague, mais fatigué des affaires il obtint de son roi la permission de s'en retirer, après quoi il s'est etabli à Hambourg où il a passé une partie de sa jeunesse et pour lequel il a conservé une espèce de prédilection, car sa femme qui vit encore, mais qui souffre beaucoup d'une maladie nerveuse, a des parens à Hambourg, ainsi que lui beaucoup de connaissances et d'amis. Monsieur Reinhold te conserve toujours une amitié véritable et une profonde estime. Il est très-flatté de la mention que tu as fait de lui dans tes *Souvenirs* [3], et il m'a promis de t'écrire bientôt une lettre, afin de renouer un peu son ancienne correspondance avec toi, et il a été très-content d'apprendre que tu ne negliges pas entièrement la correspondance, malgré l'affaiblissement de ta vue.

Un autre qui m'a prié de te le rappeler et de t'assurer de son estime pour ton caractère et tes ouvrages, est Mr. Olivarius [4], ancien professeur à l'université de Kiel, qui vit actuellement à Altona, après avoir donné sa démission.

Enfin nous voilà de retour dans notre ville natale, où par bonheur nous avons trouvé tout bien et en bon ordre, c'est à dire, tout ce qui nous concerne, pour ne pas dire trop. Après avoir eu le plaisir de revoir ma mère et nos amis, nous avons à présent le regret d'avoir quitté Paris, qui a tellement gagné le coeur de ma femme qu'à tout instant elle est prête à s'écrier comme *Jean de France:* »Dieu donne que nous étions dans Paris *igjen!*« — Mais raillerie à part, ce qui a fait sur elle une impression profonde et ineffaçable, c'est la bienveillance que tu lui as montrée. Elle est tout-à-fait charmée de ta manière d'être et des conversations qu'elle a eues avec toi, et de son côté elle pense qu'elle a sû te plaire, et elle en est fière et heureuse [5]. Tu me permettras de joindre à l'expression de sa reconnaissance celle de la mienne. Nous te remercions donc bien sincèrement de toute la bonté, toute la bienveillance que

tu nous as témoignées pendant notre séjour à Paris. Plût à Dieu que nous pussions en profiter une seconde fois! Ma femme ne peut pas supporter l'idée de ne plus revoir Paris, et surtout de ne plus te revoir, et certainement je suis en cela entièrement de son avis.

Mille choses de la part de ma mère. Elle est si contente de savoir que nous t'avons vu et passé quelque temps avec toi[6]. Nous espérons d'avoir bientôt de tes nouvelles, et d'apprendre que tu te portes bien, que tu prends tous les jours tes quatres plats et ta bouteille de Mâcon chez Follet et ton café au Perron. Quand tu verras le lieutenant d'André, je te prie de lui donner de nos nouvelles, et je te prie aussi de présenter mes respects à Mr. Hamelin[7], ainsi qu'à Monsieur, Madame et Mademoiselle Andrieux[8], et de témoigner aux trois derniers la reconnaissance que j'ai envers eux à cause des soins qu'ils ont pour toi. Ma mère, ma femme et moi nous t'embrassons tendrement.

Ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

37.

Copenhague le 5 Novembre 1836. [*Repondu le 21 9bre et le 18 février 1837*].

Mon très-cher père,

Cette lettre te parviendra à l'époque de l'anniversaire de ta naissance, et je profite de cette circonstance pour t'exprimer combien il est désiré par moi, par ma mère, par ma femme, par nous tous, que ce jour te sera agréable et heureux et d'un bon augure pour toute l'année dont il est le commencement. Ma mère te souhaite toute sorte de prospérité; elle pense souvent à toi et toujours avec l'amitié la plus tendre. Ma femme m'a prié de te dire, combien il lui fait de plaisir d'avoir fait ta connaissance personnelle; tous les jours elle regarde, avec plus d'intérêt qu'auparavant, ton beau portrait, peint par *Juel*[1], et elle trouve que la ressemblance en est encore parfaite. Ma femme et moi nous formons encore des projets pour faire une seconde tournée dans quelques parties de l'Europe et de revenir à Paris pour y passer au moins une quinzaine de jours, ce qui sera déjà grande chose quand on y vient pour la seconde ou pour la troisième fois. Ainsi, dans notre propre intérêt, je te conseille de tâcher de te porter bien et de vivre le plus long-

temps possible, afin que nous puissions nous rencontrer une seconde fois à l'hôtel du Hâvre [2], chez Follet et au café du Perron. J'ai reçu avec grand plaisir ta lettre du 24 Septembre, dont j'ai vu que tu avais suivi jusqu'alors ce bon conseil dont je viens de t'enrichir. Tu me pries dans la dite lettre de te donner quelques détails relativement à mes deux tantes. J'ai la satisfaction de pouvoir t'en donner de très-bons. Tout est pour le mieux dans leurs familles. Ma tante Laurence [3] a eu le grand bonheur de revoir le plus jeune de ces fils [4] qu'elle avait pleuré comme mort pendant une année entière. Il est marin, en service américain; il a visité le Brésil et les Indes. Par des circonstances imprévues on n'avait depuis très-longtemps eu aucune nouvelle de lui, ni du navire où il était engagé, de sorte qu'on était persuadé que le navire eut fait naufrage et que le jeune homme eut péri. Mais voilà qu'il parait subitement comme un revenant, et qu'il se dépêche vers ses parens affligés qui se pressent d'embrasser le fils chéri qu'il n'avaient jamais eu l'espérance de revoir.

Mr. Martensen et Mr. Bornemann [5] sont revenus de leur voyage; nous les voyons souvent, surtout le premier. Est-ce que Monsieur le lieutenant d'André est encore à Paris [6]? Je voudrais bien apprendre ce qu'il dit de la grande réforme qu'on vient de faire dans l'organisation de notre école militaire [7], et par laquelle on a aboli toutes les disciplines qui ne sont pas purement militaire, mais qui servent à cultiver l'esprit en général, à donner cette éducation libérale qui doit précéder l'application à telle ou telle branche spéciale. Le résultat de cette réforme est que trois professeurs à l'école ont obtenu leur congé, parcequ'on a aboli les sciences qu'ils enseignaient. Je suis moi-même dans ce nombre. Quant à moi je ne m'en plains nullement, puisqu'il n'y a réellement aucune perte pour moi, car mes appointements étaient fort-petits, et je gagne en revanche un temps considérable que je peux employer à présent comme je veux. Mais cela à part, c'est une très-grande bêtise qu'on a faite en changeant ainsi les principes fondamentaux de toute cette institution; et je sais d'avance que Monsieur d'André sera en cela tout-à-fait de mon opinion.

Ces jours derniers nous avons célébré ici la troisième fête seculaire de l'introduction de la réformation luthérienne en Dannemarc. Cette célébration s'est faite avec la plus grande pompe et avec un luxe extraordinaire. Le roi a distribué à cette occasion des titres et des décorations par poignées; mais cela n'a aucun intérêt, excepté pour ceux qui en ont reçu. Tu seras pourtant content

d'apprendre que Mr. Koss[6] à Paris est devenu commandeur de l'ordre de Dannebrog.

Je ne mets pas en doute que ton ami Reinhold tiendra sa promesse et t'écrira bientôt. En tout cas je prendrai la liberté de lui écrire quelques mots pour lui dire, combien il te fera de plaisir d'avoir de ses nouvelles.

Adieu, mon très-cher père. Je finis, en renouvelant les voeux que nous faisons tous pour ta santé et pour ta prospérité.

Ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

Nos respects à Monsieur, à Madame et à Mademoiselle Andrieux, ainsi qu'à Mr. Hamelin.

38.

Copenhague le 4 Mars 1837. [*Reponse le 4 Avril*].

Mon très-cher père,

Je vois de ta lettre du 18 février que tu es fâché contre moi à cause du long intervalle que j'ai mis entre mes deux dernières lettres, et tu as raison certainement. Aussi je ne tâcherai pas de m'excuser, et bien moins de me sauver par un mensonge, en disant que je t'ai écrit une lettre qui ne paroit pas être parvenue à son adresse, chose qui arrive assez souvent, et qui m'est arrivée à moi-même deux fois l'été passé pendant mon séjour à Paris. Mais je ne veux ni mentir, ni m'excuser; au contraire j'avouerai franchement que j'ai eu tort, grand tort même, et je te prie de me pardonner ma faute, vu que ma volonté n'a point été aussi mauvaise qu'il doit te paraître. Outre mes travaux ordinaires, j'ai été fortement occupé de quelques recherches curieuses sur la métrique des poëtes anciens et modernes, et il m'a fallu parcourir un assez grand nombre de classiques grecs et romains. J'espère de pouvoir bientôt publier les résultats de ces recherches[1], et qu'on y trouvera quelque chose de nouveau.

J'ai eu un peu d'espoir de faire un second voyage l'été prochain; j'aurais voulu aller â Vienne et à Paris avec ma femme. J'attendais le résultat de mes démarches, pour te préparer à nous revoir bientôt. Mais la chose n'étant pas encore décidée, j'ai bien peur qu'il n'arrive quelque empêchement qui me force à différer mon projet jusqu'à l'année prochaine.

C'est avec bien de la peine que nous avons appris la longue

maladie qui t'a tourmenté pendant plus d'un mois. Heureusement, à en juger de ta lettre, tu dois être rétabli à présent, et il faut espérer que la belle saison qui va s'annoncer bientôt, achevera ta guérison.

L'anniversaire de ta fête fut célébrée chez moi d'une façon extraordinaire. Mr. Oehlenschläger, avec qui j'ai été brouillé pendant plusieurs années, ayant fait plusieurs démarches pour se reconcilier avec moi, jusqu'au point de venir ici en personne, pour nous faire une visite, désirait nous faire lecture d'une comédie [2] qu'il avait écrite, et dans laquelle il avait déstiné un rôle principal à ma femme. Il choisit la soirée du 16 Novembre pour se rendre chez nous avec son manuscrit, et comme la fête devait être en même temps une fête de réconciliation entre lui et moi, je jugeai à propos d'inviter les deux frères Oersted. La société se rassembla, sans que personne ne se doutât de la fête particulière à laquelle ce jour se rattachait. Le poëte nous fit donc lecture de sa comédie, qui — par parenthèse — ne valait pas très-grande chose, et ensuite nous nous rendimes à table. Il devint tard, et l'on se disposa à se lever; je priai ces Messieurs de remplir encore une fois leurs verres, mais ils me le refusaient. Alors en faisant venir une bouteille de Champagne, je leur dis qu'ils ne me quitteraient pas avant d'avoir suivi la coutume de la maison qui était de boire à la santé de mon père tous les 16 Novembres. A ce mot tout le monde était d'accord, nous bumes à ta santé, et tous ces Messieurs, surtout Mr. Oersted, le jurisconsulte, me pria de ne point oublier de te mander, comment la chose s'était passée, et de le rappeler dans ton souvenir.

Ma mère et ma femme t'embrassent tendrement et font des voeux pour ta prospérité. Je te prie encore une fois de me pardonner ma faute et de ne me porter plus de rancune.

Mes respects à Monsieur, à Madame et à Mademoiselle Andrieux, ainsi qu'à Mr. Hamelin.

Ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

39.

Copenhague le 12 Mai 1838.

Mon très-cher père,

Ta lettre du 5 Avril m'a fait en même temps de la peine et du plaisir: de la peine en m'apprenant que tu avais été malade, du

plaisir en me racontant que la maladie était passée et que tu te portais bien depuis.

A cette lettre, écrite en danois par la main de Mr. le lieutenant André, j'aurais répondu dans la même langue, si je ne devais pas craindre que notre ami n'eût quitté Paris à l'arrivée de ma réponse et qu'à défaut d'un autre ami compatriote ma lettre ne restât sur ta table sans être lue. Je me réjouis d'avance de revoir Mr. d'André qui me donnera sans doute de tes nouvelles particulières. J'en ai reçu d'ailleurs par deux voyageurs qui sont venus me faire visite hier et avant-hier, savoir le Capitaine Holst [1], venant de Paris pour se rendre à Christiania, et Mr. Weis [2], le médécin, qui n'arrive pas directement de Paris, mais par le détour de la Suisse et du Nord de l'Italie. Ces deux Messieurs qui t'ont vu très-souvent, m'ont beaucoup rassuré sur l'état de ta santé. Un autre Norvégien du même nom, Mr. Holst [3], professeur de médécine à l'université de Christiania, vient de passer par ici pour faire le grand tour de l'Europe. Il va par la Hollande, l'Ecosse et l'Angleterre à Paris, où il arrivera vers le milieu de l'été, car il voyage presque en courrier, puisque il n'a que trois à quatre mois pour faire tout ce tour du monde civilisé. Mais ce voyage, quelque pressé qu'il soit, n'en sera pas moins utile pour lui qui voyage déjà pour la seconde fois. Tu te rappelles sans doute de l'avoir beaucoup vu à Paris, où il fut dans les années 1821 ou 22, en même temps que moi; je crois même qu'il demeurait dans la même maison. Maintenant il va renouveler ta connaissance. Mr. Holst est un homme tout-à-fait distingué, non seulement par le grand nombre de croix et de rubans dont il est décoré, mais par l'honneur qu'il fait à son métier et sous beaucoup d'autres rapports.

C'est un grand avantage pour toi, dans l'état où tu te trouves, de demeurer à Paris. C'est à peu près comme d'être logé dans une grande auberge où tout le monde vient et va. Tu revois de temps en temps tes anciens amis, et tu fais souvent de nouvelles connaissances. Cela entretient la communication des idées, cela rafraîchit l'esprit, et tu ne risques point de tomber dans une espèce de stagnation intellectuelle, comme nous autres pauvres habitants d'un coin de terre relégué vers les extrémités de la carte geographique.

A l'occasion de ce sujet je ne dois point oublier de t'annoncer l'arrivée prochaine d'un acteur et d'une actrice de notre théâtre royal, savoir Mr. Nielsen [4] avec son épouse [5]; ils partirent dans les premiers jours de juin, et ils se rendront directement à Paris. Mr. Nielsen a déjà été une fois à Paris, je crois dans l'année 1823 ou

24; tu te rappelles peut-être de l'y avoir vu; mais sa femme voyage pour la première fois.

Le beau-fils de ton ancien ami Matthiesen, le Docteur Larpent qui avait épousé la fille ainée de celui-ci, vient de mourir, en laissant sa femme veuve avec quatre enfans. Cet accident, quelque triste qu'il soit, a néanmoins un point de vue très-consolateur, c'est à dire que le pauvre homme avait tout-à-fait perdu l'esprit et se trouvait à la fin dans un état complet de démence; et comme malheureusement il n'y avait aucun espoir de guérison, la mort était préférable.

Parmi le grand nombre de documens, de lettres et d'autres papiers, dont tu m'as fait cadeau de temps en temps, il se trouvent des signatures autographes de quelques hommes célèbres. J'en ai fait usage ces jours derniers, en apprenant que Mr. de Beskow [6], grand seigneur et homme de lettres très-distingué à Stockholm, avec lequel je suis en correspondance, a un recueil de lettres et de signatures autographes. Comme il y avait des doublures parmi celles que je possédais, je lui en ai envoyé quelquesunes, parmi lesquelles je me vante principalement de lui avoir procuré la signature de Talleyrand [7]. J'en ai encore un autre exemplaire que je garde pour moi-même.

J'ai écrit, il y a environ deux mois, une lettre à Mr. d'André. J'espère qu'il l'aura reçue, malgré la faute que j'avais commise, en l'affranchissant directement à Paris, une imprudence dont je ne me rendrai plus coupable.

Je termine en te saluant mille et mille fois de la part de ma mère et de ma femme et en te priant de recevoir l'assurance de mon dévouement filial.

J. L. Heiberg.

40.

Copenhague le 2 Mars 1839.

Mon très-cher père,

J'ai eu le grand plaisir de recevoir ta lettre du 1er fevrier, qui m'a appris que tu te portais bien, et qui, par conséquent, m'a satisfait sur ce qui m'intéresse le plus. Ma femme et ma mère n'ont pu se vanter du même bonheur; elles ont été malades toutes les deux, ma mère surtout, qui pendant plus de deux mois a souffert d'une toux extrêmement violente. C'est la suite du climat et des refroidissemens, contre lesquels il n'est guère possible de se pré-

server ici. Heureusement le mal est passé, et l'une et l'autre se portent déjà assez bien.

Tu as donc revu Mr. Tscherning qui me promit à son départ d'aller te voir et de te saluer mille fois de nous tous; et sans doute il l'aurait fait de son propre gré, même s'il ne me l'eut point promis. Tu sais donc qu'il vient de s'expatrier volontairement[1], et il a bien fait peut-être, car selon son caractère et sa manière de penser il ne pourra pas être à sa place ici en Dannemarc. C'est un homme très-entreprenant; il ne se trouve bien que dans l'activité, et ici l'on ne veut ou l'on ne peut pas donner assez de nouriture à son esprit travailleur. En tout cas le dessein qu'il a pris de quitter sa patrie, est une perte pour celle-ci aussi bien que pour ses amis. J'espère qu'il s'arrangera dans sa nouvelle carrière de manière à pouvoir visiter Paris de tems en tems, et tu auras donc le plaisir de sa société plus souvent que s'il fut resté ici. Je pense que Mr. et Madame de Meza[2] viennent souvent te voir, ainsi que nos autres compatriotes qui habitent Paris pendant cet hiver. La belle saison qui commence un peu à paraître, t'en amènera d'autres, tant de Norvégiens que des Danois. Tous les prophètes en météorologie sont d'accord de nous promettre un bel été, et je souhaite de tout mon coeur que la prophétie s'accomplisse, puisque cela ne pourra qu'être utile à ta santé, en même tems qu'il servira à l'agrément de tous. Nous n'avons encore pris aucun parti sur l'emploi de notre été. Nous irons peut-être à la campagne, ou nous ferons un petit voyage ici dans le pays. Rien n'est encore décidé là-dessus.

Si tu te rappelles encore Mr. Adler[3], secrétaire de notre prince royal, il te fera peut-être du plaisir d'apprendre qu'il est nommé membre de l'administration du théâtre royal.

N'ayant d'ailleurs rien de nouveau à te communiquer, je termine ma lettre en faisant des voeux pour ta santé et ton bien-être, en t'embrassant tendrement de la part de ma mère et de ma femme, et en te priant de donner bientôt de tes nouvelles à ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

41.

Copenhague le 4 Juin 1839.

Mon très-cher père,

j'avais espéré d'avoir de tes nouvelles pour me rassurer sur le danger que tu auras pu courir dans les troubles qui ont eu lieu

dans les rues de Paris[1]. Ce n'est point sans quelque terreur que j'ai lu dans les journaux qu'on avait entendu quelques coups de fusil retentir dans la rue Croix des petits champs[2]. Pourtant en réfléchissant là-dessus, je me suis dit que tu auras été trop sage pour te mettre à la fenêtre, et je me suis tant soit peu rassuré sur ce point.

Je suis à la veille de mon départ pour un petit voyage[3] que je vais faire dans quelques contrées de l'Allemagne. Je vais avec ma femme d'abord à la montagne du Harz que nous visiterons de tous les côtés; de là nous irons par Gotha et Francfort à Heidelberg et peut-être un peu plus loin vers le midi, et nous retournerons par Mayence, Coblence et Cologne pour revenir à Copenhague vers le milieu du mois d'Août. Le Roi a eu la bonté de nous fournir les moyens d'entreprendre ce petit voyage d'agrément qui sera doublement utile à ma femme dont la santé a été un peu faible pendant le courant de l'hiver passé. Nous aurions beaucoup désiré d'aller en même temps à Paris, seulement pour y rester quelques jours, ne fut ce que pour avoir le plaisir de te revoir, mais nous n'avons pas assez de moyens pour faire ce grand détour; pourtant nous avons l'espérance d'y parvenir dans une des années suivantes. Pendant notre voyage ma mère ira à la campagne; nous avons loué pour elle un petit appartement dans le village de *Valby,* près *Frederiksberg,* où j'espère qu'elle passera l'été d'une manière tout-à-fait agréable et proportionnée à ses forces physiques, car elle ne supporterait qu'avec difficulté les fatigues d'un voyage.

J'ai fait connaissance nouvellement avec le Ministre de France à Copenhague, Mr. le Comte de Saint-Priest[4]. Comme il attire autour de lui la plupart de nos savans et littérateurs, il m'a fait l'honneur de me chercher et de m'inviter plusieurs fois, entre autre à une grande fête à l'occasion du 1er mai[5], mais à laquelle je fus empêché de venir, étant trop enrhumé pour pouvoir paraître dans une grande assemblée. Mr. de St. Priest est un homme d'esprit dont la conversation est toujours intéressante; il a des connaissances très-étendues, surtout dans l'histoire du moyen âge où il cherche aves succès le germe d'un grand nombre de nos institutions modernes. Il a avec cela un goût très-éclairé dans la littérature et les arts, et les jugemens qu'il porte sur leurs différentes productions, sont toujours spirituels, toujours utiles à entendre, même pour celui qui serait d'un avis contraire. Dans la maison du ministre j'ai fait connaissance aussi avec le secrétaire de legation, Mr. Roux

de Rochelles [6] dont le père a été employé aux affaires étrangères en même temps que toi. Mr. de Rochelles m'a dit qu'étant enfant il est souvent venu dans le bureau pour voir son père, qu'il t'y a rencontré plusieurs fois, et que tu n'as pas dédaigné de jouer avec lui. Il m'a prié de te saluer de sa part et de te demander si tu peux te souvenir de lui comme il se souvient de toi.

Si, comme j'espère, tu me fais une réponse à cette lettre, je te prierai de l'adresser à Copenhague, comme à l'ordinaire, vu que je ne saurais indiquer aucune ville en Allemagne où je serais sûr de me trouver à une époque déterminée. Toute lettre qui pendant mon absence viendra à mon adresse ordinaire, sera portée à *Valby* par mon domestique, pour être livrée à ma mère, laquelle j'ai déjà priée d'ouvrir celles qui sont de toi, et de m'en donner le contenu dans la correspondance suivie qu'elle aura avec ma femme et moi.

Ma femme et ma mère me prient de te saluer mille fois de leur part; elles te souhaitent de passer un été agréable et utile à ta santé. C'est en formant le même voeu que je me signe avec beaucoup de respect et de tendresse

ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

42.

Copenhague le 8 Novembre 1839. [*repondu le 21 9bre 1839*].

Mon très-cher père,

Après mon retour du voyage que j'avais fait pendant l'été passé, j'eus mille fois le projet de t'écrire quelques mots, mais empêché par des occupations survenantes, quelquefois aussi dans l'espoir de recevoir, en attendant, une lettre de ta part, j'aurais peut-être encore différé de quelques jours de m'acquitter de mon devoir, si le 16 Novembre ne se fut présenté devant mon imagination, en me conseillant de te faire parvenir ma lettre à ce terme, afin de t'assurer des voeux sincères que ma femme, ma mère et moi nous faisons pour ta santé, ta prospérité, ton bonheur dans le courant de ta nouvelle année dans laquelle tu entreras vers l'époque où te recevras cette lettre.

Ma femme se porte beaucoup mieux après avoir pris les eaux et les bains d'Ems, et j'ose espérer que le mal dont elle a souffert, sera bientôt tout-à-fait oublié. Le médecin qui l'a soignée ici à

Copenhague, Mr. Hornemann[1] vient de partir pour Paris, où il m'a promis de te voir et te donner des nouvelles de toute notre famille. C'est lui qui a conseillé ma femme de se rendre aux bains d'Ems, et il paraissait très-satisfait de l'effet que les eaux avaient produit sur elle.

Ma mère se porte bien, Dieu soit loué. C'est demain qu'elle célèbre son jour de naissance, comme nous célébrerons le tien demain dans huit jours.

Pendant mon absence l'été passé j'ai été nommé par ordre du Roi membre-conseiller de l'administration du théâtre, pour ce qui en regarde la partie littéraire. Je dois prendre part aux délibérations des directeurs, juger les pièces nouvelles offertes à l'administration, les corriger, s'il le faut, en faire la lecture aux acteurs et en diriger les répétitions. Pour tout ce travail on ne m'a donné aucune augmentation de revenues; on m'a seulement délivré de l'obligation que j'avais autrefois, de traduire des pièces françaises et autres. Il est vrai qu'avec cela on m'a imposé beaucoup plus de travail que je n'avais auparavant, mais je suis néanmoins très-content de ce changement, puisque ce nouveau travail me parait plus intéressant et me donne plus d'influence sur la marche des affaires.

Il me faut pas oublier de te raconter, que nous avons eu nouvellement la visite de ta nièce *Dorette*[2] qui est marié à Mr. Mülertz, professeur-directeur de l'école savante à Horsens. Je ne mets pas en doute que tu te rappelles encore la petite Dorette, si petite à l'époque de ton départ pour la France. Eh bien, cette petite fille est à présent la mère de deux grandes et jolies filles, âgées de 18 à 20 ans. Toute cette famille parait être très-heureuse, très-contente de son sort. Le frère de Dorette, *Christian*[3], est maire ou maître de police à *Säby* en Jutlande; son fils[4] est ici à Copenhague dans une de nos meilleures pensions, où il se prépare à faire prochainement son entrée à l'université.

Voilà quelques petites nouvelles de famille dont je te fais cadeau pour ton jour de naissance. Pour ce qui regarde celui-ci, permets moi de réitérer les voeux qu'à cette occasion nous faisons pour ton bonheur et bien-être. Ma mère et ma femme t'embrassent tendrement, et nous te prions sincèrement de donner bientôt de tes nouvelles à

ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

43.

Copenhague le 20 Mars 1840. [*repondu le 11 avrille*].

Mon très-cher père,

Depuis ma lettre dernière de graves événements se sont passés dans notre pays. Tu l'auras appris que notre vieux Roi est mort[1] et que le prince Chrétien lui a succédé. La mort d'un Roi est toujours une affaire très-sérieuse, mais surtout sous un gouvernement absolu, et ici l'impression a été sentie d'autant plus vivement, que le défunt Roi avait tenu le sceptre pendant plus de 50 ans, de sorte qu'il fût, pour ainsi dire, habitué au peuple, et le peuple à lui. Aussi le bruit répandu de sa mort subite et imprévue a jeté l'alarme dans tous les esprits. Dans ce moment on a senti que le vieux Frédéric avait possédé, malgré tout ce qu'on pourrait lui reprocher, de nobles qualités de coeur et d'âme qu'on ne devrait point espérer de voir entièrement remplacées; tout le monde a senti que le pays avait fait une véritable perte sous beaucoup de rapports, et les partis les plus opposés, les opinions les plus divergentes se sont remontrées dans l'expression de la douleur et de la reconnaissance en même temps qu'on portât ses regards vers l'avenir, pour les progrès duquel l'esprit du Roi actuel et la hauteur de ses lumières nous promettent des garanties rassurantes.

Jamais nos poètes ont prouvé plus de fécondité qu'à l'occasion de la mort du Roi; mais ce qui vaut la peine d'être remarqué, c'est que dans la grande masse de choses insipides qui ont vu la lumière, il se trouve un nombre assez considérable de beaux morceaux lyriques[2], qui sont dignes de l'occasion et qui resteront, par la valeur poétique qu'il possèdent, dans nos archives littéraires, ce qui prouve la sincérité et la profondeur de la douleur publique dont la voix de nos poètes s'est fait l'organe. Tu conçois que dans cette grande levée en masse je n'ai pu rester les bras croisés. J'ai fait, sur la réquisition des autorités, d'abord un chant[3] exécuté par les paysans des environs de Copenhague et adressé par eux au cercueil du Roi, quand le char funèbre passait devant la colonne de *Vesterbro*, le monument de l'acte royal, par lequel nos paysans furent délivrés du servage; et ensuite j'ai écrit la grande cantate, exécutée à la solennité funèbre à l'université de Copenhague[4]. Le Roi actuel s'est montré reconnaissant envers les plus distingués parmi ceux qui avaient contribué à fêter la mémoire de son prédecesseur; il m'a donné, pour ma part, une épingle en diamans, dont j'ai fait cadeau à ma femme.

Que je n'oublie pas de te raconter un petit événement qui s'est passé ces jours derniers, qui te regarde particulièrement, et qui te fera du plaisir, j'espère, parceque, tu en apprendras que tu peux encore exercer de l'influence dans le pays, et que je me suis servi de cette influence pour rendre un grand service non seulement à ma femme et à moi-même, mais encore à une troisième personne qui t'est parfaitement inconnue. Cette personne n'est ni plus ni moins qu'une vieille cuisinière qui nous a servi pendant plusieurs ans. Elle était déjà vieille quand elle entra en service dans notre maison, et les années qui se sont écoulées depuis, ne l'ont pas rajeunie. Nous étions embarassés avec le vieux meuble, car elle devenait trop infirme pour continuer son service, et de l'autre côté nous ne pouvions pas gagner sur notre coeur de la congédier et de l'abandonner à la misère. J'eus donc l'idée de lui procurer une place dans un établissement que nous possédons depuis deux cents ans sous le nom de *l'établissement de Paul Fechtel*[5], et dont le but est de recevoir et de nourrir un certain nombre de servantes vieillies dans leur métier. Mais quelque peine que je prenais pour avancer cette affaire, je ne pouvais pas réussir à cause de la grande concurrence. Tout d'un coup j'apprends par un hazard heureux, que tu as rendu un service important à cet établissement, il y a plusieurs ans, en lui sauvant la plus grande partie de ses capitaux qui était placés dans la banque de Hambourg, et dont la sûreté était menacée à l'époque de l'occupation française de cette ville sous Napoléon. Je parvins même à lire une lettre que tu avais écrite sur ce sujet à feu l'avocat *Klingberg*[6] qui, comme déscendant de *Paul Fechtel* était alors un des administrateurs de l'établissement. Muni de ces preuves, je m'adressai à l'administration actuelle, composée d'autres déscendans du premier fondateur, et en lui faisant part du résultat de mes recherches, j'insistai sur mon droit de priorité, ce qui me réussit si bien que j'obtins tout de suite la place demandée. Voilà un petit conte où tout est vrai, et qui m'a fait un double plaisir, parceque la bonne réussite est dûe à un sentiment de reconnaissance et de respect pour mon père.

Avant de terminer cette lettre je te prierai de dire mille choses obligeantes à notre cher médecin, le docteur *Hornemann,* quand tu le verras, car je sais qu'il vient te voir de temps en temps; il nous a même donné de tes nouvelles, et nous lui devons encore une réponse aux lettres tout-à-fait aimables qu'il nous a écrites, mais nous nous ferons bientôt le plaisir de nous acquitter de cette dette envers lui. C'est un homme qui mérite une pleine confiance

comme médecin et comme ami, et si tu — ce qu'à Dieu ne plaise — éprouverais quelque accès de maladie ou d'indisposition, je te conseillerais beaucoup d'envoyer le chercher et de te faire soigner par lui. Mais prends seulement garde de le payer pour ses services, car il s'en fâche sérieusement.

Ma femme et ma mère, qui se portent assez bien toutes les deux, t'embrassent, tendrement, et nous te prions beaucoup de nous donner bientôt de tes nouvelles, attendues avec impatience par

ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg.

44.

Copenhague le 7 juillet 1840.

Mon très-cher père,

Je ne sens que trop qu'il est temps de répondre à ta lettre du 11 Avril, mais tu auras de l'indulgence avec moi, quand tu apprendras combien j'ai été occupé, pour ne pas dire fatigué de travail, pendant tout cet intervalle. Peu de jours avant la réception de ta lettre j'avais reçu l'ordre du Roi de composer une comédie nationale[1] et à grand spectacle qui devait être représentée au théâtre à l'occasion du sacre du Roi et de la Reine qui était fixé au 28 Juin, jour de naissance de la Reine. Tu conçois que cette tâche était difficile à remplir, vu le peu de temps qui me restait pour choisir un sujet, pour le travailler comme il fallait, et pour laisser encore assez de temps pour les répétitions des acteurs, pour la peinture des décors, pour la composition de la musique, l'arrangement du ballet etc. etc. Enfin j'ai réussi avec beaucoup de peine; la pièce a été jouée devant leurs Majestés le 1er juillet, jour fixé d'avance, et je crois qu'en général elle a eu le bonheur de plaire tant à la cour qu'au public, chose assez difficile dans le temps où nous vivons. La pièce s'appelle »*Syvsoverdag*«, c'est à dire: »le jour des sept dormans«, qui figure dans le calendrier sous la date du 27 Juin. C'est une *comédie romantique,* dans laquelle j'ai reproduit notre fameux Roi *Valdemar Atterdag.* Je ne sais pas si c'est pour avoir écrit cette pièce ou par égard pour mes travaux antérieurs que le Roi a daigné me comprendre dans le nombre de ceux qui ont reçu des décorations à l'occasion du sacre, mais le fait est que j'ai été nommé chevalier de l'ordre de Dannebrog, et qu'il m'a fallu me rendre, avec tous les autres, au château de *Fredricsbourg,*

où le couronnement avait lieu, pour y recevoir la décoration de la main du Roi et y dîner à la table royale. A présent toutes ces fêtes et tout cet embarras est fini, les spectacles ont cessé, et nous sommes libres pendant 6 semaines. Nous ne nous sommes pas encore décidés sur l'emploi de ces courtes vacances; nous ne savons pas, si nous allons prendre une maison de campagne ou bien faire quelque petite excursion hors des frontières du pays, peut-être à Hambourg ou quelque autre endroit du Nord de l'Allemagne, peut-être à Amsterdam, si le temps et l'argent y suffisent[2]. Avant de prendre un parti il faut d'abord consulter nos moyens économiques, et puis il y a encore une autre raison pour excuser notre indécision, c'est le mauvais temps qu'il a fait pendant tout cet été, et qui semble vouloir continuer. Tous les jours il pleut et il fait du vent, ce qui n'engage pas beaucoup à quitter son domicile, ni pour aller à la campagne ni pour entreprendre des voyages. A tout cela vient que pour le moment nous ne pouvons pas quitter ma mère qui garde encore un peu de faiblesse après une maladie assez grave dont elle a été sérieusement affectée, il y a un mois à peu près. C'était le commencement d'une inflammation de poitrine, mais qui a été vaincue heureusement par l'art du médecin et par la bonne constitution dont elle jouit. A présent elle se porte parfaitement bien, elle sort tous les jours, quand il ne fait pas trop mauvais temps; mais la maladie a pourtant laissé une certaine faiblesse qui passera bientôt, je l'espère et je n'en doute pas, mais qui contribue néanmoins à nous rendre plus indécis sur l'emploi que nous allons faire de nos vacances d'été.

Tu me fais des reproches pour ne pas t'avoir donné des renseignemens sur mes deux tantes[3] et leurs familles. Je sais pourtant que je t'en ai donné souvent et que tu en aurais la preuve si tu voulais faire parcourir mes lettres de plusieurs années, si toutefois tu as gardé ces vieilles paperasses, au lieu de les déchirer, ce qui serait très-raisonnable. Mais en tout cas je serai charmé de renouveller ces renseignemens et d'y ajouter ce qu'il y a de nouveau. Mais je diffère cela à une autre occasion. Il sera plus convenable d'attendre le départ de quelque compatriote qui se rend directement à Paris, et que je pourrai charger d'une lettre écrite en danois, dont il te fera la lecture, parceque ceux qui te font lecture de mes lettres françaises, auront trop de peine à dechiffrer et à prononcer les noms propres danois.

Le docteur Heiberg[4] de Christiania, qui a passé un an à Paris sans venir te voir, est peut-être le même, qui nous fait actuellement

sa visite ici à Copenhague, mais sous le tître de professeur à l'université de Christiania. Dans ce cas il a été plus honnête envers moi qu'envers toi, puisque il m'a fait une visite, mais sans me trouver, et je lui ai rendu cette visite, mais avec le même succès. Mais ce soir je m'attends à faire sa connaissance dans une soirée chez Mr. Oersted, le physicien, où se réunissent tous les physiciens scandinaves, rassemblés ici pour se communiquer leurs travaux. Ils se rassemblent une fois par an, tantôt en Dannemark, tantôt en Suède ou en Norvège. Le fameux Mr. Steffens [5], que tu as vu à Paris prenant part à la campagne des alliés, et qui actuellement est professeur à Berlin, est du nombre.

Le papier est tellement consommé qu'il ne me reste presque pas de place pour te dire que ma mère et ma femme t'embrassent mille fois, et que tout le bonheur possible t'est souhaité par ton fils dévoué

J. L. Heiberg.

45.

Copenhague le 7 Novembre 1840. [*repondu le 26 novembre*].

Mon très-cher père,

Vers le retour de l'anniversaire de ta naissance je m'empresse de te temoigner les voeux que je fais pour ton bonheur et ta prospérité dans la nouvelle année de ta vie où tu entres, et je te prie de croire que ces voeux sont partagés bien sincèrement par ma mère et par ma femme.

Au reste tu me permettras de te gronder un peu, parceque tu nous as laissés pendant si longtemps sans nous donner de tes nouvelles. Nous te prions tous, et très-instamment, de nous en donner au plutôt, afin que nous puissions nous tranquiliser tout-à-fait sur l'état de ta santé.

Après-demain, le 9, c'est le jour de naissance de ma mère. En buvant à sa santé nous ne manquerons pas d'y réunir nos voeux pour la tienne, sauf la permission de les réiterer huit jours plus tard, le 16 du mois.

D'ailleurs il n'y a pour le moment aucune matière intéressante dont je puisse t'entretenir, car je ne veux pas me mêler de politique, ni faire des réflexions sur les singuliers événemens qui se passent en France, et sur la singulière position où elle se trouve vis-à-vis les autres états. Car tu te trouves à la source, et je me garderai

bien de te fatiguer par mes réflexions sur des choses que tu dois connaître infiniment mieux que moi.

Je termine donc en réitérant nos félicitations à l'occasion de ta fête et nos voeux pour ta santé et ton bonheur.

Ton fils très-dévoué

J. L. Heiberg [1].

TILLÆG

Af Breve fra den unge Johan Ludv. Heiberg til hans Farmoder, der efter Rektor Ludvig Heibergs Død havde giftet sig med Vordingborg-Købmanden Steffens, foreligger blot følgende:

46.

J. L. Heiberg til Inger Margrethe Steffens.

(Additamenta 603, 4to, K. B.)

Kjøbenhavn d. 18de Juni 1813.

Gode Bedstemoder!

For dit Brev af 8de Juni takker jeg Dig meget. Jeg benytter mig af samme Leilighed for igjen at lade Dig see et Par Ord fra mig, allerhelst da jeg i disse Dage har faaet Brev fra min Fader, dateret Paris d. 13de May. Det blev mig bragt af en fransk Mr. Durand [1], som er kommen hertil for at være fransk Legationssekreteer. Han har talt med min Fader adskillige Gange, og forsikkrede mig, at han levede meget vel, og var i godt Humeur. Det samme har jeg ogsaa erfaret af en Hr. Andersen [2], som har været Skibspræst i Vliessingen, og som i disse Dage er kommen hertil. Han fortalte mig, at han havde omgaaedes meget med min Fader i Paris, thi han har reist den Vei hertil. Han sagde mig endvidere, at alle de Danske i Paris, og deriblandt min Fader, komme sammen hver Torsdag Aften i et lille Selskab. Forresten lever han ogsaa med mange franske Familier, og skal være meget estimeret derovre. Hr. Durand har tillige fortalt mig, at min Fader just lavede sig til en Reise til Tyskland for at følge med Armeen [3]. Nu maae han vel altsaa være i Breslau eller endnu længere. Det glæder mig

ret, at jeg har kunnet give dig disse Efterretninger, som jeg derfor heller ikke har opsat at meddele Dig.

Min Tante Laurenze[4] har bragt mig en Hilsen fra Dig. I Morges reiste hun fra Kjøbenhavn tilbage til Falster. Sagtens vil du derfor have seet hende, førend du faaer dette Brev. Hun har da vel sagtens hilst Dig fra mig, og fortalt dig eet og andet om mig, som kan være Dig kjært at høre. Lev ret vel, hils Bedstefader[5] og vær hilset selv baade af min Moder og mig.

Din hengivne Sønnesøn,

J. L. Heiberg.

Medens der er bevaret en livlig Korrespondance mellem P. A. Heiberg og hans Broder, Rektoren ved Odense Katedralskole Ludvig Heiberg (1760—1818), findes der blot disse to Breve fra J. L. H. til hans Farbroder:

47.

J. L. Heiberg til Ludvig Heiberg.

(Additamenta 603, 4to, K. B.)

Kjøbenhavn d. 9de Juli 1814.

Kjæreste Farbroder!

Det var mig saa meget mere behageligt og overraskende, da Christian[1] for et Par Dage siden bragte mig et Brev fra Dig, som jeg, at dømme efter Fortjeneste, aldeles ikke kunde gjøre Regning paa en saadan Godhed af Dig, eftersom jeg ikke i Forveien har skrevet Dig til. Saavel min Moder, som jeg, ere ganske undseelige over hvad Du skriver i Anledning af vor Omgang med Christian. Dette er en Ting, som vi ikke kunne modtage nogen Tak for, eftersom det gjør os selv den største Fornøielse at omgaaes med et saa godmodigt Menneske, som tillige har saa megen Forstand, og er saa velopdragen, som han, og med hvem det, selv om vi ei vare i Familie, vilde være mig en stor Behagelighed at indgaae nærmere Bekjendtskab. Hvad jeg især godt kan lide hos ham, og som virkelig er en sjælden Egenskab, er det gode Lune, som han bestandig er i. Jeg har endnu aldrig seet ham vranten eller ærgerlig; men bestandig er han glad og munter; og det koster aldrig nogen Umage at faae ham til at lee, eller i det mindste til at smile. Han er ogsaa særdeles flittig, næsten alt for flittig, thi han nænner knap at gjøre sig nogen Fornøielse, hvorved han kunde staae Fare for at komme til at forsømme en Forelæsningstime eller et Examinato-

rium. Dog, jeg veed ikke, hvorfor jeg vil rose ham. Du selv kjender ham vist nok langt bedre, end jeg, og har vel alt for længe siden opdaget hos ham en elskværdig Characteer, der hvor jeg endnu blot har kunnet bemærke enkelte af dens udvortes Yttringer.

Den Maade, hvorpaa Du er saa god at bedømme mine første Smaaforsøg i Poesiens Gebeet [2], er baade særdeles overbærende og særdeles smigrende. Det er ellers langt fra, at jeg skulde ansee det for Blasphemie at finde Feil hos Oehlenschläger. Han maae, som ethvert Menneske, have sine, og desværre! hans senere Produkter ere rigere herpaa, end hans tidligere. Dog hvem veed? Maaskee vil han endnu hæve sig til den Bjergtop, mod hvilken han i Begyndelsen stræbte med Ørneflugt, men hvorfra han i de senere Tider ikke saa ubetydeligen er dalet. I det mindste ville vi bede alle Muser og Gratier om at bønhøre vort inderligste Ønske. — Den Liighed, som Du troer at have opdaget imellem mine Smaating og Oehlenschlägers Værker, og som ikke kan andet, end være høist smigrende for mig, maae dog nok snarere komme deraf, at jeg danner mig efter de samme Mønstre, som dem, han foresatte sig i sin Ungdom, end deraf, at jeg har stræbt at efterligne ham. I det mindste har dette ikke været min bestemte Hensigt.

Fra min Fader har jeg havt et Brev, dateret Paris d. 13de Mai 1814, hvoraf jeg seer, at han lever vel. Han beholder endnu stedse sin gamle Post [3]. Rigtig nok er hans Gage, under de senere Tider, ikke bleven ham ordentlig udbetalt. Men heri gaaer det ham ikke værre end alle andre Embedsmænd i Frankrig, og Tingene maae vel, i den Henseende, snart klare sig. Forresten skriver han, at det vilde være meget gunstigt for hans Stilling, ifald Talleyrand blev Minister [4]. Dette er nu skeet, og jeg formoder altsaa, at han maae finde sig vel fornøiet. Jeg har hidindtil kun skrevet ham til med Reisende; Directeur Schultz [5] har derimod skrevet med Posten; omendskjønt man dog ikke kan være saa ganske sikker paa dens Gang. Imidlertid; om Du vil skrive min Fader til, og sende Brevet enten til Schultz eller mig, saa vil han vist gjøre sig en lige saa stor Fornøielse, som jeg, af at besørge det bort med første sikkre Leilighed, som findes.

Hvad Du skriver om Maanedskriftet Athene, maae ethvert Menneske af Smag bifalde. Det sidste Hæfte har endog, trods al sin Satire, været uhyre kjedsommeligt. Meget vilde dette Skrift vinde, om Udgiveren stræbte efter at faae flere slige Bidrag, som det, Du har skjænket [6]. Det har endogsaa gjort Opsigt i Kjøbenhavn at see Muligheden af at holde en saa sand og saa skjøn Tale

under slige Omstændigheder, som de daværende, og for et Publikum, som var i en saa ugunstig Stemning.

For Dit gode Tilbud, at besøge Dig og Din Familie i Sommer, takker jeg Dig ret meget; men jeg frygter, at der ikke vil blive Leilighed dertil. Det skulde ret fornøie mig meget at see min Tante og mine Cousiner, da det er for mig, som om jeg aldrig havde seet dem; og det vilde blive lutter nye Bekjendtskaber for mig. Christian har sagt mig, at Dorette[7] vil opholde sig nogle af Vintermaanederne i Kjøbenhavn. Jeg glæder mig ret til hendes Ankomst. At jeg ikke fik Francisca[8] at see, da hun var i Byen, har ret gjort mig ondt. Jeg beder Dig hilse dem alle saavel fra min Moder, som fra Deres ubekjendte Cousin, ligeledes min Tante fra os begge.

Du giver mig Haab om, at Du oftere vil bevise mig den Fornøielse at skrive mig til. Med Glæde lader jeg Dig derfor vide, at jeg boer i Bredgaden No 175 paa 2den Sal. Jeg takker Dig endnu engang for Dit Brev, og overbringer Dig min Moders kjærligste Hilsen.

Din hengivne Brodersøn,

J. L. Heiberg.

48.

J. L. Heiberg til Ludvig Heiberg.

(Additamenta 603, 4to, K. B.)

Kjøbenhavn d. 29de April 1815.

Kjæreste Farbroder!

At jeg lige indtil nu har ladet Dit venskabelige Brev ubesvaret, er skeet fordi jeg ikke vidste hvad jeg skulde svare, og næsten ikke har vidst det før idag, da Christian og begge Hohlenbergerne[1] reise. Hvor ondt gjør det mig ikke, at jeg ei selv istedet for mit Brev kan takke Dig for din Indbydelse, og lykønske Dig og Tante til Eders Fest[2]! Men ifald Du vidste, hvor overordentlig stor Lyst jeg har til at gjøre denne saa saare behagelige Reise, og hvorledes kun nogle udvortes Tilfældigheder have tvunget mig til at undertvinge den, saa vilde Du ikke være vred paa mig, men snarere beklage mig. Hvilke ere da disse Hindringer? Jeg vil ikke spilde Din og min Tid med en Opregnelse af adskillige Smaa-Aarsager, som sagtens kunde være forhindrende nok, men som jeg dog ved min store Lyst til Reisen skulde have overvundet, om ingen større

havde været iveien. Men her er en stor Hindring, som er min Doctors om ei udtrykkelige Forbud, saa dog Ønske, at jeg vilde lade være at reise noget Sted hen i dette Foraar, som er det første efter min Sygdom[3]. Jeg har i en heel Maaned ligget i Proces med ham derom. Den eneste Betingelse, under hvilken han vilde tillade det, var, at jeg fik smukt Reiseveir. Dette er nu ogsaa virkelig indtruffet, men da han hørte, at jeg vilde komme til at reise en Deel af Natten, bad han mig om at lade det være, da jeg let ved allermindste Uforsigtighed kunde risquere et Recidiv af Nervefeber. Han forsikkrer, at han heller vilde lade mig reise for et Par Maaneder siden end just paa denne smukke Tid, som med al sin Skjønhed er meget frugtbar paa Sygdom. Min Moder, som under min Sygdom har indsuget al optænkelig Frygt og Ængstelse, forenede sine Bønner dertil, og den lydige Søn gav efter. Hvor ondt dette har gjort mig, kan Du ei forestille Dig, især da Veiret tegner til at blive saa smukt. Paa Torsdag er jeg vis paa, at jeg vil være i saa slet et Lune, som muligt; men det faaer ei at hjelpe; jeg anseer mig selv som en Martyr, der har opoffret sin Fornøielse for Pligten. Altsaa kommer jeg ikke. Men lad mig da nu i det mindste skriftlig ønske Dig selv og Tante til Lykke til 25 Aars Festen. Til Dit Guldbryllup kommer jeg bestemt. Jeg takker Dig og hele Familien paa det kjærligste for det venskabelige Tilbud; og ønsker alle ret megen Fornøielse til den 4de Mai. Paa denne Dag skal ogsaa her i Huset et Vivat istemmes, og en Flaske tømmes. — Lev ret vel, og undskyld og beklag, men vær ikke vred paa

Din hengivne Brodersøn,

J. L. Heiberg.

Dorette beder jeg især hilse. Christian viiste mig for et Par Dage siden en Tirade i et Brev fra hende, hvoraf jeg seer, at hun aldeles misforstaaer Aarsagen til min Udeblivelse. I Hjertet har hun dog vist bedre Tanker om mig, end dem, hun har fremsat paa Papiret.

THOMASINE GYLLEMBOURG

TIL

JOHAN LUDVIG OG JOHANNE LUISE HEIBERG

Ved Teaterdirektøren Jonas Collins Formidling var Jfr. Pätges fra 1. Januar 1829 blevet optaget i Ægteparret Wexschalls Hjem. Fru Gyllembourg og hendes Søn saa med Misbilligelse herpaa, ikke mindst fordi Skuespiller N. P. Nielsen, Md. Wexschalls senere Mand, havde sin Gang i dette Hus og snart blev farlig for den purunge Skuespillerindes Sjælefred. I Sommeren 1829 planlagde Ægteparret Wexschall, Nielsen og Skuespiller C. Foersom en Kunstrejse til Christiania og overtalte til Fru Gyllembourgs og Heibergs store Ærgrelse Jfr. Pätges til at tage med. Fra denne Norgestourné skriver sig følgende Breve fra Fru Gyllembourg til Johanne Luise Pätges:

49.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Pätges.

Christianshavn d. 28. Junii 1829.

Min kjære lille Hanne! Vi talte engang om hvad vi ansaae for de gode Ting, som mødte os i Livet og jeg erindrer at jeg sagde: at noget af det jeg regnede blandt de høieste Nydelser, var at vandre en skjøn Sommeraften Arm i Arm med en kjær og trofast Ven eller Veninde og fortrolig udøse sit Hjerte for denne. Erindrer du denne Samtale? Jeg kommer til at tænke derpaa i dette Øieblik fordi jeg nyder en vel langt ringere, men dog lignende Fornøielse. Jeg sidder nemlig i Haven, paa den Bænk, hvor jeg nogle Gange ifjor sad hos dig og vil nyde denne skjønne Sommeraften ved at skrive til dig, min lille Yndling og indbilde mig at jeg saaledes er dig nærmere,

»thi Bark og Træ er ei mere nær,
end Tvende der have hinanden kjær,«

staaer der i et Vers af Grundtvig[1], og jeg vil indtil videre smigre mig med, at du har mig lidt kjær og at disse Linier ikke ville være dig ganske uvelkomne. Den gode Dr. Møhl[2] bragte mig en meget kjærkommen Afskedshilsen fra dig, hvorfor jeg takker dig. Ludvigs og Winthers høimælede Afskedshilsen fra Bellevue[3] var en lykkelig Idee af dem. Jeg vilde gjerne været tilstæde og seet dig

i Kikkerten ligesom de. — Vi tale hver Dag om dig og dersom du ikke med næste Dampskib faaer det belovede Digt[4] er Skylden ikke min og maaskee heller ikke Ludvigs. Dog lad ham selv fremføre sine Undskyldninger, eller hvad bedre er sit Digt! Tænke paa det gjør han, men om hans Tanke ikke bliver til Ord, saa kommer det vist blot af, at han vilde sende dig et Digt som han ret vilde skulde behage baade dig og det norske Publicum og til en saadan Frembringelse er den gode Villie vel ikke nok. — Igaar mødte jeg paa Østergade din smukke Søster Madame Kett[5]. Med sin medfødte smilende Godmodighed kom hun hen til mig, der gaaer paa Gaden som en Muldvarp uden at see noget Menneske. Hun var saa god at hilse mig fra dig og fortælle mig om din Reise og dit Befindende, og uagtet jeg i Forveien vidste hvad hun kunde sige mig, da Ludvig havde været baade hos hende og hos dine Forældre for at faae Efterretninger fra dig, saa glædede det mig dog saameget at see hende og høre fra dig, at jeg har sat mig for at besøge hende en Dag med det første for at tale om dig med hende.

Idag læste jeg i Kjøbenhavnsposten en vidtløftig Beretning om Eders Aftenunderholdning derovre. Jeg kunde slaae de Nordmænd paa Øret! De tage mod Wexschalls med Applaus! Det er meget ret og billigt! og det kan jeg finde mig i. De ere gamle Bekjendtere for Nordmændene. Men Nielsen hilser de paa samme Maade da han har sagt sin Prolog og applauderer stærkt de daarlige Digte af Castelli[6], hvormed han siden tracterer dem, baade paa tydsk og paa dansk, og derimod taler Kjøbenhavnsposten intet om at de med nogen Slags Varme har modtaget Winthers nydelige Sauvegarde[7], fremsagt med al den Forstand og uimodstaaelige Gratie, hvormed du vist har sagt den i Christiania, som i Kjøbenhavn. Dersom der nu ikke i næste Efterretning fra Eder staaer at Publicum har modtaget dig med Applaus, da du anden Gang kom frem, saa skal jeg da aldrig tilgive Nordmændene, men hade dem Allesammen, ligetil Hansen[8] med, hvor svært, ja næsten umuligt det vilde være for mig ikke at holde ret hjertelig af denne unge Mand, som jeg imidlertid beder dig hilse fra mig. Jomfrue Ljunges[9] norske Reise, bør virkelig betales af Kjøbenhavnsposten; thi den er mange Penge værd for dette berømmelige Blad, i det mindste griber jeg efter det med usædvanlig Begjærlighed for at see norske Nyheder i denne Tid. — Har du hørt al den Triumf som er bleven Øhlensläger til Deel i Sverrig[10]? Det er meget smukt og maa glæde enhver Dansk og enhver Digter især. Men hvad der maa bedrøve enhver Dansk er at læse de svenske Digte i denne Anledning der ere saa

skjønne, især Tegnérs deilige Digt, og Oehlenslägers »*Til mine svenske Venner*«, der tager sig ud ved Siden af de svenske, som en Landsbye-Degn ved Siden af Dr. Mynster, eller en anden saadan Biskop der med Værdighed og fiin Dannelse staaer i sit fulde Ornat.

Jeg ønsker jeg havde noget interessant at fortælle dig fra Hjemmet. Men jeg sidder her i min lille Hule som et andet stille eensomt Kreatur og hverken hører eller seer andet end det daglige eet og samme. Man bør sige Gud skee Lov! naar Livet gaaer eensformigt hen, thi Forandringer ere næsten oftere Uroligheder end Fornøielser. Alting hos mig er ved det Gamle, baade omkring mig og i mig selv. Georg [11] hilser dig kjærligt og ærbødigt. Paa Onsdag er det hans Fødselsdag. Erindrer du den Dag ifjor? Den skjønne Sommer gjør mig saa lykkelig. Naar Solen skinner varmt, Træer og Planter blomstre og Aftenen er saa stille og saa balsamisk, saa behøver man ingen synderlig anden Lykke end dette Sommerliv. *Udvortes* Lykke, at sige, thi det indvortes Menneske er ikke saa nøisomt. Dog selv de indvortes Lidelser, Savn, Længsel o. s. v. lindrer den milde Natur. De Fraværende synes mig altid langt nærmere om Sommeren end naar den fæle Iis og de mørke Nætter ligge imellem os: Forleden kom en venlig Vind ind af Vinduet ved Volden og bevægede den deilige Blomsterguirlande som du har givet mig til Klokkestræng. Det forekom mig som om Blomsterne vinkede af mig og hilsede fra dig. — Men jeg frygter for at kjede dig i dette mit allerførste Brev. — Lev vel min Hanne! Camilla Buntzen [12] har bedet mig hilse dig. Ludvig vil selv skrive. Jeg beder dig bringe Madame Wexschall min hjerteligste Hilsen. Jeg ønsker baade dig og hende al den Lykke og Ære som jeg ikke tvivler paa maa blive Eder begge til Deel.

I Haab om at du holder dit Løfte og snart skriver til mig venter jeg med Længsel et lille Brev fra dig, og omfavner dig i Tankerne.

Din hengivne

Th. Gyllembourg.

Jeg vil ønske du maa kunde læse dette Brev, som Papiret, Blækket og min slemme Vane at skrive for hurtigt, have forenet sig om at gjøre ulæseligt.

d. 4de Julii. I dette Øieblik fik jeg dit Brev min kjære, bedste Hanne! og takker dig af mit inderste Hjærte. Du seer jeg er gaaet dig imøde, ligesom de norske Venner. Du troer ikke hvor Dit Brev

har glædet mig. Det er saa ganske Gjenskinnet af dit eget elskelige Væsen. Tiden forbyder mig at svare paa det som jeg vilde, men du skal med det allerførste faae Brev fra mig igjen. Imidlertid lev vel, kjære Hanne! Du kan troe jeg længes ogsaa efter dig.

50.

Christianshavn d. 16de Julii 1829.

Min kjære lille Hanne!

Du kan ikke forestille dig hvor stor Fornøielse du har gjort mig med det Brev jeg har faaet fra dig og som jeg sidst jeg skrev, ikke fik Tid til nærmere at besvare. Jeg synes det er eet af de yndigste Breve jeg nogensinde i mit Liv har læst, og den gode Hansen[1] (Han er god for mig og *kjær* ovenikjøbet, fordi han holder saameget af min Søn, uden at tale om hans personlige Elskværdighed) — Den gode Hansen, vilde jeg sige, kan ikke være mere fornøiet over Ludvigs Brev end jeg er over dit, og jeg har hver Dag villet skrive til dig, men her er altid saa mange Forhindringer og i denne Tid har det været endnu værre dermed, baade med gode og onde. Til de gode regner jeg at nogle af min Falsterske og Jydske Familie er kommet her til Byen i Besøg, og at vi i den Anledning har været indbudne, i Forgaars til Prof. Petersen[2] (fra hvem jeg skal hilse dig paa det kjærligste) og i Aften til min anden Søsterdatter Frue Winge[3] (som ogsaa brænder af Begjærlighed efter at gjøre dit Bekjendtskab). En lille Falstersk Søsterdatter[4] 13 Aar gammel der seer ud som et Miniaturmaleri af en høisalig Prindsesse fra Kong Christian den fjerdes Tider, saa sneehvid, spinkel, alvorlig og from er hendes hele Person og Væsen, venter jeg her til Middag og maa derfor skynde mig med at skrive, hvilket er meget mod min Villie. Men for at komme til de onde Forhindringer jeg har havt at stride med, saa har Buntzen[5] været meget syg og er endnu ikke frisk. Jeg troer ikke der er, eller har været nogen egentlig Fare. Jeg troer det ikke, da Møhl siger at der intet er at befrygte og alt hvad Møhl siger er et Evangelium for mig, men Buntzen selv anseer sig som en Candidat til Døden, hans Humeur er reent nedslagen og den stakkels Camilla er skrækkelig bedrøvet, saa vi alle har havt en urolig og bedrøvelig Tid. — Denne Sommer forekommer mig i det Hele ret melankolsk, og du kan troe min kjære lille Veninde, at din Fraværelse bidrager meget

dertil. Forrige Sommer saae jeg dig oftere end før eller siden den Tid. Du forstaaer saa ganske, den sjeldne Kunst (den bedste af alle Kunster) at forskjønne dine Venners Liv, baade med din livfulde Omgang og med tusinde smaae Opmærksomheder. Saa ofte hændte det ifjor at jeg en Morgen stod op, af een eller anden Grund i et forstemt Lune. Lidt efter bankede det paa Døren og et Bud fra dig stod der med en Kurv deilige Blomster og en venlig Hilsen fra dig, undertiden med det Løfte at du selv kom samme Dag, og alle mørke Skyer vare forsvundne fra min Himmel. Jeg syntes at føle at jeg altid var i din Erindring som du i min, og dette Gode troer jeg ikke mere at kunde leve foruden. I Aar har jeg enten ingen Blomster, eller de staaer og seer saa triste ud, eller jeg bryder mig ikke om dem. Det regner og blæser hveranden Dag i det mindste, og du er langt borte. Jeg skal sige dig een Ting, som du — Gud skee Lov! — endnu ikke kan have følt. Naar man er bleven saa gammel som jeg og har været saa — jeg veed ikke om jeg skal sige saa *lykkelig*, at bevare en vis indre Ungdommelighed, saa elsker man den skjønne Ungdom, men man er selv for gammel til at finde Behag i det som er *blot til Lyst;* man foragter det ganske gehaltløse Pjat, som udgjør de fleeste unge Personers Samtale og Omgang, medens man paa den anden Side føler sig frastødt ved den Døsighed, den Mangel paa Interesse for alt Skjønt, som udmærker de Ældre, af hvilke Enhver kun tænker paa sit Eget. Naar man derfor møder et saadant Væsen som med Ungdommens varme Følelse og dens Yndighed, forener de ældre Aars Forstand og Alvor, saa føler man sig besynderlig oplivet og tiltrukken. Jeg har altid elsket Orangetræer som paa eengang bærer Blomst og Frugt, men det har aldrig villet lykkes mig at eie det. Jeg troer jeg er unøisom, det er vanskeligt for mig at fatte virkelig Hengivenhed for noget Menneske, men Den jeg eengang *virkelig* har havt kjær, den bliver mig aldrig ligegyldig; og du kan være overbeviist om at der aldrig i Verden kunde komme saadanne Omstændigheder at du kunde blive mit Hjerte fremmed, selv om vi bleve Uvenner, jeg maatte dog interessere mig for dig, jeg maatte opsøge dig ifald du var ulykkelig og trængte til en kjærlig Ven. — Men du gode Gud! jeg kommer jo af de Hundrede i de Tusinde som man siger.

Naar Kjøbenhavnsposten kommer, sidst paa Ugen, seer jeg altid efter om der er Efterretninger fra Norge og naar jeg seer du har udført noget smukt, som f. Ex. Balconscenen af Romeo og Julie, glæder jeg mig derover. Undertiden er jeg ganske bedrøvet ved

at tænke mig dig i det fremmede Land, ved Siden af denne Nielsen som maaskee mangen Gang, tiltager sig en Slags faderlig Myndighed over dig. Wexschall burde være din Beskytter, men jeg er bange Nielsen tager Herredømmet fra ham. Mit Haab staaer ganske til Mad. Wexschall. Jeg synes at hvor from hun end er, kan hun dog vise Fasthed og Kraft, og jeg haaber hun vil være et Skjold for sin unge Veninde. Jeg troer vist at du har ordentlig Hjemvee min bedste Pige. Det har jeg ogsaa følt og kjender det godt, det er en gruelig Tilstand. Jeg forstaaer godt alt hvad du siger, jeg kan ganske sætte mig i dit Sted og ønsker ofte jeg havde Vinger saa fløi jeg til Norge en Aften silde, greb dig i mine Arme, fløi tilbage med dig, kjælede for dig, lagde dig i min egen Seng, gjorde dig tilgode med alt hvad jeg kunde, talte med dig den halve Nat og naar det gryede ad Dag, fløi jeg tilbage til Norge og bragte dig til dit Kammer inden de Andre stod op. Men jeg troer jeg vrøvler fælt idag. Lad os nu see at tale fornuftigt og ordentligt.

Jeg har skjændt meget paa Ludvig for det Digt han ikke kan faae istand. Jeg vilde ogsaa gjerne straffe ham naar jeg kun vidste hvorledes. Jeg havde betænkt at jeg i en heel Uge vilde give ham Velling og sød Suppe til Middagsmad, men saa er jeg bange han reent skal ophøre at komme herud. Jeg vil overlade hans Straf til dig — Dog det kan mit moderlige Hjerte ikke nænne, det vilde være for haardt imod ham. Jeg vil heller gaae i Forbøn for ham og sige: Lad Naade gaae for Ret! Jeg vil betroe dig at han i sit nye Stykke til Dronningens Fødselsdag[6] skriver en deilig Rolle for dig og ogsaa en dito til Mad. W. — Naar jeg nu har hilset fra alle de af dine Tilbedere som jeg kjender (Møhl og Schmidten have udtrykkelig bedet mig hilse dig) og lagt den yngste af dine Tilbedere, den bestandig med blaae Længsler[7] sværmende Georg for dine Fødder, vil jeg for denne Gang ikke optage mere Plads i dette Brev, men overlade det Lidet der er tilbage til den Tilbeder som i det mindste har tilbedet dig længst. Nu lev vel min kjæreste Hanne! Jeg glæder mig til at vi snart skal see dig her igjen. Tænk undertiden paa

Din inderlig hengivne

Th. Gyllembourg.

Mange Hilsener til Madame Wexschall.

Kjære Hanne! Hvis Papiret var større, og Tiden længere, vilde jeg have meget at sige Dem. For denne Gang indskrænker jeg mig

til et Par Ord. Jeg beder Dem hilse Hr. Foersom[8], og takke ham, fordi han har anmodet Consul Duborgh[9] fra Christiania om at besøge mig, og tage Brev med til min Fader. Samme Mand viste mig Deres Comedie-Placat fra i Mandags: Axel og Valborg. Den Dag har jo De havt Ferier. Indstillingen fra Directionen til Kongen om at gjøre Dem til Skuespillerinde[10] er i disse Dage afgaaet. De er indstillet til 300 rdlr aarlig. Men ikke mine Ord igjen! Vogt Dem for at ride paa norske Heste og med norske Ryttere. Lev forresten saa vel, som det ønskes Dem af

Deres hengivne

J. L. H.

Fra Tiden efter Jfr. Pätges' Hjemkomst fra Norge og inden hendes Optagelse i Fru Gyllembourgs Hjem foreligger blot følgende Brev:

51.

d. 22de November 1829.

Min bedste gode Hanne!

Forkjølelse og ondt Veir og Vei, forhindre mig fra personlig at lykønske dig paa denne gode Dag[1]. Min Søn har lovet at bringe dig disse Linier og denne medfølgende Bagatel og paa mine Vegne lykønske dig. Egentlig maa vi og alle dine Venner lykønske os selv, at denne Dag har givet os dig. — Hvor meget godt jeg ønsker dig, hvor kjærlig jeg tænker paa dig kan jeg ikke forklare. Jeg ønsker du maa kunde ahne det.

Jeg takker dig for hvert Beviis paa dit Venskab som du i dette Aar har givet mig. Dertil regner jeg ogsaa at du har bragt Hr. Hvid[2] ud til mig, hvor han altid skal være hjertelig velkommen. Lad mig i dette Aar som nu begynder for dig, ofte see dig og bevar dit Venskab for

Din inderlig hengivne

Th. Gyllembourg.

Hils mange Gange Mad. Wexschall.

Fra Foraaret 1830 saa Wexschalls sig ikke længere i Stand til at beholde Jfr. Pätges hos sig, og hun maatte derfor se sig om efter et nyt Hjem. Dette fandt hun hos Fru Gyllembourg i Overgaden oven Vandet 201 (nuværende Nr. 2). Indflytningen foregik 28. April 1830, og herom handler flg. Brev fra Fru Gyllembourg til hendes senere Svigerdatter:

52.

Christianshavn d. 21. April 1830.

»Gud naade den som bruge skal
Proptrækker til sin Glæde«.

Saadan staar der i en gammel Vise af Rahbek[1], og naar jeg istedet for *Proptrækker* sætter *Haandværksfolk* saa veed Vorherre hvor sandt jeg i dette Øieblik finder dette Vers. Min Snedker er flyttet igaar, og istedetfor at gjøre Georgs Kammer færdigt i Mandags som han havde lovet, saa er han bleven reent borte siden. Imorges havde jeg Bud efter ham; imorgen tidlig skal han igjen faae en Paamindelse, maaskee af mig selv i egen Person. Men med alt det kan jeg ikke faae Georg indqvarteret i sit ny Kammer saa betids at vi kan være færdige til Løverdag. Dog haaber jeg, at jeg Mandag eller Tirsdag skal have min Hannes lille beskedne Cabinet[2] istand til at modtage sin velkomne Herskerinde. — Er det dog ikke fælt at jeg saadan maa opsætte Dag fra Dag den Fornøielse at faae dig ud til mig? Jeg er ganske bedrøvet derover. — Dit Skab kan jeg heller ikke bede dig sende paa Fredag efter vor Aftale, men maaskee paa Løverdag. Jeg skal nærmere lade dig det vide. Naar du har Tid saa see ud til mig. — Jeg synes du saae bedrøvet ud forleden Formiddag. Jeg kjender saa godt dit lille melankolske Ansigt. Jeg indbilder mig at jeg godt kan læse dine Tanker i dine kjære Øine. Gid jeg i dem maa see hvad du ønsker saa vil jeg i det mindste gjøre alt hvad der staaer i *min ringe* Magt for at gjøre dit Liv behageligt hos

Din inderligt hengivne

Th. Gyllembourg.

Hils Alle omkring dig.

Den 31. Juli 1831 stod Johanne Luise Pätges' og Johan Ludvig Heibergs Bryllup i dybeste Stilhed i Slangerup Kirke. Efter et Par Dages Ophold i Jægerspris-Egnen tog de nygifte Ophold i et Hus, de havde lejet i Lyngby. Herude besøgte Fru Gyllembourg og hendes Plejesøn Georg Buntzen dem hver Søndag.

53.

6te August 1831.
Løverdag Aften Kl. 9.

Min kjæreste Hanne!

Den lykkelige Georg haaber at komme ud til dig imorgen, ved den bedste af al Befordring nemlig: hans to friske, femtenaarige Been, som jeg i dette Øieblik misunder ham, da jeg, hvis jeg ogsaa havde en saaden misundelsesværdig Equipage, kunde følge med til det yndige Sted, hvor mine Tanker stedse opholde dem, hos det kjæreste jeg har i Verden.

Jeg takker dig, mere end jeg kan udsige for den lykkelige Dag jeg igaar tilbragte hos dig og min Ludvig, for al den Kjærlighed og Opmærksomhed I begge viiste mig. Dersom jeg — som Ludvig beskylder mig for — ikke har kundet vise hvor rørt og hvor lykkelig jeg var over al Eders Godhed og Eders kjære Nærværelse, saa maa mit Udvortes og mine Yttringer være et elendigt Udtryk for hvad der foregaar i mit Indre. — Jeg kunde ogsaa gjærne græde, ja fortvivle, over at erfare at jeg har *krænket* min Hanne iaftes; og det paa en saadan Maade! Lad mig blot sige dig at det er en Misforstaaelse. Jeg sagde blot Ludvig en Besked som jeg i Forveien havde sagt Marie[1] forrige Gang jeg var i Lyngbye; om hvorledes hun skulde ordne din Seng, ifald . . dersom . . i det Tilfælde . . . Det jeg sagde kunde Georg gjerne høre, der var virkelig intet deri. Min elskværdige Hanne! jeg vilde aldrig tilgive mig selv, om jeg havde saaret din Jomfruelighed, der er een af dine sødeste Yndigheder, eller om jeg — hvad der næsten var endnu værre — kunde sige noget der var utaknemmeligt mod din Godhed og Kjærlighed mod min Ludvig. Alt hvad du gjør til hans Lyksalighed det gjør du ogsaa for min, om jeg end aldrig faaer det at vide, ligesom jeg kan sige det samme om alt hvad han kan gjøre for din. Hvert kjærligt Ord du siger ham, hver Gang dine Øine (de i mine Tanker herligste af alle Øine) seer paa ham med det Udtryk jeg godt kjender, saa kan jeg med Sandhed sige at du for hver Gang gyder en Draabe Olie i mit Livs Lampe. Vær derfor ikke vred paa mig, men vær vis paa at om jeg end ikke kan udtrykke mig som jeg vilde, saa føler jeg hvad vi have faaet i dig, baade Ludvig og jeg.

Mørket forbyder mig at skrive mere for denne Gang. Min Travlhed er ret begyndt idag. Sadelmageren har været her og jeg har i Eftermiddag været inde hos Holm[2] og hos Mitschel[3]. Alting er arrangeret, som jeg haaber efter dit Ønske. Jeg har mange huslige Ting at tale med dig om. Derfor skriver jeg igjen med Posten een af Dagene.

Jeg glemte at sige Ludvig at Berider Bruun ikke kan skaffe den Sadel[4] han havde haabet paa; men han vilde forhøre sig endnu eet Sted og sige Ludvig Besked naar han selv imorgen kom til Lyngbye.

Nu God Nat min Hanne! min Ludvig! jeg omfavner Eder begge!

P. S. Jeg skal hilse Eder begge fra min Søster Laurenze fra hvem jeg idag har havt Brev. Hun lykønsker Eder paa det hjerteligste og hendes Brev ender saaledes: »Vi bleve alle meget glade over denne Nyhed, endogsaa Sophie[5], uagtet hun selv er forelsket i Ludvig«.

Jeg har ikke i lang Tid været saa arrig som idag, over det Vrøvl om du maa staae som Frue paa Placaten[6]. Theaterdirectionen burde skamme sig over at vilde ydmyge sine bedste Kunstnere som gjør den meest Ære.

54.

Christianshavn d. 11te Aug. 1831.

Min kjære lille Hanne!

Tak for sidst. Det var kun kort og sparsomt jeg nød det Gode at tale med dig og din lykkelige Ludvig, men jeg glædede mig dog saameget over at see Eder begge med et saa blomstrende og fornøiet Udseende at jeg hentede Fornøielse til en ottedagestid, ligesom de stakkels Fugle eller Myrer gaae ud og hente lidt Proviant hjem til Reden, som de saa tære paa i nogen Tid. David[1] er ret underholdende at tale med. Han har ikke den slemme Feil at være kjedsommelig. Jeg morede mig godt ved at tale med ham, især paa Hjemveien. Vi kom ogsaa paa et interessant Capitel; nemlig om vor gode Møhl. Jeg skal ellers betroe Eder en Ting som maa blive mellem os. Jeg troer han er frugtsommelig med en Theater-Directeur[2], ifald Molbech, paa een eller anden Maade skulde afgaae. Han siger rigtignok at han ikke vilde være det, med mindre Collin

og Ludvig bleve Med-Directeurer, men jeg troer dog nok han lod sig overtale uden det.

Nu kom din Fader og var saa god at bringe mig et Læs Tørv, som jeg vilde betale men han sagde det skulde med det øvrige skrives paa din Regning. — Nu maa vi tale om huslige Ting: — Dog maa jeg først hilse fra Larpent [3], der igaar var hos mig, jeg troer i to hele Timer og kunde kun med Overvindelse tale om andet end Dit og Ludvigs Giftermaal. Det interesserede mig virkelig at see den, som mig synes, hjertelige Deel, som han tog i denne Begivenhed og den Fornøielse han lod til at føle derved. — Sophie [4] er ikke syg paa nogen Maade der er farlig for Smitte. Hun skal i Bad (koldt Bad paa Strømmen. Desværre! Det er en Udgivt mere) engang om Ugen og har faaet noget at opsnuse i Næsen. Da jeg selv bestandig har de gamle Daarligheder og Smerter i Siden, gav han mig nogle Piller; men da jeg læste paa Recepten, efter at han var gaaet at der er noget i dem som hedder: *Ipekakuanha* [5], eller saadant noget, saa blev jeg rigtignok heel betænkelig ved at bruge dem, thi det er jo Brækmiddel, hvoraf man faaer Qvalmer? Er det ikke kjære Ludvig [6]? Vi talte om Cholera og jeg hørte saameget hvorover jeg var angst og bedrøvet hele Dagen. — Igaar Eftermiddags gik jeg til Etatsraad Johnsen [7] som er en overmaade net Mand. Gaarden [8] er ikke endnu solgt; men der er al Rimelighed for at den bliver det og at vi maa flytte til Foraaret. Naar den skal blive Caserne faae vi intet repareret undtagen at Vinduer og Døre blive practicable. Derimod om den ikke bliver kjøbt af Kongen, faaer vi det som vi vilde. Vished for om dette Kjøb kommer istand eller ikke kan vi først faae om *fire til sex Uger og imidlertid bliver intet repareret;* men Rimelighed for om det skeer eller ikke bringer Johnsen mig om et Par Dage .Flytte maa vi gjerne til October, ja de takke os endogsaa derfor ifald Kjøbet kommer istand. Betænk Eder nu Børn! og svar mig strax hvad I ville, thi det er rimeligt at Johnsen kommer imorgen. Jeg gik ind paa Adressecomptoiret [9] for i al Fald at høre efter Værelser, men der var alt lukket skjøndt Kl. kun var lidt over sex. Jeg gik ogsaa til Meubelmagazinet, til Mitschels og Holms og standsede alt hvad som ikke alt er færdigt. Dine Tabouretter, Sopha og Gardiner til dit Cabinet er deels færdige deels i Arbeide. Sengene ere næsten færdige, [Holm?] fik Maal af dem, for det Sirtzes Omhæng kan jeg da i al Fald lade sye. Hos Weels [10] har jeg ogsaa faaet til Lagen o. s. v. Men herom en anden Gang: Nu maa jeg holde op, da Munch [11] var her og forlangte Sukker ud til Eder og da jeg

intet har hukket, maa jeg nu strax dertil. — Hvor har I dog brugt Conjac og Viin Børn! I skulde rigtig have Riis. Bie bare til jeg kommer igjen!

Jomfrue Hendriksen[12] kommer nu efter mere Arbeide. Dækketøiet skal være klippet i Formiddag! Ach Gott! Ach Gott! Jeg drukner i mine Forretninger. Jeg har dog været oppe Kl. halvotte i Morges! Jeg hyler af Sorg over vor lille Have[13], over vor deilige gode Plads vi havde her, over alle vore Planer til Husets Forskjønnelse! Naar vi midste frie Luft saa gaaer jeg ud som et Lys.

Nu vil jeg ikke jamre mere. *Himlen er jo allevegne* siger Ludvig og Tycho Brahe[14]; men det er ikke sandt. I de snævre Gader er ingen Himmel.

I Aftes var Fru Saintaubain[15] og Frøkenen her. De vare fornemme og kjedede mig.

Nu farvel min Hanne og min Ludvig! Jeg er vranten, guldguul og suur idag. Jeg beder om Forladelse.

Eders hengivne
Moder, Veninde, Tante Sine og hvad I behager. Kun ikke Baronesse[16] eller det som værre er og som jeg ikke vil nævne[17].

Maaskee kunde du ogsaa faae fat paa en Kokkepige derude i Lyngbye? Naar jeg saadan læser om Piger i Avisen, synes mig jeg bliver baade angst og bange.

55.

Johanne Luise Heiberg til Thomasine Gyllembourg.

(Teatermuseet.)

Lynby d. 12. Aug. 1831.

Broderen[1] har saa travl i Dag fordi at Lassen[2] skal komme i Morgen og gjøre Vudevillen[3] færdig, saa jeg har næsten sidet hele Dagen alene, og i nu i Aften Arbeider han, det er surt for mig at rose ham for det, som gaaer ud over mig selv, derfor faaer jeg nu lyst at tale lidt med Dig, Tak Du Gud Du ikke behøver at være til stæde Thi det bliver vist Kedelig. Jeg sidder ved det Vindue som

vender ud til Kirken, hvad her seer trist ud i Aften. Himlen er saa overtrukken af Mørkeblaae Skyer som farer frem og tilbage og bebuder et Tordenveir, Stormen farer i de Træer som staaer paa Kirkebakken og splitter de stakkels Grene af, Kirken seer saa kol og alvaarlig ud, men dog noget frygsom som om den ogsaa frygtede hvad Elementerne have i sinde, Bier og Myg summer og brummer her inde, for at errindre os om hvad vi i Nat har at vente af dem, (saadan nogle Bæster de skulle rigtignok have), af og til hører jeg H. spille paa sin Citar og saa lægge den hen, og rømme sig paa den bekjente maade, saaledes er om trænt min Situation i dette Øieblik.

I gaaer kom Brun[4] her ud og Anton[5] Ridendes, han havde en Dame Hest og Dame Sadel med til mig, tænk Dig min Lykke. Kl. 5½ var vi færdig og ville afsted, da jeg hører H. sige uden for Vinduet: God Dag velkommen herud det var smukt af Dem, tænk Dig min Skræk over at turen skulle være forstyrret, saa nær ved Maalet og saa opgive det, det for som et Lyn i gjennem mig, det var Bærense[6] og Kone og Datter, vi talte et paar Ord med dem og saa gik de, udagte at jeg havde det herre dømme over mig at jeg bad dem instændig om at blive men de ville ikke, Gudske Lov, nu Red vi alle fire. Det gjorde opsigt i Lynbye maae Du troe, vi Red til Fortunen, Ærmelundshuset og hjem, jeg fik mange Ros af Brun for min Riden. Tænk Dig jeg Red i Galop Trav og Skrit, han sagde det havde han i nu aldrig kunnet første Gang med en Ellev, jeg var stolt, som Du nok begriber, Thi det er ikke Grød at grine af[6a].

Næste Dag d. 13.

Molkbæk har skrevet H. et Brev[7] til hvori han Lykønsker ham og mig, og siger at vis jeg er saa god, som klog og behagelig, saa maa han jo være en ren — det var i Latins Navn som jeg ikke kan huske, H. svarte ham derpaa og forsikkrede at jeg ogsaa besad denne Egenskab, han lod ham tillige vide at jeg ikke ville spille Prinsessen[8] hvorover som jeg hører i Dag af Lassen han er bleven rasende, men det gaaer vel over, nu skal jeg fortælle Dig mere om ham, han havde bedet Directionen om nogen godtgiørelse for di han havde haft saa meget at gjøre med at bringe Don Karlos i stan, Directionen var saa artig strax at sende ham 50 rd da Prinslav[9] kom med dem til ham, blev han som han var gal og sagde væk jeg vil ikke have dem. P. kunne paa ingen maade faae at vide hvorfor, han troede at det var for lidt intil M. langt om længe sagde, jeg

vil ikke have dem Thi jeg er ikke færdig, han var paa ingen maade til at bevæge til at tage dem, og P. maatte beholde dem, er han ikke lige som han var gal.

neste Dag den 14. Aug.

i dag kom Libe[10] her ud, sendt fra Holstein[11] og Molbæk for at over tale mig til at spille Thi de er saa intaget af at jeg skulle spille den Rolle at de paa ingen maade vil give slip derpaa, saa jeg bliver vist nød til at spille den. Vi var i Dag hos Schall[12] og Wogepetersen[13] som bege havde været her, Schall har et deilig Lyststed og hos W.s er der ogsaa meget smugt. De var særdeles artige der og forekommene. Colin har ogsaa været her men vi vare saa ulykkelig at være ude, saa vi ikke have seet ham, hvilket var bedrøvelig. Mere nydt har jeg ikke at fortælle Dig. Det er ret et tosset Brev det henger slet ikke sammen, saadan er det naar man skriver paa forskællige Dage, saa har Tankerne forandret sig, jeg kan ikke bare mig for at lee naaer jeg læser Begyndelsen af Brevet, jeg ville ikke plaget Dig med at læse dette Brev men H. vil have at Du skal have det, og da en Kone er sin Man Underdanighed skyldig saa lyder jeg.

Heiberg og jeg vi læger sammen lige som Børn, han er saa overgiven og Lapset at det er en gru, hvor meget det glæder mig at see ham i saa godt Lune behøver jeg vist ikke at sige, jeg var bange for at han ville kede sig med mig naar vi saaledes var bestandig sammen, men Gudskelov det synes inu ikke saaledes, vi overhenger heller ikke hverandre, han gaaer op paa sit Kammer naar han har lyst, jeg kunne rigtignok tidt have lyst at bede ham lade det være men jeg forsikkre Dig paa at jeg ikke har gjort det en eneste Gang for at jeg kunne have min Samvittighed fri dersom der intet blev bestilt, for resten skal Du see hvad han vil blive flittig.

Hils Georg og sig ham at han ikke maa blive vred fordi jeg ikke lod ham hilse i det siste Brev, det var ikke fordi jeg glemte ham, men Budet stod og ventede paa Brevet og saa ved Du nok hvordan man skynder sig, seer vi ikke snart Dig og ham, jeg længes ret efter jer, aftal med Ludvig naaer Du vil komme. Det er sant, Hall[14] var her i gaaer, han kom som en Kanonkule og gik efter en Minut som en Kanonkule, han var flau og udelikat som sædvanlig, far vel min eien Tante Sine og lad mig see Du snart kommer ud til Din længselfulde Datter

Hanne.

56.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Christiansh. d. 13. Aug. 1831.

Min bedste Hanne!

Siig ikke at jeg *har al Besværlighed* og I *Andre al Fornøielse,* thi dersom jeg behøvede anden Fornøielse til min Lyksalighed end at vide Eder glade og friske og ovenikjøbet et Brev som dit sidste, saa var jeg virkelig uværdig til saa søde, saa trøstende Ord som dem din kjære lille Haand har skrevet til mig. Jeg sad igaar Morges i Haven, da Maries Kjæreste kom og bragte mig dit Brev. (Apropos: siig Marie at hun burde have Skjænd fordi hun, som jeg siden erfarede, stod i Porten og ikke kom ind til mig, da hun dog veed jeg holder meget af hende) — Men for at komme igjen til dit kjære Brev. Du troer ikke hvor det glædede mig og hvor jeg takker dig. Hvert Ord er som en Draabe Livsbalsam for mig. Jeg kan glæde mig over saadant et Brev i hele Aar, hvergang jeg tænker paa det, og det gjør jeg ofte. — Min Hanne! du er saa elskværdig! jeg har tænkt paa at jeg fra Lille af altid har havt saa travelt med Englene og havt saa stor Kjærlighed og Tiltroe til disse ubekjendte Væsner. Min Svoger, Præsten[1], førte mig engang til Gemyt at det var ugudeligt, og min Tante sagde man behøvede ikke andre Skytsengle end elskede gode Mennesker. Jeg erindrede at jeg svarede: »Nei Tak! den Slags Engle forslaae ikke.« Men i Sandhed! du har lært mig at indsee, hvor stor Uret jeg havde, thi du er, som en god Engel traadt ind i mit stille Huus og taget Plads mellem min Ludvig og mig. Gud bevare os for at du skulde udfolde dine Vinger og flyve til dit rette Hjem førend du tager os med! — Tvivl ikke paa at det er mig en Glæde at kunde arbeide paa at indrette din og vor Ludvigs Bolig. Det skulde bedrøve mig om nogen Slags huslig Besværlighed skulde forstyrre den Rosentid I nu tilbringe med hinanden. — Derfor skal du heller ikke være stræng imod Ludvig med Vinen, at intet Savn, saavidt muligt, skal føles i de gode Dage han nu har. Han lader mig hilse og sige at *han er lykkelig.* Han kunde aldrig sende mig kjærere Hilsen, thi de Ord har jeg aldrig tilforn, saavidt jeg erindrer, hørt af ham. Gud give I ret med fuldkommen frit Sind maa nyde disse og mange tilkommende gode Dage. I har begge prøvet Modgang. »Wohl wäre es Zeit dass auch das Gute käme.«[2]

Jeg sidder mig altid ned med det Forsæt at skrive om huslige

Ting, men saa har jeg saa meget andet at sige min Hanne, at det huslige maa staae tilbage. — Fra Mad. Wexschall skal jeg hilse, hun har besøgt mig i Formiddag. Hun kommer ud til dig — nu erindrer jeg ikke Dagen. Paa Mandag eller Tirsdag — jeg husker det ikke, men Frue Salicath[3] skal til Lyngbye og saa følger hun med (at sige Mad. W.) og kommer ind til dig. — Hun spurgte om du havde faaet Prindsesse Eboli og synes prægtigt om at de opføre Don Carlos, kun ikke at Holst skal være Carlos[4]. Medens hun var her, kom Etatsraad Johnsen for at sige mig at der var al Rimelighed for at vor Gaard bliver Caserne og at vi ikke kan blive her længer end til April. Men flytte maa vi strax med al Fornøielse, vi maa endogsaa betænke os derpaa i en heel Maaned, og see os imidlertid om efter andre Værelser. (Det er en rar Mand, jeg er lidt skudt i ham). Jeg synes jeg maa strax see om Værelser og — skjøndt med grædende Taare — gik jeg alt igaar, saa jeg var færdig at falde om af Træthed, men det var daarligt og dyrt. Idag har Marie seet paa en Leilighed paa Hjørnet af Nørregade og gl. Torv. Naar vi nu har spiist vil jeg strax gaae og see paa den. Men den skal koste *400 r Sølv.* Jeg frygter for — og Johnsen siger det samme, at vi faae ikke noget ordentligt for ringere. Nu kalde de mig tilbords, saa skal jeg gaae, og iaften sige Eder nærmere Besked. Johnsen sagde at det var jo *ikke umuligt* at der ikke blev noget af Kjøbet; men rimeligt var det ikke. Betænk Eder derfor, om I vil risquere det og blive her i Vinter, men repareret bliver her ikke, uden som jeg skrev sidst: Vinduer og Døre. Lad mig saasnart muligt vide Eders Bestemmelse.

Jeg er nu kommet hjem, træt og kjedsommelig. Her vedlægger jeg en Tegning af Værelserne paa Gammeltorv og min Betænkning derover. Paa Onsdag skal jeg give Svar. Jeg var ogsaa paa Adressecomptoiret. De toge meget tvært imod mig, men da de hørte min Adresse raabte den Tværeste: *Det er jo Professor Heiberg!* og med eet bleve de begge saa milde og artige som muligt og lovede at gjøre dem al mulig Umage. — Hvad gjør vi imidlertid ved Kræmmerne og Magazinet som daglig gjør Forespørgsler om vor Bestemmelse? Det er reent galt! Jomfrue Henrichsen var saa god igaar at hjelpe mig med at klippe Omhænget. Vi have bestilt graae Fryndser til Kappen. Jeg har taget dem saa simple jeg kunde, kun til 1 ℔ Al. men det bliver dog 7 r da der maa være 42 Alen. Vi klippede ogsaa 6 Par Lagener af Bomuldslærred til 30 ß Alen og 12 Haandklæder til 1 ℔ 8 ß. Disse to Artikler trænge vi allermeest til. Nu gjør vi Sovekammeret færdigt, paa Vinduesgardiner

nær, thi Resten kan jo bruges hvor vi kommer hen. Dit Cabinets Meubler og Gardinerne, desværre ere snart færdige. Jeg troer jeg faaer det altsammen paa Tirsdag eller Onsdag. Gud veed hvor jeg skal gjøre af det! Jeg troer jeg sætter det op paa Qvistkammeret indtil videre. Min sorte Sopha kommer imorgen. Jeg har ingen Glæde af noget af det, da jeg ikke veed hvad jeg skal begynde paa. Betænk Eder paa og aftal med hinanden hvad I synes vi skulle tage for et Parti til 1ste Sept. Der er kun fjorten Dage til, og saa maa du vel nødvendig være i Byen. Synes du vi skal gjøre Sovekammeret og dit Cabinet istand, at du kan have et Sted at være Dag og Nat indtil Flyttedagen og overlade Ludvig Salen som den er? Thi at meublere den eller Qvistværelset for de faae Uger, var vel ikke værdt? Eller skal vi meublere og gjøre istand efter vor Bestemmelse i Værelserne som de ere og blive her i Vinter? Men de otte Fag Gardiner! skulde man koste dem? I det mindste maatte man da nu tage dem af to Couleurer. Men det er ogsaa galt! flytte herfra til Foraaret! Og derimod er det næsten umuligt troer jeg at faae ordentlige Værelser der nogenledes erstatte denne Leilighed. Sig hvad du synes min egen Hanne! og hvad Ludvig mener. Commandeur Wulff[5] spaaede forleden ilde om Ludvigs Værelse ovenpaa. Han sagde at der var intet Sted, hvor han kunde være i Fred for Kakkelovnen og have Dagens Lys til sit Arbeide, uden at tale om Kuld og Træk.

Nu har jeg da skrevet saa langt at jeg næsten frygter for at have sat din Taalmodighed paa en haard Prøve.

Apropos: De Værelser paa Toldbodveien som vi saae paa i Fjor ere ikke ledige. Jeg var der selv igaar.

Paa Mandag er der lovet mig nogle faae Ærteskokker. Faaer jeg dem, sender jeg dig dem. Jeg troer nok at de kan holde sig til næste Dag naar man sætter dem i Sand, men bedst er det dog at kaage dem samme Dag. Ludvig pleier at holde meest af en simpel Sauce af koldt udrørt Smør til dem. Du kan vel faae dem kogt ovre hos Maries Moder.

Nu God Nat min kjæreste Hanne! Kys din lykkelige Ludvig paa mine Vegne. Jeg kan ikke see hvad jeg skriver. God Nat elskede Børn! Maaskee Georg imorgen bringer dette Brev og mine kjærlige Hilsener. God Nat! Bliv ved at tænke paa Eders

hengivne *Moder.*

P. S. Anstændigheds Gardinet[6] har store Vanskeligheder. Jeg klipper det ikke førend jeg har talt med dig. Jeg kan heller ikke

ret vel avertere om Piger førend jeg veed naar jeg kan bestille dem til at komme. Ludvigs hvide Beenklæder ere saa fordærvede at hverken Bleeg eller Vask kan hjelpe dem. Men Jomfrue Møller (Bogholderens Datter her ved Siden af) vadsker Shavler o. s. v. og tager Pletter af Tøi, hun har meldet sig her hos dig og mig og hos hende har jeg givet dem i Cuur. Hun har vadsket mit Krepshavl, det lille gule og det er blevet meget smukt, ogsaa det lille grønne. Men hun er fæl dyr.

Nu maa jeg dog engang holde op. Nu Godnat min Hanne!

Endnu eet! Dersom Georg bringer dette, eller naar du seer ham, saa benyt dig af hans store Kjærlighed og Respect for dig[7], til at formane ham til at være ordentlig og lydig. Hans Villie er for nærværende Tid virkelig god, men hans Passioner altfor mægtige.

Hvor er det svært at rive sig løs fra dig. Nu tier jeg dog engang for Alvor! Nu Godnat! Gud bevare Eder kjære Børn!

Kommer Ludvig til Byen paa Mandag[8]?

Søndag Aften. Veiret saae saa truende ud imorges at Georg ikke turde vove sig til Lyngbye og da jeg imorgen i al Fald haaber at skulde sende de belovede Ærteskokker, saa opsætter jeg at sende dette Brev og bryder det for at tilføie et Par Ord.

Her er saa meget reent Tøi baade af dit og Ludvigs. Vilde du ikke sende din Kasse med en Leilighed, saa kunde jeg maaske deri sende det med denne Leilighed som I have opgivet mig.

Vil du levere Ludvig indlagte lille Seddel som blot indeholder et Regnskab for nogen faae Penge. Maaskee ser jeg ham selv idag.

Hvor Veiret er triste og fælt iaften. I Formiddags sad jeg dog i Haven. Jeg har været allene hele Dagen paa det nær at jeg har spiist med Georg og i Formiddags havt et Besøg af den gamle Kammerraad Møhl[9], der sender dig og Ludvig saamange Hilsener og kjærlige Ønsker. »Denne Forbindelse«, sagde han, »som nu Gud skee Lov, er kommet istand, var min salig Søns kjæreste Ønske«.

Hvor Himmelen dog seer ud iaften! Jeg kan blive ganske bange over at see paa den. Gud bevare os dog for koldt og ondt Veir medens I skulle være paa Landet! Værer for alting forsigtige at I ikke forkjøle Eder.

Nu god Nat min elskede Hanne! Du vil nok ikke dennegang rose min Skrift.

Nok engang God Nat min kjære, elskværdige Datter. Det er godt jeg har saa meget at bestille, ellers længtes jeg alt for meget efter Eder begge. Lev vel.

57.

Thomasine Gyllembourg til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg.

Christiansh. d. 21. Aug. 1831.
Søndag Aften Kl. 6.

[Kjære] Børn!

Jeg har saameget at sige Eder idag; men jeg vil begynde med at fortælle at det er Vrøvl altsammen. Først (Og dette er ingenlunde Vrøvl) Tak for sidst og for Eders kjære Nærværelse. Det var deiligt at see Eder sidde saa fornøiede sammen, og rulle afsted ved hinandens Side i den skjønne *lune de miel*. Dagen efter underrettede jeg Erichsen[1], gjennem Bogholder Møller[2] om vor forehavende Flytning og skrev et Par Ord til Etatsr. Johnsen. Hans Svar lægger jeg her inden i. Om Eftermiddagen gik jeg til Frue Otto[3]. Hun ønsker netop at vi vilde kjøbe Marquiserne. Ogsaa Jernstængerne, Gardinbrætterne (der alle er flade). Et grønt Bombassins Gardin til at trække for i Sovekammeret (Dette synes mig var bedre af Sirtz, ifald vi kunne faae det, som jeg troer) tilbød hun dig min Hanne, om du vil have det. Jeg gik nu ind til Nielsens[4] for at tale om Contracten, og der hørte jeg at han meente kun at opsætte een Kakkelovn, ingen i Pigekammeret. Jeg protesteerte høilig derimod; og gik derpaa til Kræmmerne for at aftale det fornødne, som skulde forandres. Som jeg træt og mødig gik hjem kom Camilla[5] efter mig for at bede mig ud til sin Moder[6] til næste Dag nemlig igaar. Hele Formiddagen klippede jeg Gardinerne. Jomfru Hendrichsen saa, jeg var saa træt jeg at jeg ikke kunde gaae [den lange Vei] og da det desuden regnede af og til, lod jeg hente min Drosche og kjørte derud. Paa Veien fortalte Georg mig at Krarup[7] lod mig hilse og sige at han vidste bestemt, vores Gaard blev ikke solgt, og det samme stadfæstede Tscherning som var ude hos Fru Buntzen; men han tilføiede at vi dog vist gjorde klogt i at flytte, da den paa en anden Maade vist nok blev solgt inden et Aar. Det skjær mig i Hjertet at vi havde indladt os med Nielsen, da vi maaskee ellers kunde blive her, endnu værre syntes det mig at have opsagt Erichsen og skrevet til Johnsen. Jeg tænkte at dersom Nielsen nu ikke selv opsætter Kakkelovnen saa kunde maaskee dog det

Hele gjøres om. Jeg gjorde et Prognosticon deraf og sendte imorges Bud til Nielsen, hvor Drengen i Kjelderen, paa hans Herres Vegne forsikrede at Hr. Nielsen ikke kunde gjøre saa store Bekostninger. En Timestid efter kom Svenden for at parlementere med mig og foreslog ædelmodigen om vi ikke selv vilde bekoste denne Kakkelovn, da de andre Forandringer vi forlangte dog kostede noget, og alle skulde blive efter vort Ønske. Jeg svarede at jeg var vis paa at I ikke indlod Jer i sligt saa maatte det Hele gaae ind. Men nu, for en Timestid siden kom Svenden igjen med Hilsen fra Hr. Nielsen at vi skulde faae Kakkelovn og alting som vi ønskede og at imorgen sendte han mig Contracten. Saa det maa vel være saadan Vorherres Villie. Jeg bringer den med mig (Contracten at sige) paa Tirsdag, saa staaer det jo for saa vidt endnu til Eder at gjøre det om endnu. Dog synes mig at det klædte saa ilde, da vi ere gaaet saa vidt med Nielsen og de Andre Herrer Erichsen og Johnsen.

Paa Tirsdag — som sagt — haaber jeg at komme ud til Eder. Mit Skib Svanen[8] er taklet og færdigt. Det kommer nu kun an paa, om det kan holde Søen. Jeg vilde gjerne have den — rigtig nok hjertebankende — Fornøielse at læse det for Eder paa Tirsdag og see om du min Hanne vedbliver at kunde lide det, og om jeg er saa lykkelig, at du og [Ludvig] synes om det. Men jeg kommer vel ikke til at læse det, thi nu kommer nogle Spørgsmaal: Rosenkilde var her i Forgaars medens jeg var ude og sagde til Georg at han bad om at følge med mig naar jeg kjørte ud igjen. Skal jeg lade ham det vide og bede ham følge med? Jeg synes ogsaa jeg bør tage Malle[9] med, som hendes Moder har bedet om. Skal jeg tage baade hende og Rosenkilde med? Eller R. allene? Eller M. allene? Eller ingen af dem? Siig hvad I ønske kjære Børn og lad mig det vide. Hvad der meest fornøier Eder er mig kjærest, thi i Grunden har man altid meest Fornøielse naar man gjør det som sætter de Andre i bedst Humeur. Derfor siig uden Forbeholdenhed hvad I helst ville.

Nu kommer Nyheder. Professor David er forlovet med Frøken Bramsen[10], hos hvis Moder han boer. Han er salig smilende. Jeg var et Øieblik i Forgaarsaftes hos Petersens[11]. Der kom han og erklærede sin Forlovelse og bad mig lade Eder det vide. Maaskee I veed det allerede? Petersen talte om at vi kunde skrive til Schmidten[12] i disse Dage. Men først i Sept. kunde vi ogsaa skrive med Capt. Tikjøb[13]. Jeg opsætter at skrive til da. O Gud! jeg synes det er mig umuligt at skrive til vor gode Schmidten, med den sørgelige Tanke at maaskee ...

Et Brev fra Petersen til dig, kjære Ludvig! som Marie bragte, ligger ogsaa heri.

Drenge, eller andre Gavtyve have igaar Nat brudt det murede Fodstykke itu om Plankeværket i Haven og ikke allene stjaalet Pærer af det laveste Træe ved Viinrankerne, men brækket een af de bedste og største Greene af dette rare lille Træe lige i Stammen. Iaften vil Georg og en anden større Dreng af hans Bekjendte lure her i Haven med Georgs Bøsse ladet med løs Krudt. Paa Tirsdag For[middag] lader jeg en Deel af Pærerne afplukke.

Dersom jeg imorgen faaer mine Penge udbetalte af Linde[14] — som jeg haaber — skal jeg paa Tirsdag bringe Viin og Sukker med. Smør har jeg staaende til Eder. Er der mere I trænge til saa lad mig det vide. Faaer jeg ikke mine Penge imorgen eller paa Tirsdag Formiddag, saa er jeg bange at jeg ikke kan komme ud til Eder, saa veed I at det er Grunden hvorfor jeg ikke kan komme. Tidlig kommer jeg nok ikke thi Georg har bedet saameget om at kjøre med. Han er paa Tirsdag færdig fra Skolen eet Qvarteer til fem.

Min sorte Sopha er kommet. Den er smuk og magelig, men seer gammeldags ud, da den er rund og blød, men det skal være moderne, det er meget bekvemt og din gule bliver lige saadan, om du ikke har noget derimod. Sengene komme imorgen. Disse Madratser til din Seng min Hanne! disse Omkalfatringer af dit og dat, skjøndt i sig selv oeconomiske, løber dog op til mange Penge. Det græmmer jeg mig over. Hvad skal vi gjøre? Skal jeg gaae til Collin? Og hvad skal jeg sige til ham?

Hos Jacobsen[15] har jeg været. Derom og om mere skal jeg sige dig Besked naar vi sees. Vores Marie er høifrugtsommelig og kan neppe vente den Tid ud som hun skal være her.

Er ikke dette et interessant Brev? Især vil alt dette oeconomiske Vrøvl vist opbygge Ludvig. Men det er jo et nødvendigt Onde. — Jeg har tænkt mig saa gal paa Molbech[16] at dersom han ikke virkelig er gal, eller saa syg at det gjør det samme, saa synes mig at jeg bliver Uvenner med ham. Hvad er det for en Tone hvori han taler med dig. Som du var et uartigt Barn og han et Indbegreb af dramatisk Kunst og al Viisdom? — Nu farvel! jeg omfavner Eder begge. Jeg har vist nok kjedet Eder iaften, men det er godt I vænner Eder til at kjedes lidt af mig og overhovedet til at bære over med

Eders gamle

Moder.

I Juni og Juli 1833 foretog Ægteparret Heiberg sammen med flere af Det kgl. Teaters Kunstnere (bl. a. Rosenkilde, Foersom og Sangeren Hansen) en Tourné til Aarhus, Aalborg og Odense; Heiberg fungerede som Sufflør. Om Rejsen kan læses i »Et Liv« I 169 ff. og ovf. i Br. 30.

58.

Kjøbenhavn d. 29. Junii 1833.
Løverdag Formiddag.

Kjære lille Hanne! Det var da overmaade smukt af dig at du træt og trængende til Hvile som du var, dog ikke gik til Ro førend du havde skrevet til mig. Det skal jeg aldrig glemme og takker dig ret hjertelig.

Jeg frygtede nok for at det onde Veir skulde have overfaldet Eder paa Reisen, og endnu mere for at I næste Dag skulde have gaaet over Vandet, da Torden og Uveir hele Dagen truede. Dit Brev har derfor ret beroliget mig og jeg haaber at en Reise der begynder saa heldigt ogsaa i enhver Henseende maa blive lykkelig. — I Torsdags Morges bestilte jeg en Vogn paa det Vilkaar at den ikke skulde komme dersom det blev Regnveir. Det regnede just ikke Kl. 5½ da Vognen kom, men det saae ud til et skrækkeligt Veir; imidlertid forsikrede Kudsken at Veiret vilde blive godt og ligeledes Georg som var som ude af sig selv for at komme afsted (thi dersom vi ikke kommer ud, siger han, er det ikke at udholde med den Dødhed og Stilhed her hjemme, siden I ere borte). Han og Kudsken fik Ret. Veiret blev deiligt. Vi kjørte nu lige til din Moders Telt[1] der er meget net og ziirligt. Vi traf dine Forældre allene. Din Moder var noget vred, men jeg lod hende ikke komme til Orde, men sagde: »Jeg svarer ikke et Ord førend De har læst Børnenes Breve«. Jeg læste dem nu selv for hende (Sig Broderen at *Fruen og Frøkenen*[2] bestemt ikke var værre at læse end hans Skrift). Din Fader var ogsaa tilstede. Din Moder græd af Glæde over Ludvigs deilige Brev. *Dit* der i mine Tanker var alle Dage lige saa deiligt om ikke deiligere, gjorde ikke saa stor Lykke. Dog fik vi hende i temmelig godt Humeur tiltrods for *en Mand* der har seet dig til Hest i Ordrup og sagt: »Hun var saa brillant at ingen skulde see at hendes Moder stod i et Telt i Dyrehaven«. (Georg kom umaadelig til at lee og sagde siden, at en saadan Mand var vel neppe til). Din Fader var i et ganske fortræffeligt Humeur. Han og Georg talte om Commerce og Lystighed og aftalte til næste Aar at svire en Nat med hinanden. Jeg bad din Moder om at jeg maatte skrive til dig at hun aldeles ikke var vred, hvorpaa hun svarede: »Ak Frue G., en Moder kan aldrig være vred selv om hendes Børn

gjøre hende imod« hvilket omtrent er det samme som Grev Munck siger i Mesalliance[3]. Er det ikke besynderligt hvilken Sympathie der er imellem din Moder og disse Noveller? Enten siger hun noget der har staaet, eller noget som kommer til at staae i dem. Jeg kan forresten trøste dig med, at hun i Grunden er i meget godt Humeur, og var virkelig aldeles ikke urimelig vred, men meget godmodig. Georg og jeg gik derpaa Bakken (der er meget fattig) eengang rundt, derpaa drak vi et Glas af Kirsten Piils Kildevand, og satte os derpaa ved Skovløberhuset hvor vi lode os give kogt Vand, lidt Fløde og Smør (Resten havde vi selv med) og drak Thevand med stor Fornøielse og ved Lyden af et lille Orchester der spillede din Tyrolervise af De Danske i Paris og Melodier af Elverhøi. Saa kjørte vi hjem i det deiligste Maaneskin. Igaar Formiddags gik jeg nogle Ærinder og besøgte min syge Cousine Andrea Kellermann[4]. Forresten vare vi hjemme og ene hele Dagen. Paa Mandag, Georgs Fødselsdag, kjøre vi dog *ikke* ud efter vor Bestemmelse thi det er just Fruedag[5] og da er Vognene dobbelt dyre. Paa Løverdag (idag ottedage) har jeg lovet at helligholde hans Fest, istedetfor Mandag, da vi efter Aftale vil gaae til hans Moder om Aftenen.

Alting her hjemme er vel og intet videre at fortælle. Altsaa farvel for dennegang min kjære elskværdige Hanne! Omfavn og kys Broderen fra mig. Hils ogsaa dine Medreisende. Jeg kunde godt lide, den lille Fonseca[6] forleden Aften. Hun var saa barnlig glad og lyksalig.

See hvilket deiligt Veir der begunstiger Eders Reise! Idag haaber jeg at I ere fornøiede og glade i Aarhuus. Lev vel kjære Børn! Jeg omfavner Eder begge. Georg hilser saamange Gange. Ogsaa Marie kom ind nu og bad mig hilse Fruen. Ludvigs Commissioner besørgede jeg alle inden jeg drak Caffe næste Morgen.

Efter min Sædvane, kommer jeg nok engang igjen og siger tredie Gang: Levvel!

Din hengivne

Th. Gyllembourg.

59.

Kjøbenhavn d. 1ste Julii 1833.

Min Hanne er *en accurat Engel,* det maa Enhver tilstaae og min Taknemmelighed for din Godhed imod mig kan ikke beskrives. Jeg skriver til dig paa dette Stykke Papiir som du selv har sendt mig, thi det laae reent og blankt inden i dit Brev, saa du har betalt Postpenge for et dobbelt Brev, og for nu at kunde nærme mig til vor Ven din Digter og Sanger Hertz og kunde anvende hans Udtryk i Fjederbolds-Visen[1], saa skal dette Papiir flyve som en Elskovspiil imellem os. (Er det just ingen Elskovspiil, saa er det dog et Kjærlighedsbud, det skal ingen nægte). Det er forresten lidt besværligt at skrive paa dette Blad formedelst Folderne, men Papiret selv er blødt og nydeligt som Hannes egen lille Haand der har hvilet paa det. Hvad vilde dog ikke Lorntzen[2] (Nærmeren) et Comp. give for dette Blad! Jeg kunde holde Huusholdningen i ti Aar med det jeg kunde faae for det. — Jeg skrev i Løverdags til Aarhuus. Har du faaet det Brev? Det var vist nok dumt at jeg ikke adresserede det til Aalborg, thi Georg siger, hvad jeg nu først erfarer at I gaaer Aarhuus for dennegang forbi og begynder med at lade Eders Lys skinne i Aalborg. Jeg beder dig derfor naar du er saa god at skrive mig til da at sige mig hvorhen og hvorledes jeg skal adressere mit næste Brev. Er det i Aften at I begynde Eders Forestillinger? Mine Tanker følge Eder bestandig. Jeg er kun halvt her hjemme.

Alting her er vel. Pigerne meget skikkelige. I disse sidste Dage have vi været hjemme. Igaar (Søndag) gik jeg til Poul Møller, men kom ikke ind til Fruen[3] som var elendig af Tandpine og ifærd med at smøre Skedevand paa sin Tand. Jeg mødte Møller i hans Port og vendte om og spadserede med ham et Stykke ud ad Tømmerpladsen. Han var umaadelig distrait hele Veien men bad dog saameget om at hilse Eder naar jeg skrev. Idag er det da Georgs Fødselsdag. Imorges fik han en 4 ß Kringle, til Middag skal han have Grønærter og Jordbær og iaften gaaer vi til hans Moder. Han hilser Eder begge og takker Ludvig for Bogen hvorover han blev meget fornøiet og sagde det var en fortræffelig Bog.

»Hør allerbedste Svoger! Gjør mig ikke den store Sorg at blive vred paa mig, og siig ikke noget uvenligt Ord til din Thomas eller vort Barn. Jeg kunde saagu ikke staae imod«[4]. Uhret har han rigtig nok faaet af mig til Geburtsdagsgave. Ikke det gamle Uhr som skulde koste 5 r at reparere og kun kunde blive saa som saa, men et

nyt som jeg for hans gamle og 7 r til har tilbyttet mig hos Larpent[5] som vil svare for at det skal gaae godt. Men det er ikke slet saa kjønt og noget mindre end det gamle. Ak Hanne! hvad er en Student uden Uhr? Det samme som et Fruentimmer uden Ørenringe. Og min skjønne Ungdom var mørk og øde fordi jeg var et Fruentimmer uden Ørenringe.

Nu! Og den Matros[6]! Gud den Matros! Har du coquetteret med dette ulykkelige unge Menneske og vil at en ulykkelig Lidenskab skal bringe dette Naturens Mesterværk til Fortvivlelse?

Hvordan lever Broderen? Kys ham fra mig, men naar du har gjort det, saa for at blande lidt Malurt i dit Kysses Sødhed, saa siig ham at han glemte at levere mig den omtalte Quittering til Theater Comptoiret, og bed ham sende den ved Leilighed.

Den omtalte Krave til Frue Hahn[7] og et Par ziirlige Linier til dito er besørget.

Nu har jeg ikke mere at sige — Det er ikke sandt, thi jeg kunde gjerne for den Sags Skyld blive ved at skrive om Ingenting til imorgen, eftersom det glæder mig at skrive til dig. Men da det muligviis turde kjede dig om jeg gjorde dette, saa vil jeg slutte med at takke, omfavne dig og længes efter dig.

Din hengivne

Thomasine.

P. S. Mit til Aarhuus adresserede Brev, kan du vel faae haaber jeg? Jeg har deri fortalt om min Dyrehavsreise til dine Forældre. Dette Brev frankerer jeg ikke, da det saa gaaer sikrere og jeg ikke ret veed hvorhen jeg skal adressere det. Jeg vil dennegang sende det til Aalborg *poste restante.*

Spørg Ludvig om han ingen Drikkepenge har givet vor Hans[8]? Jeg synes han seer lidt *meschokken*[9] ud.

Hils Rosenkilde og din Broder. Jomfr. Fonsecas Commission skal blive besørget.

Tirsdag d. 2den Julii. Da Hans endnu er her og ikke skal have dette Brev strax, saa kan jeg endnu faae Tid til at sige dig God Morgen. — Igaar bleve Gulvtepperne tagne af Gulvene, og idag blive de afbankede o. s. v. (Hans har ikke før havt Tid). — Ved denne Leilighed har jeg taget dit Portrait[10] ned og hængt det ind i min Stue. Hvor her er bleven deiligt blot deraf! Jeg har dig nu bestandig for Øine og siger dig hver Aften God Nat og hver Morgen ønsker jeg dig *in Effigie* en god Dag.

Nu levvel min Hanne! Georg hilser mange Gange. Ogsaa fra Buntzens især fra Edouard[11] har jeg mange Hilsener til dig og Ludvig. Hils ham ogsaa kjærligt fra mig.

60.

Kjøbenhavn d. 6te Julii 1833.
Løverdag Formiddag.

Min bedste lille Hanne! Igaar havde jeg den Glæde at modtage dit lille Brev fra Aalborg. Jeg kan ikke være dig taknemmelig nok fordi du er saa god hver Postdag at skrive til mig. Det er ikke blot en Glæde du gjør mig, ikke blot en Tjeneste du viser mig, men Gud veed! det er en sand Velgjerning, da du derved sparer mig de mange angstfulde Timer, som jeg ifølge min aandelige Svaghed ikke kan lade være at udstaae, naar jeg er skilt fra dem, uden hvem Livet ingen Roe og Glæde kunde have for mig. Den Ting jeg af alle Ting bedst forstaaer er, troer jeg, at længes. Det har jeg virkelig drevet til en ualmindelig Grad af Fuldkommenhed. De første ottedage efter Eders Afreise, følte jeg intet til denne Sjælesygdom, men i disse sidste Dage begynder jeg at føle lidt af de gamle Plager. Mit Hjerte banker naar Postdagen kommer; de gamle dumme Griller at jeg indbilder mig at have en Fornemmelse af hvorledes mine Fraværende ere tilmode kan jeg heller ikke forjage. Og curieust nok er det: Inden jeg læste det sidste Brev, syntes mig jeg vidste at det ikke var skrevet i saa godt Lune som de to forrige, hvori min Anelse jo virkelig havde Ret. Jeg indbilder mig at I ikke ere saa ganske tilfreds i Aalborg. Gid jeg maa tage Feil! det vilde ogsaa hjelpe mig til at overvinde mine Griller om denne Sympathie som jeg gjerne vil være af med. Dersom Jyderne ikke skjønne paa den Ære og Glæde at see dig, saa skal jeg aldrig mere forsvare dem mod dem som sige at de ere dumme. Nei jeg vil som *Stine Isenkræmmers*[1] kalde dem les juifs Die Juden. Jeg længes usigelig efter dit næste Brev, for at erfare hvorledes de første, eller den første Forestilling er gaaet af. Naar du skriver mig til, saa beder [jeg] dig om at erindre [3 Ting]:

1. At datere dit Brev. Baade Sted og Datum. (Dagen i Ugen vil ogsaa fornøie mig at finde anført for desstørre Sikkerhed).

2. At sige mig om du har faaet mine Breve. (Dette er det 3die jeg skriver. Det sidste var til Aalborg ligesom dette. Det første til Aarhuus).

3. At fortælle mig naar I reise fra et Sted og naar I ankomme til det næste.

Dersom du endnu vil dertil føie hvilke Stykker I har givet til Eders Forestillinger, saa vil jeg være dig særdeles forbunden. Det glæder mig at I have besøgt H. Jürgensen[2] og været fornøiede der. Var de andre to Damer med? I dit næste Brev haaber jeg ogsaa at høre fra min Christiane[3].

Vores nye Vert (Det er at sige hans Broder, men som forestaaer det Hele saavidt man kan mærke, en Grosserer Tønnesen) har besøgt mig og beseet Værelserne. Det er en overmaade artig Mand, der, hvis han holder det Halve af hvad han lover er en Perle af en Vert. Han har lovet mig at lade mit Loft male og om muligt en anden Kakkelovn der kan staae ind til Væggen. Han vil ogsaa lade dit Sovekammergulv male. Men inden vi begynde paa dette, vilde jeg dog først indhente din og Broderens Mening og forestille Eder Følgende: I Tirsdags var jeg indbuden til Petersens (Fra hvem jeg skal hilse) og spiste der til Middag. Deres Gulv i Dagligstuen er malet for en Maanedstid siden og de vare først samme Dag flyttede ind i Stuen. Men der var en Lugt af Oliemaling saa det var fælt. Nu frygter jeg for at denne Lugt i et Sovekammer skulde blive baade skadelig og utaalelig. Tørt kan det blive, paa fire Dage, siger den omtalte Grosserer Tønnesen. Men Lugten! Det er det Værste. Hvad mener du derimod om man saae at faae et saadant Gulvteppe af trykket Voxdug eller Seildug, jeg veed ikke hvad det er, som de ogsaa have hos Petersens? Det troer jeg ikke er meget dyrt. Det er smukt og kan vadskes som et Gulv. Men det er rigtig nok koldt. Men det er et malet Gulv ogsaa. Vil du sige mig din Bestemmelse herom i dit første Brev, da jeg skal sige Tønnesen Besked jo før jo heller.

Nu skal du faae en glædelig Nyhed. Inat har vor hvide Miss lykkelig bragt til Verden (ikke til Verdens Lys, da de endnu ere blinde) tre hvide Unger, ganske fuldkommen eens, og lignende den selv, men med en stor sort Nakke. De ere ikke synderlig kjønne. Den havde til sit Leie valgt Tørvekurven i Kjøkkenet og den ene Unge laae paa Bunden og var næsten qvalt i Tørven. Den var halv død og blev druknet strax. En af de andre To bliver ogsaa druknet paa Maries Anstiftelse da hun paastaaer at Katten ikke kan føde mere end een, og hun desuden siger at *du* har sagt at kun En skulde forblive i Live, hvilket jo ogsaa er ret fornuftigt. Moder og Barn befinde sig for øvrigt meget vel og Missen seer paa os med saa rørende Øine og taaler at man tager Ungerne,

men saa græder den. Jeg har aldrig kjendt saadan en elskværdig Kat. — Fra Mandag af venter Mine[4] Vognen fra Frederiksværk hver Time. Hun er sjæleglad. Jeg har efter dit Ønske tilbudt hende Penge i dit Navn. Men hun vilde ingen modtage, men sagde hun var forsynet med Alt Nødvendigt. Men hun hilser sin fraværende Frue og takker mange Gange. — Igaar kjørte vi til Dyrehaven, istedetfor paa Georgs Fødselsdag. Hans Moder og Pauline[5] vare med. Veiret var deiligt. Det var en fortræffelig Tour. Jeg gik ind til din Moder og leverede dit Brev, hvorover hun blev meget glad. Baade hun og din Fader vare i et ypperligt Humeur og Teltet var — saavidt jeg kunde see, fuldt af Fremmede. Vi (Georg og jeg thi de Andre som ikke kan gaae de kjørte) gik derpaa til Eremittagen, hvor vi drak Thee i det deiligste Veir, medens utallige Raadyr med smaae Unger ved Siden, drog i Skarer forbi os. Vi vare ogsaa oppe i Salen. Ak Herregud! Herregud! Der er meget galt i *Kong Hjort*[6]. Mit Liv Eventyr har taget feil i mange Detailler. Jeg takker dig og Ludvig mere end jeg kan udsige for den store Godhed I have viist mig med disse Udkjørsler. Der ere faae Ting i Verden der saadan opliver mig paa Sjæl og Legeme som denne prægtige Fornøielse. Georg var som ude af sig selv af Lystighed begge disse to Gange vi have været ude i den over Alting skjønne Dyrehave. Camilla og den stakkels Pauline vare ogsaa inderlig fornøiede. Georgs Geburtsdag var jeg om Aftenen hos Buntzens, ogsaa den Aften jeg havde spiist til Middag hos Petersens. Alle andre Aftener have vi været ene hjemme. Georg kommer punktlig hjem og drikker Thee med mig hver Aften. Her har intet Menneske været, uden Borchorst[7], men den Aften var heldigvis en af de omtalte, da jeg var gaaet ud. Naar det er henimod Solens Nedgang sætter jeg mig undertiden ind i dit Cabinet i din Lænestol og seer ud over Søen. Da er der saa smukt. Jeg læser da i Blichers Noveller som behage mig overmaade meget. Dit Portrait forekommer mig langt mere ligt siden du ikke selv sidder ligeoverfor det. Det glæder mig usigeligt at have det her hos mig i din Fraværelse. Havde jeg dog ogsaa et bedre af Ludvig! Det jeg har[8] seer saa triste ud. Omfavn ham fra mig. Siig mig om han er i godt Humeur; om han ikke hoster. Nu lev vel min egen kjære Hanne! Georg hilser kjærligst. Ogsaa Pigerne hilse. Georg glæder sig hver Dag over dit Portrait og apropos: Vor nye Vert er vist en hemmelig Tilbeder af dig. Han kunde ikke faae Øinene fra Portraitet som han ofte havde seet, sagde han, saavelsom dig selv, om hvem han talte med største Veneration. Nu farvel for denne Gang. Hils

din Broder og hele Selskabet. Sig mig om du kan lide at faae saa lange Breve fra mig? Kjeder det dig ikke at læse dem? Jeg bliver ikke vred derfor, og det vil heller ikke være altid at du faaer saalange Epistler fra

Din hengivne

Thomasine.

P. S. Bed Broderen uden Fortrydelse ikke at glemme at sende mig den omtalte Qvittering thi det kan snart blive d. 22de og jeg tør intet anskaffe til min Reise førend jeg er sikker paa Hjælpetropper. Alting gaaer ellers godt her.

Apropos! Vil du sige Broderen at her har været Bud fra en Bogtrykker der paastaaer at Ludvig havde lovet at en Correctur skulde ligge færdig til ham og som skulde afleveres efter hans Afreise. Ingen af os veed noget herom.

61.

Thomasine Gyllembourg til J. L. Heiberg.

Kjøbenhavn d. 8de Julii 1833.
Mandag Formiddag.

Min bedste Ludvig! Skjøndt det først imorgen er Postdag, saa skriver jeg dog idag, for ikke at behøve at lade Hans komme igjen imorgen Aften for at hente det. Jeg takker dig ret hjertelig for dit Brev af 5te Julii, som jeg for en Timestid siden modtog. Idag længtes jeg saa umaadelig efter Brev, at jeg ikke kunde oppebie Postbudets Komme men sendte Georg paa Posthuset. Igaar længtes jeg saameget efter Eder; jeg var hele Dagen ganske allene til om Aftenen, saa kom Georg hjem til mig. Jeg havde ingen Lyst til at gaae ud. Han læste høit for mig en af Blichers Noveller der er ubeskrivelig melankolsk. Da jeg gik tilsengs lynede det, saa jeg mod Sædvane maatte have alle Vinduer tillukkede og led skrækkelig af Hede inat. Deraf kom det vel at jeg drømte saa ængstelig om Eder. (Thi hvorom skulde jeg vel drømme uden om Eder). Jeg syntes I vare syge og jeg veed ikke selv hvad, saa jeg var bleven meget urolig dersom jeg ikke havde faaet Brev idag. Jeg takker dig og min lille Hanne, mere end I kan forestille Jer fordi I saa ordentlig skrive mig til. I kan ikke troe hvad disse Breve ere for en Velgjerning mod mig. Jeg skrev med sidste Post til

Aalborg (I Løverdags) men jeg frankerede rigtignok Brevet. Dog vil jeg haabe at I have faaet det.

Igaar Morges gik jeg meget tidlig ud og badede mig[1], og da jeg meget forsmægtende kom hjem og satte mig til Caffebordet fik jeg en Visite — gjæt af hvem! Af Cancelliraad Jacobsen[2] der havde Hilsener til os fra Hertz, der er i Berlin[3] og befinder sig ypperlig paa Sjæl og Legeme. Jeg lovede at skrive nogle Linier til Hertz og fortælle ham hvad Efterretninger jeg havde fra dig og Hanne. Jeg skal nu strax opfylde dette Løfte og imorgen efter Aftale sende mit lille Brev til Jacobsen. Denne Mand forekommer mig behagelig at tale med, og uagtet han er grim, er der noget i hans Physiognomie som er — jeg kunde gjerne sige kjønt, eller elskværdigt. Han bad mig meget hilse baade dig og Hanne og takke dig for den tilsendte Bog[4]. Han lovede at gjentage sit Besøg naar I kom hjem. I Formiddags Kl. 11 kom Poul Møller for at besøge mig og høre til Eders Befindende. Han blev her til Kl. 2, og spiiste 1½ Pund Kirsebær. Det var godt det var ham! thi disse Kirsebær vare saa stor en Portion fordi Pigerne skulde havt med idag, men som sagt Poul Møller taaler jeg mere af end af de Fleeste.

Dit Bud til Schubothe[5] skal Hans bringe imorgen. Stakkels Hans! jeg gjorde ham en skammelig Uret. Han var meschokken af Tandpine hvoraf han lider skrækkeligt og seer elendig ud.

Siig Hanne at Katten befinder sig vel og er en kjærlig Moder for sin hæslige Unge. Men de ængstelige Øine hvormed det Dyr seer paa os, naar vi nærme os Killingen, uden at modsætte sig at vi tager den, er virkelig usigelig rørende.

Jeg har læst lidt af det Manuscript som blev sendt dig af denne Hr. C.[6] Men Gud forbarme sig! Dersom det ikke er en Skoledreng i een af de nederste Klasser saa ... ja derom er intet mere at sige.

De gjerrige Jyder! Det bedrøver mig at I uden synderlig Fordeel skal spille i denne Hede. Hvordan gaaer det Hanne som lider saameget af saadan Varme og som maa spille paa et lille Theater? Og du! som maa sidde i det qvalme Souffleurhul og anstrænge dine Lunger[7]. Frygt for at Alt dette skal virke skadeligt paa Eders Helbred gjør mig ofte i ondt Lune. Fortæl mig hvordan det gaaer Eder hermed? Hvordan er Rosenkilde tilmode, naar Fordelen kun er ringe? Det er ogsaa ærgreligt! I sige mangengang jeg er en Jøde og tænker paa Fordelen. Men er der noget der skulde betales godt saa er det ogsaa virkelig Udøvelsen af de skjønne Kunster, der koster saamegen Anstrængelse og fortærer vist nok saa ufor-

holdsmæssig en Deel af den sparsomme Olie som brænder i Livets Lampe. Giver I kun tree Forestillinger i Aalborg? Det synes saa af dit Brev. Gaae I ikke til Horsens?

Jeg skal hilse fra A. Saintaubain[8] og bede dig om muligt at gjøre mig begribeligt hvor nogle Romancer kunde faaes som han har laant dig og som han nu er yderst begjærlig efter at faae igjen.

Alting er vel herhjemme. Mine er endnu ikke reist, men venter sin Vogn hvert Øieblik. Georg hilser kjærligst. Pigerne hilse ogsaa. Hans spørger bestandig til Eders Befindende.

Nu siger jeg dig Farvel for denne Gang min bedste Ludvig! og omfavner dig i mine Tanker. Baade dit gamle Portrait og Hannes hænge her hos mig. Jeg seer paa dem hver Dag og Hannes glæder mig saa inderligt. Jeg synes det er som jeg saae hende. Jeg er nær ved at tale med det.

Ere I aldrig paa nogen Lysttoure? Heller [ikke] udbudne i Selskab? Fortæl mig lidt herom. Kun et Par Ord. Jeg kan nok vide at I ikke have megen Tid til Brevskrivning. Nu farvel for idag. Imorgen tilføier jeg maaskee et Par Ord. Dette er det fjerde Brev jeg skriver til Eder, med det uheldige til Aarhuus. Efter dit Ønske gaaer det ufrankeert til Randers. Men det er dog Synd I skal give Penge for saa intetsigende Breve.

Tirsdag d. 9de Julii. Godmorgen min Hanne og min Ludvig! Jeg maa tilvisse sige Eder Godmorgen idag da det er Eders Forlovelsesdag — for *mig* i det mindste[9]. I Stakler som iaften skal spille Comedie i denne Hede! Apropos om Heden. I kan takke Gud at I ikke maa benytte Eders herværende Sovekammer, thi oppe i Qvisten er det som i en Bagerovn. Jeg har flyttet Georgs Natteleie ned i Spisestuen. Værelserne til Gaden ere ogsaa hede nok om Eftermiddagen. Og en Støv og en Støi paa Gaden saa Gud bevares. Medens vi spise have vi Støi af en anden Slags til Gaarden; thi Mørks[10] slaaes hver Dag.

Nu lev vel!

Thomasine.

62.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 12te Julii 1833.
Fredag Formiddag.

Min egen kjære lille Hanne! For en Time siden fik jeg dit kjære Brev af 9de Julii. Det er just den gode Dag da din og Ludvigs

Forlovelse blev mig fortalt, nede i vor gamle Have. Erindrer du det? Paa den Dag i Aaret kan intet hændes mig uden Godt, og det Brev du paa den Dag har skrevet til mig, er ogsaa saa godt, saa elskværdigt og saa trøsteligt, at jeg ikke noksom kan takke dig derfor. Dag og Nat takker jeg dig for disse Breve »der Sommerfuglen i min Larve nærer«[1]. Ogsaa Broderen maa du takke for det lille Brev som jeg fik fra ham med forrige Post. Efter hans Ønske skrev jeg ham til adresseret til Randers *poste restante.* Baade det Brev og dette (Det første var af 9de Julii) faaer I da vel først naar I komme til Randers, saa jeg frygter for de blive noget gamle, men det er ikke min Skyld, thi jeg svarer strax paa hvert Brev. Det fornøier mig at skrive til Eder og endnu ti, ja hundrede Gange mere at faae Breve fra Eder. Postdagene ere mine bedste Dage. Gud være lovet I ere friske og fornøiede! Slet ikke at ængste mig for saa dyrebare Fraværende er mig umuligt, men hvergang jeg faaer Brev, er det som naar man faaer en kjølig behagelig Drik naar man døer af Tørst og Hede. I Tirsdags, da jeg vidste I skulde give en Forestilling om Aftenen, havde vi her en meget stærk Hede. Jeg beklagede Eder hele Dagen, men Gud skee Lov! at det hidtil er bekommet Eder saa vel. Det giver Haab for den Tid der er tilbage. Broderen maa ikke blive federe end han er. Du kommer til at sulte ham lidt. Jeg er saa glad fordi han ikke hoster. Reisen er vist god for Eders Helbred.

Vor stakkels Dorotheas[2] Død har ogsaa gjort mig ganske melankolsk. Det vilde dog gjøre mig ondt om I forlode Aalborg uden at see Christiane[3]. Det vilde vist bedrøve hende meget. Jeg tænker at det er af bare Beskedenhed at hun ikke kommer til dig.

Nu kommer jeg til et Sted i dit Brev som ubeskrivelig har rørt mig og det er det du siger i Anledning af dit Portrait. Vil du nu see hvad Sympathi vil sige! Mangen Gang naar jeg har siddet her i min Ensomhed og betragtet dette yndige Billede, dette ubeskrivelige Udtryk som Aumont[4] virkelig har opfattet, saa har jeg med Skamfuldhed tænkt paa at jeg vel ikke saa sjeldent har siddet tvær, sygelig ømfindtlig, og vranten, ligefor den elskværdige Original til dette Portrait, der dog i mine Øine er endnu smukkere end Copien og hvis Fortrin jeg aldrig ophører at glæde mig over, om jeg end ikke altid har Kraft til at aflægge de fæle Attributer som følge Alderdommen og som jeg overmaade nødig vil tilegne mig! Seer du! saa god er Fraværelsen! Som al Modgang er den gavnlig, naar den ikke varer alt for længe. Min søde Hanne! Jeg takker

dig! Jeg taler ofte med dit Portrait og siger: Hvordan har du det idag min lille Hanne?

Georg er til Examen[5] i Skolen i disse Dage fra Kl. 7 om Morgenen og med en Times Pause af og til, ligetil Kl. 6 (idag Kl. 5) om Aftenen. Næste Uge gaaer ligesaadan. Men Løverdag, Mandag og Tirsdag har han fri. Deraf er det kommet at vi i disse Dage har spiist til Middag Kl. 2. Den lange Eftermiddag i Forgaars brugte jeg til at gjøre adskillige Visiter. Jeg gik først til Professor Møller[6] paa Charlottenborg. Det var en usædvanlig behagelig Visit. Han var i sit Attelier, hvor jeg blev viist ind og fandt foruden mange deilige Malerier, i Maleren selv en overmaade net Mand, der ganske seer ud, og er i sit Væsen som en gammel Kunstner. Heibergs Portrait er bleven som ganske nyt; mit er bragt ud til ham igaar. Idag er han reist til Norge med Prof. Thiele[7]. Jeg besøgte ogsaa Frue Saintaubain, Petersens og Ørsteds. Fra alle disse skal jeg hilse. Da jeg kom hjem var Frue Buntzen her; siden kom Borchorst, der var saa usædvanlig elskværdig og snaksom at jeg er færdig at troe at han er bleven lidt skudt i Camilla, som han endelig vilde følge hjem.

Idag var Larpent her og spurgte meget til Eder. Har I hørt at vor Konge ligger syg paa Louisenlund? Fenger[8] er reist over til ham igaar Nat. Vorherre bevare ham! Man siger her han har den *Danske* Cholera. Marie kjender en Kongelig Laquai som er kommet hertil i disse Dage. Han siger det er kun en Forkjølelse.

Vil du hilse Broderen og takke ham for den tilsendte Quittering. Mon du ingen Tillæg i Gagen har faaet iaar? Jeg har slet intet hørt derom. Vil du ogsaa sige Ludvig at jeg har besørget Budet til Schubothe, der paa ny spurgte om den Correctur der skulde ligge til ham.

I Dagen for igaar staar at I have isinde at give fire Forestillinger i Aalborg, og tage 4 ℔ for Billetten, men kun 3 ℔ naar man tager ½ Duzin. Det skar mig i Hjertet at I spille for saa godt Kjøb. De dumme Jyder! Tak min Hanne fordi du saa velvilligt svarer paa alt hvad jeg har bedet om i mit Brev, ja endogsaa paa noget som jeg har bedet om i mit Brev til Ludvig, som I ikke endnu har faaet. Det er Sympathie som sagt! Jeg lader staae et lille Stykke Papiir for imorgen endnu at kunde tilføie et Par Ord. Nu farvel for idag min egen lille Hanne. Jeg omfavner dig og Broderen.

d. 13de Julii. Løverdag. God Morgen min lille Hanne! Og du min Ludvig! Jeg sender heri to Avertissementer, udklippede af

Dagen og Adresseavisen, som jeg tænker vil interessere Eder. Mine reiser nu om en Time (Kl. 12 Middag). Hun kom nu og bad mig om de 2 r som jeg forrige Gang tilbød hende men som hun den Gang afslog. Jeg flyede hende dem. Mad. Kett[9] har været saa god at gjøre mig en Visite. Hun og Børnene befinde sig vel. Georg hilser. Han har med Ære bestaaet den skriftlige Deel af sin Examen. Naar det Hele er overstaaet (idag ottedage er den sidste Examensdag) skal hans Karakterer blive Ludvig tilsendte. Nu levvel! kjære, gode elskede Børn! jeg omfavner Eder begge.

Thomasine.

63.

Kjøbenhavn, d. 15de Julii 1833.
Mandag Aften.

God Aften min egen, kjære, gode elskværdige Hanne! Der er ingen Navne saa kjærlige at jeg jo giver dig dem i mit Hjerte, i det jeg takker dig tusinde Gange for dit Brev af 12te Julii som jeg imorges med Glæde modtog. Det er ikke til at beskrive hvor disse Breve glæde og husvale mig og hvor jeg finder dem yndige. I Sandhed min Hanne! Jeg tiltroer dig ethvert Talent som Geniet kan give, og jeg tvivler ikke paa at du jo har læst Novellerne[1] meget godt, og takker dig for Alt det du i den Anledning siger mig. (Ogsaa dette Fortrin har du at du tænker langt dybere end nogen mig nogensinde bekjendt i din Alder, og forener saaledes Livets Blomst og Frugt, ligesom Orangetræet der paa eengang har Frugt og Blomst). Jeg har virkelig ofte tænkt noget Lignende, det er at sige jeg har ofte takket Gud fordi han tillod at mine mørke Aar kunde faae et lille Lysglimt af Kunst, den store Trøster i al Gjenvordighed. Men desværre (Troe ikke at det er falsk Beskedenhed) saa synes jeg ikke selv, at jeg *fortjener* det Bifald som er bleven mig til Deel. — Desuagtet glæder jeg mig over det, især over Ludvigs og *dit*. Jeg behøver ikke at sige hvor stor Priis jeg sætter paa *dit*. Ja jeg forsikrer at min Kjærlighed til Jer To er den Livets Kilde hvoraf jeg øser dette, og alt andet hvad som endnu lever i mig, og jeg synes at jeg vist veed at dersom jeg var saa ulykkelig at miste Eder, eller at I slet ikke holdt af mig, saa var det forbi med mig i denne Henseende som i alle andre, for dette Liv. Hvad der engang i Verden skal forskjønne *dine* ældre Dage kan jeg ikke forudsige, men noget vil der komme, det troer jeg sikkert. Den Kunst du nu saa mesterlig udøver vil

du meget længe udøve; hvilken der vil afløse den, veed jeg ikke, men noget som er dig værdigt vil vaagne for dig, det spaaer jeg vist. Tak for det lille Vers og for alt hvad du fortæller mig. Tro ikke jeg kalder dine Yttringer forfængelige. Tværtimod! Naar jeg har kaldet dig forfængelig, saa var det ikke saaledes meent. Det var *Nærmeren* [2] og saadanne Riddere af den bedrøvelige Sklkkelse som jeg fandt uværdige til den mindste Notice fra din Side. Men et Publicums, end ogsaa et Aalborgsk, ja blot et enkelt interessant Menneskes, maa jo glæde Enhver. Og det Bifald en elskværdig Datter vinder, glæder naturligviis hendes forfængelige Moder. Mørket forbyder mig at skrive længer. Imorgen mere. God Nat min Hanne! og min Ludvig.

Tirsdag d. 16de. God Dag! kjære Hanne! Commandeur Wulf og hans Frue [3] besøgte mig igaar Eftermiddags (Tænk hvilken Artighed!) og vare her længe. Fruen især var ubeskrivelig aimable. De talede bestandig om dig med megen Godhed og bad mange Gange hilse dig og Ludvig. I Søndags Formiddags var Chr. Winther her. Ogsaa fra ham skal jeg hilse paa det venskabeligste. Jeg synes at kunde mærke paa ham at Rosenkildes Familie er nedslagen over at Indtægterne i Jylland ikke ere større. Det gjør mig ondt for dem. Jeg skal besøge dem inden jeg reiser til Falster. (Paa Fredag ottedage d. 26de har jeg meldet min Søster at jeg vilde komme). Gud skee Lov at du og Broderen ere friske og i godt Humeur! Resten vil nok jævne sig. Det er jo altid godt at have tilbragt Sommeren behageligt og sparet Penge, ja endogsaa vundet noget. Tak Broderen nok engang for den tilsendte Quittering og hvad videre Uleilighed han har havt i denne Sag. Naar jeg kan faae disse Penge saa kommer jeg godt ud af det og han behøver aldeles ikke at sende noget videre som han aftalte med mig. Jeg vil ikke sige mere om Husholdningen og Pengesager, men alting her er gaaet meget godt, paa eet nær . . . Vor lille Kat! Ak jeg har i tre Dage været ganske melankolsk derover. Den er borte! ikke som forrige Gang, men den er . . vel ikke hos de fromme *Fugle* i Elysium, men vist nok i Elysium hos de bedste og frommeste Dyr. For nogle Dage siden forlod den bestandig sin Unge, der var færdig at døe af Sult og havde Krampetræk. Marie og Ane gav Moderen Skyld for et udsvævende og uanstændigt Levnet. Men det arme Dyr var vist nok sygt og uroligt. I Løverdags bemærkede vi at den havde en Slags Krampe i Munden og Dagen efter var den elendig syg. Jeg lod nu Hans bringe baade den og

Ungen ud paa Veterinair-Skolen. Georg siger at de vare halv døde begge To. Derude paa Skolen sagde de, at der grasserer en Slags Pest mellem Katte og Hunde, og igaar Morges bragte Hans os Budskab om, at vor kjære lille Kat og dens Unge vare begge døde i hans Nærværelse. Jeg veed nok det vil bedrøve baade dig og Ludvig. Vi ere ogsaa her meget bedrøvede for dette rare Dyr. Frue Wulf spurgte igaar til den og bad mig ikke underrette dig om dens Død, men berede dig paa denne Tidende ved at sige den var syg. Men saadanne Forberedelser kan jeg ikke godt lide og vilde ikke engang bruge dem i vigtigere Tilfælde end dette.

I Løverdags var jeg kjørt ud i Dyrehaven med et heelt Læs, nemlig foruden Georg: Camilla, Pauline, Anine og Camillo[4]. Jeg holder ikke af at have saamange med. Men for en Gangs Skyld! De stakkels Buntzenske Børn have saa lidt Fornøielse. Vi kjørte siden til Charlottenlund og drak Thee ved de *Uadskilleliges* Gynge[5]. Da jeg var i Dyrehaven troede jeg at gjøre mine Sager saa godt ved at besøge dine Forældre og give dem Efterretning fra dig. Frue Buntzen vilde endelig hilse paa dem. Vi lode da Børnene gaae uden for og gik ind ved Kjøkkenet hvor din Moder var, thi da Teltet var fuldt af Folk vilde vi ikke gaae derind. Men dette troer jeg din Moder tog ilde op. Hun var meget meschokken[6] og forklagede mig for Camilla og sagde: jeg vilde aldrig nyde noget hos dem, de vare mig for simple. Tænk engang! Din Fader derimod var lystig og god og vandt en høi Stjerne hos Camilla. Dit Brev til din Moder er sendt til dem idag.

»*Glemme min Hanne for dem jeg nu omgaaes!*« O Himmel! Jeg længes umaneerlig efter Broderen og dig. Jeg driver Tiden hen, jeg veed ikke hvormed og ærgrer mig derover. Jeg kan ikke samle mine Tanker til noget af det Arbeide som er saa lykkeligt at behage dig. Kun saameget kan jeg sige at i den næste skal En hedde Hanne[7] og have noget tilfælleds med dig. Det har dit Portrait indblæst mig. Nu farvel min egen Hanne! I har da nok i Randers fundet to Breve fra mig, saa du seer min Uskyldighed. Dette er det tredie jeg adresserer derhen. Saaledes har Broderen foreskrevet at jeg skulde gjøre. I komme jo dog til Falster? Ikke sandt? Min Søster længes saameget efter Eder. Nu lev vel! Farvel for denne Gang! Jeg maa sige et Par Ord til Broderen.

Min bedste Ludvig! Bliv ikke vred fordi dette heri indlagte Brev er brækket! Jeg troede at det var fra din Fader, da det kom med Hamb. Post og jeg tænkte næsten det var til mig da du veed nok at han aldrig vil skrive min rette Adresse. Men saa-

snart jeg saae det var fra vor gode Angelot[8] lagde jeg det sammen igjen og har ikke læst eet Ord af det. Jeg sender det i den Tanke at det vil fornøie dig og Hanne. Georg beder mig lade dig vide at han har faaet laud i latinsk Stiil og ligeledes i latinsk Version. Imorgen begynder den mundtlige Examen. Georg hilser mange Gange baade dig og Hanne. Den skikkelige Hans har udtrykkelig bedet mig hilse. Jeg omfavner dig min Ludvig!

Eders hengivne

Moder.

64.

Kjøbenhavn d. 19de Juli 1833.
Fredag Formiddag.

Min bedste Hanne! I dette Øieblik fik jeg dit Brev af 15de Julii. Du er en fortræffelig Pige! Du er rigtig inderlig god imod mig at du ved disse kjære Breve opliver min Eensomhed og befrier mig fra den græsselige Qval at være ængstelig. Imorges da jeg stod op talede jeg fornuftigt til mig selv og sagde: »Viis dog nu engang at du kan have et stille taalmodigt Sind, et roligt Blod som det passer sig for din Alder og dersom der ikke skulde komme Brev idag, saa tænk ikke strax det Værste og Grueligste, men forestil dig at dine Børn maaskee netop ere paa Reisen til Randers den Dag Posten gaaer fra Aalborg eller deslige«. Saaledes talede min hvide Sjæl. Den sorte lovede al Fornuft og Rimelighed. Men nu blev Klokken 11, den blev 12. Den sorte Sjæl, satte sig op ved Siden af den hvide og min hele Person satte sig ved Vinduet og stirrede i Speilet for at speide efter Postbudet. Postbudet saaes paa Broen. Den sorte Sjæl skjød den hvide tilside. Mit Hjerte bankede saa jeg kunde høre det. Postbudet gik ind i Huset ved Siden af og derpaa gik han over til det modsatte Gadehjørne og dreiede ned ad den lille Gade. Nu kastede den sorte Sjæl den hvide reent ned af Pinden og piinte mig med sine gamle, fatale Forestillinger om alskens Ulykker der kunde være hændet. Den hvide Sjæl raabte til mig: Gaae fra Vinduet! tag dig noget for at bestille. Imidlertid kom et Bud fra Jomfrue Pagh[1] (der formodentlig endnu i et Aarstid makker paa mine Snørliv). Da hun var expederet saa .. O Glæde! Saa kom dit Brev og med lettet Hjerte takkede jeg min Gud og min Hanne. At de endogsaa i Aalborg kan skjønne paa dig glæder mig. Tak for Verset. Om det er aldrig saa daarligt

moerer det mig; og der er desuden mange Ting som man slaaer Vrag paa naar man er samlet, som i Fraværelse faaer Interesse. Saaledes fornøiede det mig at høre noget som Tante Stine Buntzen[2] (Der i Forgaars besøgte mig) fortalte, nemlig at et ungt Menneske der var kommet fra Aalborg havde været i Selskab med Eder ved en Fest (ventelig den paa Skovbakken). Han havde sagt at Folk løb efter at see dig som i Frederiksberg Have efter de Kongelige, og hvor der var Trængsel der kunde man være vis paa at du var i Nærheden. — Apropos! Du har dog seet min Christiane? — Tak fordi du saa fornuftig holder Broderen fra diætetiske Daarligheder! Ja jeg stoler paa dig! du er den Fornuftigste.

Nu skal jeg lyksaliggjøre Georg med din Hilsen naar han kommer fra Skolen. Idag har han det suurt og imorgen, men det er ogsaa hans sidste Skolesorg. Det er hidtil gaaet ham meget godt, undtagen igaar i Arithmethik. Der slap han til et *Non*, hvorover han fortvivlede, thi han var hidtil den Eneste der var fri for *Non* og han havde faaet *laud* eller *præ*, jeg veed ikke ret hvilket for Arithmethisk Afhandling. Disse sidste Efterretninger ere egentlig til Ludvig. Vil du ogsaa sige ham at jeg idag har faaet Brev fra hans Fader, indlagt i et Par Linier til ham. Jeg beder ham tilgive at jeg ligesom sidst brød dette Brev, jeg skulde ligesom sidst samvittighedsfuldt lagt det ulæst bort, dersom det ikke havde været til mig. Heibergs Brev indeholder egentlig slet intet. Der er to Ting han anker paa[3]: 1. Eders Reise i Provindserne, hvis Hensigt han troer at gjætte, men hvori han ønsker at gjætte feil. 2. De hvide Marmorplader paa Caffehusets Borde i Palais Royal, som nævnes i *De Danske i Paris*. Han beder mig spørge *Forfatteren* hvad det skal være for et Caffeehuus? Det er de eneste Ord som han siger om Vaudevillen som han med nogle flere Ting har modtaget ved Nervander[4]. Brevet er paa Dansk, skrevet ved en Bergenser, der virkelig er en meget slet Secretair.

Dette Brev begyndte jeg i Formiddags, men ender det om Eftermiddagen, eftersom jeg blev afbrudt ved en Visite af den Frederiksborger Frøken Scholten[5], der er en curieus Person. Igaar Formiddags havde jeg nægtet mig hjemme fordi jeg vilde gaae ud. Imidlertid kom hun, gik ind i Værelserne og rettede paa sin Pynt for et Speil (Heldigviis stod jeg i Kjøkkenet). Hun bad Marie sige at hun kom til mig idag Kl. 11. Jeg stod tidlig op for at være færdig med alting til den Time, hvilket jeg ogsaa stred og vandt Seier i [? *Papiret makuleret*]. Men den unge Dame kom først Kl. 1. Georg [skulde] til Examen Kl. 3. Vi skulde spise Kl. 2. [Her-

om] blev der talt, men hun blev siddende, saa jeg tilsidst greb til at bede hende spise med os. Vi havde meget lidt Mad, men Vorherre lagde sin Velsignelse deri, og strax efter Bordet gik hun efter at have røgtet sit egentlige Ærinde at laane Novellerne som hun ikke fik. Jeg har for Resten intet Sted været siden jeg sidst skrev uden igaar Formiddags hos Secr. Printzlau[6], hvorhen jeg selv gik for ikke at behøve at skrive ham til og vise ham min Skrift. Imorgen kan jeg lade Pengene hente, der komme meget beleiligt. Idag ottedage tænker jeg at reise med Dampskibet. Til den Tid kan jeg endnu faae et Brev fra dig. Det dernæst maa adresseres til *Horbelev Præstegaard paa Falster pr. Stubbekjøbing.* Ak! det bedrøver mig at jeg saa maa vente i det mindste een Dag længer paa dine trøstelige Ord. Dette er det syvende Brev jeg skriver til Eder. Jeg haaber I nu have faaet dem der ere gaaet til Randers. Idag har du vist faaet det, hvori jeg melder dig vor lille Misses Død. Nu lev vel min Hanne! Georg hilser dig og takker dig. Omfavn vor Ludvig paa mine Vegne. Og du selv omfavnes i Tankerne af

Din hengivne

Thomasine.

P. S. I dette Øieblik seer jeg Hvid[7] staae i det sædvanlige Vindue. Ak Gud skee Lov og Tak!! Resten skal du selv gjætte. Lev vel min egen Hanne! og min egen Ludvig.

65.

Kjøbenhavn Tirsdag d. 23de Julii 1833.

Min egen lille Hanne! Af Taknemmelighed for dit sidste kjære Brev vilde jeg idag saa gjerne skrive et langt Brev til dig, men desværre! maa jeg tværtimod see at fatte mig i Korthed, thi jeg har kun en halv Time til dette kjære Arbeide, saa kommer Hans og henter det. Jeg kommer hjem i dette Øieblik. Jeg har været paa Zahlkammeret efter mine Penge[1] og paa Halmtorvet hos vor Vicevært Grossereren for at see om muligt at faae dit Ønske opfyldt angaaende Tapeterne. Men desværre kan jeg ikke give dig Haab i denne Henseende. Manden var ikke hjemme men hans Kone (En meget artig, ellers høi frugtsommelig Kone. Herregud! Er Broderen saa tyk som hun!) — Hans Kone, altsaa, sagde: at naar Tapeterne ikke vare istykker eller plettede, saa kunde hendes Mand

vist ikke paa sin Broders Vegne, indlade sig i at gjøre en saadan Bekostning, men dersom de kunde overstryges med en anden Farve saa kunde dette skee. Imorgen Kl. 6 kommer Tønnesen herud for at besee Værelset og dersom Tapeterne kan blive en *smuk* blaae, saa mener jeg det vilde passe til dine Meubler. Loftet som er sprukket og ikke længer hvidt, har jeg betinget mig at faae malet ganske lyseblaat med en Bordt. Er du fornøiet med disse Arangemens? Paa Mandag bliver der begyndt paa alt dette. Paa Fredag har jeg bestemt at reise, dog har jeg en lille Skræk for at gaae tilsøes ifald Veiret skulde blive ved at være saa stormfuldt som det er i disse Dage. Dersom det paa Torsdag bliver en saadan Storm som idag, saa er jeg i Fristelse til ikke at tage Billeten til Dampskibet men at gaae med Dagvognen paa Mandag. Dog vil jeg helst gaae med *Frederik den sjette*, thi den skal være saa rart indrettet og det andet er besværligt. Bekostningen troer jeg er den samme. Nu har jeg saa travlt, med adskillige Smaating, Vask og deslige. Ogsaa Visiter at gjøre som jeg drukner i. Alskens Ting at oprydde og forvare, da vore Meubler skal flyttes, baade af dit og mit Cabinet. Jeg skal imidlertid nok faae Tid at skrive et Par Ord paa Torsdag for nærmere at sige dig min Bestemmelse med min Reise. Jeg har faaet to Breve fra min Søster Laurenze, der glæder sig saa hjertelig til mit og til Eders Komme. Gjør endelig ikke baade mig og hende den Sorg at ikke komme til Falster. — Siig Broderen at jeg har faaet de omtalte Penge 72 d « ℔ 5 ß (Forhøielse i Gagerne blive først bestemte naar Kongen kommer hjem). Jeg har i [Eders] Fraværelse udlagt til Husholdningen 40 r. Dem [har jeg des]værre været nødt til at tage igjen. (Og er desuagtet saa fattig som en Kirkerotte. Flittig, flittig maa jeg [være], naar jeg kommer hjem til Kjøbenhavn). Der er altsaa 32 d tilbage. Af disse giver jeg Marie Kostpenge for 4 Uger (Maaskee bliver det kun tree, men det tør jeg ikke stole paa) og til een Uge for Mine naar hun kommer tilbage. Dernæst til Rengjørning o. s. v. saa der kan ikke blive synderligt tilovers. Jeg haaber du ikke anseer dette for et Brud af mit Løfte intet at skrive om Huset. Jeg siger det blot for at du og Broderen kan vide vor Kasses Tilstand. Marie har været saa ferm og saa villig at jeg igaar fandt mig forpligtet til at gjøre hende en Foræring af et Silketørklæde. Hun takker for Hilsenen og har passet dine Blomster meget godt. — I Søndags var jeg hos Buntzens i et lille Selskab hvor jeg morede mig ret godt. Der hørte jeg en bedrøvelig Nyhed. En Søn af Madame Heger[2] som var Gartnersvend hos Gartneren i Frederiksberg eller

Rosenborg Slotshave er i Fredags sprunget ud fra et Vindue i femte Etage i hans Faders Huus og brækket Arme og Been samt forslaaet sig indvendig. Det er uvist om han kan leve. Han var melankolsk, men skal imidlertid have gjort dette i Feberphantasi. Er det ikke græsseligt? Han er bragt ud paa Hospitalet. Du har vel læst de rare Ting som have staaet om dig i Aalborgske Blade foruden Versene? I Dagen og — jeg troer i Kjøbenhavnsposten staae de indførte. Georg hilser kjærligst, og sender Ludvig herved en Liste paa sine Karakterer. — Heiberg skriver i sit Brev at han har seet de to Skuespillere som ere komne til Paris[3], og kalder dem dannede og behagelige unge Mennesker. Andersen[4] har han ogsaa seet. Han har læst Digte for ham der ikke have behaget Heiberg, der ventede i ham at finde en stor Poet. — Herregud! Der er kommet en Prometheus[5] ud som I skulde see. Deri er et Digt til Charlotte Phister som Fanchon[6]. Det kunde være meget godt mellem Fader og Datter, men at gjøre det offentligt kan ikke være Ø. indgivet af andre end af Guds og Menneskers Fiende. — Hils den gode Foersom og tak ham. Hils ogsaa de Andre. Kys Broderen! Gud bevare Jer begge! Dit næste Brev maa du adressere til Horbeløv Præstegaard paa Falster. Bliv ved saa kjærligt som hidtil at skrive bestandig til mig. Dette er det ottende Brev jeg skriver til dig. Har du faaet dem alle? Dit sidste var af 18de Julii. Nu kommer Hans! Det er paa Tiden jeg slutter denne Potpourri. Tag tiltakke med den. Lev vel min kjære elskede lille Hanne! Jeg omfavner dig.

Din hengivne

Thomasine.

66.

Kjøbenhavn d. 25. Julii 1833.
Torsdag Aften.

Min egen kjære Hanne! Georg og jeg ere indskrevne paa Dampskibet og imorgen tidlig Kl. 8 svømme vi allerede paa det falske Hav, der er bedre at see paa end at boe paa. Dog lad mig ikke skjælde det ud at Havets Gud kan være mig lidt gunstig imorgen. Vinden lader ikke til at ville være det; thi det stormer og regner i Byger. Men Alle raade mig at gaae med Dampskibet og Wulf siger at Vestenvinden gjør os ingen Skade; med den ere vi i Læe af Landet. Altsaa i Guds Navn! Opsætter jeg Reisen kan Georg slet ikke være med, thi d. 10de Aug. maa han være her igjen og

Dampskibet anløber ikke Falster uden hver anden Reise (En Gang ugentlig). Fare ved at reise i dette Veir er der vist aldeles ikke. Det er kun Ubehageligheden jeg frygter for. Jeg har havt saa travelt idag, med at indpakke og igaar foer jeg omkring den hele Dag. Jeg besøgte Hanne Vinge[1], Wulfs (Fra hvem jeg skal hilse saamange, mange Gange), Rosenkildes, din Søster (som sender dig, Ludvig og sin Broder tusinde Hilsener), Collin, som har besøgt mig uden at træffe mig, og din Moder, som ikke endnu var kommet til Byen. Ogsaa Krarups[2] besøgte jeg. Fruen har faaet en Søn.

Jeg har nu gjort alting i Huset saa godt istand som jeg kunde. Gid du maa blive fornøiet dermed! Paa Mandag kommer her Haandværksfolk. Din Stue bliver malet blaae, dersom det er muligt. Tiltrods for min Fattigdom har jeg kjøbt dit Portrait[3] for at prale med dig paa Falster og glæde min Renze dermed. Ogsaa andre smaae Foræringer har jeg med. De ere meget simple men beløbe sig i Udgiften til over 12 d med Portraitet. Jeg synes godt om Portraitet, men Kjendere laste det.

Jeg veed ikke hvorfor, men jeg synes jeg hænger endnu mere idag efter dig og Broderen. Jeg veed ikke om det er fordi jeg forlader disse Værelser hvor jeg pleier at være hos Eder. Jeg mener det burde være omvendt. Men det forekommer mig som om der var saa længe til at jeg faaer Eder igjen at jeg ret tæller Dagene. See dog endelig at komme til Falster. Jeg bliver saa bedrøvet dersom jeg skal reise allene hjem. Jeg maa i saa Fald endelig være hjemme førend Eder, da Nøglerne ere alle i min Forvaring. — Hos Rosenkildes havde de faaet Brev fra Een i Randers der meldte at Eders første Forestilling var givet for daarligt Huus. Men hvorledes kan der alt være Efterretning derom? — Nu lev vel min egen Hanne! Lad mig være lige saa lykkelig med at faae Breve paa Falster som jeg har været det her. Jeg omfavner dig! Og dig ogsaa min bedste Ludvig! Georg hilser Eder begge. Han har været meget flink idag til at besørge Passer[4] og alt sligt. Nu lev vel! Gud bevare Eder! og bringe Eder lykkelige og friske tilbage til

Eders længselfulde

Moder.

67.

Horbeløv d. 30te Julii 1833.
Tirsdag (Eftermiddag her i Horbeløv Kl. 2½).

Min kjære, min egen lille Hanne! Først maa jeg takke dig og kysse dig i Tankerne for dit Brev af 22de og 23de Julii, som jeg var saa lykkelig at faae inden jeg gik ombord paa Dampskibet i Fredags Morges; thi da Hamborgerpost kommer meget tidlig til Kjøbenh., saa aftalte jeg med Hans at han hentede Brevet til mig Kl. 6 paa det jeg — som du meget rigtig siger, — med *lettet Hjerte* kunde tiltræde min Reise. I Torsdags Aftes skrev jeg til dig. Jeg haaber du har faaet Brevet som jeg leverede Hans til Besørgelse Dagen efter min Afreise. Lidt bange gik jeg ombord med Georg, thi det blæste stærkt, dog ikke nær saa græsseligt som Aftenen tilforn. Reisen gik imidlertid langt bedre end jeg havde ventet. *Frederik den sjette* er et meget bedre Skib med en langt behageligere Gang end *Caledonia*. Jeg holdt mig bestandig paa Dækket, og jeg troer rigtignok at jeg var det eeneste Fruentimmer, der ikke var søesygt, thi Bølgerne gik temmelig stærkt, saa Vandet to Gange slog over Skibet og een Gang overskyllede Professor Sibbern[1] og mig (der sad sammen) fra øverst til nederst. Dog bleve vi ikke gjennemvaade. De fleeste Mandfolk vare ogsaa syge men ikke Georg; han var tværtimod overmaade lyksalig. Vi spiste i Kahytten ved et Table d'hôte og paa Kjedsommeligheden nær, kan jeg ikke sige at Reisen var ubehagelig. Der vare adskillige fra Høiskolen[2] med, iblandt andre Lieut. Fibiger[3] som spurgte om Ludvig kom igjen til d. 12te eller 14de August, til den Tid, sagde han, begyndte Høiskolen efter Ferien. Men han tilføiede ogsaa at Ludvig var ikke saaledes bunden til en bestemt Tid som de fleeste Andre. — Min Entrée paa Falster var ikke behagelig. Det blæste værre end paa Søen. Min Svoger og Peter[4] som vare komne for at hente os, vare ved en Feiltagelse langt borte med Vognen. Der var Confusion med vore Kufferter der vare satte iland paa et andet Sted end vi. (En Uskik de har lagt dem til paa Dampskibet er ogsaa den, at man ikke altid kan faae sit Tøi med sig). Den Første jeg mødte var Anton Smidth[5] som hans Forældre havde sendt for at tage imod mig. Jeg tænkte: Dette Tegn er ikke ... Dog jeg vil ikke være saa utaknemmelig at sige mere, thi med stor Godmodighed gik han med Georg og var behjælpelig med at skaffe vores Tøi. En lille Søn af min Søster gik omkring paa Strandbredden, men vi kjendte ikke hinanden, førend mine Øine tilsidst gik op over Familie Ligheden. Jeg satte mig nu ind i den eneste Stue i

Huset ved Stranden hos de unge Officere fra Høiskolen. Endelig kom min Svoger og de som vare udgaaede efter Tøiet og omsider Kl. 9 om Aftenen kom vi her til Horbeløv, hvor min gode Søster Renze og hendes ubeskrivelig godmodige Døttre, med stor Glæde og Kjærlighed modtoge os. De vide ikke al den Godhed og Opmærksomhed de vilde overøse mig med. Men de ere altfor gode imod mig, thi de ville neppe afsee mig noget Øieblik, og du veed nok, jeg har det tilfælleds med *den Fugl Phoenix, som ikke søger Compagnie eller Samqvem*[6], at jeg gjerne vil være noget allene af og til. Hvorom alting er, saa kan vist intet Menneske være kjærligere og trofastere end min gode Laurenze, og ingen Piger være ydmygere, og mere ønske at gjøre alting behageligt for hele sin Omgivelse end hendes Døttre. Du skulde seet deres Taknemmelighed og Glæde for de smaae Foræringer jeg havde til dem, men intet gjorde dog saadan Lykke som dit Portrait. Laurenze takkede mig med Taarer i Øinene og sagde: det var den kjæreste Foræring hun kunde faae. Hun skjulte det for selv at kunde vise det til sin Mand og sine Børn. Der maatte ingen røre det uden hun, og der skal bestilles Ramme og Glas til det at det kan hænge i hendes bedste Stue. Min Svoger har forbedret sig overmaade meget, det er vist, men der er dog meget tilbage at ønske. Her er overmaade smukt; den deiligste Have du kan forestille dig. Jeg sidder her i et Lysthuus og skriver til dig. Det er ikke større end til een Person, og har en yndig Udsigt over en Park[7], en stor Park, hvorpaa vi seilede iaftes i det deiligste Maaneskin. Et meget net Kammer staaer her og venter paa dig og Ludvig. For alting! lad mig see I komme og hente mig! Længe vilde vel Broderen ikke kunde trives her, men et Par Dage vilde I sikkert more Jer her og de længes saa inderligt efter Eder. I dette Øieblik kom min Søster her ind i Lysthuset og bad mig ret indstændig bede Eder dog at gjøre hende den Glæde at komme. Hendes første Yndling, sagde hun, hendes Ludvig, som hun havde havt saa kjær, maatte ikke nægte hendes Bøn. Hun havde føiet ham i alting da han var et lille Barn[8]. — Jeg længes usigelig efter Eder. Jeg føler hver Dag at jeg ikke kunde leve Eder foruden. Jeg har været grumme mat efter Reisen. Idag synes mig at jeg befinder mig bedre. Min Svoger er saa god selv at ride til Stubbekjøbing og bringe dette Brev paa Posten og hente dit. Paa denne Maade kan jeg faae Brev fra dig imorgen Aften, ellers maatte jeg bie til Torsdag. Er det ikke en Skam at de Breve som komme til Kjøbh. om Mandagen, først ankomme her om Torsdagen? Prof. Smidth og hans Kone[9] have

været saa artige at besøge mig den første Dag jeg var her. Paa Søndag tager jeg til Mosebye og bliver der i to eller tree Dage. Mine Breve passer jeg at modtage og skrive her. Nu lev vel min søde Hanne! hils og omfavn min Ludvig. Hils ogsaa de Andre. Gud skee Lov det gaaer saa godt i Randers, gid det stedse gaae bedre og bedre. Nu lev vel for denne Gang. Jeg længes efter Brev. Jeg kan ikke leve uden dine kjære og trøstelige Ord og uden at vide dig og min Ludvig friske og fornøiede. Imorgen er det Eders Brøllupsdag, som i Stilhed skal helligholdes af

Eders længselfulde

Moder.

68.

Horbeløv d. 2den Aug. 1833. *Fredag.*

Min bedste Hanne! I Forgaars (netop din Brøllupsdag) havde jeg den Glæde at modtage dit Brev af 25de Julii men inden jeg faaer Tid til at takke dig og svare dig nærmere maa jeg først fortælle at jeg med samme Post fik under min Couvert en Skrivelse under din Adresse fra Theater-Directionen, til Svar paa det Brev fra Skuespillerinderne som jeg skrev reent for dig[1]. Hvorledes denne Skrivelse er bleven sendt til *mig* veed jeg ikke; om Marie hjemmefra, har sendt den til mig eller hvem der har gjort det, er mig hidtil ubekjendt. Jeg brød Seglet om det deri til dig indlagte store Brev med Theater-Directionens Segl, fordi jeg meente at det maaskee var noget der i en Hast skulde meldes dig og at det ikke var værdt at sende det store Brev. Jeg fandt da nu et temmelig nærgaaende Svar paa det omtalte Brev, der synes blot at henvende sig til *dig*. Det begynder saaledes: »I en, ved fremmed Haand affattet, af Dem undertegnet Skrivelse har Directionen modtaget Deres Meddelelse angaaende adskillige Mangler o. s. v. . . . For saavidt som disse Mangler befindes at være grundede og af den Art at de efter Omstændighederne kunne afhjelpes vil Directionen drage fornødent Omsorg for, at dette efter nærmere Overlæg med det Kongelige Theaters Oeconomie Inspecteur skeer, og vil De, for saavidt der til nogen af de fremsatte Poster, ikke tages Hensyn: kunne mundtlig erfare Grunden herfor, naar De derom henvender Dem til Directionen i en af dens sædvanlige Forsamlinger«. Siden siges det at Eders Skrivelse »tildeels indbefatter aabenbar

Usandhed saasom at Skuespillerinderne for det meste skulde være slettere gageret end Skuespillerne« og derpaa en lang Tale herom, som jeg her springer over, Resten vil jeg afskrive, men begynder midt i en Meening:

»som ogsaa den i en Skrivelse til den Dem foresatte Kongelige Direction herskende upassende Tone: da vil Directionen ikke videre agte herpaa, eller paa de mange, i meerbemeldte Skrivelse forekommende stødende, urimelige, og tildeels latterlige Udtryk (f. Ex. om slavisk Behandling af det qvindelige Theaterpersonale m. m.). Directionen troer saameget mere for denne Gang at kunne oversee det Upassende i denne Skrivelse, som den troer at kunde antage, at dette Misgreb i Almindelighed ikke har havt sin Grund i ond Villie hos de Skuespillerinder, der have sat deres Navne under den indgivne, ved en fremmed Haand affattede Besværing; men snarere i disses Ubekjendtskab med de passende Former, vel ogsaa i den valgte Concipients Tilbøielighed til, uden Hensyn til om de Underskrivendes Sag derved skadedes, at benytte en Leilighed til at yttre sig paa en uhøflig Maade imod Theatrets og Theaterpersonalets Foresatte. Directionen vil derfor endnu blot tilføie: at den finder sig foranlediget til at advare Dem for en lignende Fremgangsmaade i Fremtiden; da en saadan meget let kunde drage ubehagelige Følger efter sig.«

Direktionen for de Kongl. Skuespil
Holstein. M.[2] K.[3]

Printzlau

Til Frue Heiberg Kongl. Skuesp.

Der have I det Hele, med en ganske ringe Udeladelse for Pladsens Skyld. Hvem mene de med denne udskjældte Concipient? Ludvig? Dig? Eller mig? hvis Haand de kjender fra La Dame et la Demoiselle[4]. Jeg synes rigtignok at dette er en oprørende Fremgangsmaade og det gjør mig meget ondt at maatte sende Eder noget som jeg forestiller mig maa ærgre Eder, ligesom det har ærgret mig. Men jeg synes dog jeg ikke burde opsætte at underrette Eder herom og bede Eder overlegge med hinanden om I ville eller kunne gjøre noget i denne Sag. Kun kjæreste Børn! tilgiv min naturlige Ængstelighed naar jeg tilføier: Gjør intet hvorved I skader Eder selv, istedetfor Directionen. Var det ikke fornuftigt ved Kongens Hjemkomst (Som Gud give maa være snart

og lykkeligt) at forelegge ham baade Skrivelsen og Directionens Svar? Ja, jeg veed ikke! jeg forstaaer mig ikke derpaa.

Har I faaet Prolongation? Eller naar vente I at komme tilbage? I komme dog vel her? Hvor jeg længes efter Eder! Her er meget smukt og man veed ikke hvor god man vil være imod mig. Dog er her eet og andet som er lidt genant for mig, som for Ex. at vi spise til Middag Kl. 12. Du faaer Hævn over mig min Hanne! fordi jeg tidt har været vranten over at spise Kl. 3. Men Kl. 12! det er dog altfor galt! Uagtet vi drikke Thee Kl. 9 er det dog umuligt at faae Lyst til Middagsmaden Kl. 12, og saa den lange Eftermiddag fra Kl. 1 da vi gjerne ere færdige og til Kl. 9 om Aftenen da vi spise til Aften. Skjøndt jeg slet ikke kan sige at jeg kjeder mig bliver Tiden mig dog lang og jeg bliver søvnig naar Eftermiddagen er saa lang. I de Dage I tilbringe her bliver vel denne Anstødssteen bortryddet, tænker jeg, thi min Søster vil opbyde Alt for at behage Eder. Ingen kan være godmodigere end min Renze og hendes Døttre.

Dette er det ellevte Brev jeg skriver til dig. Har du faaet dem alle? Ogsaa det hvori et fra Angelot[5]? Om Tscherning veed jeg intet andet end at Edouard[6] kort før min Afreise havde Brev fra ham fra Berlin, at han befandt sig vel men ikke kunde lide denne Stad og dens Indvaanere. Paa Søndag reiser Georg hjem. Han har været ualmindelig elskværdig her paa Falster og behaget Alle her. Han tager dette Brev med sig til Kjøbenh. da det derfor kommer lige saa hurtig som naar det gaaer herfra, og jeg derved har den Fordeel at beholde det en Dag længer og saaledes at kunde besvare det jeg haaber at faae fra dig imorgen. — Min Lagripske[7] Mathed forfølger mig i disse Dage. Men jeg tænker den fri Luft, hvori jeg bestandig opholder mig vil vel helbrede mig og om ikke før, saa naar jeg seer dig og Broderen igjen, saa indsuger jeg Liv og Kræfter af at see Eders kjære Ansigter. Nu God Aften min Hanne! Imorgen mere.

Løverdag d. 3die Aug. Tak for dit Brev min bedste Hanne! Jeg fik det først i dette Øieblik. Kl. er 9, det er alt saa silde og næsten mørkt saa jeg desværre maa skynde mig og jeg vilde saa gjerne tale lidt længere med dig. Tak for din kjærlige Angst for min Skyld. Det burde ikke glæde mig at ængste dig ikke engang i Drømme, men hver Glimt af Kjærlighed til mig hos dig gjør mig saa lykkelig og gjør ogsaa at Livet bliver mig dobbelt dyrebart. Du skal ikke frygte for mig. Jeg befinder mig i det Hele vel og

idag er jeg meget frisk. Gud give at ogsaa du og Broderen maa være det! Og nu! min fornuftige Hanne! Befri nu ogsaa mig for den Ængstelse som dette bestialske Brev fra Theater-Directionen indgiver mig. Det falder dog ingen af Eder ind at tage Eders Afsked? Gjør det endelig ikke! Tænk paa at det vilde være at straffe dig istedetfor dem der fornærme dig. Jeg er ret ængstelig ved denne Sag. — Hvad din Plan med Pigerne angaaer troer jeg ikke at den er god. En ferm Kokkepige som forstaaer sit Kjøkken og Indkjøb sparer flere Penge i Husholdningen end det siddende Arbeide er værdt som hun kunde gjøre. Bedre end det synes mig næsten at antage Hans til Tjener og faae en udmærket ferm Pige. Men bedst synes mig at faae to ferme Piger som hver passe sit, thi at to dele det samme Arbeide troer jeg er en stor Anledning til at begge sludske. Jeg advarer dig ogsaa fra at tage en Pige fra Jylland dersom du ikke er meget sikker paa at hun forstaaer sine Ting saa godt at hun med Lethed kan gaae ind i nye Sædvaner. De simple Folk kunne mindre end Andre finde sig i noget usædvanligt, og to Piger have ondt nok ved at forliges uden at deres Arbeide krydser sig. En Kokkepige som Birgitte skulle vi see at faae igjen, men det var jo let muligt at en saadan kunde faaes i Aarhuus eller Odense thi paa disse Steder skal man spise godt og ferme Husmødre findes; men en Stuepige troer jeg aldrig man faaer god fra Provindserne. De gjøre Alle slet reent og er ikke vante til Ziirlighed.

Da du mener at I reise fra Aarhuus d. 5te eller 6te saa adresserer jeg dette Brev til Odense. Har du faaet mit sidste Brev til Aarhuus som kom for silde? Dette er mit Ellevte.

Imorgen reiser Georg. Jeg er bedrøvet for at midste ham. Sig mig i dit næste Brev naar du mener at I kunde komme her. Vi længes gruelig efter Eder; men ingen som jeg naturligviis. Jeg synes ordentlig jeg er undertiden ganske mat af Længsel.

Dersom I ikke hente mig her synes jeg endelig at jeg [vil] reise inden I komme til Kjøbh. da jeg har Nøgler til [vore] Gjemmer med mig. Jeg Stakkel! saa maa jeg reise allene.

Man kalder tredie Gang tilbords. Nu God Nat min elskede Hanne! og du min Ludvig! Alle her hilse Eder.

Din hengivne

Thomasine.

Tak for det deilige Vers til Ludvig!

69.

Horbeløv d. 8de Aug. 1833.
Torsdag Eftermiddag Kl. 1.

Min egen lille rare Hanne! Tak for dit Brev af 2den Aug. som jeg fik iaftes, nogle Timer efter at være kommet hjem fra Mosebye, hvor jeg har opholdt mig siden i Søndags. Inden jeg glemmer det vil jeg fortælle, at jeg der traf en Professor Trøiel [1], der er Rector i Nykjøbing Skole, en aldrende Mand der er af den Slags som Prof. Smidth kalder *Halvfemsindstyvere,* det er at sige: Folk som i Aarene 90 til 1800, vare studerende i Kjøbh. og indlemmede i Rahbeks og Samtidige Cirkler; Beundrere af Baggesen, lidt lette i Troen og Moralen; en Slags Folk som jeg i det Hele overmaade godt kan lide og moerer mig bedre med, end med de Fleeste af en yngre Skole. Denne Mand altsaa (For endelig igjen at komme ind i Texten) er ogsaa (jeg synes det falder af sig selv) en Ven af Ludvigs Muse og en Tilbeder af dig som han aldrig har seet; men kun kjender gjennem Andres Beretninger. Han er en saa ivrig Skuespilynder at han endogsaa med stor Bekostning har understøttet et omreisende, maadeligt Selskab som har været i Nykjøbing og i Forening med flere Ligesindede har han opvakt en saadan Theater Enthousiasme at dette Selskab i et heelt Aar har subsisteret her og vundet betydeligt. Han har nu bundet det paa min Samvittighed at skrive Eder til og foreslaae Eder med Eders hele Følge at komme her til Nykjøbing og give — om ikke mere end een eller to Forestillinger; hvorved han vil være ansvarlig for at I kan tage 1 d for hver Billet til alle Pladserne og være sikre paa fuldt Huus, om I ogsaa spilte mange Gange (Det samme foreslaaer de ogsaa her i Horbeløv). Derimod siger Trøiel at Huset kun rummer 150 Mennesker, men de Andre sige at de kan bevise, at det rummer langt over 200. Dette har jeg nu lovet at lade Eder vide, uden at jeg forstaaer mig paa om I kan være tjente med 200 d af en Forestilling hvorved alle Udgifter skal bestrides hermed samt om Tiden kan tillade det. Moersomt var det dog for mig om I spillede her, saa fik jeg og min Søster den Glæde at see det. Men hvad som især ligger mig paa Hjertet er snart at see Eder igjen, thi nu synes mig det er for mig som om I have været borte i hele Aar saadan længes jeg. Siig mig derfor i dit næste Brev, hvad Dag du tænker I kunne komme her og naar vi derpaa skal reise hjem til vort gode Hjem, hvor jeg dog mellem dig og Ludvig er lykkeligere end noget andet Sted. Ja ene og alene tilfreds der. Det er ogsaa ærgreligt at Posten kommer saa silde til Falster at

der gaar dobbelt saa mange Dage hen inden vore Breve kunne naae hinanden, som i Kjøbh. Jeg har bestandig skrevet med hver Post, saa naar der er en Postdag da et Brev fra mig udebliver, saa maa det være bleven borte paa Veien. Dette er mit 12te Brev. Vil du tælle dem saa seer du strax om noget mangler. Det sidste adresserede jeg til Odense, da jeg efter dit Brev dømte, at det saaledes var sikkrest. Jeg var igaar bedrøvet fordi det blæste stærkt og jeg tænkte I skulde over Vandet. Gud bevare Eder! Naar jeg tænker hvilken Skat der farer omkring paa Vand og Land, saa langt fra mig, saa sortner det for mine Øine. — Georg reiste i Søndags og igaar fik jeg Brev fra ham. Den stakkels Dreng har havt en meget ubehagelig Hjemreise med Dampskibet. Det var saadan en Storm og Søgang at de først Kl. 10½ kom til Toldboden. Det var gruelig koldt og regnede og han kunde ikke være i Kahytten for de mange Søsyge, da han selv var frisk. Han skriver mig til at dit Cabinet er færdigt og som han synes, meget smukt; men mit Cabinet ligger i et fælt Chaos, da Kakkelovnen er nedtaget.

I Mosebye længes de ogsaa meget efter Eder. De have allerede idag havt Bud hos mig for at høre om I kom. Mosebye har sine Fortjenester fremfor Horbeløv. Intetsteds kan Gjæstfriheden være større end der. Man er langt mere fri, der er en bedre Tone; baade Konen og især Manden leve og svæve i literair Interesse; men der er i mange Henseender uhyggeligt og malpropert; en Feil som du nok veed er af de capitale Feil efter min Smag. I min Søsters Huus derimod er der propert og ordentligt. For mig er hun elskværdig. Gid hun ogsaa maa være det for dig! Jeg er bange hendes Udseende vil støde dig; thi hun er umaadelig forandret og jeg tænker undertiden at hun i Fremmedes Øine maa være hæslig. Men hun er saa god. Hun elsker Ludvig saa høit at hun neppe kan tale om ham uden at Taarerne staae hende i Øinene og dig anseer hun som et huldt overjordisk Væsen. Du skal derfor ikke frygte for at komme frem for hende, thi jeg veed vist at du vil behage hende ligesaa meget som hun forestiller sig. Sig mig nu at I komme og naar. Saa bliver jeg saa glad! Tænk ogsaa paa Trøiels Forslag og overlæg det med Broderen og de Andre. Apropos! Fru Smidth som er en klog Husholderske og har boet i Jylland og jeg veed ikke mere hvor i Provindserne, hun siger: at fra Odense og Aarhuus faaer man de fermeste og bedste Piger, naar man er saa lykkelig at træffe en der har tjent i et godt Huus. — Det var en net Historie med den fæle tykke Mand[2]! Gud skee Lov at Broderen dog var tro! Veed du hvem Prof. David udlegger som

Moder til disse arme faderløse Noveller[3]? *Dig*! hvad siger du nu? Han er overbeviist, siger han, om at de fabriqueres hjemme i vort Huus; af Ludvig og *dig*, maaskee ogsaa noget af mig. Er det ikke rart? Gud naade mig jeg Stakkel! De tager rigtig Modet fra mig. At være i Compagnie med dig er jo rigtignok en Trøst! Men .. men. Jeg sukker og sukker!

I veed vel at Kongen er kommen til Kjøbh. og den Stads der har været[4]? — Men desværre Klokken er alt mange, jeg skal skrive et Par Ord til Georg. Altsaa farvel min elskede Hanne! Gud velsigne dig for dine Breve. Omfavn den kjære Broder paa mine Vegne. Pas godt paa ham og kjæl for dig selv. Seer du Ludvigs Tante[5] i Odense og især hans Cousine Dorette der er gift i Fyen jeg kan ikke huske rettere end med en Mand som hedder Mülertz[6], saa hils især denne Cousine kjærlig fra mig.

Nu farvel for denne Gang! jeg tæller Dagene til jeg skal see dig og min Ludvig. Hils Alle om dig fra

Din inderlig hengivne

Thomasine.

Min Søster og hendes Familie og Smidths i Mosebye hilse Eder hjerteligt.

70.

Horbeløv d. 11te Aug. 1833.
Søndag Formiddag Kl. 12.

Min kjæreste Hanne! Kun med faae Linier kan jeg dennegang besvare dit Brev af 6te Aug. som jeg igaar modtog. Troe aldrig at noget af dine Breve kan forekomme mig kjedsommeligt! Nei langt fra! Alt hvad der angaaer dig og Ludvig interesserer mig i hvad det saa er. Dine Breve ere saa elskværdige. Jeg læser dem med Glæde og modtager dem med Taknemmelighed som en sand Velgjerning, og ingen Velgjerning kan være større for mig end den at berolige mine mange Ængstelser og trøste mig i den Nød at længes. Nu ere I da med Guds Hjelp for længe siden i Odense. Gid I der maa være lykkelige og snart blive færdige saa I komme her jo før jo heller, thi vi Alle længes usigelig efter Eder. Apropos! jeg skrev sidst paa Opfordring om at give Forestillinger her; men jeg maa idag tilføie at jeg har hørt at her intet egentligt Theater er, kun et Proscenium, et Teppe og lidt saadant nødtørftigt i

Raadstuesalen hvori der før er spilt. Alt saadant synes mig jeg maa fortælle Eder.

Vi have over en Miil til Stubbekjøbing hvor vi maa hente vore Breve og sende dem vi skrive, saa man har ofte kun lidt Tid til at faae dem skrevne. Idag det er Søndag, skal vi Alle i Kirke Kl. 1 og spise derfor mod Sædvane sildig til Middag. Jeg har kun en halv Time at skrive i da Brevet skal bort; tilgiv mig derfor min Hanne! at jeg vrøvler og desuden fatter mig i Korthed. Dog maa jeg fortælle lidt om hvordan jeg har det og for at give dig et Begreb om den forskjellige Levemaade her og i Kjøbh. vil jeg kortelig fortælle hvorledes jeg tilbragte den Dag igaar. Kl. 8 staaer jeg op hver Morgen, altsaa igaar ligeledes. Jeg klædte mig halv paa som naar jeg gaaer i Badehuset hjemme og gik derpaa ind i Dagligstuen hvor jeg drak Thee med min Søster allene. Theen er meget god og dertil er en stor Overflødighed af Hvedebrød, Cakes o. s. v. Derpaa gik jeg Haven rundt inden det onde Veir (som vi i den sidste Uge daglig plages med) begyndte. Saa klædte jeg mig paa, sad derpaa en halv Timestid og talte med min Søster i mit Kammer, saa slog Kl. 12, og vi gik tilbords og spiste sød Suppe og Princesse Budding med sød Sauce; hvortil Alle drak Øl (ligesom i Hverdagshistorien[1] af samme Glas) undtagen jeg til hvem der hver Dag til min Sorg og Undseelse sættes Viin, hvoraf jeg med Skamfuldhed skjænker nogle Draaber i et Ølglas med Vand. Derpaa drak vi Caffe (Som ogsaa er ret god) og da det var meget koldt, satte min Søster, hendes to Døttre og jeg os op paa den yngste Datters Kammer i Qvisten, hvor der er yndigt, og medens vi Andre sad og syede læste den Ældste høit for os i Blichers Noveller. Et Par Timer gik saaledes meget behageligt. Nu kom der Fremmede (hvilket næsten er daglig Tilfældet). De andre gik nu ned til Theebordet. Jeg sad lidt allene, min Svoger kom op til mig og forærede mig de deiligste Aurikler. Da jeg havde drukket Thee med de Andre gik jeg op igjen og læste nogle Breve fra Christian[2] som min Søster havde betroet mig. Du kan ikke troe hvor interessante de ere. Jeg skal mundtlig fortælle dig derom. Nu var det Tid til Aftensmaaltidet. Vi gik tilbords og fik Skinke, røget Tunge og Oxebrøst med Grønærter, Kyllinger og Kage. Saadanne Aftensmaaltider gjøre vi omtrent daglig. Men ingen Viin, ikke engang til de Fremmede, kun til mig, der iaftes ikke kunde overtale mig til at drikke en Draabe deraf; først efter at have spiist tog jeg af svær Tørst et saadant Glas couleurt Vand, thi det blotte Vand er ikke meget godt og Øllet

kan jeg ikke taale. Der kan du omtrent gjøre dig et Begreb om dette Huus' gode og dets Skyggesider.

Man kalder paa mig. Nu farvel for denne Gang min elskede Hanne. Det glæder mig ret at Broderen igjen har faaet en Hest [3]. Det er vist din Skyld. Hils og lykønsk ham til den. Siig mig omtrent dit Bestik med Tiden. Alle hilse. Jeg omfavner Eder begge.

Din hengivne

Thomasine.

Gid du maa forstaae og kunne læse dette Brev, som jeg ikke har Tid til at læse igjennem. Dette er mit trettende Brev.

71.

Horbeløv d. 13de Aug. 1833.
Tirsdag Formiddag.

Min bedste Hanne! Uagtet dette Brev ikke gaaer fra Falster førend i Overmorgen skriver jeg dog idag da jeg imorgen skal have Bud til Stubbekjøbing efter det Brev jeg haaber at faae fra dig med den Post der kommer imorgen, og da det undertiden er vanskeligt at faae et Bud derhen to Dage i Rad saa er jeg som oftest nødt til at maatte sende det Brev jeg har skrevet med samme Bud som henter det Brev jeg faaer. Det er noget som umaadelig plager mig, denne tossede Omstændighed at jeg ikke altid kan svare paa det Brev jeg faaer og den Langsomhed hvormed Breve til og fra Falster blive expederede. Man kan hurtigere faae Svar fra Hamborg naar man er i Kjøbh. end fra Fyen naar man er paa Falster. Dersom I reise fra Odense paa Mandag eller Tirsdag, saa er det vel ikke mere end netop at dette Brev naaer til Eder. Men nu skal det dog gaae ud i Verden paa Guds Naade og Forsyn, som saa mangt et andet Brev, baade aandeligt og legemligt, der er tusinde Gange bedre end det. Jeg længes ganske ubeskriveligt efter dit næste Brev (Det jeg haaber paa i Morgen) thi, foruden den Længsel jeg altid har efter dine Breve, tænker jeg desuden at det maa indeholde Svar paa det, hvori jeg sendte et Udtog (Ja mere end Udtog) af Theater-Directionens Brev; og desuden maa jeg vel tillige faae en endelig Bestemmelse om naar og om I komme her. Jeg har bebreidet mig mit sidste i Hast sammenjaskede Brev, fordi jeg frygter at min kortfattede Beskrivelse over en Dag her, kunde have givet Eder — især Ludvig — Ulyst til at komme her.

Det er ikke let at forklare hvori det egentlig ligger at man ikke befinder sig rigtig vel i et Huus hvor man ikke har sit Hjem. Anstødsstenene her, troer jeg, ligger i Landet selv, da denne lille Plet af Jord har bevaret de philisteragtige Sædvaner, som Kjøbh. i min Barndom tildeels leed af og som man nu der — og vist nok mange andre Steder — for mange, mange Aar siden er gaaet frem i at aflegge. Min Svoger som er født, opdraget og har stedse levet her, hænger ganske ved dette gammeldags Væsen i sin huslige Indretning, og skjøndt han er en god Mand og langt fra ikke mangler Forstand, gjorde han — saavidt jeg kan indsee — heller store Opofrelser, end han udsatte sig for Philisternes Omtale ved at vige et Straabred fra deres Skikke. Saaledes er det ogsaa med det jeg fortalte om Vinen. Det er ikke af Gjerrighed, heller ikke af Mangel paa Viin (Thi den faaer han i Ankerviis fra Waagepetersen[1]) at han ikke byder sine Fremmede Viin, men af den Grund at det er saaledes Skik hjemme hos dem. Igaar spiste Professor Smidth her. Hos ham faaer man Viin, derfor fik han ogsaa Viin her. Denne Omstændighed vil derfor ikke genere Jer synderlig, især i nogle faae Dage. Sig det til Broderen. Det er vist og sandt at de Alle inderlig længes efter Eder, og hele Falster taler om Eders Komme som om det var Kongelige Personer de ventede.

Imorges reiste min Svoger med sine to Døttre og nogle Cousiner til Nykjøbing. Min Søster og jeg blev hjemme, da Veiret truede med den stærke Regn som vi i de sidste 10 til 12 Dage uophørlig plages med, uden at tale om den frygtelige Kulde hvoraf jeg er færdig at døe. Min Søster sidder i et andet Værelse og læser fransk med sine yngste Sønner, jeg benytter mig af min Eensomhed for at tale lidt med dig, min kjære lille Hanne. Jeg synes ligesom Madame Svendsen i Mesalliancen[2] at det er ligesom du og Broderen talede til mig og trøstede mig med at vi nu snart skulde sees og at I vare friske og fornøiede. Jeg længes saa umaadelig efter Eder. Herre Gud! hvor skal det gaae mig dersom I til næste Aar reise til Paris og jeg endnu til den Tid er ilive? Dersom du imorgen i dit Brev underretter mig om at I ikke komme her men reise til Kjøbh. i næste Uge, saa reiser jeg herfra paa Søndag. Forleden var her en Mand der fortalte at han havde læst i Odense Avis at I gave sex Forestillinger der i Byen. Den første i Søndags og den sidste næste Søndag. Jeg blev overmaade glad, thi jeg troede deraf at erfare at I vare komne lykkelig til Odense, men siden betænkte jeg at det var umuligt der kunde være Efterretning derom her, men at I formodentlig havde ladet dette bekjendtgjøre inden Eders Ankomst der. Jeg æng-

ster mig lidt for Eders Reise i dette onde Veir. — Paa Torsdag skal vi i Besøg hos en Forstinspecteur en halv Miil herfra, og paa Fredag ere vi indbudne til Claessons paa Corselitze[3]. (Fruen der er Søster til Frue Lüders[4]). Jeg kan desværre ikke glæde mig til nogen af Delene. De Personer som jeg der skal træffe behage mig kun halvt, og at kjøre, som er min største Lyst hjemme er min Skræk her. Tiden og Papiret forbyde mig at skrive mere for idag. Min Søster hilser dig og Ludvig paa det Kjærligste, og glæder sig til at see Eder. Du kan aldrig troe hvilken elskværdig Karakteer hendes Børn have. Her er en Dreng paa 14 Aar som hedder Elers[5] og er næsten lidt grim; han ligner salig Bruun[6], Bolette Petersens første Mand; men du vilde holde af ham som jeg, naar du vidste hvad det er for en herlig Dreng. Han er næsten idealsk af Godmodighed. — Undertiden er jeg ret melankolsk. Jeg har ikke førend nu opholdt mig synderlig mange Dage i min Søsters Huus siden jeg for 32 eller 33 Aar siden fulgte hende herover, strax efter hendes Brøllup. Jeg har aldrig førend nu ret erfaret alt hvad hun har lidt i de forbigangne Aar, og nu — da hun virkelig selv anseer sig for overmaade lykkelig — synes mig ofte at hun dog i Grunden er en Slags Martyr for sin Lydighed mod sin Mand. Jeg er vis paa at hun ikke føler det. Gud skee Lov! men en saa ædel og skjøn Natur havde visselig fortjent en mildere Himmelegn og en bedre Jordbund til at rodfæste sig i.

Mod mit Forsæt har jeg nu igjen skrevet paa den fjerde Side. Naar jeg underholder mig med dig kunde jeg gjerne blive ved til imorgen. Det bedrøver mig at jeg af dine Breve kan mærke at Fordelen af Eders Reise ikke er betydelig. Maatte der kun blive saameget tilovers at Indkjøb til Vinteren af Brænde o. s. v. kunde gjøre at man med mere Rolighed saae den lange kolde Tid imøde. — Man kalder paa mig! Lev vel min elskede Hanne. Et Par Ord endnu imorgen.

Onsdag d. 14de. Godmorgen kjæreste Børn! Dette er mit fjortende, og som jeg vil haabe, sidste Brev for dennesinde. Jeg har i Commission at hilse Eder fra Amtsforvalter Parelius[7] Familie i Nykjøbing (Det er Peter Kochs tilkommende Svigerforældre. Han selv boer der i Huset. Hans Kjæreste, Datteren i Huset er en net Pige) og bede Jer indstændig naar I reiser gjennem Nykjøbing (hvilket I maa gjøre naar I komme fra Lolland) da at tage ind til dem og ikke tage til Vertshuset. Igaar havde jeg den behageligste Dag jeg har havt paa Falster, skjøndt Veiret var maadeligt. Men

jeg var ene med min Søster hele Dagen. Vi talede sammen om vore Børn og gamle Tider; læste i Hertzes Digte og sang hans Hirschholms Sange. Nu lev vel kjære Børn! I Tankerne omfavnes I begge af

Eders elskende

Moder.

I Begyndelsen af 1836 gjorde Heibergs endelig Alvor af deres Plan om at besøge P. A. Heiberg i Paris, og Fru Gyllembourg fik atter Lejlighed til at vise sig som en flittig Brevskriverske:

72.

Kjøbenhavn d. 9de Junii 1836.

Min kjære lille Hanne!

Idag (Som hver Torsdag og Mandag) skal vi formedelst Georgs Forretningers Mangfoldighed, ikke spise førend Kl. halv fem. Dertil er endnu en Time, og den kan jeg ikke anvende bedre, til min Fornøielse, end ved at skrive nogle Linier til dig, uagtet der jo er to hele Dage til dette Brev kan blive afsendt, og Gud veed hvormange! til det kommer i dine Hænder. I Tankerne følger jeg stedse med Jer, kjære Børn! hver Morgen og Aften siger Georg og jeg: »Idag er vel vore Reisende der eller der«. Imorges meente vi, at idag vare I vel i Berlin. Men nu, om nogle faae Dage, saa er den Glæde forbi, saa kan jeg ikke længe finde Vei, og saa veed jeg ikke mere hvor mine vildfarende Tanker skulde følge Eder og søge Eder. Det er mig ubehageligt. Hver Aften seer jeg ud over Kalleboe Strand og siger jer Godnat. Det er dumt! thi med Kalleboe Strand har I vel sagtens ingen Maskepi; men det seer dog ud som om Bølgerne der uophørlig løbe og løbe, og snakke i et Væk, vare velvillige Sendebud, der nok vilde tage en kjærlig Hilsen med til fjærne Strande, og hvor Havet slap, lade Vinden eller en og anden Flod tage den med, ligesom de Norske Dampskibe gjøre med deres Passagerer. — Jeg sidder i dit Cabinet og skriver. Jeg er tyet herind idag, til dette venlige Tilflugtssted, som er det eneste rolige Sted i Huset, da vi fra imorges af ere ifærd med at rumstere skrækkeligt. Gulvtepper ere aftagne, Gardiner nedtagne, alle Meubler staae midt paa Gulvene, bedækkede med Støv, alle Vinduer staae aabne. Pigerne der ere meget villige og muntre ved deres Arbeide, ere allerede færdige i de foregaaende Dage med at vadske og stryge 35 — siger og skriver fem og tredive længere og kortere Gardiner. Saa rige ere vi paa den

Artikkel. Nu vil jeg fortælle dig hvorledes jeg, i høistbeskeden Fornøielse, har tilbragt de Dage hvori jeg har maattet undvære dig og Broderen.

Da Vognen havde ført Jer over Knippelsbro og skilt Jer fra vort gode Christianshavn, sagde din Moder mig Farvel og gik hjem. Georg tog mig om Livet og fulgte mig op ad Trappen, idet han sagde: »Naa frisk Mod! Tree Maaneder gaae snart. Nu ere vi Herrer herhjemme og skal nok opføre os godt«. Jeg tænkte nu som Blase [1], at Virksomhed var det Bedste Middel mod Griller, og gik strax ind og ryddede op i dit Cabinet, forvarede alle dine smaae — i sig selv nydelige — men i Henseende til den Plads de optage, lidt farlige og byrdefulde Sager meget omhyggelig i een af dine Skuffer. Derpaa fik jeg et Bord ned fra dit øvre Cabinet, og flyttede alle Husets Blomster sammen i eet Blomsterqvarteer paa samme Bord. Da jeg var færdig med alt dette gik jeg ud at bade mig, og glædede mig paa Veien over det smukke Veir, der efter den lille Regnskyl var bleven os tildeel, og der, som jeg haaber, begunstigede Eders Reise, som jeg vist trøster mig med har været behagelig, især da jeg har seet af Kjøbenhavnsposten [2] at der kun vare faae Passagerer med Dampskibet og slet ingen Damer uden du. I *Dagen* har — saavidt jeg tror — slet ikke staaet anført de Afreiste med *Dronning Maria*. Om den aldrig gjør dette Skib den Ære, eller om den ikke kan taale at nævne Eders Navne, skal jeg lade være usagt. Apropos om Dagen! tænk hvad jeg iaftes til min Forfærdelse læser i den! Det lyder som følger: »I disse Dage udkommer det 3die Bind af *Nye Fortællinger af Forfatteren til en Hverdagshistorie* hvilken efter Forlydende indeholder en Novelle: *Jøden Herz*« [3]. Hvad synes Eder Børn? Hvad skal det sige? Er det Dumhed eller Malice?

Den gode Hertz! Vor Ven (der Gud skee Lov har et T. i sit Navn til Forskjel fra den ovennævnte Overskouske Skabning [4]) besøgte mig i Gaar Formiddag. Jeg leverede ham det Brev Ludvig havde flyet mig til ham. Han hilser Eder kjærligst. I Tirsdags kunde han ikke kjøre ud med os, som du veed, jeg havde projecteret og da Veiret desuden saae ud til Regn, saa gik den hele Kjøretour ind indtil videre. Om Aftenen, da jeg sad ene herinde i dit Værelse, og forlystede mig med at læse i *Teckningar af Hvardagslifvet* [5], kom Grev Moltke [6] og blev her og drak Thee med os. Var det ikke kjønt gjort af vor Greve? Og desuden meget politisk godt. Jeg slutter heraf at Manden ikke er saa ueffen til at blive Diplomat. Om Aftenen, da Georg fulgte ham ned og lukkede ham ud, sagde han til ham: »Corresponderer De med de Bortreiste?« Da Georg

nægtede dette, men tilføiede at han rigtig nok havde betænkt at bede mig om, undertiden at maatte skrive et Par Linier i mit Brev naar jeg skrev, som jævnlig vilde skee, saa sukkede Moltke og sagde: »Hvor De er lykkelig?« Georg, der som bekjendt, *ei er saa følsom som Somme,* lo da han fortalte denne, *den arme fangne Greves Sang* eller Hjertesuk[7], men sagde dog derhos: »Det er dog en rar Fyr. Jeg holder bestandig meer og meer af ham«.

Jeg har slet ikke været ude, siden I reiste, uden igaar en Timestid i kjedelige Boutik-Ærinder og hos Camilla et lille Øieblik for at levere min skyldige Contingent til Marias[8] Fødselsdag. Igaar havde jeg da høist uventet Visite af Fru Clara Falbe[9], der vilde gjøre Undskyldning fordi hun havde bebyrdet dig med en Pakke til den franske Consul Delong[10]. Hun sagde, blandt utallig meget andet, at samme Consul Delong kunde skaffe Jer et meget behageligere Logis i et Hotel garni, end I ellers lettelig vilde kunde faae, ifald I vilde skrive ham til derom, inden Eders Ankomst.

I dette Øieblik var Bolette Petersen her. Hun hilser Eder kjærligst. Nu siger jeg Farvel for i Aften, thi nu er det Aften. Jeg vil nu gaae lidt hen paa Christiansh. Vold og vandre i mine eensomme Tanker. Paa Sommer Comedie har jeg ikke været, thi Ingen har givet mig Billetter og kjøbe dem i denne varme Tid, vilde jeg ikke. Paa Stages[11] Forestilling i Mandags, skal der have været godt Huus; Mere veed jeg ikke om den. Nielsens[12] som er iaften, er i *Dagen* forud udbasuneret og anmeldt med Pauker og Trompeter.

Georg har været meget fortræffelig imod mig hidtil og er hver Aften hjemme paa i Mandags nær, da jeg selv bad ham gaae til Holtens[13], hvor han var indbuden til en Geburtsdag. Nu Godaften kjæreste Børn! Gid jeg dog havde et fortryllet Spejl hvori jeg kunde see Jer. At dog ikke eet af Speilene her i Huset, kan have den Forstand og Dannelse! I mine Tankers Speil seer jeg Jer iaften paa Comedie i Berlin, muntre, oprømte og velbefindende. Gud lade min Tankers Speil ikke være skjævt slebet, som det inde i Dagligstuen. Nu God Nat!

Løverdag d. 11te Formiddag. Naa Hanne dog! Igaar havde jeg rigtig haabet at faae et Par Ord fra dig. Jeg saae Postbudet komme over Broen og gaae herind ad Porten. Jeg foer ud paa Trappen men — O Vee! Han gik ikke længer ind i Huset end i Kjelderen. Jeg sukkede! At det ikke er din Skyld du skikkelige Barn! det veed jeg nok. Jeg vil ogsaa haabe at intet Uheld, men Reisens

Gang som jeg ikke forstaaer mig paa er Skyld deri. Jeg haaber nu paa Mandag at faae nogle Linier fra dig, men kommer der nu ingen saa .. O Himmel! Dette Brev gaaer ifølge vor Aftale til Leipsig. Jeg sender det med Hamborger Post, thi jeg har ikke kundet faae rigtig Besked om at kunde sende det med Dampskibet. Jeg skriver: *Poste restante,* og følgelig kan jeg nok, mod min Villie ikke frankere det. Nu veed jeg ikke mere hvorhen jeg næste Gang skal sende mit Brev, men det faaer jeg vel at vide af dine Breve, efter hvilke jeg længes, med brændende Tørst.

Siden jeg sidst skrev har jeg intet Menneske seet uden Husets Folk. Den hele Dag igaar gik i Uorden og Reengjøring. Jeg vadskede selv alle Lampeglas, mine Skjærme o. s. v. Det er ækelt at see hvilken Mængde Ureenlighed der i een Vinter sankes sammen i et Huus. Idag bliver vi nok færdige med Reengjøringen, saa Lotte[14] kan reise i næste Uge. Idag vil jeg gjøre mig en glad Dag (Den første siden I reiste). I Eftermiddag kjører jeg ud med Pauline og Anine[15] og møder Georg i Sorgenfri, i hvis Egn han fra imorges er gaaet hen, i botanisk Excursion. Den stakkels Pauline som aldrig kommer i Guds fri Natur, vil vist glæde sig ved en saadan Udf[lugt] i det deilige Veir vi have idag.

Det er ret fatalt med den Anonce i Dagen, angaaende Novellerne. Bolette P. sagde, at den opvakte Petersens Forbauselse. Det maa vel være Tilfældet med flere end ham, thi i Forgaars stod der i Dagen: »Ved en urigtig Opgivelse til Redactionen, var i Gaarsdagen anført at den Novelle som danner det tredie Bind af Nye Fortællinger af Forf. til en Hverdagsh. hedder Jøden Herz, istedetfor *Jøden,* hvilket herved berigtiges«. Og igaar stod der: »Ved en Feilskrivning der er bleven overseet i Correcturen af Gaarsdagen er indført at det Schlesv. holst. Skuespiller Selskab først begynder sine Forestillinger i Slutningen af Julii, istedetfor af Junii. Denne Feil, der ikke, som den i Gaar rettede, hidrører fra et urigtigt Opgivende, *som vi havde al Grund til antage for paalideligt,* men alene for en Uagtsomhed af Redactionen, bedes behageligst undskyldt af 'Dagens' Læsere«. Jeg ærgrer mig over denne Historie. Vil du sige til Broderen at igaar var her et Bud som krævede 3 rd for Literatur Tidenden[16] for *1835* men da jeg ikke vidste hvordan dette hænger sammen betalte jeg det ikke. Jeg beder ham tilstille mig sin Ordre i den Henseende. — Nu er her ikke Plads til mere. Kun maa jeg dog, da jeg nu igjen, efter tree Aars Forløb, skriver til dig, ikke undlade at sige, at jeg ved denne Leilighed har følt, at du i den Tid er bleven mig langt kjærere, synes mig langt elsk-

værdigere og uundværligere end den Gang. Omfavn Broderen paa mine Vegne. Han sagde mig ikke saa venligt Farvel som du, men jeg haaber dog at han undertiden med en venlig Tanke erindrer

Hans og Din inderlig hengivne
Moder.

P. S. Om Skuespillet i Torsdags, saavelsom denne *Capriciosa*[17], som gaaer iaften, veed jeg intet. Veiret idag er ikke gunstigt for Theatret, da det er den hedeste Dag vi have havt i Sommer. Georg sender tusinde Hilsener.

73.

Thomasine Gyllembourg til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 15de Junii 1836.
Onsdag Middag.

Kjæreste Børn! Dersom I nogensinde (hvilket jeg ofte har gjort) med en Slags Medfølelse har betragtet en stakkels Plante, der ligesom forsmægter af Tørst og Hede, bøier sit visnende Hoved mod Jorden, og som derefter, naar den har faaet Vand, reiser sig paa sin Stilk, og seer ud, som den takkede Gud og sine Velgjørere, dersom I, vilde jeg sige, træffer saadan en stakkels Plante, saa tænk paa mig, thi jeg har virkelig ligesiden i Fredags, da jeg forgjæves ventede Brev fra Jer, hængt med Hovedet, og i denne Time har jeg reist det igjen, thi nu bragte Postbudet mig to Breve, eet fra Stettin og eet fra Berlin. Ak hvor jeg aander let! Jeg har ret takket Gud, og jeg kan heller ikke opsætte at takke Jer begge To, rigtig nok først og fremmest dig, min kjære, elskværdige Hanne! men ogsaa dig kjære Ludvig! takker jeg inderlig thi da du nødig skriver Breve, saa føler jeg nok at det er en Gunst at faae nogle Linier fra dig, og jeg skjønner i Sandhed paa hvert, nok saa lille Beviis paa, at du endnu har lidt Godhed for mig. Men nu vender jeg mig igjen til dig min egen Hanne. Jeg omfavner dig i Tankerne og kysser dine friske runde Læber, der i mine Øine ere saa smukke, ti Gange kjønnere end de smaae, berømte Munde. — Men det var ikke, hvad jeg egentlig vilde sige. Jeg vilde jo ret af et rørt Hjerte takke dig for de kjærlige Yttringer, hvormed du har glædet mig saa ubeskriveligt. Jeg kan ikke sige hvormeget! Det er ligesom en Fornyelse af min Livskraft, saadanne kjærlige

Ord; thi jeg frygter altid (Det er nu min svage Side, og en sand Følelse af mine egne Mangler) at I ikke holder af mig, o. s. v. I Gaar Morges da jeg stod op, saa græd jeg af Sorg over intet at have hørt fra Jer. Com. Wulff, den gode Collin og flere Venner have erkyndiget sig om Efterretning fra Jer, og yttret deres Forundring, og Collin — som mig syntes — endogsaa sin Bekymring over at der intet Brev var kommet. Det forøgede, som du kan tænke, min Ængstelse. Men imidlertid! det er ikke blot Ængstelse hos mig, det er Længsel. Saamange Dage uden at høre noget Ord fra de To som jeg er vant til ikke at kunde leve foruden en halv Dag, det tog paa Kræfterne. Men nu er jeg ogsaa saa let og glad som en Fugl i Luften, og derfor, min bedste Hanne! lad ikke Tanken om mig, i mindste Maade forstyrre din Glæde. Din og Ludvigs Glæde er ogsaa *min*. Rigtignok faaer man Reiselyst ved at læse dine levende og fortræffelige Beskrivelser over din Reise og dit Ophold i Berlin, men for lidt af Penge og for meget af Aar, ere to slemme *Klotse am Beine*. Men man føler sig ung og riig, naar man læser dit Brev. Nu kom Georg hjem, nu skal vi spise, og i Eftermiddag vil jeg gaae ud for at lade Collin (efter Løfte) vide at jeg har havt Brev fra Jer. Dog maae jeg straks fortælle at Ludvig har vundet sin Proces [1]. Collin bragte mig først denne gode Tidende, siden kom A. St. Aubain [2], og derpaa Camilla, begge sendt fra Edouard [3], som selv havde Forfald. Processens Omkostninger ere ophævede, intet Udtryk mortificeret. Det hedder blot at L. er fri for al Tiltale. Igaar stod det i Dagen. Apropos om Dagen! Hr. Overskou bærer sig ad som Musen naar Katten er ude. (Dette Indfald er for Resten ikke af mig selv, og heller ikke af en gl. Militair [4], men af Prof. Petersen). I Søndagsbladet [5] stod i sidste Nr. *Et Blik paa den afvigte Theater-Saison*, og deri fandtes, blandt en Opramsen af Aarets originale og oversatte Nyheder følgende mærkelige Ord, som jeg tillader mig at anføre uden at begynde med Meningens Begyndelse, for at spare Tid og Plads: »... og at Heiberg, den lønnede Theaterdigter, endeligen kun har leveret Oversættelser af tree smaae Skuespil: Et Eventyr under Carl den niende [6], Kjolen gjør ikke Manden [7] og Guldkorset [8]. Vanskeligheden af Syngespils Oversættelse, det eneste hvorfor Theatret vel burde have en lønnet Oversætter, fordrer at vi tillige gjøre opmærksomme paa, at der i dette Fag er optraadt en Mand, Günthelberg [9], som med meget Held har leveret Oversættelsen af to store, høist vanskelige Syngestykker: Prindsen af China [10] og Hans Heiling [11]«. Collin sukker over Overskous Emancipation og skyder

Skylden for hans Daarskaber paa Arnesen[12]. Alle hvem man træffer, taler om den Anonce af de ulykkelige Noveller (som igaar ere udkomne). Jeg haaber dog at I har faaet mit Brev som jeg i Løverdags sendte til Leipsig efter vor Aftale, og hvori jeg fortalte dette og mere? Nu maa jeg gaae. Farvel for idag, elskede Børn! Imorgen mere.

Fredag (d. 17de) Formiddag. God Morgen mine kjære Børn! Hvordan have I det? Og hvor ere I? Jeg vilde sende dette Brev bort med Posten imorgen. Men nu er jeg bleven raadvild da Ludvig skriver at han nærmere vil lade mig vide hvorhen jeg skal adressere mit næste Brev. Hvordan gaaer det dig i denne Hede, min bedste Hanne? Var du herhjemme, saa græd du vist af brændende Lidelse. Idag er jeg ikke langt fra at gjøre det samme. Havde jeg ikke faaet Gulvtepperne af og alting saa godt gjort reent og udluftet, saa holdt jeg det ikke ud. Alle Døre staae aabne Dag og Nat, saa vort hele Logis er som een stor Sal. Landfolkene sukke efter Regn, alting tørrer hen, man kan neppe faae Blomster at kjøbe. Jeg har ikke befundet mig rigtig vel, siden I reiste, men paa et Par Dage gaaer det bedre. Den gode Larpent er af sig selv kommet et Par Gange til mig. Efter hans Ordre bader jeg mig temmelig ofte, drikker Seltzervand[13] og tænker derved med Taknemmelighed paa Ludvigs Velgjerning med Badebilletter og Seltzervand. Igaar Morges stod jeg op Kl. 7, og gik i Badehuset. Formedelst Hede og huslige smaae Forretninger, kom jeg ikke til at skrive til dig igaar. Jeg som ellers saa ugjerne skriver Breve, jeg skrev gjerne til dig, to Gange om Dagen; det er mig en sand Trøst at tale med dig. Jeg skal ikke ængste mig, jeg haaber jeg skal det ikke, naar jeg jævnlig hører fra Eder. Gud skee Lov! I ere To, som have Omsorg for hinanden! Og som du siger: »Den gode Gud, hvis Øie seer over den hele vide Verden«. Der ligger en stor, besynderlig Trøst i den Tanke. Men længes gjør jeg, det kan jeg ikke lade være.

Her har ikke endnu været Nogen hos mig om Aftenen, uden den skikkelige Moltke som var her igjen i Forgaars. Jeg belønnede ham ogsaa med at hilse ham, *fra Eder Begge* — ikke fra dig allene. Var det ikke vel betænkt?

Sommer Skuespillene (Paa Stages nær) have gjort gode Affaires. Nielsens have havt godt Huus. Din Broder skal have udmærket sig særdeles i en Friseurs Rolle[14]. Capriciosa har havt fuldt Huus to Gange. Dersom det ikke var for Postpengenes Skyld, saa skulde

jeg sende Eder Overskous to, tree Annoncer af dette Stykke. Det kan man kalde at blæse i Trompet! »Denne første Folkecomedie .. dette første Stykke af to Forfattere paa vor Scene .. hvis poetiske Værd .. hvis Scener af det simple Folkeliv, indhyllede i et poetisk Slør .. o. s. v.« Nogle sige at anden og fjerde Akt ere utaalelige, og langt fra at være Folkeliv, er de Billardliv og Lapsestreger. Da Dagen bebuder at dette Stykke ikke skal gives uden til Sommerforestillinger, saa synes mig dog jeg burde see det, da Alle omtale det. Jeg har derfor kjøbt to Pladser til Georg og mig til iaften. Jeg fortryder det næsten da det er saa hedt idag. I Løverdags kjørte jeg (som jeg har fortalt i mit forrige Brev) med Anine og Pauline til Sorgenfri, hvor vi strax traf Georg og hans Ven Grademann[15]. Veiret var deiligt, vi drak Thee paa et uforligneligt Sted ved Søen og morede os meget godt. Den stakkels Paulines Glæde var rørende. Imorgen — ifald Veiret bliver som idag — har jeg tænkt at gjøre igjen en lille Udflugt. Det er en sand Vederkvægelse i denne brændende Sommer. For at kunde fortælle noget om Comedien iaften o. s. v. maa jeg spare den øvrige Plads, hvormeget jeg end havde endnu at sige. Altsaa farvel for idag min elskede Datter og Veninde! Kys Broderen, ogsaa paa mine Vegne. Ak du gode Gud! hvor Fraværelsen dog forøger Kjærligheden! eller rettere sagt: gjør den mere følelig.

Mandag d. 20de. Goddag min Hanne! og ogsaa du min Ludvig! Hvordan have I det? Hvor ere [I?] Disse Spørgsmaal gjør jeg daglig, men faaer desværre intet Svar. Have I ogsaa saadan et urimeligt Veir som vi have her? I Fredags pustede vi af Hede og qvaltes af tung Tordenluft, idag og igaar have vi en gruelig Storm med Haglbyger, og fryse som det var Efteraar. Den stakkels Lotte som har været reisefærdig siden i Torsdags, hvis Tøi og Madkurv have været ombord siden i Fredags, gaaer her og venter hvert Øieblik Bud fra Skipperen, der ikke var færdig da Vinden var god og nu ligger og venter paa bedre Veir og Vind. Baade hun og Marie sende deres fraværende Herskab tusinde Hilsener. De dele Begge min Længsel efter Breve og min Glæde naar de ankomme. Jeg længes nu paa ny efter et Par Linier fra Jer. Faaer jeg intet at høre fra Jer, troer jeg at jeg sender dette Brev paa Lykke og Fromme til Strasburg med Posten, som gaaer imorgen, thi jeg tænker at ogsaa I ville gjerne høre fra Hjemmet, og dette Brev bringer desuden den gode Tidende om Ludvigs vundne Proces, hvorover alle vore Venner inderlig glæde sig. — I Fredags var

Georg og jeg — som sagt — paa Comedie, og morede os virkelig over Capriciosa, der — efter min Mening, har meget godt og morsomt, men ogsaa meget flaut og ækelt, af de omtalte Billard-Vittigheder. Det er overordentlig prægtigt udstyret. I Løverdags Eftermiddags kjørte vi ud med Hertz og P. Møller. Veiret begyndte den Aften at forandre sin milde Mine, imidlertid vare vi meget fornøiede og drak Eders Skaal, som Hertz proponerede. Begge disse Venner bade Eder meget hilse. De overlagde at skrive noget sammen i Flyveposten[16]. Hertz fortalte at han allerede havde modtaget nogle Bidrag, men som han ikke kunde bruge. Jeg besøgte din Moder i Dyrehaven og fandt hende upasselig af sin sædvanlige Feber, som hun ved ungdommelig Uforsigtighed havde tildraget sig. Hun var heller ikke i godt Humeur og sagde, du havde lovet at skrive hende til og legge et lille Brev til hende inden i mine Breve. Jeg havde, saasnart jeg modtog dine Breve, skrevet hende til, og i hendes Fraværelse, selv bragt min Billet til de Folk som boe i Guldsmedens forrige Logis. — Iaften har Stine Buntzen[17] meldt mig at hun vilde komme her. Nu farvel for idag min egen Hanne! En lille Plads maa staae aaben, saa jeg kan sige Eder Goddag imorgen.

Tirsdag d. 21de. Min bedste Hanne! Jeg takker og velsigner dig for dit kjære Brev som jeg var saa lykkelig at modtage imorges inden jeg endnu var opstaaet. Nei min elskværdige Hanne! jeg kan ikke være bedrøvet naar jeg veed dig og Ludvig saa glade og velbefindende. Jeg skriver lidt om paa den yderste Side da her ikke er mere Plads. Altsaa ikke til Strasburg men til Frankfurt a. M. afgaaer nu dette Brev. Gud lade det finde Eder friske og glade. Om du vidste hvor jeg glæder mig over enhver Glæde I nyde, hvor dine kjærlige Ord og Broderens venlige Erindring om mig naar han seer noget skjønt er en Balsam, en Livsbalsam paa mit Hjerte og Sind. Du skriver som en Engel. Jeg kan tydelig læse og forstaae hvert Ord. *Forstaae* i den rette Forstand, optage dem i min egen Sjæl. Jeg befinder mig vel, jeg synes at jeg er kommet mig af Eders Breve. — Jeg maa ikke glemme at fortælle dig at iaftes opførtes *Tak for Ballet,* et nyt Stykke af Hr. Arnesen, derpaa: *Nei*[18] og tilsidst *Rataplan*[19], hvori Mad. Kragh[20] udførte *din* Rolle. Jeg havde halvveis Lyst til at gaae derhen og see det Syn, men saa tænkte jeg: »Det er næsten Skam at udgive 8 mk for at see noget maadeligt udført naar man eengang har seet det saa fortræffeligt; thi din lille Tambour staaer med Palmer i Hæn-

derne i min Erindring. Du behøver ikke at frygte for at komme til at »*male Potter*«, men de Ord, som man siger at Correggio sagde da han saae et Stykke af Raphael[20a], kan du vistnok dristig og med Glæde sige end ogsaa til Mamsle. Mars[21]. Georg (som er meget god imod mig), hilser paa det hjerteligste.

Nu lev vel! min elskede Hanne! og hav Tak for al din Godhed. Omfavn Broderen fra mig. Ogsaa Pigerne bede mig sende en Hilsen fra dem. Den stakkels Lotte gaaer endnu her og venter paa god Vind. Det er et grueligt Veir idag, og var ligesaa iaftes. Min Cousine Stine kom ikke. Georg og jeg vare ene. Vi talte hele Aftenen om Nina, om det deilige Stykke, den Pragt af Vers deri, og din mageløse Fremstilling af Nina. Din Herlighed i din Kunst, og Broderens i sin, ophøiede vi med Glæde og blev ganske begeistrede derved. Nu farvel for denne Gang! Gid alle gode Aander og alle venlige smaae Alfer maa omsvæve Eder paa alle Eders Veie. Førend jeg nu paa ny erfarer hvorhen jeg skal adressere Brevet, tør jeg ikke mere sende noget uden kjærlige usynlige Tanker, som stedse følger Jer fra

Eders hengivne

Moder.

Een af Weisserne[22], jeg veed ikke hvilken, var her iaftes, men traf mig desværre, ikke hjemme.

Fru Bügel[23] har havt to Gange Bud her, for at spørge hvor I vare og naar I kom igjen hjem, ogsaa for at kræve sine tomme Flasker.

Fru Wulff er meget bedre. Man har det bedste Haab.

P. S. Dette Brev seer noget langt ud. Tilgiv det kjærligt! Jeg veed ikke hvordan jeg har baaret mig ad med det.

74.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 24de Junii [1836].
Fredag Aften.

Min bedste Hanne! Du Perle af en Correspondent! Hvor er jeg dig dog taknemmelig for dit Brev af 18de Junii (Det fra Leipzig) som jeg fik idag. Fire Breve har jeg faaet fra dig denne Gang; og hvert af dem indeholder Trøst og Glæde for mange Dage. Jeg omfavner dig i Tankerne og takker dig for hvert Ord. I Sandhed!

Du forstaaer at trøste! den bedste Kunst — synes mig — som vort Kjøn kan udøve, og vist een af de sjeldneste at forstaae. Hvad du skriver om Broderens kjærlige Erindring af hans stakkels fraværende Moder, har ret gjort mig inderlig godt. Alt hvad du i den Henseende siger er fornuftigt og sandt. Jeg veed nok at hans Følelse er dyb og som de skjulte Skatte i Jorden der kun giver sig tilkjende ved et magisk Lys som brænder for enkelte Indviede og ikke for Enhver hvis Vei falder forbi; jeg burde vist være een af disse Indviede, da jeg veed at Skatten er der; men i mangt et Øieblik tænker jeg, at den er der ikke for mig, at jeg ligesom en anden ulykkelig Skattegraver, har talt utidige Ord, hvorfor den er forsvunden for mig. Imidlertid har jeg dog kun saa løselig henkastet de Ord jeg skrev om vor Afsked. Det er ikke af mine smertelige Tanker; jeg skrev den Ting paa Hastværkets Regning. Dersom de Ord af mig har gjort nogen af Eder ondt, saa vare de ogsaa blandt de utidige Ord som jeg nok troer at jeg undertiden synder med at bruge. Jeg troer ogsaa min egen kjære Hanne! at jeg ikke godt har forklaret mig i Henseende til en anden Yttring i mit Brev af 3de Junii. Naar jeg siger at du i de sidste tree Aar er bleven mig kjærere, saa er det Gud skee Lov! vist og sandt; men dermed mener jeg ikke, at du jo var mig overmaade kjær da vi forrige Gang[1] corresponderede med hinanden. Jeg meente blot at da du dengang *reiste bort,* var jeg ikke nær saa bedrøvet over at savne dig. Jeg har derimod ofte tænkt, at din Fraværelse dengang, de søde, elskværdige Breve, som du da skrev til mig, forhøiede overordentlig min Kjærlighed til dig, og det har altid syntes mig, som om en bedre Stjerne siden den Tid var opgaaet over vort indbyrdes Forhold. Vort Forhold! Aa Gud! Alting synes mig bør gjøre det skjønt! Jeg skammer mig for Gud og Mennesker naar jeg tænker paa, at nogensinde et umildt eller bittert Ord, kunde komme over mine Læber og saare dig. Tilgiv mig at det noget Øieblik kan have været Tilfældet! jeg skal aldrig tilgive mig det selv. Ak der er noget i mig som er afskyeligt, og som du kan troe at jeg kjæmper imod paa Liv og Død! Jeg veed ikke om det er en Sygdom i Sjæl, eller Legeme. Det er noget saa smerteligt, jeg kan ikke beskrive det, en Uro, en Ængstelse, en Raadvildhed, en Mangel paa Tillid til mig selv og Hvile i min Bevidsthed om mig selv, og dem jeg elsker; derved bliver jeg ømfindtlig og ængstelig ved den mindste Berørelse. Det siges, at Achilles' Moder dyppede ham i Styx for at hærde ham, saa at blot hans Hæl hvorved hun holdt ham, kunde saares. Min Moder har vist gjort det modsatte, thi mit hele Legeme

er saa let saarligt som hans Hæl, og blot min Hæl er dyppet i Styx, det vil sige: Fremmedes Gunst. Verdens — den mig *ubekjendte* Verdens Dom saarer mig ikke stort. Men de Elskedes Ord ere mig af en altfor overdreven Vigtighed og Vægt; men just denne Ømfindtlighed hos mig selv, gjør mig dobbelt strafværdig naar jeg saarer Andre, og at jeg undertiden i mit ømfindtlig syge og onde Sind har kundet saare dig eller Ludvig, det kunde jeg ret fortvivle over og har fortvivlet over det, naar det har været mig selv bevidst at jeg har gjort det; og da vi nu ere komne paa dette Kapitel, saa griber jeg med Begjærlighed denne Leilighed til at bede Eder Begge om Forladelse derfor. De Mancheter derimod som du omtaler — den syge Ømfindtlighed. Ak Gud! Bær over med mig i den Henseende! Den er mig i Kjødet baaret, og saamangen bitter Sorg, saamangen Ydmygelse i mit lange Liv, har næret denne Sygdom. Jeg har ogsaa i Grunden saameget at udsætte paa mig selv, derfor mener jeg altid med Angst og Sorg, at Andre maa have det samme.

Det bliver mørkere og mørkere, saa jeg maa opsætte til imorgen at tale mere med dig. Min store Ukyndighed i Geografien gjør at jeg ikke kan beregne naar omtrent at I kan være i Strasburg for at komme den 12te Julii til Paris. Heller ikke veed jeg hvorlænge et Brev til den By er underveis. Jeg troer derfor at at jeg for en Sikkerheds Skyld sender dette bort imorgen, da det dog er bedre at du faaer et Brev der er en Postdag ældre end det behøvede at være, end at det skulde komme for sildigt. Jeg har skrevet til Frankfurt am Mayn *poste restante*. Jeg troede ikke at jeg paa den Maade kunde frankere det, undskyld derfor at det ikke har været det. Nu kan jeg slet ikke see mere. God Nat kjæreste Børn!

Løverdag Formiddag. God Dag bedste Hanne! Jeg siger igjen: Hvor ere I? Hvordan leve I? Gud skee Lov! jeg forestiller mig nu for det meste altid, at I have det godt. Dine kjære Breve ere saa beroligende. At du ikke bliver mat og mager af Træthed og Udmattelse, at Broderen slet ikke hoster mere. Ja det er en Trøst som man bedst kan føle, naar man med Sjæleangst og Hjertebanken har hørt ham hoste saa det lød over hele Huset i Vinter. At I *indaande Helsa*[1a] det gjør ogsaa mit Aandedræt lettere. Men have I nu saadant et fælt Veir som vi have her? Det vil jeg haabe I slippe for. Det regner og stormer og er (efter hvad Larpent i dette Øjeblik sagde) bleven 20 Grader koldere paa en Tid af fire Dage i forrige Uge. Lidt mildere er det idag og igaar. Først igaar Morges kom Lotte ombord. Gud vide hvordan hendes Reise bliver i dette Veir! — I hele denne

Uge har jeg slet ikke været ude. Et Par Gange har jeg havt Shavl og Hat paa og dog bleven hjemme, deels fordi det gav sig til at regne deels fordi at eengang Tante Stine, og igaar Bolette Petersen kom til mig. Ogsaa din Broder har besøgt mig og Stage og Frøken Løvmand[2]. Ogsaa Jomfru Jørgensen[3] der idag er reist til Fyen. Din Broder reiser idag ottedage til Jylland og til Fredericia. Fra dem Alle skal jeg hilse mange Gange, saavelsom fra Larpent, der af og til kommer og spørger til Jer, og synes at interessere sig meget for Eders Reise. Mad. Nielsen[4] var her en Formiddag i forrige Uge, men traf mig ikke hjemme. Hun sagde til Marie: at hun meget ønskede at tale med mig inden hun reiste paa Landet. Jeg gik derfor til hende og traf hende endelig forleden Dag. Hun vilde mig egentlig ingen Ting, uden maaskee at høre fra dig. Baade hun og Jmfr. Ljunge[5] bad meget hilse dig. Jeg veed ikke hvad det er, der synes mig fremmed og frastødende hos Mad. Nielsen. Vi talte meget venskabeligt sammen, men det er ikke som naar jeg i gamle Dage kom til Mad. Wexschall. Den hele Omgivelse der, synes mig har noget tomt og uhyggeligt. Du sagde engang at der var smukkere end hos os. Nei mange Tak! Hvad er deres Dagligstue mod vores? Og hendes Cabinet? Det bær da ikke Vand mod dit! Hos os er — hvad man kalder comfortable. Et rart Ord! som betyder *trøsteligt*. Den Slags Omgivelse, som har noget beroligende, noget velgjørende, den have vi og den har efter min Mening, hverken Nielsens eller — saavidt jeg i en Hast kan be[sinde] mig — nogen af vor Omgangscirkel. Hos Hanne Vinge[6] fandtes den, ogsaa i høi Grad hos min salig Tante Sangaard[7] og der var den, tiltrods for trange Kaar, daarlige Værelser og gammeldags Meubler, men naar man kun betraadte hendes simple Bolig, syntes man at Luften var renere og blidere, og man følte sig stemt til fortrolig Samtale. — Naa! i dette Brev har jeg ikke »digtet noget« — Gud bevares! — men overladt mig til mine Tanker og Indgivelser, som du siger. Heller ikke har jeg stort at fortælle. Denne Uge er gaaet meget stille. De omtalte Personer som jeg har opregnet, have kun gjort mig smaae Visiter; ikke et Menneske kommer til mig om Aftenen og det er slemt, thi Dagen gaaer let, men disse Aftener naar *Thomaskinen*[8] kommer ind, saa er jeg vant til et kjært Selskab og en lille luun Passiar. Georg kommer rigtig nok ofte hjem til Thee — som han siger — men du veed nok at hans *Theetid* falder noget silde. Jeg sidder gemeenlig om Aftenen i dit Cabinet og glæder mig over at see paa Vandet og Fartøierne. Jeg læser ogsaa i »Teckningar utur Hvardagslifvet«. For dem takker jeg Vorherre, thi de ere meget interessante, uagtet jeg tilstaaer

at de — især i Begyndelsen — ere gruelig brede og ikke fri for en temmelig Overspændthed i det Sublime (Det er nu en Fruentimmersygdom). Men det Vittige derimod! de deilige ægte svenske Karakterer! ja den Fremstillingsgave maatte enhver Novelledigter bede Gud om, med *til Albuen sammenlagte Hænder og knagende Hals,* som min Fader pleiede at sige. I disse Dage er et nyt Bind af Carl Bernhardts do.[9] udkommen. Den sidste i dette Bind, »Børneballet« siger Larpent er saa græsselig at Haarene reise sig paa Læserens Hoved, og den indeholder en Sygdomshistorie som han ikke troer kan være skreven af Andre end en Læge. Han er imidlertid — som sagt — en *geneigt* Læser, han er fornøiet med den, som med alle Noveller. Han og Bol. Petersen (Det sidste er her det bedste) ere forresten de Eeneste jeg endnu har truffet, som rose *Hvidkappen*[10]. *Jøden* synes derimod, at have gjort en mindre *krank Lykke. Noget i Værkstedet?* spørger du! Gud hjelpe os! nei langt fra. Jeg troer at Musen vender Huset Ryggen, naar du ikke sidder inde i dine Værelser. — Dette Brev gaaer nu til Strasborg og er mit tredie. Jeg haaber at du i Frankfurt forefandt mit Andet. — Nu kommer dog lidt huslige Ting. Vor Vært[11] synes aldeles utilbøielig til nogensomhelst Forbedring. Jeg havde ham ovenpaa og viste ham Gangens rædsomme Udseende, og bad ham lade Taget gjøre istand, under Ludvigs Fraværelse; men han sukkede og bar sig ad som om han havde Mavepine. Hans egne Værelser i Baghuset ere nydelig gjorte istand, men Gud hjelpe Bruden som skal drage derind! thi man siger at hans nær forestaaende Brøllup er Grunden til den Fortvivlelse der skal have betaget ham. Han skal fortryde sin Forlovelse og taler paa den allerudelicateste Maade om sin Brud. Marie derimod omtaler den stakkels Tønnesen, som om han var een af Lucifers Engle. Er bare det Halve sandt, saa maa man frygte at Lynilden skal slaae ned i Viinkjelderen. Nu lev vel! min bedste Hanne! min kjære Ludvig! Jeg seer hver Dag paa Eders Portraiter, hvor ufuldkomne de end ere, og siger jer Goddag. Det lille Falsterske Billede[12] har jeg ladet gjøre istand og har hængt det op i mit Sovekammer til du kommer hjem, saa skal du faae det igjen. Jeg seer paa det lille Barn med Vemod og gjenkalder mig den længstforsvundne Tid da dette lille Væsen udgjorde en rig Erstatning for alle mine store Sorger. Nu lev vel elskede Børn! Georg hilser, og jeg omfavner Jer Begge.

Eders hengivne

Moder.

P. S. Jeg takker dig min søde Hanne! for din kjærlige Villie at

jeg skal fornøie mig for dine Penge. Jeg er rørt derover og vil, taknemmelig for din Kjærlighed, ogsaa søge at gjøre mig Livet saa behageligt som jeg med nogenlunde Fornuftighed kan. I denne Uge har Veiret været ugunstigt for landlige Fornøielser; paa Comedie har jeg ikke været, da de ikke have havt andet, eller faae andet endnu imorgen, end Capriciosa, som, uagtet dens gode Sider (Især det gode Valg af Musiknumre) ikke frister mig at see to Gange. Noget af det bedste i den er Foersom, der hedder Cacadu [13] og virkelig ligner en Cacadu baade fra Digterens og Skuespillerens Side. Nu farvel for denne Gang kjære lille Hanne! Apropos! Sig Broderen at Rung [14] har været her og spurgt mig om jeg troede at L. havde noget imod at Lose [15] fik nogle Nummere af *Nei?* Jeg svarede at jeg ikke kunde troe at det var L. imod. Nu endelig farvel for idag. Kan der findes Vei i dette Brev?

75.

Georg Buntzen og Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

(Ny kgl. Saml. 3066, 4°, K. B.)

Kbhvn d. 1ste Juli 1836.

Bedste Frue!

Jeg har herved den Ære at gratulere Dem til min Geburtsdag (thi naar saadanne Folk som jeg fødes, saa skal man ikke gratulere dem selv, men Menneskeslægten) idag holder jeg tyve Sommere uden at tale om ligesaamange Vintre, Foraar (som ingen Trætte bryde) og Efteraar. Hvormeget jeg har udviklet mig i den Tid, kan De vide deraf, at jeg tydelig mærker, at jeg er Fuldkommenheden nær, det er ret moersomt at være tyve Aar, jeg har aldrig tænkt paa, at jeg nogensinde skulde blive saa gammel, min Alder indgyder mig Agtelse, jeg vil snart kunde sige: unge Mand, hav Ærbødighed for mine graae Haar! (Gid F . . . . . havde de Urtebodspenne, [de] er for daarlige, hvad skulde han med dem?). Gid Nogen vilde frie til mig, Ens Alder m[ærkes] saameget, naar man er gift. Alt er ellers ved det Gamle her; Marie siger: Adieu min kjære Hr. Ligefrem! Veien er god; Tante siger: Bare Kudsken ikke vælter os, Overskou med sin Stab skumler med Bitterheder mod den syndige Ludvig, men jeg er bleven gammel, De vil vist finde mig

forandret, nu maa De undskylde mig, jeg skal hen og læse Chemie; hils Ludvig og siig: schll!

(med paaholden Pen)

Farvel saalænge!

Deres hengivne Tjener

Georg Buntzen
20 Aar gl.

P. S. Bryd Dem ikke om mit Vrøvl!

Ærbødigst *G. B.*

Goddag min egen lille Hanne! Du maa ikke troe, (hvad af ovenstaaende Linier let kunde formodes) at Georg paa sin Fødselsdag havde drukket lidt over Tørsten. Nei det er blot tyveaarig Lystighed hvoraf han er beruset. Han er staaet op i det allerbrillanteste Lune. Det Ark Papiir hvorpaa jeg her skriver og tre andre lignende, har han foræret mig til din og min Correspondance, og derfor har jeg til Belønning overladt ham det første Ord, og lovet at spare endnu et Stykke af Papiret saa han endnu kan faae det sidste. Det ovenstaaende Billede tænker jeg vil fornøie dig, eftersom det saa trolig afbilder ikke allene vort gode Christianshavnske — og andre Taarne, men især vort Kjøbenhavnske salte Vand — eller for at udtrykke mig mere poetiskt — vor Codanske Bølge — som du elsker saa høit at jeg næsten smigrer mig med at du savner den ved Bredden af den — efter Forlydende — gule og grumsede Seine — hvor jeg nu haaber at du er — og er frisk og fornøiet. (Det er rigtig een af mine Ængstelser, den Sygdom af samme fæle Seinevand som du nok veed, og som jeg er bange at I skal lide af, især du, som er første Gang i Paris). Derhen sender jeg imorgen dette Brev, paa det at det skal ligge der og møde dig ved din Ankomst, og bringe dig og Broderen mine kjærlige Hilsener, og dig min inderligste Tak for dine kjære Breve. Jeg forsikkrer dig min Hanne at din Godhed, saaledes at skrive saa jevnlig, saa akkurat til mig, betager Fraværelsen saa meget af sin Braad, at jeg virkelig kan sige at jeg *aander Helsa*[1] ind af dine kjære Breve. Det fra Weimar af 22de Junii modtog jeg i Forgaars. Jeg omfavner og kysser dig for det. Ja, tilvisse røres jeg over dine Lidelser i det støvede, slette Værtshuus. Saadanne Værtshuse er det som — næsten meer end Kjørslen paa slette Veie — gjøre mig bange for

Reiser. Jeg beklager saameget mere, naar du ikke har en pæn Omgivelse, som dit Huus herhjemme er saa pænt i Sommer. Marie (fra hvem jeg skal hilse tusinde Gange) har i vor Eensomhedstid saa ivrig polert og holdt alting saa nydeligt at her er som i et Dukkeskab, hvilket du nok veed er en Trøst for mig. Den Trøst du fandt paa det slette Værtshuus i Weimar, kan jeg ogsaa godt sympathisere med, thi det omtalte Steds Afskyelighed har ofte været een af mine Lidelser, naar jeg har været borte fra Hjemmet. — Da det idag er *Fruc Aften*[2], som er een af Dyrehavens Høitidsdage, saa besluttede jeg at vælge den Dag igaar til at helligholde Georgs Fødselsdag, med en Skovtour. Vi kjørte altsaa igaar Kl. 4 til Dyrehaven med Bolette Petersen og hendes fire Børn, som elske Georg saa høit. Det var den fornøieligste af vore Lysttoure. Veiret var saa deiligt, og Børnene, saavel som Georg saa usigelig lykkelige og glade, at Bolette og jeg bleve ligesom Børn med dem. Vi spadserede efter mit Ønske til det gamle Taarbæk, deroppe paa Høiden ved Skoven, hvor vi engang gik med Ludvig, som du nok erindrer. Hvor var der deiligt! Søen som et Speil! Vort gamle Huus[3] (Der endnu staaer ledigt) naaede vi ikke, da Veien var spærret ved Kroen, ligesom ifjor, og vi kunde ikke komme ned af Bakken. Ak jeg kan ikke beskrive dig hvor underlig jeg bliver tilmode, naar jeg kommer i de Enemærker hvor vi daglig vandrede ifjor! Jeg føler noget, som ligner Hjemvee! ja drømmer om Natten om de kjære Steder, og længes dobbelt efter dig og Ludvig. — Idag har Georg og jeg aftalt at tilbringe Aftenen hos hans Moder. Det er første Gang vi er ude om Aftenen, paa vore Forlystelsestoure nær. Vi syntes at Pligt og Skyldighed fordrede at vi iaften o. s. v. især da Camilla imorges havde havt den udmærket artige Hensigt at vilde komme her for at gratulere sin Søn. Det er alt længe siden at Klokken slog halv otte paa dit Uhr. Jeg tør ikke vente længer. Imorgen mere. God Aften min bedste Hanne. Ogsaa Broderen ønsker jeg en god Aften og jeg haaber I har den.

Løverdag d. 2den Juli. Jeg har saa knap Tid til at skrive i; her har i denne Formiddag været de utroligste Sinkelser, som jeg ikke vil kjede dig med at opregne. Dog vil jeg i Forbigaaende fortælle, at jeg idag efter dit Ønske har sendt 3 ℔ Jordbær til Fru Ryge[4]. Jeg har ikke vildet opsætte denne Foræring til Jordbærrene vare altfor almindelige og det ringeste Kjøb; men da der dog vrimler af dem paa Torvet, har jeg — i min Billet til Fru R. — næst efter at sige at de bleve sendte »efter dit Ønske og paa dine Vegne«,

tilføiet at det var en Foræring til Fruens *Smaae;* thi det syntes mig var meest galant, ved en Foræring af en Frugt som enhver selv kan kjøbe paa Torvet. Er du tilfreds dermed? Nu skal jeg nok gjøre det samme [?] endnu. — Jeg morede mig ret godt iaftes hos Buntzens. Camilla var saa elskværdig som hun kan være naar hun vil — eller maaskee rettere sagt — naar hun *kan*, thi desværre! man vilde jo vist nok altid meer end gjerne være elskværdig naar man bare kunde. Strøm[5] var der ogsaa. Edouard er bestandig Patient, han lider meget af Leversygen, men er dog i godt Humeur. De bade Alle hilse dig og Ludvig. — I Forgaars da jeg kom til Dyrehaven, bragte jeg strax dit Brev til din Moder, som befandt sig ret vel og som jeg troer har en strygende Næring i denne Sommer. Malle[6] var der i Teltet; hun er kommet tilbage fra den Madame hun var hos i Ordrup, da Denne aldeles ikke vilde beholde hende, eftersom Malle har havt en Sygdomsperiode, der har bragt hele Huset i Oprør. Din Moder og Broder[7] havde bestemt at hun fra idag af skulde være hos Mad. Rysslander[8], der nok vilde modtage hende. Jeg skal nærmere erkyndige mig om hvorledes hun har det. Hun var fuldkommen frisk igjen i Forgaars, og bad mig hilse dig naar jeg skrev.

Den omtalte Forestilling af Capriciosa gik ind, og de sidste Forestillinger maatte udeblive, da Phister[9] blev syg. Han skal have Inflammation i Halsen og være temmelig daarlig, dog haaber man, uden Fare. Han skal selv, ved urimelig Uforsigtighed have tildraget sig denne Sygdom. Collin har atter været saa god at besøge mig. Han fortalte mig — *i Fortrolighed* — at Stage[10] snart skulde holde Brøllup, men beklagede forøvrigt den stakkels Stages Stilling, i Henseende til Familierne paa begge Sider. Den Kofodske Slægt talte han heel despekteerlig om; og Stages Moder og Søstre ere nok ogsaa meget ulykkelige over denne Forandring i deres huslige Levnet. Jeg er ellers bekymret for vor rare Collin. Jeg synes hans Sundhedstilstand er ikke god og at han selv er urolig [over?] den. Han interesserer sig virkelig meget varmt for dig og Ludvig.

Georg er ikke kommet hjem. Jeg kan derfor ikke, efter Løvte, overlade ham denne [Side af mit] Brev. Jeg troer, han vilde gjerne med et Par Ord undskyldt sin altfor overstrømmende Overgi[venhed og sin] Tone i de ovenstaaende Linier. Jeg beder dig og Broderen modtage den af mig paa hans Vegne. — [Jeg har] ikke seet Moltke siden, jeg tænker han er paa Landet. Da han sidst var her, da — jeg kan ikke nægte [det] — da vrøvlede han noget utilladeligt, især i Anledning af Præstens Værdighed, hvorpaa Talen just

faldt. Han var af samme Mening som Gjerlew [11], at en Præst ikke maatte sætte sine Been paa Comedie, eller noget offentligt Sted. Jeg sagde: »Det skulde Greven lade min Svigerdatter høre at De anseer Theatret for et vanhelligt Sted«. Derover blev han reent forplumret og stammede at: Gud bevare os! det var ikke saadan meent, men at der kunde blive pebet i Theatret, blive Spektakler o. s. v. saa var det imod en Geistligs Værdighed at være tilstede. Georg sagde meget rigtig, at saa kunde en Præst heller aldrig gaae paa Gaden, thi der forefaldt altid Spektakler og Slagsmaal. Tilsidst sagde Greven ganske forlegen: »Jeg troer vel jeg er gaaet for vidt, men det er af Iver for Harms [12] og for at forsvare hans Meninger«.

Nu min bedste Hanne! Nu ere I da i den store Verdenshovedstad! Gid en god Engel følge Eder der og Allevegne og vaage over Eder. Hils den gamle Heiberg! Gud lade Eder ikke have formegen Sorg af hans Tilstand og Omgang! — Hils Lieut. André og hvem du ellers træffer af mine Bekjendte. Nu farvel for denne Gang, kjære, gode, elskede Børn! Vær glade og lykkelige, og tænk med Godhed paa

Eders hengivne

Moder.

P. S. En Styrmand, Marie har truffet, siger at den arme Lotte endnu befinder sig i Helsingør formedelst Modvind, men jeg haaber det er en Styrmandsløgn, der vel maa være endnu værre end en Skipperløgn. Vil du fortælle Broderen at der i Kjøbenhavnsposten staaer et interessant Stykke om en fortræffelig schlesvigsk Bonde ved Navn Nis Lorenzen [13], der har forlangt i Stænderforsamlingen at de schlesvigske Embedsmænd skulde i deres Forhandlinger med Bønderne skrive og tale Dansk, som Landets egentlige Sprog, hvorover samme Nis Lorenzen skal være bleven meget slet behandlet af Forsamlingen, og hans Forslag aldeles forkastet. Tak Broderen fordi han tænker paa mig ved at see paa sit Knæe. Det er ellers ingen Ros for Stopningen, thi den burde ikke kunde sees, og altsaa ikke erindre om mig. Imidlertid glæder det mig dog, eftersom: hvad der tabes i Ære, vindes i Lykke — siger en gammel fransk Vise. Nu farvel.

76.

Thomasine Gyllembourg til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg.

(Teatermuseet.)

Kjøbenhavn d. 8de Juli 1836.
Torsdag Formiddag.

Kjæreste lille Hanne! bedste Ludvig! Tusinde Gange takker jeg Eder for det sidste Brev fra Frankfurt af 28de Junii. Sex Breve har jeg nu faaet fra dig min egen Hanne! jeg kan ikke takke dig nok for din Godhed imod mig. Du kan troe at du viser mig en sand Velgjerning ved saa ofte at skrive til mig. Jeg har aldrig været saa rolig i Fraværelsens Skjærsild, som dennegang, og derfor takker jeg dig, og dine velgjørende Efterretninger om Eders Velbefindende. Ja der er ordentlig Øieblikke, naar jeg læser om den store Glæde, som denne Reise skjænker Jer, om den Sundhed I nyder, og jeg derhos betænker, hvor sjelden det falder i det menneskelige Lod, at en Lykke holder hvad den lovede, saa — vilde jeg sige — synes mig at jeg har Øieblikke hvor det gjør mig ondt at denne Blomstertid for Eder, som for Naturen, kun er saa kort og at jeg næsten ønsker at I kunde forlænge den. Jeg veed ikke ret at forklare hvorfor jeg er mindre tilfreds, siden jeg tænker mig at I ere i Paris. Jeg føler en Ængstelse ved at vide Eder der. I Forgaars, da jeg — ifølge Ludvigs Brev — tænkte at I om Aftenen kjørte ind i den store Stad, og igaar da jeg forestillede mig at I første Gang traf sammen med gamle Heiberg, var jeg ganske beklemt. Er det en Anelse? Det forbyde Gud! Jeg har ret af et varmt Hjerte, bedet Ham som gav Enken sin Søn tilbage, og *ynkedes over hende*, som Evangeliet siger, — om at tage dig og Ludvig i sin sikre Varetægt, og give mig Eder sunde og glade tilbage. Jeg har givet alle Fattige i disse Dage, og drukket Eders Skaal med Georg, den Aften jeg tænkte at nu kjørte I ind ad Parises Porte. — Aa! er det vel underligt at jeg er bange for Jer To? Hvormange har det at tabe som jeg har? Jeg vil ikke rose mig af mine Børn med Stolthed, som Niobe, men ydmyg vil jeg takke for min Lykke og derved haabe at undflye hendes Skjæbne. — Jeg veed ikke om det er dumt, at jeg skriver nu igjen *poste restante* til Paris, og ikke oppebier Eders første Brev derfra, hvori jeg vel vil nærmere erfare Eders Adresse; men uden at tale om den Trøst og Glæde jeg føler ved at underholde mig med Jer, saa

vilde jeg ogsaa sige, at jeg efter dit Ønske, min lille Hanne, skrev til Strasburg, inden jeg erfarede, at I ikke kom der. Brevet afgik herfra d. 25de Junii og var mit 3die. I Løverdags d. 1ste Julii, sendte jeg eet til Paris (poste restante). Dette er altsaa mit 5te Brev. Jeg troer jeg glemte i mit sidste at sige at jeg havde skrevet til Strasburg. Hvad det Brev indeholdt veed jeg ikke længer, og veed ikke om det er værdt at I skriver til Strasburg for at lade det komme til Paris. Jeg erindrer blot at det var meget langt, det er alt hvad jeg kan sige om det. Det var naturligviis ogsaa poste restante. Jeg skal herefter altid sætte et Nummer paa mine Breve, paa det I kan erfare om noget udebliver. Jeg synes rigtig nok at erindre mig at Ludvig ikke kan lide dette prosaiske Nummer paa Breve, men da det er nyttigt, saa haaber jeg han tilgiver det, og ligeledes at jeg beder dig kjære Hanne at gjøre det Samme, saa jeg kan være vis paa, at intet Ord fra din Haand er gaaet tabt for mig.

Vi befinde os her, Alle vel. Efter et ofte gjentaget Raad af Georg, som Larpent ikke blot styrkede, men paastod at han for længe siden havde givet mig, drikker jeg om Morgenen et stort Glas Seltzervand, og gaaer derpaa en Tour, inden jeg drikker Caffe. Jeg troer at det gjør mig meget godt; det er kun Skade at det ustadige Veir ofte har afbrudt denne Kuur. Idag har det regnet — til Trøst for Landmænd og Gartnere, saa jeg haaber at de bestandige Stormbyger skulde nu ophøre. I Tirsdags var det meget hedt. Jeg fik derfor Lyst til at forlade vort solvarme Hjem, og kjørte om Eftermiddagen med Georg, hans Moder og to Søstre, Pauline og Louise [1], til Dyrehaven. Ved Indgangen til Taarbek stod jeg ud af Vognen og gik — efter mit Ønske — ganske allene den saa ofte vandrede Vei gjennem dette kjære Fiskerleie. Jeg besøgte de fattige Folk, hvor jeg gik ind, den Aften jeg blev syg ifjor, som du nok erindrer; gav et Par Skillinger til de talrige Flokke af tiggende smaae Børn, som beder om en Skilling til Kager, høilovlig Ihukommelse. Ved vor gamle Stakit stod den stakkels Hund Hector i Lænke. Den gjøede af mig saa Folkene i Huset kom ud, og da de saae det var mig, nødte de mig til at træde ind i vor gamle Have. Den saae ud som ifjor. Vort Huus staaer tomt, der saae triste ud i vor hyggelige Havestue; min Stue saae jeg ind i, gjennem Vinduerne, der stod fuldt af Blomster i Potter, saa der saae dog lidt muntrere ud. Hvad det dog er for en nydelig lille Stue! Forresten vare alle Vinduesskodder lukkede. Jeg blev ganske vemodig af at see det Huus. Bilbergs klager bedrøveligt over at det staaer ledigt,

hvilket ellers er deres egen Skyld, thi baade Mægler Holtens[2] og Wulfs har villet leie det, men ikke for den Leie, og Bilberg vilde ikke slaae synderligt af. Den gamle Hund er død, Hector og Soliman kjendte mig og sprang med mange Kjærtegn op ad mig. Poppegøien hørte jeg skrige. Jeg maa lee af mig selv! Gud veed om alt dette interesserer dig min lille Hanne. Jeg synes ret, siden du og Broderen er borte, at mit Hjerte hænger ved dette Taarbek hvor jeg har nydt saa meget godt med Jer. Jeg er glad for at jeg ikke har faaet et nyt og fremmed Sommerlogis, men er bleven i vort gamle Hjem hvor alting taler om Eder. Imedens jeg nu vandrede den omtalte Vandring, gik de Andre omkring paa den i dette Aar saare fattige Dyrehavsbakke. Vi mødtes derpaa hos Sørensens, og drak Thee der i Skoven. Jeg lider godt det Sted. Vi sad langt tilbage i Skoven, og dog saa nær at vi hørte den ikke stille Musik, som spilte Stykker af Vaudevillerne og andre bekjendte Themaer. (I dette Øieblik spilte en sjelden god Lirekasse i Gaarden ligeledes Vaudevillesange og Themaer af Elverhøi). Et Selskab sang Ludvigs Vers til Melodierne som spiltes, og mange unge Mennesker og Børn dansede i alt Støi og Uryd paa Jorden hvor Græsset er afslidt. — I Onsdags havde Rosenkilde meldt sig til at spise hos os. Han var meget fornøielig og blev her hele Dagen til Kl. halv ti om Aftenen. Han bad mig sende Eder de kjærligste Hilsener. Den gode stakkels Rosenkilde! Ak Herregud! jeg er ordentlig hele Dagen igaar faldet i dybsindige Betragtninger i Anledning af ham. Han siger: Det første, det uundværligste for et Menneske er at kjende sig selv, at have et klart Begreb om Udstrækningen af sine Kræfter, sin aandelige Rigdom eller Fattigdom, det kan og skal man kunde, siger han, og i samme Aandedræt taler han om at ville spille Kong Lear, om selv at skrive en Rolle til sig selv, der skulde være Noget *stort ikke comisk*. At opfinde en Maskine, hvorved man kunde flyve, speculerer han ogsaa paa, men det synes mig ikke meer, men snarere mindre urimeligt end det Øvrige. Nu spørger jeg: Maa man ikke gyse — jeg i det mindste gjør det — ved saadanne Selvbedrag? Rosenkilde er et godt, et genialsk Menneske, med Kjærlighed til Kunsten, til alt skjønt og godt. Hvem er mig Borgen for at ikke ogsaa *jeg* nærer saadanne Illusioner, saadan en forkeert Anskuelse af mig selv og mine aandelige Kræfter? Gud veed jeg bliver *mörkräd* som Svensken siger, ved at tænke paa vore Samtaler i Forgaars. Apropos om mörkräd! Marie gaaer og ængster sig noget umaadelig for Lotte, fra hvem vi rigtig nok ikke har hørt siden hun reiste, som idag er fjorten Dage siden.

Jeg haaber imidlertid at der ikke er nogen Fare paafærde, men at slet Vind og maaskee en daarlig Skibsfører har forsinket hendes Reise; men Marie ængster sig over at en Kasse, som tilhører Lotte, knager om Natten. — Jeg besøgte din Moder i Teltet, i Tirsdags. Hun befandt sig vel og har en god Indtægt, saavidt jeg har hørt og kundet mærke paa hende selv. Malle er kommet til en Fru Christensen her paa Christianshavn. Jacob[3] har for længe siden leveret den omtalte Specie. Carl Bernhardt, har sendt et Exemplar af sine Noveller, i en Convolut til Ludvig, og et Par høflige Ord inden i den. Da Georg og jeg — trods den forstilte Haandskrift, troede at kunde see hvorfra Pakken kom, og jeg længtes efter at faae den Bog, saa tog jeg mig den Frihed at aabne Pakken, hvorfor jeg udbeder mig Ludvigs Tilgivelse. — Fra vor gode Collin har jeg de kjærligste Hilsener. Han besøgte mig igaar, og glædede sig over Jeres Hilsener og Velbefindende. Hans Datter Louise[4] ligger syg af Halsbetændelse, som hun har faaet af at besøge sin Kjæreste og opvarte ham der ligger af samme Sygdom, men er nu i Bedring. Det maa være for Kjærestefolk at Inflamation i Halsen er smitsom, ellers har jeg aldrig hørt den var det. — Fru Wulf er endelig kommet paa Landet. Hun seer gruelig ud. Jeg har daarlig Haab om hende. — Jeg jasker, som du seer, det ene i det andet. Jeg har — synes mig — saameget at sige at mit Brev bliver tørt og magert af bare Overflødighed paa Stof. Iaftes var Georg og jeg hos Ørsteds[5]. De drak Eders Skaal og sender Jer mange Hilsener. Georg (Som er meget skikkelig og som roses af Strøm[6] for Flittighed) hilser ogsaa paa det kjærligste. Kjære Ludvig! hils din Fader fra mig og siig: Det glæder mig at tænke at vore Børn ere hos ham, og disse Dage ere glædelige for ham; at det smerter mig inderlig at han ikke kan see min Hannes udtryksfulde Øine hæfte sig paa ham, men at jeg dog, til min Trøst tænker, at det i dette Tilfælde dog af to Ulykker er bedre ikke at kunde *see* hende, end om han ikke kunde *høre* hende, da han saaledes som det nu er, kan gjøre hendes egentlige Bekjendtskab og nyde din og hendes Omgang, saa han ikke (som vor stakkels Ven Hertz daglig mere gjør) er hos dem han helst er hos, uden dog egentlig at være i deres Selskab[7]. — Jeg længes saa usigelig efter Brev fra Paris. Hvordan gaaer det dig kjære Hanne? Jeg er saa bange du skal lide af den Sygdom man faaer af Seinevandet. Gud skee Lov at I ikke skal til Wien! Jeg seer af Bladene at Cholera skal rase der. — Jeg maa dog fortælle dig at jeg igaar hos Ørsteds traf Fru Øhlensläger, der paalagde mig at hilse og takke dig for den Tjeneste du

havde viist hende ved at formaae Phister til at sende den lille Sophie[8] hjem til hende. Hun har da gjættet, sagde hun, at dette Gode kom fra dig; det var naturligt, sagde hun, at et Geni som du, ogsaa maatte besidde et ædelt Hjerte; at du havde været hende en Ven i Nøden, at hun af Sorg over sit Forhold til Phister og hans Barn, var nær ved at gaae tilgrunde, men nu var alting blevet meget bedre. Den Kone har det Fortrin for andre Exalterede at hendes Exaltation er naturlig, uden Affectation, og derfor maae jeg undertiden — som iaftes — holde af hende, uagtet hun med sin Hæftighed ordentlig forfærder mig. Phister er nu ganske frisk. Jeg maa dog fortælle at han og Arnesen ere saa *tendre* med hinanden, at Arnesen, den sidste Aften da Phister spillede i Capriciosa, forærede denne sin Ven, sit dyrebare Portrait, hvorimod Phister forleden kjøbte i Rosenkildes Nærværelse et Uhr til 35 Species, som skulde foræres til Arnesen. Fru Ryge blev meget fornøiet for Jordbærrene og bad meget hilse og takke dig. Da Inger i denne Tid gaaer om med nogle ganske mageløse Jordbær, saa har jeg bestilt 3 ℔ hos hende til paa Onsdag til at sendes Fru Ryge. Jeg tør ikke opsætte det da man siger at Jordbærrene iaar ere snart forbi. — Jeg takker dig min bedste Ludvig! for dit gode Tilbud angaaende Seltzervandet. Jeg har endnu det Halve tilbage af dine Velgjerninger. Bolette P. var her i dette Øieblik med sine smaa Piger. Jeg lovede at sende en Hilsen fra hende. Nu God Aften elskede Børn. Nu gaar jeg lidt hen paa min gode Vold.

P. S. Der er ingen Flyvepost udkommet siden. Hertz skyder Skylden paa Poul Møller og paa Mangel af Bidrag fra ham og andre.

Løverdag Formiddag. Goddag I kjære Børn! Gud give jeg kunde see hvorledes I have det. Jeg har imorges spadseret og badet mig, og sidder nu heel træt og mødig af at gaae i den Blæst og Støv vi have idag. Jeg maa da ikke glemme at melde at Georg iaftes har hørt af Stages Broder at Stage og Jomfru Kofod igaar har havt Brøllup. De bleve om Eftermiddagen viede af Pastor Bull[9], hjemme hos ham, uden at nogen af Familierne vare tilstede, og strax efter Vielsen kjørte de til Roskilde. Om de forblive der, eller reise omkring veed jeg ikke; først om fjorten Dage komme de igjen. De skal boe ved Gl. Strand. Du seer at de ganske følge dit og Broderens Exempel i Henseende til Brøllup. En Nyhed af en anden Slags glemte jeg før at fortælle, nemlig at den stakkels Karl paa Eriksborg i Taarbek, han som pleiede at kjøre for os, er i Vinter død af Kopper. Nu farvel for denne Gang! Mine bedste Ønsker, ja meer

end min halve Sjæl følger uophørlig Eders Fodspor. Tak for hver kjærlig Tanke, for hvert Ord I sender til

Eders hengivne

Moder.

Hvor Tscherning[10] i dette Øieblik er veed Ingen. Hans Mening dengang var at møde Jer paa Udreisen i Metz eller Nancy, men den Vei kom I jo ikke. Nu er han nok i Holland.

77.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 26de Julii 1836.
(Tirsdag Formiddag).

Tusind Tak for dit Brev af 12—14 Julii som jeg modtog igaar! — Tak min egen kjære Hanne! Den Godhed du viser mig ved saaledes at skrive til mig, er sandelig mere end en Godhed, det er en Velgjerning, thi hvad større Velgjerning kan der vel ydes Menneskerne end at fritage dem fra Angst, Sorg og vaagne Nætter, at lette deres Sind og gjøre dem fornøiede og rolige. Det skal du tænke paa naar jeg engang er borte, at du har været saa god imod mig og gydet Olie i mit Livs Lampe. Jeg er saa glad for dine Breve, jeg sluger dem med Øinene og med Sjælen, og gjemmer dem i Tanken som en Hellighom, som en sand Eiendom der tilhører mig og som ingen Ting i Verden kan berøve mig saalænge Vorherre lader mig beholde min gode naturlige Hukommelse; det vil sige: saalænge mit egentlige Liv paa denne Jord vedvarer. Gud være lovet at I ere friske! at Ludvig er bleven af med sin Hoste. Dersom der var Steder hvortil man kunde gjøre Pilgrims Valfart for at udøse sit Hjertes Taknemmelighed for en Himlens Velgjærning, saa synes jeg at jeg maatte gaae til et saadant Sted, saa let og lykkelig føler jeg mig ved Tanken om hans Sundhed, for hvilken jeg saa ofte har frygtet. Undertiden, ja ved mangen Leilighed, savner jeg, at jeg ikke er catholsk. Jeg indseer nok at fornuftige Folk vilde kunde sige mig, at der gives mange bedre Maader hvorpaa et Menneske kan vise sin Taknemmelighed mod et naadigt Forsyn, end dem som den lutherske Kirke byder os; men disse gode og bedre Maader staae ikke altid til vor Tjeneste, og jeg troer de ere mindre naturlige, for mit ufuldkomne

Væsen. Men jeg forfalder til at præke om mine mange mylrende, underlige Tanker, og spilder derved Tiden som er mig kort og kostbar idag, thi jeg veed ikke hvad det er for Nisser og Alfer, Zerina og Zeretta[1] er det ikke, thi de ere gode og nydelige — men nogle andre hæslige Afskum, som hvergang jeg vil sætte mig hen for at skrive til dig, legger mig Hindringer i Veien, sender Folk herud til mig, eller Gud veed hvad for Anstødsstene, og jeg har altid saameget at sige dig. I Tankerne taler jeg hele Dagen med dig og Broderen, jeg nikker hver Morgen til Eders Portraiter og sætter friske Blomster for dem, som for andre Helgenbilleder. *Dit* ligner virkelig endeel, men Ludvigs! O vee! Dog naar man staaer langt borte, lukker det ene Øie og plirer med det andet, saa kan man faae det til at ligne noget. Hvad jeg nu allene vilde have sagt paa den forrige Side! — Seer da paa den Vignet paa dette Papiir vort gode Kjøbenhavn (som jeg visselig maa tilstaae er død og *dull*, som Grandmama sagde) seet fra Frederiksberg etsteds? Seer du vort Taarn langt borte? Seer du det lille Kryb af et Fruentimmer som sjokker deromkring? Jeg vilde sige det betyder mig, paa mine eensomme Vandringer; men jeg er bange det er en forfængelig Tale, thi hvor uanseelig denne Figur end er, saa troer jeg dog nok at Vorherre har skabt hende bedre end mig. — Hvad du skriver om Theatrene undrer mig ikke. Jeg har virkelig havt en Anelse om at du ikke vilde finde dig i det Hele taget, opbygget af andet end af Operaen og Balletterne. Har du seet Leontine Fay[2]? Og Jenny Vertpré[3]? Glem ikke at nævne mig Stykkerne du seer. De franske Skuespillere fra Berlin[4] skal være komne her med Dampskibet i Søndags. De begynde med August Maaned at give Forestillinger. De udbasuneres i Dagen, men den Ære dele de med den tydske Trup, de norske Equilibrister og alle Liniedansere. Ere disse franske Skuespil nogenlunde gode, vil det jo være meget interessant at see dem spille de samme Stykker som man har seet givet af vore Egne, og i saa Fald er jeg bange at jeg fristes til at forgribe mig vel meget paa dine Penge min Hanne! — Det onde Veir har længe forhindret hver landlig Fornøielse, dog var det godt igaar, og jeg greb da Leiligheden til at gjøre den stakkels flinke Marie en lille Glæde. Georg, hun og jeg kjørte derfor ud med hende til Taarbek, og satte hende af paa Eriksborg, som hun længtes efter. Bilberg og hans Kone, kom ud og toge imod hende, som det havde været Dronningen og inden vi vare kjørte derfra saae vi Marie staae med sin kjære Mops, den velbekjendte Soliman paa Armen. Georg og jeg kjørte derpaa gjennem Skoven til Bellevue, hvor vi drak Thee og hentede

derpaa vor overmaade fornøiede Marie. Bilbergs bad meget om at hilse dig og Ludvig og forærede mig en stor Bouquet Blomster fra vor gamle Have. Marie beder mig ogsaa hilse dig og sige at hun har havt en overordentlig glad Dag igaar. Nu maa jeg da efterabe Kjøbenhavnsposten med at sammenjaske Stumper af Nyheder. — Flyvepost kan man nok skyde en hvid Pind efter. — Prof. Hjort disputerer i Kjøbenh.p. vidtløftig — og som mig synes — ypperligt med en Lieutenant eller Captain Hofmeier om Realskoler[5]. — Borchorst (Det skikkelige Menneske) har endelig vildet paa ny informere Georg, under hans Ferietid, og kommer næsten hver Formiddag og spiller med ham. Han beder Ludvig (dersom det ikke generer ham) at stræbe at høre Børnene synge i een af de Syngeskoler som drives paa samme Maade som her, og *at anvende sin store musicalske Smag og Dannelse* til at erfare hvorledes det egentlig staaer sig med disse Skoler, om alt det kan være sandt som Bay[6] og andre halvstuderede musicalske Røvere berette herom. Com. Wulf har besøgt mig. Fruen er stærk i Bedring. Vor gode Collin har en Aften drukket Thee hos mig. Moltke kom ogsaa samme Aften. Det var nok ikke til Collins Fornøielse. Det er et godt Menneske samme Greve; jeg troer han har været her i Byen blot for at udvirke noget for sin Vertinde, der er i Pengenød. Han henvendte sig ogsaa til Collin i samme Anledning. Men veed du hvad min søde Hanne! Denne gode Greve er behageligere, smukkere og renere end Borchorst (det er jo allerede meget) men jeg synes Gud forlade mig! at naar man ret kommer til at tale ene med ham, er han endnu kjedsommeligere end den stakkels Borchorst, som vilde blive ganske taalelig behagelig, dersom han blot to Gange om Dagen blev vadsket i Sæbevand eller Lud. — Stages har reist paa Falster og Møen, og skal være komne tilbage. Fra Tante Renze og Elers skal jeg hilse. Jeg har havt Brev fra dem. De befinde dem meget bedre efter deres Reise og takker saameget for Jeres Godhed og den store Glæde du ved dit Spil har gjort dem. Fra Christian[7] er der kommet Brev, men jeg veed ikke dets Indhold; det kom til Bol. Petersen ligesom hun skulde tiltræde sin Reise. Fra Smidth i Mosebye har jeg havt et Brev, med nogle Nummere af et Ugeblad han udgiver: *Falsters Tilskuer*. Ak du gode Gud! den Tilskuer vil ikke faae mange Tilskuere. Jeg glemmer at sige at Collin befinder sig bedre. Det blev til Skarlagensfeber, den Halspine som Louise C. og Lind havde. Nu først — efter at de have været ude mange Gange og besøgt Drewsens[8] — hvilket er det Værste — nu først see Lægerne hvad Sygdom det var. Det ængster Familien naturligviis. Den

gode Conf. interesserer sig ærligt for Jer. Han vil saa gjerne høre lidt af sin kjære Veninde Hannes Breve, og jeg kan ikke lade være at læse lidt hist og her, for ham deraf. Det bliver du dog ikke vred for min Hanne? Han sagde forleden: »De to Mennesker har jeg kjendt og æret og holdt af fra deres første Ungdom og Indtrædelse i Theater Verdenen. Det er intet Under at de ligge mig paa Hjerte«. — Din Moder har idag besøgt mig tilligemed den lille Marie Kett[9], som er herovre for at fornøie sig, skjøndt hun — efter Sigende — har det hjemme som en Princesse. Din Broder Anton er i Fredericia hos din Søster[9a] i Besøg. Din Moder græder af Henrykkelse over sin Svigersøn Mathiesen[10] og af Sorg over Dyrehaven, over Malle, over en Mand — en fornem Mand — der har forarget sig over at jeg ikke drak Thee i din Moders Telt, men sad engang i Skoven med Camilla og nød vort Theevand. Naar jeg blot hører din Moder sige det Ord: »en Mand kom til mig«, saa kan jeg neppe bare mig for at lee. Ed. Collin har ogsaa besøgt mig og laant mig en Tragedie af Casimir Delavigne: *Les enfans d'Edouard*[11]. Den er skjøn, men gyselig fæl tillige. Den er skrevet paa de deiligste Vers. Jeg er bange at Rosenkilde forgriber sig paa den. Tak for din kjærlige Hensigt mod Georg med Vesten. Dersom du vil og kan gjøre ham saa lykkelig, saa vilde jeg tilraade at Ludvig lod den sye til sig, thi Georg passer hans Veste, naar der blot siden bliver lagt et Par Læg paa Fodret, og syede Klæder (især om Ludvig først vilde bære den engang) bliver jo ikke confisquerede, det jeg troer. — Du skulde see min Stue! den er — ikke bleven betrukken — men overstrøget med lysegrønt. Det har gjort en stor Forandring til det Gode. Jeg har ikke kundet faae Verten til at gjøre noget ved Gangen ovenpaa. Med Tagene, med en Kamin i Ludvigs Værelse har vi havt et rædsomt Vrøvl, hvormed jeg nu ikke vil besvære dette Brev. Med Skræk og Bæven venter jeg at Jacob kommer og henter det — Dog lad mig endnu takke dig for dine Efterretninger om gl. Heiberg. Ak Gud! Den Talemaade — *mit Hjerte bløder,* kan jeg med Sandhed anvende naar jeg læser de Yttringer af Godhed for mig som han endnu bevarer. Vi Stakler! Havde han dog viist mig en Tusindedeel af denne Godhed den Tid da den havde kundet gjøre mig lykkelig! Jeg føler mig ret strafværdig imod ham. Og dog! Min Gyllembourg var saa god, han elskede mig saa høit! hvor kan jeg fortryde at have deelt og stræbt at forsøde hans ikke lykkelige Skjæbne! O min Hanne! Du som endnu eier den skjønne Ungdom, du hvis Liv endnu er reent og uskyldigt, uden Nag, uden forvirrede Forhold: tak Gud for denne store Lykke og gid dit

skjønne Liv hendrage sig saa brødefrit, saa yndigt som hidtil, til du engang i min Alder, maa kunde see tilbage paa det med bedre Selvfølelse end jeg. Hils Heiberg paa det kjærligste. Omfavn paa mine Vegne min elskede Ludvig, dette herlige Udbytte af urolig og forvirret Ungdom, som Guds Godhed har ladet mig beholde og som jeg altid Dag og Nat beder ham aldrig berøve mig, saa lidt som dig elskværdige Barn, som udgjør vort Huses Smykke og vor Glæde. Nu Gud signe Eder begge! Farvel for dennegang! Jeg kysser dig i Tankerne.

[*Navnet bortklippet.*]

Georg hilser mange Gange. Nu ere Alle her friske. Larpent beder saameget hilse Jer. Han er ofte syg af Rosen i Benet, men gaaer dog ud.

78.

Thomasine Gyllembourg til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg.

(Ny kgl. Saml. 3066, 4°, K. B.)

Kjøbenhavn, d. 31. Julii 1836.
(Søndag Formiddag).

Kjæreste Børn! Jeg omfavner Jer i Tankerne og lykønsker Eder til denne Eders Brøllupsdag, som vi — saavidt jeg troer — helligholder sjette Gang. I fem Aar, i et Lustrum have I nu været forenede. Det er allerede et betydelig stort Tidsrum af vort korte menneskelige Liv. Hvor langt vi end idag ere fra hinanden i Rummet, synes det mig dog som om I vare mig nær, og det ere I sandelig ogsaa i Virkeligheden; thi jeg troer vist at I idag have tænkt paa mig, ligesom Gud veed at alle mine Tanker ere hos Jer. Den ene Dag er jo i Grunden aldrig den anden; den som er, kommer jo aldrig tilbage; men for Forestillingen vender den dog ligesom tilbage, den taler om den forsvundne, og fører os de fraværende Elskedes Billeder nærmere, hvis Erindring knytter sig til denne Dag i Aaret. Du kan altsaa nok troe min bedste Hanne! at jeg helligholder Eders Brøllupsdag idag, med endnu varmere Følelser end jeg vilde gjøre om jeg var saa lykkelig at kunde see Jer og bringe min Lykønskning mundtlig. Hvorfor? Det kan jeg ikke forklare. Spørg Broderen! maaskee han ved Philosophiens Fakkel, kan oplyse denne Krog af det menneskelige Sind. Mig forekommer det, som

om der hørte noget veemodigt til, for at gjøre vore kjærlige Følelser ret følelige for os selv. Nok er det, jeg har tænkt ret meget paa Jer idag, og er det sandt at en Moders Velsignelser og Bønner bringe Lykke, saa ville I altid glæde Jer over denne sidste Dag af Aarets skjønneste Sommermaaned, saa ville I trofaste og lykkelige følges ad til den sildigste Alder, og som Philemon og Baucis ogsaa følges ad, ind i den bedre Verden, saa den Ene ikke skal gaae forladt her tilbage og begræde den Anden. — Naturligviis er jeg egoistisk nok til at tilføie: længe, længe efter at jeg har betraadt hiin Strandbred. — Gud tilgive mig, ifald det er formasteligt saaledes at foreskrive Forsynet sine Ønsker! Tanker ere *ikke* toldfrie desværre! men Kjærligheden, haaber jeg, giver det ellers Contrabande en Passereseddel. — Nu! hvormed helligholder I denne Dag? Er det hos Jer saadant et Veir som vi have, saa er det ikke med nogen landlig Forlystelse. I Formiddag — i denne Time maaskee — ere I vist hos den stakkels gamle Heiberg og begynde saaledes Eders Ægteskabs nye Aar med at bringe Trøst og Glæde. Georg og jeg havde foresat os ret at gjøre os en glad Dag, Høitiden til Ære. Jeg havde alt bestilt Vogn i Forgaars, da Veiret var hedt og smukt. Vi vilde kjørt ganske ene sammen til Frederiksdal, spiist til Middag paa Møllen, spadseret, og om Aftenen drukket Thee i Sorgenfri. Men — jeg har ingen Lykke i slige Ting. Himlen seer ud idag som du seer den paa ovenstaaende Vignet. Det stormer saa Huset ryster og af og til slaaer Regnen paa Ruderne. Jeg trøster mig derfor med at skrive til dig min Hanne! I Sandhed: Det er en stor Fornøielse! maaskee langt større end den vor projecterede Lysttour havde skjænket mig. I Stilhed og Ensomhed vil jeg nu helligholde denne gode Dag, med Georg, saa godt vi kan. Jeg havde bestilt Jordbær til Middag, men de ere ogsaa udeblevne. Vort Maaltid er bleven intet mindre end festligt; men vi ville drikke Eders Skaal med fornøiet Sind. Der gives dog utallige Maader at holde Fest paa; den jeg benytter idag er ikke at foragte. Jeg har pyntet vor fælles Dagligstue med Blomster; foran dit Portrait staaer min egen brune Vase fuld af Roser og andre Blomster; i dit Cabinet staaer en lignende Bouquet i dit Blomsterglas foran det Billede, som skal være Ludvig. Jeg sidder herinde i Dagligstuen og skriver ved vort runde Bord. Her er den dejligste Duft af 6 Potter med den fortræffeligste Levkøiflor, som Com. Wulf har sendt mig i Forgaars; han har ogsaa foræret mig en Viinranke i Potte. Hvad mener du? Gud bevare ham den gode Mand! Hans Kone kommer sig paa Landet, hun bliver hver Dag bedre. Idag skriver jeg paa mit sidste Ark af

det rare Papiir[1], det hører ogsaa til Dagens Festlighed, og denne Afbildning af vort Kjøbenhavn skal hilse dig og glæde dig ved Synet af din kjære Strand, som idag er meget styg i mine Øine. Vandet her ved Broen er næsten sort, farer afsted, suser og bruser. Hu ba! Apropos om Stranden! Hvad mener du? Buntzens[2] har leiet vort gamle Eriksborg for Resten af Sommeren. De have faaet det for 45 r og er flyttet derud igaar. Det er Edouard, siger du, som har gjort denne Bekostning, men ikke allene. Du kan nok tænke jeg ikke gjorde Spørgsmaal, der gav Anledning til nogen Forklaring angaaende Bekostningen, men da der tillige blev sagt at dette tildeels skedte for Louises[3] Skyld, der skulde bruge Søbad, saa formoder jeg at . . . Naa! Tanker ere jo ikke toldfri. — Tscherning er for Øieblikket i Metz, men forlader denne Stad i disse Dage og gaaer ad den Vei, som I ere komne af. Til Frankfurth, ogsaa til Strasburg kommer han. Dersom I reise hjem ad Belgien, saa kunde I maaskee mødes, sige de. Jeg forstaaer det ikke rigtig. Veie og Sligt løbe rundt i mit Hoved. Edouard befinder sig vel. Stage besøgte mig forleden med sin unge Kone. De saae Begge meget lyksalige ud, men Madame Stages Ansigtsfarve var til at forfærdes over. Hun var saa guul og sort under Øinene som jeg endnu aldrig har seet hende. De bad meget om at hilse dig og Broderen. Saisonnen skal begynde med *Marie Stuart*. Dersom det ikke var Synd for de Postpenges Skyld, saa skulde jeg sende et Stykke af en *Dag* med 2 Annoncer, som virkelig ere værdt at læse. Den ene angaaer de tydske Skuespillere, deres Fortræffelighed, de varmeste Ønsker for at vi maatte beholde dem længer her i Kjøbh. (*Dagen* undtagen er det en almindelig Mening at de dennegang er slettere end nogensinde). Den anden Annonce er endnu deiligere, den er uddraget af Thomsens fyenske Avis[4] og angaaer Digteren Andersen der »i denne Tid gjæster sin Fødeby«. Det er næsten umuligt at være mere ironisk i den uskyldigste Mening. Jeg gjemmer da alle Blade meget ordentligt til Ludvigs Hjemkomst. Der har virkelig været meget læseværdigt i dem, i denne Sommer. Noget *virkelig interessant* fylder i disse Dage Kjøbh:posten, nemlig det Fruentimmers Proces, som af Hof- og Stadsretten (eller Landsretten, jeg veed ikke ret) er dømt til at henrettes; men af Høiesteret aldeles frikjendt. Der er al Rimelighed for at hun, forvirret af Religionsskrupler, under en hellig Præsts[4a] Veiledning, har beskyldt sig selv for et Barnemord som hun aldrig har begaaet. — Jeg farer af det ene i det andet og spørger om I see Kruuse[5]? Isaafald burde Ludvig give ham en Næse fordi han paa sin tydske Oversættelse

af »Et Aar i Kjøbh.« har sat Ludvig som Forfatter paa Titelbladet. Saaledes annonceres den i det mindste hver Dag i denne Tid i Adresseavisen og i Reitzels Catalogue. Jeg kan ikke lide at Ludvig skal have Skyld for den. Denne Overspændthed og Citater af Hjobs Bog og gamle Psalmer, ligner ikke Ludvigs Goethiske Muse. — Nu skal jeg fortælle dig min Hanne, hvilken deilig Forlystelsestour jeg gjorde i Fredags. Om Morgenen da jeg gik paa Vandet[6] (Ludvig kjendes nok ved den Talemaade) var Veiret deiligt, men overordentlig varmt. Jeg syntes man skulde forlade Byen i et saadant Veir, og da Rosenkilde[7] to Gange har været her for at bede mig komme ud til sig og glæde mig med ham over hans skjønne Bopæl (Han vilde endogsaa formaae mig til at opslaae min Bopæl hos ham i nogle Uger) saa besluttede Georg og jeg at gaae derud om Aftenen. Jeg pyntede mig meget net, hvilket ellers ikke er min faible i denne min Ensomhedstid, og tog et Tørklæde paa af lysegrønt Flor, som jeg hele Sommeren havde sparet til høitidelige Leiligheder. Dette Tørklæde maa du vide er det eneste ziirlige jeg har forært mig af min sidste Indtægt, og mit Hjerte hænger ved samme, grumme nydelige Tørklæde. Om Eftermiddagen var Luften saa tung og hed at jeg aldrig veed at have følt den saaledes. Da jeg mod Aften gik ud, kunde jeg ikke udholde at gaae, men tog paa Veien en Drosche og kjørte derud. Jeg saae nok, at et Uveir trak op, og var derfor saa forsigtig, inden jeg lod min Drosche kjøre at spørge om jeg i paakommende Tilfælde, kunde faae en Vogn hos Hyrekudsken derude. De forsikkrede ja, men da Tiden kom kunde jeg ingen Vogn faae. Det lynede grueligt, men regnede ikke. Georg, den yngste Rosenkilde[8] og jeg, begav os da paa Veien og haabede at løbe fra Uveiret; men da vi vare i Kongensgade tog det til og Georg ilede i Forveien ned ad Gaden, for at skaffe en Vogn fra Hyrekudsken nede i Gaden. Han var neppe gaaet førend et skrækkeligt Lyn og Tordenslag kom paa eengang, og i det samme styrtede Regnen saadan ned, at jeg i et Minut var gjennemvaad. Det lynede, tordnede og stormede saa vi neppe kunde staae paa Fødderne. Adolph Rosenkilde saae Lys i et Huus og ringede paa Porten, en Pige kom ned med Lys og vi bade om at maatte gaae i Ly i Porten. Da vi havde staaet lidt, faldt det os ind at nu kunde jo Georg ikke træffe os. Adolph R. ringede da paa ny, og jeg bad Pigen om at maatte blive hos hende, medens A. gik for at opsøge G. Meget velvillig fulgte hun mig op i et pænt Værelse, et Sovekammer, og fortalte mig at hendes Frue var paa Landet, men hun ventede hvert Øieblik sin Herre med en

anden Cavaleer som skulde ligge der i Kammeret. Med Forfærdelse bad jeg Pigen at føre mig ind i sit eget Kammer inden disse Herrer kom og traf mig ubudne Gjæst. Det ringede paa Porten og, Gud skee Lov! det var mine egne Herrer med en Drosche, hvori vi da endelig kom hjem, saa vaade — især min stakkels Georg — som druknede Muus. Dagen derpaa — Ak mit elskede Tørklæde! — Kjolen grøn, Tørklædet hvidt! Jeg var melankolsk, mindre over disse Farveombytninger end over at anstille Betragtninger over vor Ven Rosenkildes huslige Tilværelse. Noget mere schofelt, noget som mere bar Præg af huslig Vrøvl og uordentlig Husholdning har jeg ikke længe seet. Theevandet tyndt og slet, med umaadelig megen Fløde i, grueligt Smør, elendig Ost, harsk røget Lax, alting lurvet, som paa et usselt Værtshuus. Dertil en Veninde af Mad. R., der tillige med hende besvimer af Angst over Lynilden, lukker Øinene og skriger fortvivlet over den; og vor stakkels Ven R. midt i alt dette, saa hjertelig, saa elskværdig, som du veed han kan være i sine bedste Timer. Ak Gud veed hvor han endda kan være som han er! Den ældste Søn[9] seer muggen og forbandet ud, men den yngre Adolph er virkelig bleven et net Menneske. Gid en stor Trøst der maatte være forbeholden hans stakkels Fader. — Ovee! nu er Papiret allerede fuldt. Vi have nu spiist til Middag og taget Hul paa den sidste Flaske Sauterne, for at drikke Eders Skaal. Ogsaa Marie og hendes Neveu, som er her, have drukket den. Vi have ogsaa kjøbt for 1 mk Kager til Festens Ære. De komme ogsaa frem som kjøre med Stude, siger Ordsproget. Nu farvel for idag.

Tirsdag d. 3die Aug. »Haabet smigrer, Haabet frister«. Jeg havde haabet paa Brev fra dig igaar og idag, men mit Haab slog feil. Din Godhed har forvænt mig min Hanne! Mandagen, senest Tirsdagen pleier at være den gode Dag i Ugen, der bringer mig aandelig Næring til at leve af i Ugens øvrige Dage. Gud bevare Jer elskede Børn! Mit Hjerte staaer stille af Angst ved at læse i Dagen om al den Urolighed i Paris[10], om de Uhyrer, som have villet tænde Ild paa Staden. I forrige Uge vare de for mig frygtelige Juliidage. Og er *jeg* bange, hvad maa da ikke den ulykkelige Dronning af Frankrig[11] være. Jeg tænker hver Dag paa hende. Ak min Hanne! Bliv ved at trøste mig med dine elskværdige Breve. Jeg veed nok at det aldrig er din Skyld naar jeg sukker efter Breve. Men det er besynderligt hvordan de Breve gaae. Dem jeg har faaet fra Paris have været fjorten Dage gamle (det ene tretten)

og derimod har *Dagen* Efterretninger fra Paris, som ikke engang ere ni til ti Dage gamle. Mine Breve herfra bruge nok samme Tid som dine, saavidt jeg kan forstaae. — Vær forsigtige kjæreste Børn! tænk paa mig! Apropos! Jeg synes I skulde besee Slottet Versailles indvendig. Jeg har læst derom i disse Dage i Kunstbladet og synes det maa være interessant og historisk mærkværdigt. Der er Malerier fra alle Epoquer og alting er restaureret efter Ludvig 14des Tidsalder, saa hans egne Værelser staae som han forlod dem. Jeg synes det maa være værdt at befinde sig midt i den mærkværdige Tidsalders store Luxus og Kjærlighed til de skjønne Kunster. Nu farvel for denne Gang! Gud bevare Jer Begge! Tænk kjærligt paa Eders længselfulde

Moder.

Georg hilser mange Gange.

79.

Thomasine Gyllembourg til Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 14de Aug. 1836.
Søndag Aften.

Kjæreste Børn! Da jeg efter din Bestemmelse bedste Ludvig, ikke har kundet skrive til Eder i forrige Uge, saa forestiller jeg mig at dette Brev, efter din Beregning vil komme til at gaae til Hamborg og afgaae d. 16de som er paa Tirsdag. Jeg har ikke vildet begynde paa det førend idag, thi da jeg altid har mere at skrive end der er Plads til paa et Ark Papir, saa tør jeg ikke begynde saalænge, inden Brevet skal afsendes; men det har ret generet mig at leve fjorten Dage uden at henvende noget Ord til Jer, uden i mine Tanker, som altid henvende sig til Jer. Ak Herregud! Hvordan har det sig dog med vore Breve! De maa jo gaae tabt fra begge Sider? Jeg har skrevet hver Uge, hver Tirsdag har jeg sendt Brev til Posthuset; det er at sige: fra d. 19de Julii har det været om Tirsdagen, inden den Tid var det om Løverdagen, men da jeg to Gange havde skrevet poste restante til Paris, ventede jeg saalænge som fra Løverdag til Tirsdag inden jeg skrev, (fra d. 9de til d. 19de) i Haab om at faae Brev fra Paris, og erfare Eders Adresse. Ni Breve har jeg skrevet til Jer, som Nummeret paa dette udviser. Et Brev fra Jer, maa vist nok til min store Sorg være bleven borte, thi inden jeg fik det sidste Brev af 30te Julii, havde

jeg i fjorten Dage intet Brev faaet. — Ja, hvordan jeg var tilmode, hvor jeg længtes, hvor urolig jeg var vil jeg ikke omtale! At du min egen gode Hanne, har skrevet til mig det er jeg vis paa. Naar Nogen siger til mig: »Paa saadan en Reise har man sine Fornøielser og Adspredelser at passe, og kan let glemme at skrive hjem« saa bliver jeg krænket, og siger: »Nei, det veed jeg ganske vist at ingen Fornøielser eller deslige hindrer min Svigerdatter fra at skrive«. Hvem der tænker det, kjender ikke min Hanne ret. Ak Gud! hvor er dog det Brev som du har skrevet og som jeg ikke har faaet? Jeg faaer Hjerteklabappelse af Utaalmodighed over at tænke paa de kjære Ord, den Livsbalsam, jeg der har mistet. Jeg er ordentlig bleven mager i de fjorten Dage jeg saadan gik og sørgede over Mangel paa Brev. Og saa kommer der Bud fra alle Mennesker for at spørge om jeg ingen Efterretning har fra Jer. Det er i en god Mening, men — Ak Herregud! saa tænker jeg: Maaskee de have hørt noget Ondt som er tilstødt mine Børn! Gud lade mig nu faae Brev fra Jer imorgen, eller senest paa Tirsdag! ellers begynder al den Lidelse igjen. »Nur wer die Sehnsucht kennt«[1] o. s. v. Det er ved Gud en Vise som om den var taget ud af mit eget Hjerte! — Igaar for ottedage siden, om Løverdagen (inden jeg fik det sidste kjære Trøstens Brev, som ikke var *magert* kjære Ludvig, for mig som var bleven mager af Længsel) saa var det et deiligt Veir, efter lang Tids Storm og Kuld, saa tænkte jeg: Lad os nu tage lidt Mod til os og gjøre os nogen Fornøielse. Jeg kiørte da med Georg ud til hans Moder og tog Strøm[2] og Ed. Buntzen med derud. Men .. O hvad det var dumt betænkt! Da jeg saadan befandt mig i vort kjære Eriksborg, hvor hver Stue, hvert Vindue og Dør, hvert Træ og Blomst i Haven og Omgivelsen, talede om Jer kjære Børn, hvor Lyden af Søens Brusen, ja Poppegøiens og Hundenes bekjendte Stemmer satte mig saa ganske tilbage i den forrige Sommers Tid, saa blev jeg i et Humeur, som jeg ikke kan beskrive. Jeg forekom mig selv, som et Gjenfærd, der vender tilbage til det forladte Hjem og finder nye fremmede Mennesker og Omgivelser der. Det var svært at gjøre sig elskværdig og jeg var det visselig ikke heller. De vare saa gode at tage tiltakke med mig, beklagede venligt min Længsel og Savn af Brev, og mit daarlige Udseende. Dagen efter (i Søndags) var jeg med den gode Frøken Løvmand paa Maleri Galleriet. Den skikkelige Pige holder virkelig meget af dig kjære Hanne! hun kom her igjen næste Dag for at spørge om der var kommet Brev; og glædede sig med mig over at alting var vel. (*Alting* er dog ikke saa ganske vel, thi den gl.

Heibergs Tilstand synes mig er foruroligende. Igler i Nakken? det betyder nok intet Godt). At see Malerier er bedre end at see Eriksborg. I Søndags Aftes sad jeg ene i mine stille Tanker og talte fornuftigt med mig selv. (Det vil sige: skjældte mig selv ud, for min store Modløshed og Ængstelighed). Det var allerede næsten mørkt. Hvem mener du da der kom? Fru Saintaubain og hendes Søn[3]. Jeg haaber at Englene glædede sig over mig den Aften, thi i det mindste stred jeg tappert med det Onde i mig selv. — Nu den næste Dag — men rigtig nok langt ud paa Formiddagen, — fik jeg Eders Brev. Gud skee Lov! Gud skee Lov! — Klokken gaaer til Tolv! jeg bør vel gaae og klæde mig af. Jeg har endnu saameget at sige, saameget at fortælle. Men jeg faaer vel holde op? God Nat min Hanne! God Nat min Ludvig! Sov sødt. Imorgen mere! Gid jeg dog maa faae Brev fra Jer imorgen!

Mandag Middag d. 15de. Jo! den gode Gud har bønhørt mig! Jeg har modtaget dit kjære Brev af 5te Aug. Tak min kjære lille Hanne! Tak for dine kjærlige Yttringer i Anledning af mit Forhold til gl. Heiberg. »Du trøster mig! Du taler som en Dervisch«[4]. Men ak! Den indre Stemme, som sjelden bedrager os, især efter saamange Aars Forløb, den siger dig, at hvormeget der end undskylder mig — og der er rigtig meget der undskylder mig — saa er det dog forfærdeligt, at jeg har forvoldet Ludvigs Fader saa stor Smerte, Grunden til denne Smerte være nu hvilkensomhelst, saa er jeg dog Skyld i den. I det Øieblik da jeg gjorde det afgjørende Skridt, veed jeg rigtig nok ikke hvad jeg skulde have gjort, andet end det jeg gjorde. Jeg synes endnu at jeg havde intet Valg mere, men det første Øieblik, det første Indtryk, det skulde jeg have bekjæmpet. Deri bestaar min Uret at den Tanke ikke var mig klar, at jeg letsindig overlod mig til mine Følelser, uden at gjøre mig selv Regnskab for dem. Gud skee Lov at den stakkels Heiberg er kommet sig og at han har havt den Glæde af din og Ludvigs Nærværelse! Men hvordan vil det nu gaae med Afskeden? En Afsked som denne, hvor Haabet om Gjensyn ikke er paa denne Side Graven! Nei lad mig nu tale om noget andet! Hvor jeg glæder mig ved at tænke at jeg nu snart skal see Jer igjen! Det eneste som bedrøver mig er at jeg ikke har havt Penge nok til at indrette det herhjemme som jeg vilde til Eders Hjemkomst. Jeg har skrevet noget til dig om min — som man maa synes — slette Husholdning — men jeg veed ikke om det maaskee stod i det lange Brev som er bleven borte. (Det Brev No 6 erindrer jeg var skrevet paa saa-

dan et deiligt Papiir med en anden Prospect af Kjøbenhavn end den du har faaet og jeg troer næsten ogsaa at jeg deri meldte dig Stages og Jomfr. K.s Brøllup, efter samme Mønster som dit og Ludvigs). Den egentlige Husholdning er det mindste, de Extra-Udgifter, det er Ulykken. Jeg gjør mig lidt Samvittighed over de Penge jeg — efter din kjærlige Opfordring har brugt til Fornøielser men — jeg maa lee af mig selv og du vil vist ogsaa lee og beundre min Svaghed og Inconseqvenz naar jeg nu fortæller at jeg med alt dette dog har ladet mig forføre af Jomfru Jørgensen[5] (Fra hvem jeg har mange Hilsener til dig og Ludvig) til at abonnere for 6 Gange i en Parquetloge, som hun og hendes Familie har taget. To Pladser koster der omtrent hvad een i Parquettet ellers koster, og jeg har været saa ødsel at tage to til Georg og mig. Jomfru J. kom her selv og foreslog mig dette for de tree første Gange og har nu allerede saa godt som overtalt mig til de tree næste, og hvad ikke hun har gjort, saa har da Georg; han plager allerede for de tree sidste med (De ville nok give 10 Forestillinger[6]) thi han er bleven saa rasende efter Comedie at han siger han vil renoncere paa al anden Fornøielse for denne. Denne Lyst — siger han — er faret i ham fra den Aften af da han saae Nina[7], da havde han i hele Saisonen ikke seet en Comedie, og kan ikke beskrive den Virkning denne Forestilling gjorde paa ham. Nu siger han, at jo oftere han betræder det Huus, jo desperatere bliver hans Lyst til at komme der. Hvem skulde have tænkt det? Siger han selv. Han er mere henrykt over de franske Skuespillere end jeg, uagtet der er Nogle som fornøier mig særdeles, især en Comiker ved Navn Francisque, han synes mig er ypperlig, og en Mad. Brice, i ældre og Karacteer-Roller. Ogsaa Delcour er meget rar, og ligner saa besynderlig Duveyrier[8]. (Bed Ludvig endelig erkyndige sig om denne min gamle Ven). Den berømte Mmsle Lancestre bærer da ikke Vand mod min Hanne, og hvem gjør vel det? Det gjør mig ondt at du ikke faaer Leont. F.[9] at see, skjøndt det vel heller ikke er saa rart. Det første Stykke vi saae af disse Franske var »La grande Dame«[10]. Herre Jemini! Det var saa grueligt at da Dækket faldt over al den Elendighed og Død, saae Jmfr. J. og jeg paa hinanden og brast i Latter. Deres Valg af Stykker synes mig ikke fortrinligt, og hvad de synger! Huba! Dersom vore Egne sang paa den Maneer, saa skulde vi høre hvad det Publicum vilde sige, som klapper for disse. — O jeg har saa meget Nyt at fortælle, og saa lidt Papiir at skrive paa. Den første Nyhed er daarlig: Den gode Concertmester Frøhlich[11] er maaskee død i denne Time, eller nær derved.

Han ligger af et appoplectisk Tilfælde etsteds ude i Landet paa en Herregaard. Nielsen er reist ud til ham. Frøhlich skal have tildraget sig dette Tilfælde ved stor Uforsigtighed. Præsten Schjødte[12] er ogsaa pludselig bleven syg i Kirken forleden og død samme Aften. Den stakkels velbekjendte Tønder[13] (Gammelt og Nyt) er fundet dræbt i sit Værelse. Gjerningsmanden en juridisk Candidat ved Navn Worm er greben. Den stakkels Stage har havt den Sorg at der forleden Dag opkom en stærk Ildebrand hos hans Moder, hvorved Qvist-Etagen reent opbrændte i Schultzes Gaard[14], og Mad. Stage, samt hendes Søn Captainen, mistede et Oplag af chinesiske og indianske Varer, for 3000 r Værdie. Desuden brændte alt deres Linned og Gangklæder, og Meublerne bleve beskadigede. Ilden skal være kommet fra et Høloft. Den unge Madame Stage (som besøgte mig i Forgaars og bad hilse dig) var just hos Svigermoderen, da Ilden rasede og har faaet en stor Forskrækkelse. — Dette var nu de sørgelige Nyheder, værdige at staae i Dagen fra Maribo. Nu kommer nogle mere fornøielige. Forleden var Skydeselskabets aarlige Fest og den var saa glimrende og mærkværdig at Bladene, især Dagen, har havt mangfoldig Stof af den. Dronningen var det forrige Aars Fuglekonge og har foræret Selskabet en sølvforgyldt Kjede istedetfor en lignende som Kong Christian den tredie eller femte, engang har foræret Selskabet, og som for et eller to Aarhundreder siden er bleven borte. Hendes Majestæt bar selv Kjæden. Men det var imidlertid ikke vor gode beskedne Dronning der var Solen ved denne Fest men — gjæt Hvem? — Hr. Instructeur Nielsen. Han er optraadt som Skribent, har skrevet og — for Selskabets Medlemmer — udgivet Det Danske Broderskabs Historie[14a] og for Overskuddet af den Indtægt som er indkommen ved Bogens Salg har han ladet forfærdige et Drikkehorn af Sølv — O et Drikkehorn! over al Beskrivelse, skjøndt det vidtløftig beskrives i Bladene. Af dette glorværdige Drikkehorn, har ved samme Fest først Kongen og Dronningen, saa den øvrige Kongelige Slægt drukket. Nielsen er bleven kaldt hen til Kongen og tiltalt med megen Naade, og fra samme Stund har han skiftet Religion, og fra en Kjætter i Politikken atter bleven en rettroende. Saaledes fortalte hans Svoger B.[15] som har været her en Aften, og fra hvem jeg ogsaa skal hilse. Han fortalte ogsaa at Ed. Collin[16] skulde have havt Brøllup i Tirsdags, men jeg har ikke siden hørt noget dertil. — Bogh. Reitzel er sat under Tiltale for en i Christiania trykt Bog af Hage om den Danske Pressefrihed[17]. — De tydske Skuespillere give ogsaa i denne Tid Gustave[18], under Navn af

Maskeraden. Forleden stod der i Commissionstidenden [19] et meget moersomt Udfald paa Theater Directionen i Anledning af Seest [20] og Dagens Udbasuning af de Tydske. Chefen [21] er kommen hjem og skal befinde sig vel. Jeg har tænkt paa om det ikke var baade politisk og passeligt om jeg gjorde ham en Visite og hilste fra Jer og spurgte til hans Befindende. Jeg kan gjøre det med god Samvittighed thi jeg lider den Mand meget godt. Iforgaars besøgte jeg Jmfr. Jørgensen. Egentlig vilde jeg have været fri for de sidste tree af de 6 Abonnements-Aftener, ikke fordi det kjeder mig, men for Pengenes Skyld. Men hun vilde ikke gjerne slippe mig. Nu Godaften min Hanne! Nu skal jeg hen og see tree mig ubekjendte Stykker. Francisque spiller i dem alle, det er min Trøst.

Tirsdag d. 15de. Her er netop saamegen Plads at jeg kan sige Eder Goddag kjæreste Børn, og hilse fra Georg og Pigerne. Lotte kom hjem i Løverdags, Marie har været ferm, men meget sygelig i Sommer, saa jeg tidt har været bedrøvet for hende. — Idag har vi begyndt at polere og rumstere herhjemme. Frøhlich er ikke død, som man sagde igaar, men lidt bedre. Dr. Ryge siger at det er sørgeligt, Frøhlichs Venner maa ønske hans Død thi han kan aldrig blive Menneske mere. Er det ikke tungt! — Pastor Schjødtes Enke averterer idag i Adresseavisen at hendes Mand er død for Alteret under Uddeling af Alterens Sacramente. — Nu lev vel min bedste Hanne! Tak for dit kjære, elskværdige Brev. Vær forsigtig paa Hjemreisen kjære Børn. Gid en god Engel ledsage Jer! — Apropos min Ludvig! Dine Støvler ere smurte og din Hest [22] befinder sig vel. De første Dage efter din Afreise var den lidt upasselig og vilde ikke æde. Jeg veed ikke om det var af Længsel efter dig, eller om du havde — efter Sædvane — redet for grumt paa den Tour du gjorde den sidste Dag inden Reisen. O Menneske, betænk Enden! Vær menneskekjærlig, skaansom og overbærende mod din Hest, og Din og vor Hannes inderlig hengivne

Moder.

80.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Kjøbenhavn d. 23de August 1836.
Tirsdag Middag.

Min bedste Hanne! Hvorvel jeg har det kjære Haab, at omfavne dig og Broderen et Par Dage efter at dette Brev er kommet i dine Hænder, saa maa jeg dog endnu engang sige Jer et Par skriftlige Ord og — som der staaer i en italiensk Vise, som Ludvig i fordums Dage yndede meget — sende alle de Længselssuk som Jeres Fraværelse har kostet mig, til at møde Jer paa Veien, som frigivne Fugle. Tak for dit Brev af 12te Aug. som jeg fik igaar. — Mandagen har altid været mig en heldig Dag, det har den ogsaa viist sig at være i Sommer. Mine mange Taksigelser, min varme Følelse af hvor god du har været imod mig under din Fraværelse, hvilken Velgjerning dine Breve have været for mig, vil jeg ligesaa lidt formaae at udtrykke naar jeg taler med dig, som nu da jeg skriver. Men dersom du nogensinde i dit Liiv skulde udsættes for Længsels og Ængstelses svære Lidelser, da gid det trøste dig at erindre hvormeget du har forsødet mig denne min Eensomhed. Dette Brev, bliver mod min Villie meget kort, thi jeg har i Husets Ærinder været ude hele Formiddagen, og de foregaaende Dage har jeg ogsaa havt travelt. Her er et Vrøvl og en Uorden, med Sadelmager, Snedker etc. Ak Ak! — Det ængster mig ikke saa lidet at tænke paa hvad I ville sige, naar I erfarer min Husholdning med Eders Penge. Gud veed jeg har intet ødet med mit Vidende, og jeg syntes at jeg heller ikke var ubeskeden i Henseende til mine Fornøielser. Jeg er kjørt ud sex Gange, altid om Eftermiddagen, altid gjort vor Fortæring saa simpel som mulig; men dog har jeg fornøiet mig for omtrent en 30 r. De franske Comedier have jo en temmelig Deel i denne Sum. Det er forskrækkeligt at det kan løbe saadan op. I den sidste Maaned har jeg slet ikke kjørt ud uagtet Veiret i fjorten Dage eller tree Uger har været grumme deiligt, men jeg var nok bange for at de Penge jeg kunde faae tilovers, ikke skulde slaae til, naar jeg begyndte at rumstere med Alting herhjemme; og denne Frygt har ogsaa været grundet, thi jeg har idag maattet hente min Pension, og maa bruge den omtrent heel og holden, til de Udgivter jeg har at udrede for Huset, og saasom jeg — som I nok veed — er en fattig Stakkel, saa maa jeg — Gud bedre det! — bede Ludvig at erstatte mig denne lurvede Pension, naar han kommer hjem, hvorimod jeg gjerne vil —

bedre hen — dersom jeg, som jeg haaber, faaer nogen extra Indtægt, igjen være ham til Tjeneste. Det maa være Ludvig og ikke dig kjære Hanne, paa hvis Regning dette kommer, thi det er ikke den egentlige Husholdning der er i Mangel, men extra Udgifter. Tvertimod, den egentlige Husholdning har af sine Penge givet det meste dertil. Nu spørger du billigen: Har du da anskaffet saameget til Huset? Gud hjelpe os! Nei høist ubetydeligt. Men der var saameget der trængte til Forbedring og Reparation. Dit Sybord, din Chiffonniere, Stole, Borde! Det er utroligt hvor vore Meubler vare beskadigede, meget andet som du selv skal see naar du kommer. Iblandt andet Ludvigs Gulvteppe, der var en reen Las, har ikke kundet bruges, og for dette har jeg anskaffet et nyt, som Gud give maa finde Eders Bifald. Uden Gulvteppe kan han da ikke være i det trækfulde Værelse. Jeg kunde ikke bære over mit Hjerte at I — især du min lille Hanne som sætter Priis paa sligt, skulde komme hjem og see paa de mange Skavanker paa vort lille Bohave. Nu beder jeg derfor at I ikke vil blive vrede fordi jeg ikke har kundet gjøre det bedre, som jeg havde vildet og ogsaa haabet; men det er en jammerlig Forslag i Penge, det har jeg erfaret, nu og ofte. Jeg beder Jer ogsaa om Forladelse fordi jeg plager Jer med disse uhyggelige Husholdnings Sorger inden I ere midt i dem, men jeg maatte endelig lette mit Sind i den Henseende inden jeg saae Jer. — Min bedste, gode Hanne! Du er altfor god! Hvad du siger om den Silkekjole har ret bevæget mig. Gud skee Lov at du ikke har gjort en saadan Bekostning for min Skyld! Jeg har jo min — i Modgangens Skole opdragne — graae Kistekjole, som er meer end god nok til det Brug jeg har for den. Jeg har havt Bud efter Jomfru Poulsen, hun skulde allerede komme her og hjelpe os i [et] Par Dage, med at sye paa eet og andet, thi Mad. Jørgensen er paa Landet; men Jomfru Poulsen er ogsaa paa Landet, dog haaber jeg paa at faae hende fat.

Jeg havde saameget endnu at sige, men Tiden er udløbet for mig. Alting herhjemme er vel. Georg har just ikke været nogen Engel, men dog temmelig god af en Buntzen at være. Frøhlich siger man, skal komme sig, Stage skal have en Benefice Forestilling, med Hjælp af de Franske som spiller Guldkorset [1], og vore Egne som giver Michel Perrin [2]. Dette skal han have i Qvalitet af Brandlidt [3]. Paa Tirsdag — troer jeg — skal Forestillingen være, det skulde have været i Mandags, men Theatrene ere — i denne Uge — lukkede, formedelst: *det høie Dødsfald* [4] — for at bruge Dagens Ord. Ak Dagen? Søndagen [5] sidst! den skulde I bare læse! Du faaer Roes

min Hanne! Men for Resten! — Ak der er Jacob! Klokken er saamange! Lev vel! Lev vel! Himlen ledsage Jer! I Natten til Søndag stormede det stærkt. Jeg kunde ikke sove af Angst for at I skulde være paa Søen, mellem Havre og Hamborg[6]! Nu farvel for denne Gang! Dette er vel mit sidste Brev for dennesinde. Gud bevare Jer elskede Børn.

Eders hengivne

Moder.

Georg hilser.

Fra Ægteparret Heibergs Baderejse til Ems Sommeren 1839 foreligger flg. Brev:

81.

J. L. Heiberg til Thomasine Gyllembourg.

(Fru Gyllembourgs Arkiv, R. A.)

Gotha, den 28de Juni 1839.

Kjære Moder!

Saaledes[1] seer Theatret her i Byen ud, men indvendig er det desværre ikke færdigt, saa vi ingen Comedier have faaet at see. Du faaer idag Brev fra mig istedenfor fra Hanne, jeg veed ikke selv hvorfor, men det har truffet sig saaledes. Hun sidder nede i Haven og maler Blomster efter Naturen. Inden i dette Brev lægger jeg et lille Svar til Tryde[2], som jeg beder dig sætte en Oblat for og sende ham; han boer i Stiftsprovstegaarden i Store Fiolstræde. — Endelig have vi da her modtaget de første Efterretninger fra Hjemmet. Vi kom hertil i Mandags Eftermiddags, og Dit første Brev, hvori Trydes laae, blev os strax bragt fra Posthuset. Dit andet Brev modtoge vi igaar. Begge have vi slugt med den største Hunger, og jeg maae tilføie, at vi heller ikke ere gaaet fra Maaltidet, uden at blive nogenlunde mætte, endskjøndt vi gjerne kunde have spiist dobbelt saa meget, par friandise, som Gyllembourg pleiede at sige. Det glæder os hjerteligt, at Du har det godt i Valby[3], befinder Dig vel og er tilfreds. — Vi have nu bereist den hele Harz, men vor Herre bevare mig fra at gjøre flere Bjergreiser! Jeg vil ikke tale om Ubeqvemmeligheden af at gaae paa de store Stene, og andre lignende Agrémens; men Intet kan dog være monotonere end Bjergnaturen. Vel forandrer Udseendet sig ved hvert Skridt, men det er alligevel bestandig det Samme; det er ligesom i et Caleidoscop, hvor man i det Uendelige kun seer nye Combinationer af de samme

kjedsommelige Elementer. Med Brocken er det en Undtagelse; den har noget Imposant, noget Pantheistisk, ikke denne crasse Realisme, som udmærker de saakaldte pittoreske Bjerg-Egne. Jeg har paa hele denne Vandring idelig maattet gjøre Sammenligning mellem Bjerg og Hav, thi begge høre til den vilde, uciviliserede Natur, og jeg har opdaget, hvorfor det vilde Hav er langt mere tilfredsstillende for et fornuftigt Menneske, end de [vilde] Bjerge. Det oprørte Hav reiser os ogsaa Bjerge og Dale af ligesaa selsomme Formationer som de faste og ubevægelige, og ligesaa tilfældigt og uordenligt dannede, som disse. Men Havet har den fornuftige Methode at lade sine tilfældige Skabninger forgaae i samme Øieblik som de frembringes; Bjergnaturen lader dem derimod bestaae, fixerer dem, og giver dem derved en Betydning, som ikke tilkommer dem. Man føler sig mellem de vilde Bjerge ligesom truet af en tilfældig Magt, som man foragter; man har idelig Følelsen af at oversee disse raae Colosser, uagtet de hvert Øieblik kan dræbe os. — Hanne fordømmer ikke Bjergene saa absolut som jeg, men hun er dog allerede kjed af dem. Vi længes Begge efter Spor af menneskelig Magt og Virksomhed. Men selv Gotha har ikke svaret til min Forventning, uagtet jeg dog her har gjort Bekjendtskab — skøndt rigtignok flygtigt — med nogle meer eller mindre berømte Mænd, saasom Bretschneider [4], Jacobs [5], Uckert [6] og Flere. Vi ere nu, sandt at sige, kjede af Naturen, og have derfor forandret Reiseplan. Istedenfor at gaae til Heidelberg, indskrænke vi os — ogsaa for Tidens og Pengenes Skyld — til Coblenz, hvorhen vi begive os imorgen, og tænke at indtræffe paa Mandag (der er 37 Miil dertil). Derhen maa Du altsaa adressere dine næste Breve, poste restante, indtil vi opgive Dig et andet Sted. Men fra Coblenz, hvor vi sagtens blive en Uge idetmindste, er det vor Hensigt at gaae med Rhin-Dampskibet over Cölln til Rotterdam, hvorfra vi gaae til Amsterdam for dog at komme til en stor og original Stad, thi de store Stæder ere dog bedre end de smaa. Om vi saa gaae fra Amsterdam [over] Bremen til Hamburg, eller [med et] hollandsk [Dam]pskib derhen, [have] vi endnu ikke [bestem]t. Papiret[?]; jeg kan for [denne] Gang ikke skrive [Mere], end blot [til]føie Hilsner til [alle] vore Venner, Martensen især, han [kan] skrive til Coblenz, [ifald] han virkelig vil [glæde] mig med et Brev. [Fra] Coblenz skal du nu snart faae nærmere [Efter]retning, enten [ved] Hanne eller ved mig. — Hvad det angaar, at Stue-Etagen i vort Huus er ledig, saa indseer jeg ikke, at vi kan gjøre Noget derved, men maa haabe paa, at der komme gode Beboere. — Tak for alle dine litterære, artistiske og

Familie-Efterretninger, hvilke alle meget interessere os. Jeg slutter med at ønske Dig god Helbred og et behageligt Sommerliv.

Din hengivne

J. L. Heiberg.

Mit Brev er forseglet med: *Das Brockenhaus.*

Fra Fru Gyllembourgs Sommerophold i Fredensborg 1840 stammer flg. Breve:

82.

J. L. Heiberg til Thomasine Gyllembourg.

(Fru Gyllembourgs Arkiv, R. A.)

Kjøbenhavn 5te August 1840.

Kjære Moder!

Imorges modtog jeg Dit Brev af igaar, ligesom jeg i Mandags fik et af 1. August. I det sidste klager Du over, at vi ikke have skrevet; og dog har Hanne allerede i Søndags, altsaa inden vi havde faaet Dit første Brev, skrevet Dig til. Brevet blev om Aftenen sendt til Petersens [1], hvor de lovede at besørge det med deres sædvanlige Leilighed, og vist ogsaa have gjort det. Brevet var adresseret til Prof. Petersen; men der stod rigtignok ikke: Capitaine Søborg [2]. Imidlertid maa det dog vist være kommet Dig tilhænde, enten igaar Aftes eller imorges. Det var, saavidt jeg veed, et langt Brev, hvori hun tillige gav Dig Efterretning om Touren, som vi gjorde i Løverdags med Christianis [3], Davids og Martensens. Paa den Risico, at Du to Gange kommer til at læse det Samme, vil jeg give en kort Beretning om samme mærkelige Tour. Vi skulde have været 12 Personer i 3 Wienervogne, men da 4 af Personerne havde Forfald, nemlig Madvig, Pauli [4], Mad. Martensen og Georg, bleve vi kun 8 i 2 Vogne. Veiret var noget koldt og blæsende, men paa Ørholm fandt vi en smuk, stille Dal, hvor vort Bord blev dækket, og hvor vi spiste et meget delicat Maaltid. Fra nu af var Veiret meget smukt. Om Aftenen begave vi os til Lyngbye, Nogle kjørende, de Andre og Fleste tilfods over Brede. Paa Postgaarden i Lyngbye samledes vi, drak Thee i Havestuen og kjørte derpaa hjem. — I dette Øieblik var Prof. Madvig her, for at undskylde sin Fraværelse, eftersom han havde været i Sorø. Han tager sidst i Ugen med Familie til Fredensborg paa en Dags Tid, for at besøge Petersens. Naar vi

komme der, veed jeg endnu ikke, maaskee bliver det paa samme Tid; men jeg tænker vel, at vi iforveien kan give Dig Underretning derom, ifølge Dit Ønske. Dersom vi tage directe herfra til Fredensborg, kan Georg gjerne være med — ifald han vil, men vi see ham næsten aldrig; han er ude Dag og Nat, hos Feilbergs[5], troer jeg. Men det er ogsaa muligt, at vi først efter andre Excursioner og fra andre Punkter vende os til Fredensborg.

Du skal ikke bryde Dig om, at Ringen er gaaet itu. Det onde Omen, som ligger deri, har jeg allerede betænkt hvorledes jeg kan hæve; Du skal snart erfare det.

Dine Skoe og Din Neglebørste ere igaar afleverede hos Petersens til Besørgelse. — Dit Værelse er blevet malet og seer nu ganske nyt ud. Sadelmageren har Sofaen.

Efter at have talt med Reitzel[6], seer jeg foreløbig saa Meget, at det ikke er 350 men kun 300, som betales for den nye Udgave af de to Noveller. Har du altsaa faaet 750, saa er Alt betalt. Men jeg troer nu rigtignok, at de paa din Liste anførte 100 r under 22. Novbr., maa være en Feiltagelse, og at Du ikke har faaet Mere end 650, hvoraf da vilde følge, at Du har 100 tilgode. Men Special-Quitteringerne, hvoraf dette skulde oplyses, ere revne istykker, saa at Sagen bliver vanskelig. Nogle af dem skulle dog endnu være tilovers; maaskee vil man deraf kunne hente Oplysning.

Paa vor Bryllupsdag gjorde vi ikke Andet end blive hjemme, uden at have Nogen hos os. Vi betragtede Touren den næste Dag som Celebration. Dog drak vi, efter gammel Skik, en Flaske Champagne om Middagen, og Georg, som den Middag var tilstede, fik med; det Sidste, kan jeg tænke, interesserer Dig mest.

Jeg vil nu slutte med at ønske Dig megen Fornøielse i dette gode Veir og megen Gavn for din Helbred. Hils de gode Petersens, som tage sig saa venligt af Dig, ligeledes Ørsteds. Hanne er iformiddag hos Frøken Løvmand; Georg har jeg ikke seet siden igaar Middags.

Din hengivne

J. L. Heiberg.

Bang[7] har været her igaar, og bragt Hanne en ret god Attest. Han siger, at Du maa paa ingen Maade skrive lange Breve, fordi det echaufferer Dig, hvilket skader Brystet. Dit første Brev var, ifølge denne Regel, meget for langt, og vi maa derfor renoncere paa den Behagelighed at faa saa udførlig Efterretning fra Dig. Men mange, ganske smaa Breve kan ikke gjøre Skade.

Maaskee gjøre Hanne og jeg iaften en lille Tour til Lyngbye ell. Torbek eller Fileværket, og blive Natten over og maaskee Dagen med.

Kongen har bevilget de 100 r til Jfr. Abrahamsen [8], hvorom Hanne skrev til Adler. Pigebarnet er som ude af sig selv af Glæde.

83.

Thomasine Gyllembourg til Johanne Luise Heiberg.

Fredensborg. Torsdag d. 6te August 1840.

Kjære Hanne! Det var et sandt Venskabsstykke af dig at skrive til mig, endnu inden du fik Brev fra mig. Det var — hvad de Svenske kalde — et ærligt Haandtag, hvorfor jeg skal være dig taknemmelig saalænge jeg har Liv og Aande, og om muligt længere. Jeg fik dit Brev i Tirsdags Aftes inde hos Petersens og hvor glad jeg blev behøver jeg ikke at sige. Gud skee Lov at I ere Alle vel derhjemme! Idag er jeg ogsaa vel, men i et Par Dage har mit Bryst været fælt beklemt, værre end den senere Tid i Kjøbh. Men nu skal du høre ved hvilken underlig Cuur, Skjæbnen igaar forbedrede mine Daarligheder. Jeg var indbuden af Ørsteds til en Seiltour. »Det blev et Himmelveir og en poetisk Storm« [1]. De gode Ørsteds mene det saa godt og kjærligt med mig, jeg vilde derfor ingen Indvendinger gjøre, men befalede os Gud i Vold og lod staae til. Jollen fløi afsted og Bølgerne sloge op i Baaden, saa de der sad i Forstavnen bleve dyngvaade. Men denne Gyngen op og ned gjorde forunderlig godt i mit Bryst og siden har det været godt, og idag har jeg aandet saa let som jeg ikke længe har formaaet det. Jeg haaber det skal vare ved. — Idag har jeg været med Fru Ørsted og gjort en Visite hos den gamle Mad. Rossing [2] som tillige med en ung Jomfrue Wiehe [3] og et andet ungt Pigebarn bade tusinde venlige Hilsener dig tilsendte. Ogsaa den ældre Datter Anna Rossing [4] talte med Beundring om dig. Fru Ørsted og jeg spadserede siden i Slotshaven. Jeg kunde skrive et heelt Ark fuldt, om al den Godhed som denne elskværdige Kone viser mig. Hun og hendes Mand beder mig hilse Jer paa det Kjærligste, Petersens ligeledes. Til paa Søndag ere vi Alle Ørsteds, Petersens og jeg, inviterede til at spise til Middag hos Schmidtens [5] paa Frederiksborg. Om jeg tager med vil komme an paa om vi kan faae en Fjedervogn, hvoraf Omegnen kun eier een, thi Alle raade mig fra at kjøre med de almindelige Befordringer

heromkring. De sige de ere saa skrækkelig umagelige. Jeg vil nu prøve paa Søndag hvorledes den omtalte Kjørsel bekommer mig, og om jeg kan tænke paa at benytte dem til min Hjemreise. I andet Fald bliver jeg nødt til at bede Jer besørge mig den Vogn herud som jeg kom i. Idag ottedage eller senest Fredag (imorgen ottedage) har jeg bestemt til min Hjemreise; thi Petersens reiser herfra paa Løverdag ottedage og Ørsteds allerede paa Onsdag; og naar alle disse Venner ere borte, skjøtter jeg ikke om at være her og gaae allene og sjokke omkring. — Tusind Tak for al din Uleilighed med mine *Smaating og Kram*, hvoraf Gud bedre det! det mindste duer. Det var jo rart at min lille Stue bliver malet saa jeg bliver fri for at see de stygge Pletter. Saadan Ureenhed og Forfaldenhed forstyrrer mig, det er sandt. Det minder altfor meget om det Dynd og Støv, hvori vi henslæbe vor jordiske Tilværelse.

I dette Øieblik bragte en lille Dreng mine Skoe og min Neglebørste, hvorfor jeg takker (Jeg trængte meget til Skoene thi jeg har gaaet et Par reent itu i disse Dage). Jeg begriber heraf at du har faaet mit første Brev. Jeg skrev ogsaa et Par Linier i Tirsdags, som jeg vil haabe ogsaa ere arriverede. Da en — som man siger — sikker Leilighed gaaer imorgen tidlig, saa sender jeg herved de omtalte Sokker til Georg samt et Par Strømper af dine og et Lommetørklæde, som jeg har opdaget mellem mit Tøi, og som jeg sender, paa det du ikke skal savne dem og lede efter dem.

Det gjør mig ret ondt at I maaskee ikke kommer herud. Her er saa smukt; jeg tænkte vi kunde ret leve en god Dag her med hinanden. Det skal I have Tak for at I vilde tage Georg med. Jeg beder hilse ham.

Omfavn Ludvig paa mine Vegne. Siig ham hver Dag Godmorgen og Godaften fra mig. Ak Gud! I savner mig jo sagtens slet ikke, og jeg længes altid efter Jer. Men saaledes er vel Naturens grusomme Orden. Her staaer saamange stakkels Træer her i Skoven, som ere gamle og som al Barken er skallet af! »Saadanne blive vi naar vi leve« sagde engang Capt. Tscherning. Dog lad os ikke komme paa de Kapitler. Livet er jo skjønt, Egnen her deilig og Veiret — ja Herregud! Nu begynder det igjen at graanes.

Nu farvel for denne Gang kjære Hanne! Det er bedst jeg nu holder op med at sidde og bukke mig. Det er ogsaa et ordenlig Slid at skrive med mine Penne og Husets Blæk.

Nu lev vel! Hils Martensen og alle vore [Venner] fra

Din hengivne

Thomasine.

Sommeren 1847 tilbragte Joh. Ludvig og Johanne Luise Heiberg i Hellebæk Kro. Under Adskillelsen udvekslede Moder og Søn flg. Breve:

84.

J. L. Heiberg til Thomasine Gyllembourg.

(Johanne Luise Heibergs Arkiv, R. A.)

Hellebæk, 13 August 1847.

Kjære Moder!

Dit Brev med det deri indlagte af behageligt Indhold har jeg modtaget, og siden ligeledes et andet, som ikke var Portoen værd, da det kun var et trykt Blad, som Bogtrykker Jørgensen udgiver og formodentlig har sendt mig i Foræring; men det kunde Du ikke vide, og har gjort vel i at følge vor Aftale. — Vi leve meget godt her, og Hanne er sjæleglad over den smukke Egn, som rigtignok ogsaa næsten er den smukkeste, jeg har seet. Udsigterne over Stranden kjendte jeg i iforveien, fra det Par Gange, jeg er kommen her igjennem. Men de deilige Skove og Indsøer havde jeg blot en Anelse om, men har nu lært dem at kjende og udvider daglig Bekjendtskabet. Den Naturskjønhed, som her findes, er ganske efter Din Smag, og jeg er vis paa, at Du vilde finde det største Behag i denne Egn, dersom Veiene vare bedre banede, og dine Øine gode nok til ret at see alle Indkig og Udkig. A-propos, fik du saa Forstørrelsesglas hos Thiele?

Vort Logis er rigtignok omtrent saa slet, som et Logis kan være. Dog har det den Behagelighed, at det er en isoleret Tilbygning, hvor vi have det for os selv. Her er to Værelser, en Forstue, som jeg benytter, og et Kjøkken, som er vort Pulterkammer. Men det er mere Rottehuller end Værelser; Dørene saa lave, at vi flere Gange ere rendt med Panden imod dem. Folkene ere fattige, og det simpleste Inventarium mangler. En Sofa har jeg maattet lade komme fra Helsingør. Spisen er taalelig god, man har daglig frisk Fisk, og Vinen er udmærket god. Fra Helsingør faae vi hver anden eller tredie Dag en Vogn og kjøre længere Toure. Forleden vare vi paa Hornbæk, idag tage vi til Gurre, og en anden Dag til Nakkehoved.

Hanne, som ogsaa gaaer meget paa egen Haand omkring, har bestandig smaa romantiske Eventyr. Forleden kom hun, paa en Vandring i Udkanten af en eensom Skov, ind i et Huus til en fattig Bondekone, som i flere Aar havde ønsket sig noget kjølende Salve til sit daarlige Been, men ikke havde kunnet overkomme det. Hanne lod da komme en Krukke med Salve fra Helsingør og gik

igaar ud med den til Konen, hvis Been hun selv forbandt, og tillige gav hende Linned, samt 2 Pund Kaffe og Puddersukker, hvorover Konen naturligviis var lyksalig[1]. — Jeg morer mig meget med min Solskive, som Christiani[2] har givet mig; det er et fiint og meget nøiagtigt Instrument.

Engang i næste Uge kommer jeg sagtens paa en Dags Tid til Kjøbenhavn. Jeg skriver idag til Etatsraad Suhr[3], for at lade ham vide, hvorledes vi have det.

Jeg har nu givet dig vor daglige Journal; lad os til Gjengjæld faae din; og gid den maa være ligesaa tilfredsstillende som vor.

Din hengivne

J. L. Heiberg.

85.

Thomasine Gyllembourg til J. L. Heiberg.

(J. L. Heibergs Arkiv, R. A.)

Kjøbh. d. 24. August 1847.

Kjære Ludvig!

Til Ære for den hellige Ludvig og for hans Navne hvis Fest det er imorgen sender jeg herved, hvad man i min grønne Ungdom kaldte et Bindebrev[1], hvilket jeg ønsker en velvillig Modtagelse og en overbærende dito, fordi det — som saa mange andre skrevne og trykte Ting — ikke har den rette Form, men jeg kunde ikke skaffe det anderledes naar jeg vilde foreene det Skjønne med det Solide, hvilket som oftest er vanskeligt. Det kan imidlertid godt ombyttes dersom du ønsker et andet isteden.

Jeg var i Søndags indbuden til Sølyst[2] og kjørte derud med Capt. Tscherning samt O. Suhr og hans Kjæreste. Etatsraad Suhr var ikke ganske tilpas, men klagede over nogen Svimmel. Han talte om at besøge Jer een af Dagene.

Jeg hørte der det Rygte at Jomfru Ryge[3] gaaer fra Theatret, da hendes Greve er bleven Slotsforvalter paa Frederiksborg. Til min Bedrøvelse hørte jeg ogsaa tale om den forfærdelige smitsomme Sygdom der skal grassere paa de russiske Skibe[4]. Russerne bryder jeg mig kun lidt om men I ere saa nær ved Helsingør hvor de have deres Gang.

Havestuen er færdig. Vi gjøre reent i disse Dage efter bedste Evne.

Petersen (Urtekræmmeren nemlig)[5] henter mig i Eftermiddag for i sin Equipage at følge mig ud til Assistence Kirkegaard. — Ak, i disse Dage for et Aar siden ventede jeg Georg[6] hjem, glad over de gode Efterretninger jeg fik fra Neumünster. Nu lev vel min Ludvig, hils Hanne fra

din hengivne

Moder.

Jeg sendte dig igaar et Brev der kom med Posten.

Fra Ægteparret Heibergs Rejse til Stockholm Sommeren 1852 hidrører flg. Breve:

86.

Thomasine Gyllembourg til J. L. Heiberg.

(J. L. Heibergs Arkiv, R. A.)

Torsdag d. 13de Julii 1852.

Kjære Ludvig!

Jeg kan ikke nægte mig den Fornøielse med disse gamle dig velbekjendte Træk selv at takke dig for dit velkomne Brev, og sige dig at Alt er vel herhjemme. Jeg var ligesom du i Kirke i Søndags Morges og hørte Bloch-Suhr[1]. Jeg befinder mig taaleligt og er meget tilfreds med Pigernes Villighed mod hinanden og deres Opmærksomhed mod mig. Derimod vil jeg nok beklage mig lidt over det Kors af Haandværksfolk, der fra tidlig i Morges med en mageløs Støi og Spektakkel har begyndt at rumstere i Corridoren, der jo rigtig nok er det allerværste Sted.

Strax efter Jeres Bortreise kom Mad. Holst[2] for — som hun sagde — at takke dig for den Godhed du havde viist hende. Der er noget elskværdigt ved denne Kone; men ak Gud: hvor har dog Kummer og Besværlighed fortæret hendes Skjønhed. Da hun sagde at hendes Mand gik ude paa Gaden og ventede paa hende sendte jeg naturligviis Bud efter ham; ogsaa han saa kummerfuld ud. Martensen har besøgt mig en halv Timestid i Søndags. Iaftes var jeg nogle Ærinder i Boutikker med Caroline[3].

Det er næsten uanstændigt at sende et saa slet skrevet og behandlet Brev. Men Caroline er ikke hjemme og jeg vilde desuden prøve paa selv at skrive med den Fare om du kan læse det, hvilket jeg [ei] selv kan; thi læse er mig nægtet af min onde Stjerne.

Altsaa nok for denne Gang. Valther[4] er melankolsk og leder

kjendeligt efter Jer. — Opløsningen paa den meget omtalte Gaade er — Hyldetræe.

Nu farvel for denne Gang. Gid disse Kragetæer finde Jer friske og fornøiede i Stockholm. Du seer nok at jeg kan ikke mere. Mange Hilsener til Hanne ogsaa til Søren[5] fra

din hengivne

Moder.

87.

Thomasine Gyllembourg til J. L. Heiberg.

(J. L. Heibergs Arkiv, R. A.)

Mandag d. 26. Julii 1852.

Kjære Ludvig!

Jeg begynder med min egen slette Skrivt for at have den Fornøielse selv at takke dig for dit inderlig kjære Brev fra Stockholm som jeg til min Trøst og Glæde fik i Løverdags Aftes. Jeg vilde have svaret igaar, men jeg var ude paa Sølyst. Suhr kom nemlig selv og indbød mig saa venligt at jeg syntes jeg ikke kunde sige nei. Den Mand er rørende med hans Godhed for Jer. Jeg lod ham læse dit Brev fra Jønkjøbing hvilket gjorde ham saa stor Fornøielse at jeg ikke kunde bare mig for i Gaar at tage det med til Sølyst, som jeg Aftenen tilforn havde [mod]taget, og det interesserede Suhr særdeles. Han sender Jer mange Hilsener. Dr. Courlænder[1] og jeg kjørte ud sammen til Sølyst og vare der de eneste Gjæster. Jeg kan ikke sige at jeg morede mig, men jeg kjedede mig heller ikke over Formue. Veiret var deiligt og jeg spadserede længe i Haven med Frøken Waage[2]. Fruen var yderst aimable; men Suhr var i kjendeligt slet Humeur og forunderlig distrait. Men det er græsseligt hvor elendigt jeg skriver. Jeg vil nu bede Caroline være min høire Haand.

[*Med fremmed Haand:*]

Det gjør mig overmaade ondt, at Gustav Taube[3] er død, og det bedrøver mig ogsaa at Du ikke traf Grevinden, hun lod mig engang sige ved en Reisende at det var et af hendes høieste Ønsker at Du vilde komme til Sverige og besøge hende. — Jeg venter Md. Pätges her til Middag; jeg har selv besøgt hende og aftalt med hende at komme her i Dag. Værelserne er nu netop færdige, men Spisestuen er ikke endnu til at bruge. Caroline vadsker i Morgen.

Forresten er her intet nyt, her har ingen været siden jeg skrev sidst. Det glæder mig at I fornøier jer saa godt. Gid jeg havde seet Stockholm i det Selskab[4] jeg engang haabede paa, men hin ist hin, verloren ist verloren. — Hils Baron Beskow[5]. Caroline, Lise og jeg hilser dig og Hanne og ogsaa Søren mange Gange. Levvel for denne Gang

Din hengivne

Moder.

TILLÆG

I Anledning af, at Thomasine Heibergs Svoger og Søster, Frode og Lise Jürgensen, havde opfordret hende til at staa Fadder til deres Søn, skrev hun flg. Brev til sin Søster:

88.

Thomasine Heiberg til Lise Jürgensen.

(Thomasine Gyllembourgs Arkiv, R. A.)

Den 2. April 1800.

Kjæreste Lise!

Det er i Dag at du vil give mig et nyt Beviis paa et Venskab, der er næsten lige saa gammelt som vor Tilværelse. Du vil at din Søn i mine Arme skal modtage et Navn som Venskab gjør kjert for os begge[1]. Du vil det elskværdige Lise! denne lille Skabning vil du binde til mit Hjerte med dobbelte Baand. Kjer maatte han altid være mig som din og vor gode Jürgensens Søn, du vil at han dermed endnu skal forene en nye Interesse, at han skal være en Erindring om en Mand, der er mig i meer end een Henseende dyrebar: som min Ungdoms Lærer, min Ven, og mit eeneste Barns Fader.

Du veed min Veninde! at af alle de livløse Ting, som engang vare mine er intet mere mit, naar jeg undtager nogle faae Ting, som jeg af een eller anden Aarsag har sat Priis paa. Deriblandt ere disse to Vaser, som Heiberg altid holdt meget af. Den ene af dem var blevet ham foræret paa hans Fødselsdag af vores Fader, og jeg veed forresten ikke selv hvorfor han altid havde en særdeles Godhed for dem. Jeg kan visselig ingen bedre Brug gjøre deraf, end at sende Dem til den *lille* Heiberg og at bede hans Moder modtage denne ubetydelige Foræring for Hans Skyld hvis Navn hun i Dag giver sin Søn.

Vilde det Væsen der bestyrer alt høre de Dødeliges Ønsker, saa skjænke han din Søn alle Heibergs Dyder og Talenter, men ikke hans Skjebne, i det mindste ikke gandske. Gid han i din lille Bolette finde en Søster som Heibergs Søster Lise! gid denne søde Pige engang skjænke ham en Broder som Heibergs Broder Jürgensen! og gid han aldrig koste dem de Taare som Heiberg har kostet disse hans ædle Søskende!

Min kjere Lise! maaskee bliver jeg aldrig saa lykkelig at høre din lille Heiberg tale, maaskee er jeg ikke mere iblandt eder, naar han bliver saa stor at han kan kalde paa Tante Sine, maaskee ikke engang dine smaae Piger, som jeg holder saa meget af, da om en kort Tid vil kunne erindre dem mig. Kjere Lise! naar du da sidder omringet af dine Børn, naar du med al den Ild, al den Veltalenhed som jeg saa vel kjender, opflammer deres unge Hjerter til Dyden, naar du da taler til din Søn om den Mand hvis Navn han bærer — ak! nævn da ogsaa for ham din troe Sines Navn, beed ham løfte sine klare blaae Øyne op til mit Billede, siig ham at jeg ofte trykkede ham til mit Bryst, at jeg holdt saa meget af ham og hans Søstre, at jeg inderlig elskede hans Forældre, og at mit Hjerte (hvor jeg er) vil blive her tilbage.

Thomasine Heiberg.

Hermed følger en Hilsen fra vor gode Fader til den lille Heibergs Amme.

Fra hendes

J. Buntzen.

NOTER

J. L. Heib. Br. = Breve fra og til Johan Ludvig Heiberg (1862).
»Et Liv« = Johanne Luise Heiberg: Et Liv genoplevet i Erindringen (1904).

1.

Delvis trykt i »Et Liv« II 405 f. — [1]) Matematikeren Prof. H. G. v. Schmidten (1799—1831), J. L. H.s Ungdomsven, en af de 14 Redaktører af »Maanedsskrift for Literatur«; opholdt sig samtidig med J. L. H. i Begyndelsen af 1820'erne i Paris, hvor han boede i Hus med P. A. H. og J. L. H. — [2]) 1822—25 var H. Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Universitetet i Kiel. — [3]) Dette Blad var netop begyndt at udkomme i 1827. — [4]) Carl Ferdinand Mohr (1796?—1827). — [5]) Jfr. »Et Liv« I 48 f. — [6]) Aug. Rothe (1795—1879), der 1822 blev udnævnt til Lektor i Fransk ved Sorø Akademi. — [7]) Marseillaisens Ophavsmand (1760—1836) var P. A. H.s personlige Bekendt (se H.s »Erindringer« 1830 S. 78). — [8]) Carsten Hauch var 1821 rejst ud paa sin store Udenlandsrejse; under sit Ophold i Paris boede han i Hus med P. A. H. og hans Søn (se hans »Minder fra min første Udenlandsrejse« S. 17 ff.). I Neapel paadrog han sig 1824—25 en Sygdom, der gjorde, at hans ene Ben maatte amputeres. De fire dramatiske Arbejder, der blev det digteriske Udbytte af Rejsen, er »Hamadryaden«, »Bajazet«, »Tiberius« og »Gregorius den Syvende«. Under sit Besøg i Dresden paa Hjemrejsen lærte han Tieck at kende, der udtalte sig med Varme om hans Digterværker (se K. Galster: »Carsten Hauchs Barndom og Ungdom« S. 220 f.).

2.

[1]) Assessor, senere Generalkrigskommissær Haagen Mathiesen fra Christiania (1759—1842), som P. A. H. havde lært at kende paa en Rejse til Christiania 1797, og med hvem han havde fornyet Bekendtskabet, da M. senere i nogle Aar opholdt sig i Paris (se »Erindringer« S. 283 og 319 samt Indledningen S. III). — [2]) I Anledning af Dommen over Visen »Vor Klub er dog en herlig Sag« udgav H. 1795 Proceduren i Retssagen. — [3]) P. A. H.s »Politiske Aphorismer« (dansk Udg. 1826) blev allerede 1821 oversat til Spansk af hans Ven Don Juan Antonio Llorente, Kanonikus ved Kapitlet i Toledo; i sine »Erindringer« (S. 216) nævner H., at han aldrig har set mere end et eneste Eksemplar af Oversættelsen, og det findes nu i Athenæums Bibliotek i København. — [4]) Athenæum var stiftet $^2/_5$ 1825 af en Kreds af Videnskabsmænd med Jonas Collin som primus motor. — [5]) 16. November. — [6]) Skuespilleren ved d. kgl. Teater Fr. Schwartz (1753—1838), der 1810 tog sin Afsked, men endnu i nogle Aar virkede som Instruktør. — [7]) Formodentlig Poul Halvor Poulson (1786—1862). — [8]) Bl. a. »Hvad betyder Ordet Arbitrair?« (1827). — [9]) Fru Gyllembourgs Søstersøn Peter Andreas Heiberg Jürgensen (1800—60), Søn af Mægler Frode Jürgensen og Lise Buntzen, død som Stiftsprovst over Lolland-Falsters Stift. — [10]) Maanedsskriftet »Revue encyclopédique« blev udgivet af Jullien 1819—35; P. A. H. var igennem 9 Aar en flittig og uegennyttig Medarbejder, idet han skrev sine An-

meldelser af nordisk Litteratur uden at gøre Krav paa Honorar (se »Erindringer« S. 375 ff.). — [11]) Lauritz Stephan Borring (1798—1884), en i Datidens København bekendt Sproglærer og Forfatter til en fransk-dansk Ordbog, havde 1826 foretaget en Studierejse til Frankrig. — [12]) Et liberalt Blad, der udkom 1824—30, og hvis berømteste Medarbejder var Sainte-Beuve; J. L. H. har benyttet Artikler derfra, f. Eks. »Om den nuværende Vaudeville og dens Indflydelse paa Literaturen« i »Kjøbenhavns flyvende Post« 1828 Nr. 28 ff. — [13]) Férussacs »Bulletin des Sciences« 1822 ff. — [14]) En siden 1816 i Genève udkommende Revue med Anmeldelser af videnskabelig Litteratur. — [15]) Grundlagt 1815; bidrog til at fremkalde Julirevolutionen. — [16]) Det 1789 stiftede og endnu eksisterende Dagblad. — [17]) »Le Moniteur universel«, ligeledes stiftet 1789 og indtil 1869 officielt Regeringsorgan; P. A. H. var Medarbejder ved Bladet.

3.

[1]) 14. December. — [2]) I en christianshavnsk Ejendom i Overgaden oven Vandet 201 boede Overhovedet for den Buntzenske Slægt, Grosserer Andreas B. (1781—1830) sammen med sin i det følgende omtalte Søster Anna Bolette Saintaubain (1779—1853) og hendes Børn samt sin Kusine Fru Gyllembourg. — [3]) Albertine S. (1802—27); jfr. Heibergs Mindedigt over hende (Poet. Skr. VIII. 1862 S. 382 f.). — [4]) Frederik S. (1800—27). — [5]) Den senere Krigsminister A. F. Tscherning, der 1816—18 havde opholdt sig i Frankrig. — [6]) Den ene af dem var Andreas S. (1798—1865), kendt som Forfatter under Navnet Carl Bernhard. — [7]) Andreas Buntzens Hustru (1790—1871), Komponisten du Puys Datter. — [8]) Rusland, Frankrig og England tog 1827 Kampen op mod Tyrkerne for at befri Grækenland, og en allieret Flaade tilintetgjorde ved Navarino Tyrkernes. — [9]) Den italienske Sangerinde Angelica Catalani (1779—1849) satte i denne Sæson København paa den anden Ende ved sine Koncerter paa d. kgl. Teater. H. gjorde sig i »Kjøb. flyv. Post« 1828 Nr. 5 lystig over sine Bysbørns Entusiasme for Sangerinden (Pros. Skr. X 527 f.). — [10]) Litteraten Blok Tøxen (1776—1848) nød ringe Anseelse i sin Samtid og spottedes af H. i »En Sjæl efter Døden«. — [11]) I »Kjøb. flyv. Post« 1827 Nr. 83 harcellerede H. over Stockfleths Indsamling og Ugeblad (Pros. Skr. X 524 f.). — [12]) Chr. Erhard Holstein (1778—1853). — [13]) Hans Bastholm (1774—1856), Udgiveren af »Slagelse Ugeblad« (1815—36). — [14]) Daværende Kaptajn Joseph Abrahamson (1789—1847), hvis levende pædagogiske Interesse satte sig Spor ved Indførelsen af den gensidige Undervisning, som han havde studeret i Udlandet. Han blev 1830 udnævnt til Undervisningsinspektør ved den s. A. oprettede militære Højskole og blev i denne Egenskab J. L. H.s foresatte. — [15]) I Norge var P. A. H. fritaget for Censur; her udgav han derfor efter 1817 sine Skrifter.

4.

[1]) Isaac Larpent (1798—1838). — [2]) Henriette Jørgensen (1791—1847), Skuespillerinde ved d. kgl. Teater fra 1816, udførte af Heibergske Roller Frøken Trumfmeier i »Aprilsnarrene« og Amalie i »De Uadskillelige« og stod i det hele godt til det Heibergske Hus (se »Et Liv« I 380). — [3]) Anne Françoise Hippolyte Mars (1779—1847), berømt Komedienne ved Théâtre français. — [4]) Se Note 8 til Br. 30. — [5]) Det i Litteraturhistorien berømte

Ordskifte mellem Heiberg og Oehlenschläger i Anledning af »Væringerne i Miklagaard« (1827). — [6]) Storkøbmanden M. L. Nathanson (1780—1868), senere Redaktør af »Berlingske Tidende«, havde i Aarene 1825—27 meget at ordne baade for fremmede Handelsfirmaer og for Regeringen i Anledning af det saakaldte Wilsonske Laan og har vel i denne Anledning besøgt Paris. — [7]) Ministeriet Villèle, der havde indført Censur, kom i Mindretal i Deputeretkammeret og afløstes Jan. 1828 af Kabinettet Martignac, der atter ophævede Censuren. Af udenrigspolitiske Begivenheder tænkes der først og fremmest paa Krigen mod Tyrkerne. — [8]) Se Note 8 til Br. 2. — [9]) Overbibliotekaren ved Bibliothèque nationale van Praet (1754—1837), som viste P. A. H. stor Liberalitet ved Brugen af Bibliotekets Bogskatte (se »Erindringer« S. 53). — [10]) 1. November 1828 stod Prins Frederiks Bryllup med Fr. VI's Datter, Prinsesse Vilhelmine. — [11]) Markus Martin Henriques (1775—1857). — [12]) Se ndf. Br. 6. — [13]) Prins Ferdinand spillede Tobaksspinder Brandts Rolle (se »Vor Fortid« III 150 f.).

5.

[1]) P. A. Heiberg har aabenbart foreslaaet sin Søn et Giftermaal med en Datter af den i Br. 2 omtalte Generalkrigskommissær Mathiesen. Det var hans Adoptivdatter Juliane Elise Mathiesen (1807—90), der var Tale om; hun blev 1831 gift med den i Note 1 til Br. 4 omtalte Læge Isaac Larpent (se ndf. S. 32, 41 og 85). Dette Brev gør det usandsynligt, at Fru Heiberg har Ret i sin Paastand (»P. A. Heiberg og Th. Gyllembourg« 1882 S. 447 f.), at det allerede var under Sønnens sidste Pariseraar, at P. A. Heiberg foreslog ham et saadant Parti (jf. »Et Liv« I 142). — [2]) »Brudstykker af en dansk Reisendes Breve til Hjemmet«, en anonym Artikelserie, der strækker sig igennem Nr. 46—64 af Aargangen 1827, var af C. N. Rosenkilde og er optaget i dennes »Efterl. Skr.« I. — [3]) En Fortælling om et berlinsk Ægtepar, indgaar i den lige omtalte Rejseskildring. — [4]) Maaske sigtes der til, at »Kjøbenhavns flyvende Post« aftrykte et Brev fra Baggesen, om hvilket Redaktøren udtaler, at han er sig bevidst, at det indeholder et rigt Stof baade for hans Venner og Fjender. — [5]) Heibergs Recension af »Freias Alter« i »Kjøbenhavns flyvende Post« 1828 Nr. 42. (Pros. Skr. III 285 ff.) blev angrebet af Hauch i »Kjøbenhavnsposten« 6. Juni; dette Ordskifte blev Optakten til en langvarig Fejde mellem de to Digtere, der først udsonedes 1841 (se G. Brandes: Saml. Skr. I 415). — [6]) Se Note 8 til Br. 1.

6.

[1]) Matematikeren, Løjtnant Carl Ludvig Bendz (1797—1843) var 1828—29 i Strassburg og Paris, hvor han studerede det militære Undervisningsvæsen ved Ecole polytechnique; han var en af de virksomste for Oprettelsen af den militære Højskole (1830), hvor J. L. H. i nogle Aar var Lærer. — [2]) Professor i klassisk Filologi Børge Thorlacius (1775—1829), der i sine sidste Leveaar (1826—28) foretog en længere Udenlandsrejse. — [3]) Er bevaret paa d. kgl. Bibl. (Collinske Saml. 238, 4°). — [4]) P. A. H.s Syngestykke fra 1792; det blev efter Forf.s rettede Manuskript 1828 indlemmet i »Det kgl. Theaters Repertoire« som Nr. 11 og genopførtes 2 Gange paa Det kgl. Teater i Sæsonen 1830—31. — [5]) Jonas Collin (1776—1861). — [6]) Kælderpigen Birgittes Rolle blev dog ved Genopførelsen spillet af Jfr. Abraham-

sen. — [7]) P. A. H.s Syngestykke fra 1791 blev ikke indlemmet i Serien »Det kgl. Theaters Repertoire«. — [8]) P. A. H.s »Samlede Skuespil«, udg. ved K. L. Rahbek i 4 Bd. (1806—19); i denne Udgave er »Indtoget« aftrykt efter 1. Udg. i Stedet for efter den forbedrede 2. Udg., som P. A. H. havde ønsket det. — [9]) Andreas Bjørn Rothe (1762—1840). — [10]) Fr. VI's Dronning Marie udgav 1822—24 »Supplement-Tafeln zu Joh. Hübners genealogischen Tabellen« og forberedte en aldrig udkommet ny Udgave deraf, hvortil Manuskriptet findes i Det kgl. Bibl. — [11]) Se Note 10 til Br. 2; da Jullien egenmægtigt var begyndt at rette i H.s Manuskripter, afbrød denne Forbindelsen med Tidsskriftet. — [12]) Adolf Müllner (1774—1829), Forf. til Skæbnedramaet »Die Schuld«, 1826—29 Redaktør af »Mitternachtsblatt«. — [13]) Artiklen »Modbydelige Skrifter af Jesuiterne« (Kjøb. flyv. Post 1828 Nr. 64). — [14]) I Anledning af Formælingen mellem Prins Frederik (VII) og Prinsesse Vilhelmine havde Teaterdirektionen opfordret de tre nævnte Digtere til at fremsætte Plan til et Festskuespil; Oehlenschlägers Udkast hed »Sigrid med Sløret«, C. J. Boye frabad sig Æren p. Gr. af Sygdom, men forfattede Prologen til Festforestillingen $^{6}/_{11}$ 1828, hvor Heibergs »Elverhøj« gik 1. Gang over Det kgl. Teaters Scene. — [15]) »Skovhuggerens Søn«, Musik af Onslow, Tekst af Planard, opf. 1. Gang $^{28}/_{10}$ 1828. — [16]) Kamma Rahbek døde $^{21}/_{1}$ 1829. — [17]) ? — [18]) Maaske Forfatteren Maurice de Guérin (1810—39). — [19]) Naar H. selv (Pros. Skr. X 106) tillægger Scribe Stykket »L'ami intime«, beror det vist nok paa en Fejlhuskning; G. Brandes' Paastand (SS.[2] I 407), at »De Uadskillelige« staar i Afhængighedsforhold baade til Scribe og Dupins Vaudeville »Les Inséparables« og Théaulon, Dartois og Laloues »L'ami intime« (begge fra 1825) synes at være korrekt.

7.

[1]) Se Note 14 til foreg. Br. — [2]) Portugals nye Forfatning var blevet udgivet 1828 under Titelen »Carta contitucional da Monarchia Portugueza«. — [3]) »Enevoldsmagtens Indførelse i Danmark i Aaret 1660« (1828). — [4]) Rudolph Christiani (1797—1858) i Lüneburg. — [5]) P. A. H. stod i omtrent 30 Aar i Brevveksling med den bataviske Republiks daværende chargé d'affaires i Hamburg Joh. Gotthardt Reinhold (1771—1838) (se »Erindringer« S. 35). — [6]) Andr. Andersen Feldborg (1782—1838) arbejdede under økonomisk vanskelige Kaar paa at skabe et godt Forhold mellem England og Danmark, bl. a. ved sin Bog »Denmark delineated« I—III (1821—24). [7]) Voltaires komiske Heltedigt om Jeanne d'Arc, udk. 1755. — [8]) Formodentlig en Udgave af den italienske Renæssanceforfatter Pietro Aretinos Skrifter. — [9]) Sammen med den senere General og Krigsminister C. F. Hansen (1788—1873) og den senere General Otto Schlegel (1794—1864) blev A. F. Tscherning 1828 af Regeringen sendt til Krigsskuepladsen i Grækenland. — [10]) Til Fr. VI's Bryllup i 1790 havde P. A. H. forfattet Indskrifter til Transparenter ved Illuminationen (se »Erindringer« S. 27). — [11]) Kort efter Førsteopførelsen af »Elverhøj« friede J. L. H. til Jfr. Pätges, men fik i første Omgang et Afslag.

8.

[1]) »Maanedsskrift for Literatur«, der udkom 1829—38 og redigeredes af 14 Videnskabsmænd, indeholdt væsentligst udførlige Recensioner; J. L. H.

udtraadte af Redaktionen midt i Aargangen 1832. — [2]) Pros. Skr. III 291 ff. — [3]) Politikeren og Nationaløkonomen Nathan David (1793—1874). — [4]) St. St. Blichers »Danmarks nuværende Tilstand« (1828). — [5]) P. A. H. var Medarbejder ved dette Blad. — [6]) G. F. Hetsch (1788—1864), kunstnerisk Leder af Den kgl. Porcelænsfabrik. — [7]) Gottfried Garlieb (1787—1870), Administrator ved Porcelænsfabriken. — [8]) Teatersekretæren Ferdinand Printzlau (1794—1865), der forestod Udgivelsen af »Kjøbenhavns flyvende Post« og »Det kgl. Teaters Repertoire«, Søn af Teaterkasserer Fr. Chr. P. (1754—1826). — [9]) Thomas Overskou. — [10]) Chr. Olufsens Komedie fra 1793. — [11]) P. A. H.s Skrift »Om Dødsstraffene« var udkommet i Norge 1820. — [12]) Ophelia Drewsen (1801—94), Datter af Bondevennen J. C. Drewsen og Johanne Ophelia Rosing, g. 1832 m. Geologen Chr. Pingel og Moder til Victorinus Pingel.

9.

[1]) Den senere Chr. VIII. — [2]) Fr. VI's Datter Caroline blev 1829 forlovet med Arveprins Frederiks Søn, Prins Ferdinand. — [3]) Sangen, der er dateret Maj 1829, er trykt i Poet. Skr. IX 263 f. — [4]) Jfr. P. A. H.s Betragtninger over Fyrstegaver i »Erindringer«, hvor det hedder: »Min Søn har havt den Ære og Lykke at modtage et Par Foræringer af sin Konges Haand; og han har kunnet modtage dem uden at rødme« (S. 29). — [5]) Bryllupet stod 1/8 1829. — [6]) Af denne Plan blev der dog ingenting — efter P. V. Jacobsens Udsagn, fordi man fandt Emnet anstødeligt (P. V. J.s »Breve« S. 75); det paa Rigsarkivet opbevarede Udkast til Scenegangen er aftrykt i Pros. Skr. XI 468 ff.; H. genoptog Stoffet i »Syvsoverdag« (1840). — [7]) G. H. Olsen (1760—1829) blev udnævnt til Notarius publicus 1797, samtidig med at P. A. H. søgte Embedet og mente sig selvskrevet til det som Medhjælper hos den forrige Notar; Sagens Udfald saaede stor Bitterhed i hans Sind. — [8]) A. C. Gierlew (1774—1845), 1810 Konsulatssekretær og 1815—20 Konsul i Tunis, blev ikke udnævnt til Olsens Efterfølger (se Br. 11). — [9]) Filologen, Prof. Friedrich August Wolf (1759—1824), som H. havde besøgt i Halle (»Erindringer« S. 84—87). — [10]) Se Note 10 til Br. 11. — [11]) Vaudeville af den senere Præst P. T. Hald (1802—64). — [12]) Indeholder henholdsvis Overskous »Misforstaaelse paa Misforstaaelse«, »Chinafarerne«, Overskous »Østergade og Vestergade« og P. T. Halds »Destillateuren«. — [13]) H.s Formodning viste sig rigtig; hans Kritik kaldte Hauch frem til Forsvar for Oehlenschläger. — [14]) Den senere Oberst Oluf Nicolai Olsen (1794—1848), kendt som Topograf og Korttegner. — [15]) Oversættelsen af Churchills Digt »Selvstændighed« voldte P. A. H. stor Skuffelse, idet Bogtrykker Rode i Drammen nægtede at trykke den. Eftersom H. satte dette Arbejde højt p. Gr. af dets Tendens (»Erindringer« S. 361), lod han det 1828 paa egen Bekostning trykke i Paris og sendte det til gratis Uddeling til Danmark og Norge. — [16]) Litteraturhistorikeren Rasmus Nyerup (1759—1829). — [17]) »Tre Aar i Bergen« (1829), der skildrer H.s Ungdomsophold i Norge. — [18]) Senere Sorenskriver Chr. Rasmus Hansson (1807—72) (se T. Blanc: »Christiania Teaters Historie« S. 24 og 35). — [19]) Den senere norske Højesteretsadvokat Jakob Worm Skielderup (1804—63); begge de to Nordmænd er omtalt i »Et Liv« I 84 og »Joh. Luise Heiberg og A. F. Krieger« II 55. — [20]) Niels Henrik Weinwich (1755—1829). — [21]) Den senere Generalmajor Carl v. Ewald (1789—1866). — [22]) Tscherning noterer i sin Dagbog 3/8 1828: »gik til gamle Heiberg, som

var ganske sig selv, dog lidt sløvere, synes mig« (»Af A. F. Tschernings efterl. Papirer« I 286). — [23]) Komponisten J. F. Frøhlich (1806—60), 1827 udnævnt til Syngemester ved Det kgl. Teater, havde bl. a. komponeret Ouverturen til »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«; opholdt sig 1829—31 paa Studierejse i Tyskland, Frankrig og Italien.

10.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* 121 f. — [1]) Muligvis Teatersangen i Anledning af Prinsesse Carolines og Prins Ferdinands Forlovelse (Poet. Skr. IX 263 f.). — [2]) »Prindsesse Isabella« (1829). — [3]) Af P. A. H.s »Erindringer« S. 117 fremgaar, at det maa være P. T. Halds »Guldbryllupsfrierierne« og »Destillateuren« (jf. Noterne 11 og 12 til Br. 9); til Omtalen af dem knytter P. A. H. flg. Kommentar: »hvad skal jeg tænke om det Kjøbenhavnske Publikums Smag, ifald disse Jammerligheder have kunnet vinde Bifald ved Opførelsen« (smstds.); J. L. H.s Dom om det første af Stykkerne findes i Pros. Skr. VII 176 ff. — [4]) Se Note 9 til Br. 8. — [5]) »Tre Maaneder efter Brylluppet« (1828); de to opførte Lystspil var »Hvilken er den Rette?« og »Vor Tids Mennesker«. — [6]) Se Note 8 til Br. 8. — [7]) Se Note 14 til Br. 9. — [8]) P. A. H.s norske Forlægger (se »Erindringer« S. 358—366). — [9]) »Erindringer af min politiske, selskabelige og litterære Vandel i Frankrig« (1830). — [10]) Se Note 8 til Br. 9.

11.

[1]) Formodentlig »Tre Aar i Bergen« (1829). — [2]) 28. Juni 1829. — [3]) Skuespiller ved Det kgl. Teater J. P. Frydendahl (1766—1836). — [4]) Heibergs mangeaarige Modstander N. P. Nielsen (1795—1860). — [5]) Sprogforskeren Rasmus Rask (1787—1832) blev 1829 Bibliotekar ved Universitetsbiblioteket. — [6]) Professor i Teologi Hagen Hohlenberg (1797—1845), Medredaktør af »Maanedsskrift for Literatur«. — [7]) Filologen F. C. Petersen (1786—1859), g. m. Heibergs Kusine Bolette Jürgensen, blev 1829 Provst ved Regensen. — [8]) Filosoffen F. C. Sibbern (1785—1872). — [9]) J. L. H.s Ungdomsven Fr. Clauswitz († 1852). — [10]) J. D. Manthey (1771—1831). — [11]) Storkøbmanden Constantin Brun (1746—1836), Frederikke Bruns Mand. — [12]) Peter Johan Duborgh (1782—1853), fransk Vicekonsul i Kristiania (jf. »Fra det Heibergske Hjem« S. 47). — [13]) Den svensk-norske Gesandt i Paris, Greve Gustaf Carl Fredrik Löwenhielm (1771—1856), hvis Bekendtskab P. A. H. havde gjort i Begyndelsen af 1828; da han Juni 1829 havde sendt H. en svensk Avis med misvisende Skildringer af Tildragelserne 17. Maj i Christiania (det saakaldte »Torvslag«), tilskrev H. ham et langt Brev paa Fransk, indeholdende Korrektiver til det svenske Blads Referat; en Kopi heraf sendte H. til Christiania, hvor det blev indrykket i en Avis (»Erindringer« S. 404 f.). — [14]) Se Note 6 til Br. 9. — [15]) »Formælingen imellem Kronprindsesse Caroline og Prinds Ferdinand« (Poet. Skr. IX 265) og Prologen »Bragi« (smstds. 153), begge til Festforestillingen $^{1}/_{0}$ 1829.

12.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 122 f. — [1]) P. J. Hoppe, P. A. H.s Forlægger i Christiania, efter at han havde brudt med Rode. — [2]) »Prindsesse Isabella« opførtes blot 1 Gang ($^{29}/_{10}$ 1829). Til de i Brevet omtalte Ærgrelser

med Stykket inden dets Opførelse kom yderligere, at P. Hjort i en Artikelserie i »Kjøbenhavnsposten« beskyldte ham for at have plagieret Calderons Komedie »Den lydt udtalte Hemmelighed« (se Hjorts »Kritiske Bidrag« Litt. hist. Afd. III 153 ff.). — [3]) Bladet findes ikke paa københavnske Biblioteker. — [4]) Se Note 15 til Br. 9. — [5]) Jacob Christian Bendz (1802—58), Broder til den i Note 1 til Br. 6 omtalte C. L. Bendz. — [6]) Diplomaten Ulysses Dirckinck-Holmfeld (1801—77), hvis Fader 1828 blev adlet og fik Titlen: Dirckinck, Friherre af Holmfeld (se »Danske i Paris« II: 1 S. 117 ff.). — [7]) Forfatteren Just Mathias Thiele (1795—1874), Ven af J. L. H. — [8]) Se Note 12 til Br. 11. — [9]) I Skriftet »Tre Aar i Bergen« havde P. A. H. fremdraget en Episode fra sin Kontoristtid hos Etatsraad W. Krohn i Bergen, hvor hans Principal havde forsøgt at skaffe sig en uretmæssig Berigelse, og H., som efter først at være blevet tvunget til at tilbagekalde sine Beskyldninger i en Erklæring, var blevet tvunget til at forlade hans Hus. Da H.s Bog i 1829 var udkommet, aftrykte Krohns Søn for at redde sin Faders Ære dette Dokument i »Norsk Rigstidende«, hvorefter H. rykkede ud med et Svar, der ogsaa foreligger i Særtryk: »Fornødne Oplysninger i Anledning af Hr. Krohns Avertissement« (1829). »Kjøbenhavnsposten«, der altid var paa Kant med den Heibergske Kreds, bragte i samme Aargang (Nr. 157, 159 og 160) en Omtale af »Tre Aar i Bergen«, hvori Bladet først aftrykte hele den Krohnske Episode og derefter bebrejdede Forfatteren, at han med Tilsidesættelse af Familiehensyn havde offentliggjort Affæren; ogsaa en anden Anekdote følte »Kjøbenhavnsposten« sig ud fra samme Bevæggrund kaldet til at dadle. — [10]) Se Note 6 til Br. 2.

13.

[1]) Premierløjtnant Ludvig Stephan Kellner (1796—1883) studerede 1½ Aar deskriptiv Geometri i Paris og blev ved den militære Højskoles Oprettelse Lærer i dette Fag. — [2]) Efter et Aars Pause genoptog H. 1830 Udgivelsen af sit Blad, der imidlertid atter ophørte ved Aarets Slutning. — [3]) ? — [4]) P. A. H. var flyttet fra Rue du dauphin Nr. 7 til Hotel du Havre, Rue croix des petits-champs. — [5]) ? — [6]) »Laterna-magica«-Visens 9. Billede harcellerede over Hauchs Dramaer »Gregorius den Syvende« og »Don Juan«; i Begyndelsen af Februar 1830 kom Hauchs Svar, den »aristofaniske« Komedie »Den babyloniske Taarnbygning« med voldsomme Udfald mod »Vaudevillemesteren«, og inden længe kom en Polemik mellem de to Stridskæmper i Gang. — [7]) Dette var naturligvis rigtigt nok. — [8]) Oehlenschlägers Tragedie »Karl den Store« blev kritiseret af N. David i »Kjøb. flyv. Post« 1830 Nr. 12—14, hvad der fremkaldte en Antikritik fra O.s Side (optrykt i dennes »Poet. Skr.« VIII 335 ff.). — [9]) I Indledningsdigtet til Oehl.s »Schriften. Ausgabe letzter Hand« I (1829) hedder det: »Christoph von Bayern baute Kopenhagen, / Als Kopenhagner, Fürst! bin ich auch Dein«. — [10]) Stedet er »Schriften« I 46—48. — [11]) Se Note 3 til Br. 15. — [12]) Enaktskomedie fra 1830. — [13]) Aubers Opera med Tekst af Scribe og Delavigne opførtes 1. Gang $^{22}/_{5}$ 1830 med Jfr. Pätges som Fenella. — [14]) Da Abbed Aubert de Vertot (1655—1735) 1725 havde fuldendt sin Bog om Malteserordenens Historie og fik Henstillinger om at udnytte nye Oplysninger, der var fremkommet om Emnet, skal han have givet dette Svar. — [15]) Stykket er aldrig opført mere end 1 Gang. — [16]) »Jeg maae tilstaae, at han, i sine Skrivter, viser en meget

fiin Smag, og fører et særdeles smukt Sprog« (»P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg« 1882 S. 467).

14.

[1]) J. L. H.s Ven, Lægen N. C. Møhl (1798—1830). — [2]) I Kraft af sine politiske Skrifter, der alle efter hans Landsforvisning udkom i Norge. — [3]) Se Note 9 til Br. 12. — [4]) Generalkonsul i Tunis Chr. Falbe (1791—1849).

15.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 124 f. — [1]) Enten Jaspar Lützow Hagemann, død som Generalmajor 1858, eller Jørgen Christopher H., død som Generalmajor 1850. — [2]) Omtrent samtidig (1825) aabnede det parisiske Selskab for den kristelige Moral og Grev Sellon, Medlem af det eksekutive Raad i Genf, en Priskonkurrence om det bedste Skrift vedrørende Retfærdigheden eller Uretfærdigheden af Dødsstraffe. Da P. A. H. havde indsendt en Besvarelse til Selskabet for kristelig Moral, vilde han ikke deltage i den anden Konkurrence, skønt Grev Sellon ved at tilsende H. Betingelserne for Deltagelse i Konkurrencen opfordrede ham dertil. H. afslog Æren, og Sellon skrev til ham paa ny for at faa Lov til at se H.s Afhandling, som han senere aftrykte Brudstykker af i Bogen »Lettre de l'auteur du concours ouvert à Genève en 1826, en faveur de l'abolition de la peine de mort«, dog uden at nævne Forf.s Navn (se »Erindringer« S. 366—375). — [3]) Litografien ved Nordmanden Joh. Görbitz (1782—1853), der ledsagede H.s »Erindringer«. — [4]) Se Note 1 til Br. 5. — [5]) General Frantz Bülow (1769—1844). — [6]) Se Note 14 til Br. 3. — [7]) I denne Anledning udsendte H. de tre Lærebøger »Udsigt over den danske skjønne Litteratur« (1831), »Ledetraad ved Forelæsninger over Philosophiens Philosophie eller den speculative Logik« (1831—32) samt »Indlednings-Foredrag til det i Novbr. 1834 begyndte logiske Cursus paa den kgl. militaire Høiskole« (1835). — [8]) Grosserer Andreas Buntzen (1781—1830), der var Kaptajn i Livjægerkorpset. — [9]) Cand. jur., Adjunkt Georg Nicolai Toft (1793—1830). — [10]) Ministeriet Polignac-Bourmont var usædvanlig forhadt, og Deputeretkammeret blev opløst, efter at det havde vedtaget en Adresse imod Regeringen; det førte dog foreløbig ikke til noget Ministerskifte. — [11]) Statsmanden og Filosoffen Pierre Paul Royer-Collard (1763—1845). — [12]) Højesteretsadvokat Hans Bilsted (1774—1830). — [13]) Forfatteren Fr. Høegh-Guldberg (1771—1852), som H. havde spottet i »Julespøg og Nytaarsløier« (1817).

16.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 130 ff. — [1]) I det Uddrag af sin Faders Brev af 3/8, som H. lod trykke i »Kjøb. flyv. Post« 1830 Nr. 98 hedder det bl. a.: »I min Gade er der en Hoben saavel Militaire som Borgere, endog Koner og Børn, dræbte eller blesserede. Da jeg kom hjem den første Dag, raadede min Vertinde mig til at ikke stikke Hovedet ud af Vinduet. Hun glemte kort efter selv sit eget Raad, og fik en Kugle igjennem sin Natkappe, uden at hun dog fik allermindste videre Skade«. — [2]) De paagældende Linier lyder: »Den 29de laae jeg meget syg paa min Seng. De første Jubelskrig og Glædesskrig curerede mig, og nu maa jeg tilstaae, at jeg ønsker at leve nogle Aar endnu, for at see Frugterne af denne Revolution. ... At

Intriguer nu ville begynde, skjøndt ikke aabenbar til Fordeel for den bourbonske Familie, men i Henseende til den nye Organisation, det er begribeligt, og det mærker man allerede. Hvorledes de ville endes, faaer man at see. Men Hovedsagen, Præstevældens Afskaffelse, er vunden«. — [3]) Greve v. Meuron. — [4]) »Kjøb. flyv. Post« 1830 Nr. 98—109. — [5]) ?

17.

[1]) Grosserer Joseph Nathan David (1758—1830). — [2]) Den tyskfødte, i Paris bosiddende Historiker Georg Bernhard Depping (1784—1853); hvilken Journal der sigtes til, kan ikke oplyses. — [3]) Se Note 7 til Br. 2. — [4]) Officeren Seneca Otto Falkenskiold (1738—1820) var knyttet til Kredsen om Struensee og blev trukket med i hans Fald, men fik dog efter 4 Aars Fangenskab Lov til at bosætte sig i Frankrig. Hans paa Fransk skrevne Erindringer udkom 1826 under Titelen »Mémoires de M. de Falkenskiold«. — [5]) Krigsassessor Abraham Oltman Herman Schæffer (f. 1774, død i Paris 1834).

18.

[1]) »Parallel mellem den engelske og den franske Revolution« i »Kjøb. flyv. Post« 1830 Nr. 125. — [2]) Et Selskab stiftet efter Julirevolutionen af unge Revolutionære; det udgav Smaaskrifter. — [3]) Filologen N. C. L. Abrahams (1798—1870), der under sit Ophold i Paris 1819—20 havde gjort P. A. H.s Bekendtskab (se hans »Meddelelser af mit Liv«). — [4]) Kirurgen Ludvig Jacobson (1783—1843), som Fr. VI 1816 havde givet Professortitelen, trods Modstand fra Universitetet fordi han var Jøde. — [5]) Geografen Malthe Conrad Bruun (1775—1826), der havde delt P. A. H.s Skæbne at blive landsforvist og søgt Eksil i Paris; de to fordrevne Landsmænd stod dog i et meget køligt Forhold til hinanden og omgikkes kun sjældent (se »Erindringer« S. 315 f.). — [6]) Forlæggeren Ladvocat udgav »Chefs d'oeuvres des Théâtres étrangers«, hvori H. frabad sig at blive repræsenteret, da Værkets Titel var altfor ambitiøs, »og jeg nødig vilde at man skulde tiltroe den Danske Nation en saa slet Smag, at den kunde ansee mine Skuespil for Mesterværker« (»Erindringer« S. 384); Malthe Conrad Bruun skulde foretage Udvalget af de danske dramatiske Værker.

19.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 133 ff. — [1]) Inger Margrethe Heiberg, f. Heiberg (1737—1826), g. 2[0] 1782 m. Købmand Steffens. — [2]) Henrik Hertz: »Gjengangerbreve« (1830). — [3]) »Til Knud Sjællandsfar i Paradiis« (Poet. Skr. IX 427 ff.). — [4]) »Interimsblade til Kjøbenhavns flyvende Post« udkom først 1834—37. — [5]) Findes nu i Det kgl. Bibliotek. — [6]) »Considérations sur la liste civile« (1830); Forfatteren Biskop Henri Grégoire (1750—1831), var en af P. A. H.s nærmeste Venner i Paris (se »Erindringer« S. 52). — [7]) ? — [8]) N. C. Møhl døde for egen Haand $^{3}/_{11}$ 1830, vistnok af Sorg over at se Johanne Luise Pätges, som han elskede, mere og mere glide over til hans nære Ven J. L. H. — [9]) Historikeren Laurits Engelstoft (1774—1851), der var en af Redaktørerne af »Maanedsskrift for Litteratur«. — [10]) Findes nu paa Frederiksborgmuseet. — [11]) Jfr. Pätges havde 1830 forladt Wexschalls Hjem og var kommet i Huset hos Fru Gyllembourg. — [12]) »De Vonner og de Vanner«, P. A. H.s satiriske Komedie fra 1792.

20.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 136 f. — [1]) Aubers Opera »Bruden« med Tekst af Scribe. — [2]) Knud Friedrich von Juel, hvem P. A. H. kaldte »det femte Hjul« (se Abrahams: »Meddelelser af mit Liv« S. 411); om ham se »Danske i Paris« II: 1 S. 24—32. — [3]) Proklamationen var udstedt $^{13}/_{1}$ 1831. — [4]) »Om de preussiske Provinsialstænders Væsen« (1831). — [5]) »De Preussiske Provindsialstænders Historie« (1831). — [6]) Artiklerne »Politiske Betragtninger i Anledning af de nyeste politiske Smaaskrivter i Danmark og Hertugdømmerne« (V 147 ff.) og en Recension af Davids Skrift (V 263 ff.).— [7]) »Gjenganger-Poem« (1831) af Hans Michelsen ɔ: Peter Tetens Hald. — [8]) Nemlig af H. C. Ørsted og J. P. Mynster (V 1 ff. og 197 ff.). — [9]) Se Note 3 til Br. 19. — [10]) Bogtrykker Peter Nicolai Jørgensen udgav 1831 2 Numre af »Supplement-Blade til Kjøbenhavns flyvende Post«; Forlæggeren tabte Sagen. — [11]) Se Note 1 til Br. 5. — [12]) Stadsmægler Moses Wessely, fra hvem et Brev til P. A. H. er aftrykt i Birket Smiths Bog »Til Belysning af literære Personer og Forhold« (1884) S. 183 ff. — [13]) Lars Wilhelm Schindler (1764?—1831), omtalt i Bogen »P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg« (1882) S. 376; i Mindedigtet, undertegnet »B.«, i »Adresseavisen« 1831 Nr. 47 hedder det: »To Taarer fældte i Dit Liv Du kun, / Den ene trilled' paa Din Moders Baare, / Den anden randt i den Forviistes Fjed«. — [14]) Af P. A. H.s Svar af $^{20}/_{6}$ 1831 (Abrahams' Autografsamling, K. B.) synes af fremgaa, at »Kunstforeningen« har bedt ham hjælpe sig med at afsende nogle af Abildgaards Malerier og nogle Arbejder af Görbitz; P. A. H. var en fortrolig Ven af Abildgaard og omtaler i »Erindringer« (S. 71 f.), at han ejede et Maleri af hans Haand. — [15]) Cosmus Bræstrup (1789—1870). — [16]) I Anledning af Stænderinstitutionens Forberedelse valgte Fr. VI sig nye Ministre; bl. a. blev Hans Krabbe-Carisius Udenrigsminister og A. W. Moltke-Bregentved Finansminister.

21.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 137 f. — [1]) I »Erindringer« udtrykker P. A. H. sin Tilfredshed med sin Søns Besøg i Paris 1819—22 og tilføjer: »jeg har den Glæde at være overbeviist om at dette Ophold i Paris har været ham gavnligt, eftersom jeg har Grund til at troe at det er her han har forberedet sin Plan at aabne en nye Løbebane for den dramatiske Digtekunst ved de Vaudeviller, der nu synes saa meget at yndes af det Kjøbenhavnske Publikum« (S. 314). — [2]) I Anledning af Syngespillet »Bruden«, der i »Kjøbenhavns-Posten« blev angrebet som usædeligt (se Pros. Skr. V 142 ff.). — [3]) Teatersekretæren Ferdinand Printzlau og hans Broder, Teaterkasserer Frederik P. († 1832). — [4]) Ved en Hukommelsesforskydning var P. A. H. kommet til at betegne A. S. Ørsted som en af de 5 Hof- og Stadsretsdommere, der i 1799 dømte ham til Landsforvisning, og beskyldte ham endvidere for under Pression at have forandret sit Votum til Ugunst for H. (»Erindringer« S. 20 f.). Inden Bogens Udsendelse opdagede H. sin Fejltagelse og tilføjede paa dens sidste Blad efter Indholdsfortegnelsen en Berigtigelse. — [5]) Filologen Georg Koës (1782—1811) og hans Svoger, Arkæologen Peter Oluf Brøndsted (1780—1842), der 1806 var draget sammen paa Studierejse til Syden. I Kapitlet om H.s Rejse til Berlin 1806 (»Erindringer« S. 113 ff.) faar Koës, Brøndsted og Oehlenschläger en ublid Medfart, da H. var kommet under Vejr med, at de var blevet fornærmede paa ham, fordi

han paa Grund af sine Forretninger ikke havde Tid til at give sig i længere Samtale med dem ved et tilfældigt Møde paa en Poststation (se Oehl.: »Erindringer« II 97 f.); P. A. H. beklager sig over, at de ved senere Ophold i Paris viste ham stor Koldsindighed (jf. ogsaa »Breve fra P. A. Heiberg« S. 117). Det er dog ikke Filologen Koës, som J. L. H. sigter til, men den i en Fodnote til samme Side spydigt omtalte danske chargé d'affaires i Paris Joseph v. Koss (1787—1858). — [6]) J. C. Ryge (1780—1842). — [7]) Musikken var af Schall. — [8]) Formodentlig Joh. Fr. Redsted, død som Oberstløjtnant 1857. — [9]) Se Note 1 til Br. 15.

22.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 139 f. — [1]) Sognepræsten i Slangerup Peter Hansen (1773—1859) var i Aarene 1802—06 H.s Privatlærer. — [2]) I den Buntzenske Gaard, Overgaden oven Vandet 201, hvorfra de i Efteraaret flyttede til Brogade Nr. 3 (jf. Note 8 til Br. 54). — [3]) Heiberg var 1829 blevet titulær Professor.

23.

[1]) H. C. Andersen fortæller i »Mit Livs Eventyr« herom følgende fra sit Besøg hos den gl. Heiberg i Paris 1833: »Sønnen Johan Ludvig Heiberg, havde da nylig ægtet Johanne Luise, Danmarks, ja, man kan vistnok sige, en af Tidsaldernes meest hædrede og vurderede Skuespillerinder; den gamle Heiberg var levende interesseret for at høre om hende, men jeg forstod, at han levede endnu i gammeldags, eller maaskee parisiske Anskuelser om en scenisk Kunstnerinde. Det, som var ham meest imod, sagde han, var, at hans Søns Kone skulde kunne commanderes af en Theaterdirecteur; en saadan lod det til, at han betragtede som et Stykke Tyran, imidlertid var han glad ved af mig og, som han sagde, af alle Danske at høre, det var en saadan høist respectabel Pige og et virkeligt Talent« (Saml. Skr. [2] I 122). — [2]) Aftrykt i »Et Liv« I 141 ff. — [3]) Se Br. 5. — [4]) Det vides ikke, hvor P. A. H. har anmeldt »Gjenganger-Breve«. — [5]) Se Note 2 til Br. 18. — [6]) Se Note 10 til Br. 11. — [7]) Se Note 10 til Br. 3.

24.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 143 f. — [1]) Der skulde gaa lige til 1836, før H. og hans Hustru kom til at realisere denne Plan. — [2]) Maaske Oversættelserne af Scribes »Familien Riquebourg« og sammes »De to Nætter« samt Tilrettelæggelsen af Fru Gyllembourgs »Magt og List«, der gik under H.s Navn. — [3]) I Form af en Anmeldelse af Abrahamsons »Extract af den ottende Hovedrapport om den indbyrdes Underviisning« (VI 357 ff.). — [4]) ? — [5]) Se Note 19 til Br. 9. — [6]) Se Note 2 til Br. 22. — [7]) Georgine Nicoline Bramsen (1811—90). — [8]) Fru Gyllembourgs Fødselsdag.

25.

[1]) »Kjøge Huuskors«, opf. 1. Gang [28]/[11] 1831. — [2]) Det i Note 2 til Br. 24 omtalte »Magt og List«, opf. 1. Gang [13]/[1] 1832; Stykket gik blot 2 Gange. — [3]) ?. — [4]) Formodentlig Firmin Didot (1764—1836). — [5]) Digteren Henrik Wergeland (1808—45).

26.

[1]) J. L. H. var en ivrig Rytter og holdt igennem en Aarrække egen Ridehest. — [2]) Se Note 7 til Br. 15. — [3]) ?. — [4]) Auguste Barthélemy's satiriske Ugeblad »Némésis«. — [5]) Eberhard Zakarias Munck af Rosenschöld (1775—1838). — [6]) H.s Planer om sammen med Henr. Hertz og Poul Møller at udgive et Kvartalsskrift blev aldrig udført. — [7]) Se Note 2 til Br. 20.

27.

[1]) At J. L. H. falder paa dette Ordspil (»Oldenborre« — »Oldenborger«) hænger vel sammen med P. A. H.s i foregaaende Brev omtalte bogstavelige Oversættelser fra Dansk til Latin; jf. P. A. H.s Svar paa Abrahams's Forespørgsel om, hvorfor han var flyttet: »Det kommer af, at Insecterne altid have været slemme imod mig. Oldenborrerne (Oldenborgerne) jog mig fra Danmark, og Væggelusene fra mit gamle Værelse« (N. C. L. Abrahams: »Meddelelser af mit Liv« S. 410). — [2]) Det vides ikke, hvad der sigtes til. — [3]) Paa P. A. H.s Grav paa Montmartre-Kirkegaarden i Paris staar der: »Danske eller norske Vandrer, som besøger dette fremmede Sted, dvæl et Øieblik ved Din Landsmands Grav. Her hviler Peter Andreas Heiberg, født i Vordingborg den 16de November 1758, død i Paris den 30te April 1841. Hans Skjæbne er Dig bekjendt«. — [4]) Politikeren og Juristen Tage Algreen-Ussing (1797—1872), der 1831—32 var paa Rejse i Udlandet. — [5]) Formodentlig Auguste Caffarelli (1766—1849), der havde deltaget i alle Revolutionstidens Felttog. — [6]) ?. — [7]) »De Danske i Paris« opførtes 1. Gang $^{29}/_{1}$ 1833. — [8]) Charlotte Oehlenschläger holdt — meget mod sine Forældres Ønske — $^{14}/_{11}$ 1832 Bryllup med Skuespilleren J. L. Phister og debuterede $^{22}/_{12}$ s. A. som Josepha i Kotzebues »Armod og Højmodighed«.

28.

[1]) Muligvis Tournachon de Montvéran, Forfatter til Skrifter vedrørende engelske Samfundsforhold. — [2]) I »Erindringer« S. 347 f. hedder det, at P. A. H. for en Del Aar siden gjorde et Udtog af sit franske Skrift »Exposé des principes fondamentaux de la Constitution du Royaume de Norvège«, som han sendte til Bogtrykker Grøndahl i Christiania; at denne Forlægger ikke trykte det, erklærer H. ikke at være ked af, da Skriftet lider af forskellige Fejl. — [3]) »Skabelsen, Mennesket og Messias« (1830), var tilegnet 7 Mænd, hvoriblandt P. A. H. var den ene (jf. Br. 17); det Brev, hvormed Digteren tilsendte H. sit Værk, er trykt i Birket Smiths »Til Belysning af literære Personer og Forhold« S. 198 f. — [4]) Formodentlig Premierløjtnant Jesper Heiberg Daae (1795—1834), død som Proprietær til Nygaard i Lyster.

29.

[1]) H. C. Andersen drog (jf. Br. 23) 1833 ud paa sin første længere Udenlandsrejse, hvis endelige Maal var Italien; i Paris modtog P. A. H. ham »venligt og hjerteligt« (»Mit Livs Eventyr«, SS.[2] I 122). — [2]) »Om Philosophiens Betydning for den nuværende Tid« (1833); Forelæsningerne bortfaldt. — [3]) Forfatteren Mathias Winther (1795—1834) var — uden at have taget medicinsk Embedseksamen — blevet Eskadronskirurg ved det fynske Dragonregiment, men kom i Strid med sin Chef, Oberst Chr. Høegh-Guldberg (1777—1867), Broder til Forfatteren Fr. H.-G. (se Note 13 til Br.

15), og blev afskediget fra sit Embede. I sit Blad »Raketten« (1831—33), der nød en meget ringe Anseelse, hævnede han sig paa sine »Forfølgere«; bl. a. indeholdt Nr. 7, 10, 40 og 41 en Række Angreb paa fynske Dragonofficerer for Rekrutmishandling. — [4]) J. C. Lange (1785—1850), Forfatter til det udpebne Sørgespil »Grev Essex« (1829, udgav for Boghandler Steen Piratudgaver af danske Klassikere, heriblandt »Rigsdalersedlens Hændelser« (1833—34) og P. A. H.s Skuespil (1836) (se J. L. H.: Pros. Skr. X 545 ff.).

29 a.

[1]) Som Tillæg til Brevsamlingen medtages dette Brev fra A. F. Tscherning, der i Rigsarkivets P. A. Heiberg-Samling ligger mellem de øvrige Breve. I sit Brev af 3/4 1833 til Tscherning (der er aftrykt i »Af A. F. Tschernings efterladte Papirer« II 102 ff.) klager P. A. H. over, at hans Søn saa sjældent skriver til ham, og vil hare Tsch. til at indvirke paa J. L. H.: »I Løbet af forrige Aar har jeg kun været istand til at afpine ham tre Breve, og i dette Aar har jeg endnu ikke modtaget en Stavelse fra hans Haand. .. Det er tydeligt, at det er ham modbydeligt at skrive til mig, og ulykkeligvis er det eneste kraftige Middel til at overvinde hans Modbydelighed, netop det, som mangler mig. Han betragter det, jeg beder ham om, som et strengt Hoveriarbeide, jeg paalægger ham; men han kan være rolig, dette Aag vil ikke længe tynge paa ham. Min sidste Time nærmer sig med hurtige Skridt, og visselig vil hans Kulde og Ligegyldighed ikke forhale den«. I Gengivelsen her er Tsch.s mangelfulde franske Sprog og Ortografi, der danner en Kontrast til J.L.H.s, bibeholdt. Om Tsch.s Bekendtskab med P.A.H. se Note 5 til Br. 3. — [2]) Steen Bille (1751—1833), Genskaberen af Danmarks Flaade efter 1807. — [3]) Tschernings forskellige Skrifter »Om det danske Væbningssystem« (1831 ff.) paadrog ham en Irettesættelse fra hans Chef, og Juni 1833 fik han Ordre til at rejse til Udlandet for at studere Militærvæsen, hvad der omtrent var ensbetydende med midlertidig Landsforvisning.

30.

Delvis trykt i »Et Liv« II 403. — [1]) Af Fru H.s Skildring i »Et Liv« I 169—172 fremgaar, at hun ikke var fuldt saa tilfreds med det kunstneriske Udbytte af Rejsen. — [2]) Enken efter H.s Farbroder, Rektor Ludvig H.. Francisca, f. Hansen (1770—1836). Hendes ældste Datter Dorette (1791—1878) blev gift med Adjunkt ved Odense Katedralskole, senere Rektor ved Horsens lærde Skole Andreas Faaborg Mülertz (1788—1844), den yngste Caroline Louise (1802—49) med Proprietær Rasmus Schmidt. — [3]) Hvor P. A. H. boede (se Note 4 til Br. 13). — [4]) Fru Gyllembourg besøgte sin Søster Laurentze (1781—1854), g. m. Sognepræsten til Horbelev og Falkerslev Hans Christopher Elers Koch (jf. Br. 67 ff.). — [5]) Skuespiller ved Det kgl. Teater J. A. G. Stage (1791—1845). — [6]) Operasanger Julius Schwartzen (1802—75). — [7]) Skuespiller ved Det kgl. Teater Corfitz Seemann (1800—75). — [8]) Den senere Jærnbanedirektør Johan Chr. Gustav Skram (1802—65), der i 1833 med offentlig Understøttelse var i Paris. — [9]) Maaske den som Musikelsker bekendte Hofvinhandler Chr. Waagepetersen (1787—1840). — [10]) »Gamle og nye Noveller« af Forf. til »En Hverdags-Historie«. — [11]) J. L. H.s »Skuespil« I—VII (1833—41), der blev efterfulgt af »Digte og Fortællinger« I—II (1834—35).

31.

[1]) Filosoffen Victor Cousin (1792—1867), hvis Platonoversættelse udkom 1825—40; J. L. H. havde haft personlig Forbindelse med ham under sit Ophold i Paris 1819—22. Den franske Regering forbød ham af politiske Grunde at holde Forelæsninger 1820—27, men efter Julirevolutionen kom han til Magt og Værdighed igen. — [2]) »Dronning Margrethe« (1833). — [3]) H. C. Ørsteds Anm. af Elberling: »Om det juridiske Studium ved Kjøbenhavns Universitet« (»Maanedsskrift for Literatur« X 1833) gaar imod Brugen af Latin ved Universitetets Embedseksaminer; Botanikeren J. F. Schouw (1789—1852) førte Debatten i sit eget Organ, »Dansk Ugeskrift«, og T. Algreen-Ussing rettede i »Dagen« voldsomme Angreb mod den lærde Skole (se om hele Striden J. Paludan: »Det høiere Skolevæsen« S. 123 ff.).

32.

[1]) Afh. »Symbolik« (= Pros. Skr. X 155 ff.). — [2]) Se Note 4 til Br. 29. — [3]) Frands Martin Lange (1792—1845). — [4]) Se Note 4 til Br. 29. — [5]) En Søn af Bogtrykker Joh. Fr. Schultz (1756—1817), P. A. H.s Forlægger. — [6]) Den senere Krigsminister Wolfgang Haffner (1810—87). — [7]) ?.

33.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 154 ff. — [1]) Politikeren og Matematikeren C. G. Andræ (1812—93), der fra 1830'erne blev en hyppig og velset Gæst i det Heibergske Hjem; han blev 1834 Adjoint ved Generalkvartermesterstaben og opholdt sig i to Perioder i Paris for at studere Matematik og Militærundervisning. — [2]) Se Note 11 til Br. 2.

34.

Delvis trykt i *J. L. Heib. Br.* S 157 ff. — [1]) Den senere Professor i Teknologi ved Polyteknisk Læreanstalt Julius Wilkens (1812—92), der 1833 tiltraadte en Studierejse til Udlandet. — [2]) Da der gik Rygter om en forestaaende Indskrænkning af Trykkefriheden, samlede Prof. J. F. Schouw Underskrifter paa en Adresse herimod, der $^{21}/_{2}$ 1835 blev afleveret til Kongen. Det var i Svaret paa denne Henvendelse, at de senere saa ofte citerede Ord »Vi alene vide« forekom. — [3]) H.s mangeaarige Modstander, kgl. Skuespiller N. P. Nielsen (1795—1860), antagelig nærmeste Forbillede for Skuespilleren i »En Sjæl efter Døden«. — [4]) Jf. i Beskrivelsen af Helvede i »En Sjæl efter Døden« III: »af hovedløse man gør Pedeller«. — [5]) »Adresseavisen« $^{12}/_{3}$ 1835 indeholder en Opfordring fra N. P. Nielsen til at tegne sig til en Serie af Foredrag af »Oldtidens og Nutidens Mesterværker i Veltalenhed«, som han erklærer at være blevet opfordret af forskellige agtede Mænd til at holde »i denne Tid, da Veltalenheden har vundet en forøget Interesse hos os«. — [6]) Se Note 11 til Br. 15. — [7]) Paul Louis Courrier (1772—1825), fransk Skribent, Forfatter af stilistisk forfinede politiske Pamfletter. — [8]) Umiddelbart efter Kongens Afvisning af Adressen stiftedes 1835 »Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug«; det udgav bl. a. »Dansk Folkeblad« og udsendte populære Skrifter m. m. (jf. »En Sjæl efter Døden« II: »i en Kreds dog fremfor alt, / Trykkefriheds-Selskab kaldt, / sprudlede min Tales Kilde; / og i Folkebladet alt / anonymt jeg skrev«). — [9]) Efter hvilken P. A. H. 1799 var blevet

dømt til Landsforvisning. — [10]) Teologen Prof. H. N. Clausen (1793—1877). — [11]) Naturforskeren Cuvier (1769—1832) benyttedes en enkelt Gang af Regeringen til et politisk Hverv, men uden Held. — [12]) H.s ringe Tanker om Sibbern fremgaar ogsaa af »En Sjæl efter Døden« III.

35.

[1]) Familien H. tilbragte Somrene 1834 og 1835 paa Eriksborg i Taarbæk (se »Et Liv« I 179 ff. og 189 samt Br. 75 og 77). — [2]) Filosoffen Pierre Hyacinthe Azaïs (1766—1845) forkyndte »la philosophie des compensations«. — [3]) Maaske Grosserer Peter Saabye. — [4]) »Fædrelandet« var blevet grundlagt som Ugeskrift af C. N. David September 1834; allerede et Par Maaneder efter blev der anlagt Sag imod ham for tre anonyme politiske Artikler, men han frikendtes ved to Instanser. — [5]) Se Note 9 til Br. 30. — [6]) Antagelig Christopher Andreas Holmboe (1796—1882), Professor i østerlandske Sprog ved Christiania Universitetet, der 1834 var i København; han nævnes i P. A. H.s »Erindringer« S. 319. — [7]) Efter Sagsanlægget blev David suspenderet fra sit Embede som Professor i Statsøkonomi og rejste til Udlandet; 1836 fik han sin Afsked med Pension. — [8]) I »Kjøb. flyv. Post« 1834 (= Pros. Skr. X 545 ff.) rettede H. et Angreb mod Steens Piratudgave »Gallerie for danske Classikere«, der indbragte ham et Sagsanlæg; H. blev dog frifundet. — [9]) I Frankrig var der idelige Oprørsforsøg og Attentater i disse Aar.

36.

[1]) Mellem dette og det foregaaende Brev ligger Joh. Ludv. og Johanne Luise Heibergs længe bebudede Besøg hos P. A. H., der havde beredt den gamle Mand stor Glæde. Fru Heiberg skildrer i »Et Liv« I 206 paa Grundlag af Andræs Beretning Svigerfaderens Ængstelse i Anledning af den Storm, der Natten efter deres Afrejse fra Paris var brudt løs. — [2]) Se Note 5 til Br. 7. — [3]) »Erindringer« S. 35. — [4]) Holger de Fine Olivarius (1755—1838) tog Studentereksamen samme Dag som P. A. H. (»Erindringer« S. 32). — [5]) Se »Et Liv« I 195 ff. — [6]) Se Fru Gyllembourgs Brev af $^{22}/_{2}$ 1836 til A. F. Tscherning (»Af A. F. T.s efterl. Papirer« II 145 ff.). — [7]) ? — [8]) Værten i Hotel du Havre Jean Andrieu.

37.

[1]) Se Note 10 til Br. 19. — [2]) Se Note 4 til Br. 13. — [3]) Se Note 4 til Br. 30. — [4]) Christian Koch (1811—94) kom til Søs ca. 1826, blev Skibskaptajn og senere Farmer i Nordamerika. — [5]) Den senere Sjællands Biskop H. L. Martensen (1808—84) og hans nære Ven Juristen F. C. Bornemann (1810—61) foretog i Aarene 1834—36 en Udenlandsrejse sammen og opholdt sig samtidig med Ægteparret H. i Paris; om Samværet med H. se Martensens »Af mit Levned« I. — [6]) Ogsaa Andræ traf Heibergs sammen med i Paris (se P. Andræ: »C. G. C. Andræ« I 178 ff.). — [7]) Ved Omorganisationen af den militære Højskole 1836 gled de humanistiske Fag ud, hvorfor H. $^{22}/_{9}$ gik af som Lærer. — [8]) Den danske Gesandt i Paris Joseph Koss (1787—1858).

38.

Delvis trykt i »Et Liv« II 407. — [1]) »Metriske Aphorismer« i »Interimsblade til Kjøb. flyv. Post« 1837 (= Pros. Skr. III 434 ff.). — [2]) »Den lille Skuespiller« (se »Et Liv« I 207 f.).

39.

[1]) Formodentlig Købmand Elling Mathias Holst fra Drammen (1785—1852), Kaptajn i Korpset Prins Christian Augusts frivillige Jægere. — [2]) Hans Chr. Weis (1811—82). — [3]) Prof. Fr. Holst (1791—1871) foretog 1838 paa offentlig Bekostning en Rejse til Udlandet for at studere Fængselsvæsen; om hans Besøg hos P. A. H. i Paris se »Erindringer« S. 319. — [4]) Se Note 3 til Br. 34. — [5]) Skuespillerinden Anna Nielsen, f. Brenøe (1803—56). — [6]) Den svenske Forfatter og Hofmand Bernhard v. Beskow (1796—1868) som havde besøgt J. L. H. i Kbhvn. 1834. — [7]) Den franske Udenrigsminister Charles Maurice Talleyrand (1754—1838), under hvem P. A. H. havde gjort Tjeneste.

40.

[1]) Efter at være kommet hjem fra sin lange Udenlandsrejse søgte Tscherning 2 Aars Permission fra Hæren og ledede i disse Aar først et Kulværk i Ardennerne og senere Jernbanen fra Montpellier til Cette. — [2]) Den senere General Chr. Jul. de Meza (1762—1865) opholdt sig 1837 i Paris for at faa trykt en fransk Udtaleordbog. — [3]) Chr. VIII's Kabinetssekretær J. G. Adler (1784—1852) blev 1839 udnævnt til Medlem af Det kgl. Teaters Direktion.

41.

[1]) Et Par revolutionære, Blanqui og Barbès, anstiftede et Oprør i Paris i Foraaret 1839. — [2]) Se Note 4 til Br. 13. — [3]) For Fru H.s Skyld foretog Ægteparret Sommeren 1839 en Baderejse til Ems (se »Et Liv« I 224 ff.). — [4]) Grev Alexis de Saint-Priest (1805—51). — [5]) Louis Philippes Navnedag. — [6]) Julius Roux de Rochelles; Faderen, der var Chef for Udenrigsministeriets sydlige politiske Afdeling og senere Gesandt i Hamburg, er omtalt i P. A. H.s »Erindringer« S. 109 ff.

42.

[1]) Emil Hornemann (1810—90). — [2]) Se Note 2 til Br. 30. — [3]) Christian Heiberg (1792—1865), død som Byskriver i Aalborg. — [4]) Lægen Emil Theodor H. (1820—93).

43.

Trykt i *J. L. Heib. Br.* S. 169 ff. — [1]) 3. Decbr. 1839. — [2]) De mest bekendte turde være H. P. Holsts »O Fædreland, hvad har du tabt« og Ingemanns »Paa sin Ligseng ligger Kong Frederik hvid«. — [3]) »Ved Friheds-støtten« (Poet. Skr. VIII 388). — [4]) Poet. Skr. IX 119 ff. — [5]) Det endnu eksisterende Poul Fechtels Hospital (»Hamborger Sjæleboder«), stiftet 1590 af Møntmester Poul Fechtel. — [6]) Højesteretsadvokat Chr. Klingberg (1765—1821) var i sin Tid en meget anvendt Defensor, ogsaa i litterære Sager, og medvirkede til Forliget mellem P. A. H. og Malthe Conrad Bruun i Dyvekefejden.

44.

[1]) »Syvsoverdag« (1840). — [2]) Denne Plan blev opgivet. — [3]) H.s Mostre Lise Jürgensen (1776—1867) og Laurentze Koch (1781—1854). — [4]) Professor Christen Heiberg (1799—1872), der 1834—35 havde opholdt sig paa Studierejse i Frankrig. — [5]) Henrik Steffens (1773—1845).

45.

[1]) P. A. Heiberg døde 30. April 1841.

46.

[1]) Baron Durand de Mareuil, Talleyrands Yndling, til hvem P. A. Heiberg henvendte sig, da han søgte Ansættelse i det franske Udenrigsministerium, omtalt med stor Taknemmelighed i »Erindringer« S. 96 som den, hvem han skylder sin Stilling. — [2]) ? — [3]) Se »Erindringer« S. 286—91. — [4]) Se Note 3 til Br. 44. — [5]) Købmand Hans Peter Steffens i Vordingborg (1740—1821), Inger Margrethe Heibergs anden Mand.

47.

[1]) Ludvig Heibergs Søn Joh. Christian H. (se Note 3 til Br. 42), der var blevet Student 1813, har aabenbart i sin første Studietid boet hos eller i ethvert Fald haft Tilhold hos Gyllembourgs. — [2]) Joh. Ludv. Heiberg havde i Decbr. 1813 udgivet »Marionettheater« og i Febr.-Heftet 1814 af »Athene« offentliggjort sit Digt »Uranienborg« samt i Maj-Heftet oversat to Digte af Frederikke Brun, hvoraf det ene, »Høstaftenen«, er rettet til Oehlenschläger. — [3]) Som Afdelingschef i Udenrigsministeriets »Bureau des traducteurs«. — [4]) Talleyrand var gaaet af som Udenrigsminister 1807, men genudnævntes til denne Post efter Napoleons Fald 1814. — [5]) Se Note 5 til Br. 32. — [6]) Aprilheftet havde bragt en Tale i Anledning af Kongens Fødselsdag, holdt for Odense Katedralskoles Elever, af Ludv. Heiberg; den indledtes med en Hentydning til de nylig stedfundne Krigsbegivenheder, og det hedder bl. a.: »Jeg seer Mismod præget paa mine Tilhøreres Aasyn; det var Fædrenelandets Vanheld, der vakte det«. — [7]) Se Note 2 til Br. 30. — [8]) Dorettes yngste Søster Franciska (1794—1841).

48.

[1]) Den senere Guvernør i Vestindien Johannes Hohlenberg (1795—1833) og hans Broder den senere teologiske Professor Hagen Hohlenberg (1797—1845), Studenter fra Odense Katedralskole, hvor Ludv. Heiberg var deres Rektor. — [2]) Ludv. Heiberg og hans Hustru fejrede 4/5 1815 deres Sølvbryllup. — [3]) Johan Ludvig Heiberg havde i Novbr. 1814 paadraget sig en alvorlig »Nervefeber« (ɔ: Tyfus).

49.

Trykt i »Et Liv« I 85 ff. — [1]) »Dronninge-Stolen« (1825); Citatet er gengivet efter Hukommelsen; hos Grundtvig staar der: »I Grunden er Bark ikke Træ saa nær, / Som fjærne, der have hinanden kjær« (»Poet. Skr.« ved Sv. Grundtvig V 372). — [2]) Se Noterne 1 til Br. 14 og 8 til Br. 19. —

[3]) I »Et Liv« fortæller Fru Heiberg herom: »Da Dampskibet passerede Bellevue lød der 3 Kanonsalutter derfra, hvilke bleve besvarede af Capitainen paa vort Skib. »Hvem er det fra?« raabte nu Alle ombord. Da fortalte Wexschall, som var indviet i Hemmeligheden, at det var Heiberg og Chr. Winther, der bragte os denne Afskedshilsen« (I 84). — [4]) Hertil Fru Heibergs Note: »Jeg havde anmodet Heiberg om at skrive et nyt Digt til mig, som jeg kunde fremsige i Norge« (»Et Liv« I 86); det blev dog aldrig skrevet (se »Fra det Heibergske Hjem« S. 46). — [5]) Johanna Magdalena Kett (1804—66), g. 1[0] 1824 m. Kopist L. F. Kett (1797—1832), 2[0] 1835 m. Grosserer, senere Slotsforvalter N. V. Matthiesen (1800—53). — [6]) Den østrigske Forfatter Ignaz Franz Castelli (1781—1862). — [7]) Det fortællende Digt »Sauvegarden« fra 1829, optaget i Winthers »Digte, gamle og nye« (1832); Heiberg havde skrevet et Digt »Om Sauvegarden« til Md. Wexschall at fremsige efter Recitationen af Winthers Digt 11. Marts 1829 (Poet. Skr. IX 216 ff.). — [8]) Sorenskriver Chr. Rasmus Hansson (se Note 18 til Br. 9) omtales i »Et Liv« som »en lidenskabelig Beundrer af Heibergs Musa, hvorfor han ogsaa ganske havde vundet Fru Gyllembourgs Hjerte« (I 84). — [9]) Md. Wexschalls Veninde Dorothea Liunge var en ung Pige, der boede hos Wexschalls og delte Soveværelse med Jfr. Pätges (se »Et Liv« I 74 ff.); hun var med paa Norgesrejsen, antagelig for at skrive til sin Broder A. P. Liunges Blad »Kjøbenhavnsposten« om det danske Gæstespil i Christiania. — [10]) Oehlenschläger laurbærkronedes af Tegnér i Lund 23. Juni 1829 ved Doktorpromotionen i Domkirken; til denne Lejlighed havde Tegnér digtet sin berømte versificerede Tale, hvori der var indflettet en Hyldest til hans danske Digterbroder. Søndagen efter, 28. Juni, gjorde Tegnér tilligemed 300 Svenskere Genvisit i Danmark og fejredes ved en Fest paa Bellevue, hvortil Oehlenschläger havde skrevet et mat Digt, »Hilsen til vore svenske Venner« (»Poet. Skr.« ved Liebenberg XXI 155 f.). — [11]) Fru Gyllembourg havde som sit Plejebarn antaget Andreas og Camilla Buntzens Søn Georg (1815—47), der senere blev Læge, men døde ung (jf. »Et Liv« I 117 f.). — [12]) Se Note 7 til Br. 3.

50.

Trykt i »Et Liv« I 88 ff. — [1]) Se Note 8 til Br. 49. — [2]) Se Note 7 til Br. 11. — [3]) Lise Jürgensens Datter Hanne Winge (1798—1835), g. 1819 med Grosserer Oluf Winge. — [4]) Laurentze Koch (1815—75), g. 1854 m. Skolelærer Peter Jensen. — [5]) Fru Gyllembourgs Fætter, Grosserer Andreas Buntzen (1781—1830), i hvis Hus Fru Gyllembourg boede siden 1827. — [6]) »Prindsesse Isabella« opførtes kun 1 Gang — 29. Oktober 1829 — med Jfr. Pätges i Titelrollen og Md. Wexschall som Hofdamen Laura. — [7]) Fru Heibergs Udtryk, som Heiberg morede sig meget over (jf. »Et Liv« I 46 og »Fra det Heibergske Hjem« S. 56). — [8]) Skuespiller ved Det kgl. Teater Christen Foersom (1794—1850). — [9]) Se Note 12 til Br. 11. — [10]) Jfr. Pätges var endnu kun Elev ved Teatret.

51.

Trykt i »Et Liv« II 397. — [1]) Johanne Luise Pätges' 17 Aars Fødselsdag. — [2]) Jfr. Pätges havde efter Hjemkomsten fra Norge forlovet sig med den ret ubetydelige Skuespiller Christoffer Hvid (1803—72).

52.

Trykt i »Et Liv« II 400. — [1]) Fru Gyllembourg husker fejl; Citatet er fra Edv. Storms Drikkevise »Den sande Glæde«, men Linierne citeres i Rahbeks »Erindringer« I 388. — [2]) Om Jfr. Pätges' Værelse i Overgaden oven Vandet hedder det i »Et Liv« I 106: »Stuen var saa lille, at Heiberg paa Grund deraf, og de to skraas for hinanden liggende Vinduer, havde givet den Navn af 'Lygten'«.

53.

[1]) En Tjenestepige, formodentlig den samme som den i Folketællingslisten 1840 opførte Charlotte Marie Køhler, 51 Aar gl. — [2]) En københavnsk Handlende. — [3]) Formodentlig den i sin Tid bekendte Strømpevæver Alexander Mitchell (1755—1840), der havde Udsalg paa Østergade. — [4]) Heiberg var en passioneret Rytter og havde ladet sin Ridehest bringe ud til Lyngby, hvor han af Postmesteren lejede et Plovøg til sin Hustru (»Et Liv« I 139). — [5]) Laurentze Kochs Datter Sophie (1813—36). — [6]) Teaterdirektionen var i stor Tvivlraadighed om, hvorledes Professor Heibergs Kone skulde tituleres paa Plakaterne, og henvendte sig til Kongen herom, der uden Betænkning dekreterede, at hun naturligvis skulde kaldes »Frue« (»Et Liv« I 143).

54.

[1]) Politikeren og Nationaløkonomen Nathan David (1793—1874) havde aflagt de nygifte et Besøg i Lyngby (»Et Liv« I 139). — [2]) Teaterdirektionen bestod da af F. C. Holstein (1771—1853) som Chef og Chr. Molbech (1783—1857); efter Mantheys Død 1831 udnævntes C.L.Kirstein (1793—1862) til tredie Direktør; Molbech var syg i Sommeren 1831 (»Vor Fortid« III 112), hvad der maaske er Anledningen til Talen om hans eventuelle Afgang. — [3]) Fru Gyllembourgs Huslæge (?), Dr. med. Isaac Larpent (1798—1838). — [4]) Aabenbart en Tjenestepige. — [5]) Brækrod. — [6]) Heiberg havde i et Par Aar (ca. 1812—14) studeret Medicin. — [7]) Assessor i Statsgældsdirektionen, senere Departementschef i Finansministeriet Vilhelm Ferdinand Johnsen (1788—1879), der synes enten at have været Eksekutor i Andr. Buntzens Bo eller Statens Tillidsmand ved det paatænkte Køb af Ejendommen. — [8]) Den Buntzenske Slægtsgaard, Overgaden oven Vandet 201 (nuv. Nr. 2), hvor Fru Gyllembourg siden 1827 havde boet sammen med Fætteren Andr. Buntzen († 1830) og hans Hustru Camilla samt hans Søster Anna Bolette Saintaubain (1779—1853), Carl Bernhards Moder. Den gamle Slægtsgaard er skildret af Carl Bernhard i »Et Aar i Kjøbenhavn« (1834). Det fremgaar af Folketællingslisten 1840, at den ikke blev solgt til Kaserne, men gik over paa private Hænder, hvorefter Fru Gyllembourg, Heibergs og Georg Buntzen 25. Oktober 1831 flyttede ind i Brogade Nr. 3 (jf. H. P. Holsts Digt »Nummer 3 i Brogaden« i »Fra min Ungdom«). — [9]) Adressekontoret var oprettet af Agent Holck og anviste Huslejligheder og Tjenestesøgende. — [10]) En københavnsk Silke- og Klædekræmmer. — [11]) ? — [12]) ? — [13]) Om Fru Gyllembourgs Kærlighed til den lille Have se »Et Liv« I 118. — [14]) Heibergs Parafrase af Tycho Brahes latinske Digt »Dania, quid meruí« i Sangen »Solen sank bag grønne Lund« af Skuespillet »Tycho Brahes Spaadom«. — [15]) Fru Gyllembourgs Kusine (se Note 8), der imidlertid var fraflyttet Slægtsgaarden. — [16]) Gyllembourg var svensk Friherre. — [17]) Forfatter-

inde (Fru Gyllembourg vaagede som bekendt strengt over sin Anonymitet) ell.: Svigermoder.

55.

[1]) Efter at Jfr. Pätges var blevet optaget i Fru Gyllembourgs Hjem, kaldte hun Heiberg »Broderen« og han hende »Søsteren« (»Et Liv« I 127). — [2]) Den senere Økonomiinspektør ved Det kgl. Teater Gotthilf Ferdinand Lassen (1803—60), som 1830 var blevet ansat ved Teatrets Kontor, hvor han især hjalp med som Rolleskriver (jf. »Vor Fortid« III 114). — [3]) »Kjøge Huskors«, opf. 1. Gang 28. Novbr. 1831. — [4]) Den i Br. 53 omtalte Berider. — [5]) Johanne Louises Broder, Skuespiller ved Det kgl. Teater Anton Pätges (1807—83). — [6]) Muligvis Maleren og Litografen Em. Bærentzen (1799—1868), der senere malede Fru Heiberg. — [6a]) Folkelig Talemaade = det er ikke til at kimse ad. — [7]) Ikke bevaret. — [8]) Prinsesse Eboli i Schillers »Don Carlos«, som var oversat af Molbech. — [9]) Det kgl. Teaters Hovedkasserer og Bogholder Fr. Printzlau († 1832). — [10]) Skuespiller og Regissør ved Det kgl. Teater Georg Liebe (1788—1845). — [11]) Se Note 2 til Br. 54. — [12]) Komponisten Claus Schall (1757—1835). — [13]) Den musikinteresserede Hofvinhandler Chr. Waagepetersen (1787—1840). — [14]) Politikeren C. C. Hall (1812—88).

56.

[1]) Laurentze Buntzens Mand, Sognepræst til Horbeløv paa Falster Elers Koch (1774—1847). — [2]) Hvorfra Citatet stammer kan ikke oplyses. — [3]) Muligvis Højesteretsadvokat Peter Salicaths Hustru Frederikke Christiane, f. Beyer (1798—1876). — [4]) 20. Septbr. 1831 opførtes Schillers »Don Carlos« 1. Gang paa Det kgl. Teater med Fru Heiberg som Eboli og Holst som Don Carlos. — [5]) Kommandør P. F. Wulff (1774—1842), kendt ogsaa som Shakespeare-Oversætter, g. m. Hanne Henriette Weinholdt (1784—1836). — [6]) Jf. hertil »Et Liv« I 144: »Jeg havde mange romantiske Ideer om, hvorledes Ægtefolks Samliv burde indrettes for ikke at profaneres. Heibergs medfødte Finhed hjalp mig til at gjennemføre mine Ideer herom, og om de end undertiden strøifede noget henimod det Barnagtige, føiede han mig dog deri. Og jeg er endnu af den Mening, at man i dette Forhold ikke kan være varsom nok og ikke bør vise sig for hinanden hverken i aandeligt eller legemligt Negligé; især i det Sidste gjør man vistnok bedst i at blive fremmed for hinanden hele Livet igjennem«. — [7]) Om Georg Buntzens Skinsyge paa Heiberg se »Et Liv« I 117 f. og 125. — [8]) Heiberg maatte een Gang om Ugen ride ind til København for at holde Forelæsninger paa den militære Højskole (»Et Liv« I 139). — [9]) Lægen N. C. Møhls Fader, Kammerraad Hans Chr. Møhl (1757—1843); jf. Note 8 til Br. 19.

57.

[1]) ? — [2]) Se Br. 56. — [3]) Formodentlig Lægen Carl Ottos Hustru Anna Elisabeth, f. Friis (1799—1875). — [4]) Ejeren af Huset Brogade 3, Vinhandler Nielsen. — [5]) Se Note 7 til Br. 3. — [6]) Enten Stedmoderen Anna Louise Frederikke du Puy, f. Müller (ca. 1778—1831), eller hendes rigtige Moder Henriette Montroze († 1833). — [7]) Bestyreren for Borgerdydsskolen paa Christianshavn, hvor Georg Buntzen gik i Skole, Niels Bygom Krarup (1792—

1842). — [8]) Fru Gyllembourgs Enaktsskuespil »Fregatten Svanen«, trykt i »Skuespil af Forf. til En Hverdags-Historie« (1834). — [9]) Fru Heibergs Søster Amalie Pätges (1814—55). — [10]) Se Note 7 til Br. 24; i »Et Liv« fortæller Fru Heiberg om Davids i Br. 54 omtalte Besøg hos de nygifte i Lyngby: »Da Heiberg fulgte ham ud, sagde David til ham: »Du er lykkelig! Nu vil jeg virkelig ogsaa gifte mig saa snart som muligt!« Og han holdt Ord« (I 139). — [11]) Se Note 7 til Br. 11. — [12]) Se Note 1 til Br. 1. — [13]) I Vejviseren 1831 anføres en Søkaptajn Jens Tikiøb som boende i Overgaden oven Vandet 189. — [14]) Formodentlig Justitsraad Joh. Gabriel Linde (1781—1864), Kasserer ved den aftagende Pensionsfond; Fr. VI havde efter Gyllembourgs Død tilstaaet hans Enke en aarlig Pension. (»P. A. Heiberg og Thomasine Gyllembourg« 1882 S. 429). — [15]) Rimeligvis Forfatteren P. V. Jacobsen (1799—1848). — [16]) I et Brev af 17. Aug. 1831 til Heiberg (R. A.) taler Molbech om, at han gerne vil gøre noget for Heibergs og hans Kones Fremtid. »Men skulde det sidste nogentid kunde falde i min Lod — saa vil det dog ei kunne skee, uden at De vil agte *mine* Grundsætninger; og vel heller ei, uden at De i et og andet vil høre mine Raad — ja jeg tør maaskee alt lægge til, ogsaa Deres *Kones*. Hvad mig angaaer, saa vil jeg ikke tale om eller bringe det mindste i Beregning, hvor lidt eller meget mit hele øvrige Livs Erfaring giør mig *ældre* end *De;* men De kan godt til de 8 Aar, jeg overgaar Dem i Alder, lægge de 11 Aar, jeg er ældre Ægtemand og Huusfader, end De, hvor det kommer an paa at høre mig in rebus domesticis«.

58.

Delvis trykt i »Et Liv« II 401 f. — [1]) Md. Henriette Pätges, f. Hartwig (1780—1861), havde i mange Aar Beværtningstelt paa Dyrehavsbakken, det samme, som Det kgl. Teater lejede til Opførelsen af »Resencenten og Dyret«. — [2]) Det i Br. 68 omtalte franske Stykke af Empis og Mazères, »La dame et la mademoiselle« (1830), vel et kasseret Skuespil, der var indleveret til Det kgl. Teater; i ethvert Fald blev det ikke opført under denne Titel. — [3]) »Forældres Kjærlighed kan jo ikke engang forlade det strafværdige Barn« (Th. Gyllembourgs »Saml. Skr.« 2. Udg. III 231). — [4]) Andrea Kellermann, f. Buntzen (1769—1840), g. m. Grosserer Ferdinand Gotthilf Kellermann. — [5]) Skal være Frue Aften (jf. Br. 75), 1. Juli; paa St. Hansaften, St. Hansdag og Fruedag kulminerede Besøget paa Dyrehavsbakken (se »Danmark i Fest og Glæde« III 196). — [6]) Sangerinden ved Det kgl. Teater Ida Fonseca (1806—58), der bl. a. udførte Madame Voltisubitos Rolle i »Recensenten og Dyret«.

59.

Delvis trykt i »Et Liv« II 402. — [1]) I Henrik Hertz' »Fjerboldtspillet«, der hører sammen med Hirschholmdigtene fra 1832, hedder det lidt anderledes: »Fjerboldten flye / Elskte Veninde, / Til dig som en Kjærligheds-Billet« (»Digte fra forskjellige Perioder« II 85). — [2]) Personen med det tilføjede Øgenavn, der kommer igen i Br. 63, er Udgiveren ubekendt. — [3]) Betty Møller, f. Berg (1804—34). — [4]) Citatet ikke fundet. — [5]) Urmager Isaac Larpent. — [6]) ? — [7]) Vejviseren 1833 anfører en Fru U. S. Hahn, boende Overgaden oven Vandet 176. — [8]) Aabenbart en Tjenestekarl. — [9]) Hebraisk *meschugge*, 'tosset, forrykt', men synes her og i Br. 63 brugt i Betydningen 'ked af det'

ell. 'stødt'. — [10]) Aumonts Portræt fra 1831 (jf. Br. 62). — [11]) Andr. og Camilla Buntzens Søn, Prokurator Edouard Buntzen (1809—85).

60.

[1]) »Barselstuen« II Sc. 10. — [2]) Fru Gyllembourgs Søstersøn, daværende Sognepræst til Rold og Vebbestrup Peter Andreas Heiberg Jürgensen (1800—60). — [3]) En Tjenestepige? — [4]) Aabenbart den anden af Fru Gyllembourgs Tjenestepiger. — [5]) Andr. og Camillas Datter Pauline (1813—52). — [6]) Fru Gyllembourgs Børneeventyr »Kong Hjort« (»Kjøbenhavns flyvende Post« 1830) foregaar i og omkring Eremitageslottet. — [7]) Syngemester Carl Joachim Borchorst (1800—44). — [8]) Maaske C. v. Plötz' (uden Aarstal).

61.

[1]) Der fandtes et Par offentlige Badehuse ved Langebro. — [2]) Se Note 15 til Br. 57. — [3]) Henrik Hertz var 14. Juni 1833 med kgl. Understøttelse draget ud paa en Udenlandsrejse til Italien. — [4]) Fru Gyllembourg havde tilsendt ham 1. Del af sine »Noveller, gamle og nye« (1833), som han troede var skrevet af Heiberg (se »P. V. Jacobsens Breve« S. 191, 193 f. og »Personalhist. Tidsskr.« 4. R. II 110 f.) — [5]) Et københavnsk Forlag, der udgav »Kjøbenhavns flyvende Post«. — [6]) ?. — [7]) Jf. Br. 30. — [8]) Forfatteren Andr. Saintaubain (Carl Bernhard) (1798—1865). — [9]) 9. Juli, da Heiberg betroede sin Moder sit nærforestaaende Giftermaal (jf. flg. Brev). — [10]) I Vejviseren 1833 anføres som boende i Brogade 3 Institutbestyrerinde C. Mørck.

62.

[1]) Citatet er fra Baggesens Rimbrev af $^{28}/_{10}$ 1815 (R. A.), da Heiberg havde skænket Baggesens Søn sin Insektsamling. — [2]) Utvivlsomt den Pige, som Fru Gyllembourg antog til sin senere Svigerdatters personlige Opvartning, og som Fru Heiberg i »Et Liv« I 120 f. og 136 f. priser for hendes Trofasthed og Opofrelse. — [3]) Se Note 3 til Br. 60. — [4]) Se Note 10 til Br. 59. — [5]) Georg Buntzen tog Studentereksamen fra Borgerdydsskolen 1833. — [6]) Landskabsmaleren Jens Peter Møller (1783—1854), der var Restaurator ved Den kgl. Malerisamling. — [7]) Se Just Mathias Thiele: »Af mit Livs Anbøger«, udg. ved Dumreicher II (1917) S. 25. — [8]) Kongens Livkirurg, Prof. Chr. Fenger (1773—1845). — [9]) Se Note 5 til Br. 49.

63.

Delvis trykt i »Et Liv« I 297 og II 402. — [1]) Se Note 4 til Br. 61. — [2]) Se Note 2 til Br. 59. — [3]) Se Note 5 til Br. 56. — [4]) Camilla Buntzens Børn, Pauline (1813—52), Anine (1819—91), g. 1843 m. Søofficeren Lütken, og Camillo (1817—63), senere Officer. — [5]) Skuepladsen i »De Uadskillelige« er »udenfor det nordlige Skovløberhus i Dyrehaven« ɔ: Grøndalshuset. — [6]) Se Note 9 til Br. 59. — [7]) I Novellen »Montanus den Yngre« (1837) forekommer baade en Hanne og en Ludvig. — [8]) Se Br. 25, 28 og 30.

64.

[1]) Aabenbart en Dameskrædderinde ell lign. — [2]) Fru Gyllembourgs Farbroder Jacob Buntzens Datter Stine (1778—1859), der af Peder Hjort skildres som »den genialeste danske Qvinde, jeg har haft den Ære at være kjendt med« (»Udvalg af Breve til P. Hjort« I 441). — [3]) P. A. Heibergs Brev er ikke bevaret, derimod Sønnens Svar derpaa (Br. 30 ovf.). — [4]) Den finske Fysiker og Digter Johan Jacob Nervander (1805—48) foretog i 1830'rne en længere Studierejse til Sverige, Danmark, Tyskland, Frankrig og Italien. — [5]) ?. — [6]) Se Note 8 til Br. 8. — [7]) Se Note 2 til Br. 51.

65.

[1]) Se Note 14 til Br. 57. — [2]) Skuespillerinden Eline Heger, f. Schmidt (1774—1842), g. m. Skuespiller Stephan Heger; deres Søn Edvard (1813—33) døde i Aarets Slutning paa Frederiks Hospital. — [3]) Se Noterne 5 og 7 til Br. 30. — [4]) Se Note 1 til Br. 29. — [5]) Fra Septbr. 1832 udsendte Oehlenschläger som Modvægt mod Heibergs Indflydelse det æstetiske Maanedsskrift »Prometheus«. I Aargangen 1832—33 II 350 ff. findes Digtet »Fanchon. Til Charlotte Phister, født Oehlenschläger«, hvis første Strofe lyder saaledes: »Du valgte selv en steil, en farlig Vei, / Dog blomsterfuld og smuk, til Musalunden. / Strax med min Villie var det ei, — / Jeg frygted Revner skiult i Klippegrunden«. — [6]) Oehlenschlägers Datter Charlotte (1811—35), g. m. Skuespiller Phister, havde sin anden Debut paa Det kgl. Teater i Bouillys »Fanchon« i Sæsonen 1832—33.

66.

[1]) Se Note 3 til Br. 50. — [2]) Se Note 7 til Br. 57. — [3]) Vel enten Monies' Litografi efter Aumonts Maleri eller Bærentzens Litografi. — [4]) Først 1862 ophævedes i Danmark Pastvangen for indenlandske Rejser.

67.

[1]) Se Note 8 til Br. 11. — [2]) Den militære Højskole, hvor Heiberg siden 1830 var Lærer. — [3]) Kaptajn Jacob Fibiger (1793—1861), Lærer ved den militære Højskole. — [4]) Elers' og Laurentze Kochs Søn Peter (1807—83), senere Provst. — [5]) Den senere Skuespiller Anthon Smidth (1809—68); om hans Forældre se Note 9. — [6]) Hentydning til Holbergs »Julestue« Sc. 12: »den Fugl Phoenix, som findes i Arabien, lever tusinde Aar udi Eensomhed, og opbrænder sig selv, saa snart hun udlægger en Unge, paa det hun ikke skal leve udi Societet og Samqvem med andre af sin Art«. — [7]) I Betydningen 'Dam, Sø'. — [8]) I Tiden umiddelbart efter P. A. Heibergs Landsforvisning, da hans Hustru og Søn fandt Optagelse i hendes Fader, Dispachør Buntzens Hjem. — [9]) Professor Jens Hansen Smidth (1769—1847), g. 2° m. Ellen, f. Jessen, var Sognepræst til Aastrup paa Falster med Bopæl i Moseby; han drev Forfatter- og Udgivervirksomhed paa de mest vidtspredte Felter og kendte formodentlig Fru Gyllembourg fra hendes første Ægteskabs Tid.

68.

[1]) Det er den i Rob. Neiiendams Bog »Johanne Luise Heiberg« (2. Udg. S. 79) aftrykte Klage over de daarlige Kaar, Teatret byder Skuespillerinder-

ne, som Johanne Luise Heiberg tilligemed 6 andre Skuespillerinder 30/5 1833 indsendte til Direktionen. Svaret, der er affattet af C. Molbech, som uden videre gik ud fra, at Brevet var konciperet af Heiberg, er aftrykt smstds. S. 88 ff. ligesom det Gensvar, Heiberg fandt sig foranlediget til at afsende. Resultatet af Aktionen blev, at Teaterdirektionen anmodede Heiberg om at henvende sig personligt til den, »hvis han endnu havde noget at fremføre i dette Anliggende«. — [2]) ɔ: C. Molbech. — [3]) ɔ: C. L. Kirstein. — [4]) Se Note 2 til Br. 58. — [5]) Se Note 7 til Br. 63. — [6]) Se Note 11 til Br. 59. — [7]) Influenzaen kaldtes tidligere med det franske Navn »la grippe«; den rasede stærkt i København i Foraaret 1833 (se »Af P. V. Jacobsens Dagbøger« i »Personalhist. Tidsskr.« 4. R. II 111).

69.

[1]) Thomas Trojel (1774—1839). — [2]) ? — [3]) »Hverdagshistorierne«, hvis Anonymitet Fru Gyllembourg vaagede strengt over. — [4]) Fr. VI ankom efter sin Sygdom 3. August til Københavns Red; paa Toldboden spændte Menneskemasserne Hestene fra og trak Vognen til Amalienborg; om Aftenen var Byen illumineret, og Kongeparret kørte igennem Gaderne for at modtage Folkets Hyldest. — [5-6]) Se Note 2 til Br. 30.

70.

[1]) I Skildringen af Middagsmaaltidet i Jettes uordentlige Hjem i »En Hverdagshistorie« hedder det om Damerne, at de »ved Bordet næsten strede om eet og samme Glas, for graadigt at udstikke den ene halve Pot Øl efter den anden« (»Saml. Skr.« 2. Udg. I 176). — [2]) Se Note 4 til Br. 37. — [3]) I »Et Liv« I 171 f. fortæller Fru Heiberg, at hun en Dag, da hun var alene i Hotelværelset, modtog Besøg af en Mand, der vilde sælge en Hest; hun bad ham komme igen med Dyret paa en Tid, hvor hendes Mand var til Stede, og Salget gik virkelig i Orden. Heiberg benyttede den i 14 Aar som sin daglige Ridehest: »dette prægtige Dyr var vort væsentligste Udbytte af denne Kunstreise«.

71.

[1]) Se Note 9 til Br. 30. — [2]) »Saml. Skr.« 2. Udg. III 178: »det var mig mangengang, som om han talte til mig, og trøstede mig«. — [3]) Direktøren for Det Classenske Fideikommis Peter Hersleb Classen (1804—86) og hans Hustru Clara Charlotte Fanny Skeel (1809—98). — [4]) Adelaide Sophie Dorothea Gjertrude Skeel, g. m. Kammermusikus Lüders. — [5]) Elers Koch (1819—95), senere Provst. — [6]) Lægen Rasmus Emil Bruun (1790—1819), Heibergs bedste Ven i Ungdommen, g. m. Lise Jürgensens Datter Bolette. — [7]) Hans Ludvig Schielderup Parelius (1783—1849) og Hustru Petrea, f. Søborg (1784—1846), hvis Datter Lene (1813—46) 1835 ægtede Laurentze Kochs Søn Peter.

72.

[1]) »Man siger at fordobblet Virksomhed skal være god til at overvinde Hjertesorger« (»Kjøge Huuskors« Sc. 48). — [2]) Datidens Aviser indeholdt daglig en Liste over afrejste og ankomne Rejsende; i »Kjøbenhavnsposten«

[7]/6 1836 anføres som Passagerer til Stettin »Prof. J. L. Heiberg med Frue«. — [3]) I »Nye Fortællinger af Forf. til En Hverdagshistorie« III (1836) fandtes Fortællingen »Jøden«. — [4]) Thomas Overskou redigerede 1836—38 »Dagen«. — [5]) Fredrika Bremers Roman »Teckningar utur hvardagslifvet« (1828—31), 1834 fortsat med »Nya teckningar«. — [6]) Formodentlig den senere Postmester, Grev Magnus Moltke (1800—66), omtalt i »Fra det Heibergske Hjem« S. 379 som »vor gamle naragtige Ven«. — [7]) Synes at være en Titel paa et Digt eller en Sang, men har ikke kunnet oplyses. — [8]) Camilla Buntzens Datter Marie (1812—90). — [9]) Clara Falbe, f. Ipsen (1800—77), g. m. den i Note 4 til Br. 14 omtalte Chr. Falbe. — [10]) Den danske Konsul i Paris Albert Herman Peter Gabriel Delong (1797—1865), der efter P. A. Heibergs Død 1841 ordnede hans Bo for Familien. — [11]) Se Note 5 til Br. 30. — [12]) Se Note 4 til Br. 11. — [13]) Maaske den samme Familie, som er omtalt i Note 2 til Br. 76. — [14]) En Tjenestepige. — [15]) Se Note 4 til Br. 64. — [16]) »Dansk Literatur-Tidende«, der blev redigeret anonymt. — [17]) Arnesens og Overskous Komedie, 1. Gang opført ved Sommerskuespillene paa Det kgl. Teater 11. Juni 1836 og modtaget med stort Bifald.

73.

[1]) Se Note 8 til Br. 35. — [2]) Forfatteren Carl Bernhard. — [3]) Se Note 11 til Br. 59. — [4]) ? — [5]) »Søndagsbladet« ([12]/6), et ugentligt Tillæg til »Dagen«, redigeret af Overskou. — [6]) Lystspil af Soulié og Badon. — [7]) Et fransk Stykke af d'Ennery. — [8]) Lystspil af Melesville og Brazier; Heibergs Bearbejdelse er optaget i »Poet. Skr.« XI. — [9]) Kammerassessor Carl Fr. Güntelberg (1791—1842) havde forfattet Teksten til Kuhlaus »Lulu« og virkede iøvrigt som Oversætter, ogsaa af Romaner. — [10]) Scribes »Prindsen af China« med Musik af Auber opførtes til Kongens Fødselsdag 29. Jan. 1836. — [11]) Marschners Opera med Tekst af Devrient. — [12]) Overskou og Arnesen havde i Fællesskab skrevet »Capriciosa«. — [13]) Ifølge J. Plenge: »Livet i Kjøbenhavn for en Menneskealder siden« (1873) S. 22 var Soda- og Seltservand omkr. 1840 »ukjendte Rariteter«. — [14]) Muligvis Gerards Rolle i Scribes og Rougemonts »Før, under og efter den franske Revolution«, 1. Gang opført 9. Juni 1836. — [15]) ?. — [16]) I Heibergs Fraværelse redigeredes »Kjøbenhavns flyvende Post« af Henrik Hertz, men der udkom kun eet Nummer. — [17]) Se Note 2 til Br. 64. — [18]) Heibergs Vaudeville var skrevet til Skuespillernes Sommerforestillinger for at muliggøre Rejsen til Paris og opførtes 1. Gang 1. Juni 1836 sammen med Heibergs »Nina« (se »Et Liv« I 193 ff.). — [19]) Vaudeville af Sewrin og Vizentini. — [20]) Operasangerinden Boline Kragh, f. Abrahamsen (1809—39). — [20a]) »Ogsaa jeg er Maler«. — [21]) Se Note 3 til Br. 4. — [22]) Et Medlem af den bekendte aarhusianske Slægt Weis (jf. Note 2 til Br. 39). — [23]) Formodentlig Catharina Maria Bügel, f. Adzer (1767—1845), Enke efter Godsejeren, Grosserer Casper Peter Bügel.

74.

[1]) Under Fru Heibergs Provinstourné 1833. — [1a]) Antagelig et af Gyllembourgs svenske Udtryk. — [2]) Blomstermalerinden Christine Løvmand (1803—72), hos hvem Fru Heiberg tog Undervisning i Maling (»Et Liv« I 180). — [3]) Se Note 2 til Br. 4. — [4]) Skuespillerinden Anna Nielsen, f. Brenøe (1803—56), g. 1° m. Kapelmusikus Wexschall, 2° m. Skue-

spiller N. P. Nielsen. — [5]) Se Note 9 til Br. 49. — [6]) Se Note 3 til Br. 50. — [7]) Maaske hendes Morbroder, Sejlmager Peter Sangaards Hustru Ellen Marie, f. Molt (1765—1811). — [8]) I »Et Liv« I 151 fortæller Fru Heiberg om Hirschholmsommeren 1832, at Hertz undertiden, naar Fru Gyllembourg ikke var til Stede, omtalte hende ved Fornavn. Heibergs og Hertz var om Aftenen ofte saa optaget af Billardspil, at Fru Gyllembourg forgæves sendte Bud til dem, at Temaskinen stod paa Bordet. Da Hertz ved en saadan Lejlighed pludselig saa hende selv staa uden for Vinduet, udbrød han i Forfjamskelse: »Gud, der er Tomaskinen!« — [9]) »Noveller« I (1836), der indeholdt »Commissionairen« og »Børneballet«. — [10]) Novelle i Fru Gyllembourgs »Nye Fortællinger« III (1836). — [11]) Den i Br. 60 omtalte Grosserer Tønnesen. — [12]) Aabenbart et Barneportræt af Joh. Ludv. Heiberg, som hans Moder har faaet af sin Søster ved Besøget paa Falster 1833. — [13]) Kakadue, en gl. Pensionist. — [14]) Komponisten Henrik Rung (1807—71). — [15]) Musikhandler Lose.

75.

[1]) Se Note 1a til Br. 74. — [2]) Se Note 5 til Br. 58. — [3]) Se Note 1 til Br. 35. — [4]) Skuespilleren, Dr. Ryges Hustru Charlotte Betzy, f. Anthon (1794—1860). — [5]) Formodentlig den senere Læge Ole Strøm (1813—71), der 1841 blev gift med Andreas og Camilla Buntzens Datter Marie. — [6]) Se Note 9 til Br. 57. — [7]) Se Note 5 til Br. 55. — [8]) Formodentlig Anton Pätges' Svigermoder. — [9]) Skuespiller ved Det kgl. Teater Ludv. Phister (1807—96). — [10]) Skuespiller J. A. G. Stage (1791—1845) blev 1836 gift med Operasangerinden Augusta Kofoed (1816—94). — [11]) Antagelig Generalkonsul A. C. Gierlew (1774—1845). — [12]) Den kielske Præst Claus Harms (1778—1855). — [13]) Nis Lorenzen (1794—1860) stillede 7/6 1836 i Stænderne Forslag om Afskaffelse af Latin og Tysk i Styrelsen og Retsplejen, hvor Dansk var Undervisningssprog.

76.

[1]) Louise Buntzen (1826—1901). — [2]) Statsgældsdirektør, senere Direktør for Øresunds Toldkammer Nicolai Holten (1775—1850). — [3]) ? — [4]) Collins Datter Louise (1813—98) blev 1840 gift med cand. jur., senere Kontorchef W. Lind. — [5]) Fru Gyllembourg omgikkes fra gammel Tid H. C. Ørsted. — [6]) Se Note 4 til Br. 75. — [7]) Henrik Hertz blev med Aarene mere og mere døv. — [8]) Ludv. og Charlotte Phisters Datter Sophie (1833—77), der efter Moderens Død 1835 blev sendt ind til Oehlenschlägers. — [9]) Kapellanen ved Helligaandskirken Johan Ernst Gunnerus Bull (1767—1840). — [10]) Se Note 3 til Br. 29a.

77.

Delvis trykt i »Et Liv« II 406. — [1]) De to Alfepiger fra Heibergs »Alferne«. — [2]) Léontine Fay (1810—76), som Heiberg havde set paa Gymnase i 1821, kom 1835 efter sit Giftermaal med Skuespilleren Volnys til Théâtre français. — [3]) Jenny Vertpré (egl. Françoise Fanny Vausgien) (1797—1865), Skuespillerinde bl. a. ved Variétés. — [4]) Et fransk Skuespillerselskab, som havde fast Ophold i Berlin, optraadte i Aug. 1836 under Ledelse af Delcour

paa Det kgl. Teater og gjorde stor Lykke. — [5]) Peder Hjorts og A. B. Hoffmeyers Indlæg gælder Striden om den lærde Skole og Realskolen. — [6]) Komponisten Rudolf Bay (1791—1856). — [7]) Se Note 4 til Br. 37. — [8]) Louise Collins Søster Ingeborg (1804—77) og hendes Mand, Assessor Adolph Drewsen (1803—85). — [9]) Fru Heibergs Søsterdatter (1821—1906), senere g. m. Bagermester Welding. — [9a]) Vistnok Caroline Henriette Pätges. — [10]) Se Note 5 til Br. 49. — [11]) Stykket blev opført paa Det kgl. Teater 1841 i Carl Borgaards Oversættelse.

78.

[1]) Postpapiret til dette som til Br. 75 er prydet med et farvelagt Prospekt af Indsejlingen til København. — [2]) Georg Buntzens Moder og hendes ældste Søn Edouard (1809—85), der netop 1836 blev Overretsprokurator. — [3]) Se Note 1 til Br. 76. — [4]) Den af Ove Thomsen (1801—62) redigerede »Fyns Avis«. — [4a]) Edv. Mau (1808—85); se »Kirkehist. Samlinger« 4. R. VI 671 f. — [5]) Forfatteren Lauritz Kruse (1778—1839), der i sin Ungdom var kommet meget i Fru Gyllembourgs Hjem, men 1820 havde forladt Danmark og opholdt sig dels i Hamburg, dels i Paris; han havde 1836 oversat Carl Bernhards Novelle »Et Aar i Kjøbenhavn«, der var fremkommet paa Dansk 1834—35 under J. L. Heibergs Navn. — [6]) Vel et spøgefuldt Udtryk for Fru Gyllembourgs Spadsereture efter Morgenbadet. — [7]) Skuespiller ved Det kgl. Teater Christen Niemann Rosenkilde (1786—1861) boede paa Østerbro midt for Sortedamssøen i samme Hus som Fru Gyllembourgs Søster Lise Jürgensen. — [8]) Skuespiller Adolf Rosenkilde (1816—82). — [9]) Institutbestyrer Georg Rosenkilde (1814—91). — [10]) 25. Juni havde Louis Alibaud forsøgt Attentat paa Louis Philippe. 28. og 29. Juli skulde der holdes Fester i Paris til Minde om Julirevolutionen, men da man havde opdaget et Komplot, der gik ud paa at myrde Kongen og sætte Ild paa Paris, blev den til 29. Juli berammede Kongerevue aflyst. — [11]) Louis Philippes Dronning Maria Amalia.

79.

Delvis trykt i »Et Liv« II 406 f. — [1]) Af Goethes »Wilhelm Meisters Lehrjahre«. — [2]) Se Note 5 til Br. 75. — [3]) Vel Oberstinde Anna Bolette Saintaubain, f. Buntzen (1779—1853) og Sønnen Andreas (»Carl Bernhard«). — [4]) Formodentlig en Replik fra et Stykke af Det kgl. Teaters løbende Repertoire. — [5]) Se Note 2 til Br. 4. — [6]) Se om de franske Skuespillere Note 4 til Br. 77 og Overskou: »Den danske Skueplads« V 279 ff. — [7]) Se Note 18 til Br. 73. — [8]) Honoré Duveyrier (1753—1839), en af de franske Kommissærer, der under den franske Revolution sendtes til København for at købe Korn; P. A. Heiberg indførte ham i sit Hjem, hvor han snart blev farlig for den unge Hustrus Sjælefred. — [9]) Se Note 2 til Br. 77. — [10]) Vaudeville af Bayard. — [11]) Koncertmester ved Det kgl. Teater J. F. Frøhlich (1806—60) havde ved et Fald paa Gaden paadraget sig et Knæk, og da han kort efter gennemførte en Fodtur i Jylland, fik han paa Nørager et apoplektisk Anfald; en Rekreationsrejse med Fregatten »Rota« gengav ham dog delvis Helbredet. — [12]) Hofprædikant, Sognepræst ved Slotskirken Søren Schiødte (1781—1836). — [13]) Litteraten Jens Peter Tønder (1773—1836), der 1796 udgav Ugebladet »Gammelt og Nyt«, blev i August 1836 myrdet af Petri Claudius Worm (1814—38), der to

Aar efter henrettedes. — [14]) Familien Stage boede i Bogtrykker J. H. Schultz' Gaard, Højbroplads 51. — [14a]) »Hellig Trefoldigheds Gilde udi det danske Compagnie« (1836). — [15]) Brenøe (?). — [16]) Jonas Collins Søn, Assessor Edvard Collin (1808—86), der 10. Aug. 1836 holdt Bryllup med Henriette Thyberg (1813—94). — [17]) Johs. Hage: »Bidrag til Kundskab om den danske Pressefriheds Tilstand« (Christiania 1836). — [18]) Aubers Opera »Gustave III ou Le Bal masqué« (1833). — [19]) »Kiøbenhavns Commissions-Tidende«, red. af P. Larsen, et Konkurrenceforetagende til »Adresseavisen«, indeholdt 9. Aug. 1836 en spydig Opfordring til Det kgl. Teaters Direktion om at engagere en tysk Tenor, »hvis Stemmes Skjønhed 'Dagen' har opfordret at lægge Mærke til, og da Spillet og Sproget i en Opera jo maa ansees som en aldeles Bisag, kunde muligen et Engagement, men helst strax paa Livstid, af den danske Direction være allerunderdanigst at foreslaae«. — [20]) Den tyske Skuespiller Georg Seest, der i Sommeren 1834 optraadte sammen med det slesvig-holstenske Hofteaterselskab, blev p. Gr. af den Lykke, han gjorde i København, antaget ved det kgl. Teater, hvor han dog kom til at indtage en særdeles beskeden Plads; han synes efter Brevets Udtalelser at dømme at have gjort stærk Propaganda for sine tidligere Kolleger, da de i Sommeren 1836 paa ny gav Forestillinger i København. — [21]) Fr. Holstein (1771—1853). — [22]) Se Note 3 til Br. 70.

80.

[1]) Se Note 8 til Br. 73. — [2]) Melesville og Duveyriers Vaudeville »Michel Perrin«. — [3])Se Br. 79. — [4]) Dronningens Fader, Landgreve Carl af Hessen var død 17. Aug. paa Gottorp Slot. — [5]) I »Søndagen«, et ugentligt Tillæg til »Dagen«, sammenlignes 21. Aug. 1836 de franske Skuespillere med Det kgl. Teaters, og det hedder om Fru Heiberg, at hendes »Genie glimrer i en saa stor Charakteermangfoldighed, at der ikke ved det franske Theater er nogen Kunstner eller Kunstnerinde, som kan sammenlignes med hende«. — [6]) Se Note 1 til Br. 36.

81.

[1]) Postpapiret er forsynet med et Prospekt af Teatret i Gotha. — [2]) Stiftsprovst Eggert Christopher Tryde (1781—1860); om hans venskabeligeForhold til det heibergske Hus se »Et Liv« I 299 f. — [3]) Se ovf. Br. 41. — [4]) Karl Gottlieb Bretschneider (1776—1848), Generalsuperintendent i Gotha og geologisk Forfatter i rationalistisk Aand. — [5]) Friedrich Jacobs (1764—1847), Overbibliotekar i Gotha, Filolog og Æstetiker. — [6]) Friedrich August Ukert, (1780—1851), Geograf og Bibliotekar i Gotha.

82.

[1]) Professor F. C. Petersen (1786—1859), g. m. Fru Gyllembourgs Søsterdatter Bolette Jürgensen. — [2]) Udskriften paa Brevet er »Adresse: Hr. Professor Petersen hos Capit. Søborg«. — [3]) Af Heibergs Indbydelse til J. H. Paulli $^{31}/_{7}$ 1840 (Ny kgl. S. 3103, 4°) fremgaar, at der er Tale om den hannoveranske Deputerede Rudolph Christiani (1797—1858), g. m. Charlotte Heine, Digterens Søskendebarn (se »Personalhist. Tidsskr.« 1941 S. 63 f.). — [4])

Den senere Stiftsprovst J. H. Paulli (1809—65). — [5]) ? — [6]) Fru Gyllembourgs Forlægger C. A. Reitzel (1789—1853). — [7]) Familiens Huslæge, Professor Ole Bang (1788—1877). — [8]) Skuespillerinden Sophie Abrahamsen (1818—84), der if. et Brev fra Fru Heiberg af $^{26}/_{9}$ 1840 til hende (Ny kgl. Saml. 3103, 4^{0}) ved dette Stipendium blev sat i Stand til at optræde i Christiania; det er hende, Fru Heiberg hjælper med Raad om Kostumer (se Rob. Neiiendam: »Johanne Luise Heiberg« 2. Udg. S. 23 ff.).

83.

[1]) »Peder Paars« 1. Bogs 1. Sang. — [2]) Skuespillerinden Johanne Rosing, f. Olsen (1756—1853). — [3]) Hendes Barnebarn, Michael Wiehes Søster Louise (1821—1901). — [4]) Anna Rosing (1789?—1851). — [5]) Moderen til Heibergs Ungdomsven, Matematikeren H. G. v. Schmidten, Christiane Elisabeth v. Schmidten, f. Harboe (1761—1846).

84.

[1]) Jf. »Et Liv« I 440 ff. — [2]) Se Note 3 til Br. 82. — [3]) Grosserer Johs. Th. Suhr (1792—1858).

85.

[1]) Gammel Betegnelse for et Brev med Gaader eller en i Knuder slynget Traad, der sendes paa ens Navnedag og forpligter Modtageren til at løse sig med en Gave, hvis han ikke kan gætte Gaaderne eller løse Knuderne. — [2]) Grosserer J. Th. Suhrs Landsted ved Emiliekilde; Grosserer Ole Bent Suhr (1813—75) var J. Th. Suhrs Brodersøn. — [3]) Skuespiller Ryges Datter Nathalia (1816—95) forlod 1848 Scenen ved sit Giftermaal med Grev F. C. J. L. Ahlefeldt-Laurvigen (1809—51). — [4]) I »Et Liv« I 433 og 456 ff. fortæller Fru Heiberg, at der i Sommeren 1847 laa en russisk Eskadre ved Helsingør. — [5]) Chr. Petersen (1806?—1852), Chr. Winthers og Aarestrups Ven, g. 1834 med Maleren Købkes Søster Margrethe. — [6]) Hendes Plejesøn Georg Buntzen døde ung af Tuberkulose ($^{3}/_{3}$ 1847) efter at have søgt Helbredelse i Udlandet; han synes paa Hjemrejsen at have besøgt Fru Gyllembourgs Slægtning Peter Kellermann, der var Amtsskriver i Neumünster; om Fru Gyllembourgs Sorg over hans Død se »Et Liv« II 107 f.

86.

[1]) Kapellanen ved Frelsers Kirke Johs. Søren Bloch Suhr (1807—76). — [2]) Skuespillerinden Elisa Holst (1811—91), g. m. Skuespiller Wilh. Holst (1807—98). — [3]) Mad. Caroline Petersen (f. 1820), g. m. den i det flg. omtalte Søren Petersen (f. 1818), Heibergs tidligere Tjenestefolk, senere ansatte som Portnerfolk ved den Treschowske Stiftelse paa Christianshavn. — [4]) En Hund, som Heibergs havde forelsket sig i i Hellebæk Kro Sommeren 1847 og taget med sig hjem til København. Om Fru Gyllembourgs Forhold til den hedder det i »Et Liv« I 462: »Ikke uden Betænkelighed blev Valter modtaget af vor Moder, der gjøs for en stor Hunds Mangel paa Sirlighed, og hun saae helt betænkelig ud over Følgerne og vilde ikke ret til at ønske ham velkommen. Men naturligvis havde Valter ikke været i Huset i otte Dage, før hun

med sit kjærlige Hjerte sørgede for hans Behageligheder i alle Retninger, og Valter tyede gjerne ind i hendes Værelser, hvor der sædvanligt var 18 Graders Varme.« — [5]) Se Note 3; Søren synes at være taget med som Tjener paa Rejsen til Stockholm.

87.

[1]) Lægen Gustav Courlænder (1809—64). — [2]) Amalie Waage (1824—1907), Præsten og Digteren Johs. Fibigers senere Hustru, beslægtet med Fru Suhr (se Johs. Fibiger: »Mit Liv og Levned« S. 182 og S. 194 ff.). — [3]) Grev Gustaf Taube (1761—1822), Søn af Gyllembourgs Moster, g. 2° 1810 m. Anna Margareta Fredrika v. Strokirch (1786—1861); det var dette Ægtepar, den unge Joh. Ludv. ledsagede paa sin Rejse til Stockholm 1812, hvor han kom til at nære ømme Følelser for den smukke Grevinde (se »Memoirer og Breve« XXXVII). — [4]) Naturligvis sammen med Gyllembourg. — [5]) Digteren Bernhard v. Beskow (1796—1868), som var Ægteparrets Cicerone i Stockholm.

88.

[1]) Barnet døbtes Peter Andreas Heiberg Jürgensen (1800—60) og kaldtes Heiberg som Fornavn.

PERSONREGISTER

Henvisninger til Thomasine Gyllembourg, P. A. Heiberg, Johan Ludvig Heiberg og Johanne Luise Heiberg er ikke medtagne.

Kursive Sidetal henviser til Noterne.

Aarestrup, Emil, Digter, *241.*
Abildgaard, Nicolai, Maler, *222.*
Abrahams, Nicolai Christian Levin, Filolog, 38, 57, 59, *221, 224.*
Abrahamsen, Boline, se Kragh, Boline.
Abrahamsen, Sophie, Skuespillerinde, 203, *241.*
Abrahamson, Joseph, Officer, 8, 27, 28, 29, 32, 35, 37, 38, 39, 45, 51, 58, 63, *214, 223.*
Adler, Johan Gunder, Kabinetssekretær og Teaterdirektør, 86, 203, *228.*
Ahlefeldt-Laurvigen, Frederik Christian Joseph Ludvig, Greve, 206, *241.*
Algreen-Ussing, Tage, Politiker og Jurist, 57, 67, *224, 226.*
Alibaud, Louis, Revolutionær, *239.*
Andersen, ?, Præst, 95.
Andersen, Hans Christian, Digter, 60, 143, 188, *223, 224.*
Andrieu, Jean, Hotelvært, 80, 82, 83, *227.*
Andrieu, Madame, 80, 82, 83.
Andrieu, Mademoiselle, 80, 82, 83.
Andræ, Carl Georg, Politiker og Matematiker, 72, 80, 81, 84, 85, 176, *226, 227.*
Ane, Tjenestepige (?), 137.
Angelot, Advokat, 53, 59, 66, 139, 149.
Aretino, Pietro, Forfatter, *216.*
Arnesen, Anton Ludvig, Forfatter, 164, 166, 181, *237.*
Auber, Daniel François Esprit, Komponist, *219, 222, 237, 240.*
Aumont, Louis, Maler, 134, *234, 235.*
Azaïs, Pierre Hyacinthe, Filosof, 76, *227.*
B. (maaske: Brenøe), 195.
Baden, Gustav Ludvig, Historiker, 23.
Badon, Edmond, Forfatter, *237.*
Baggesen, Jens, Digter, 11, 40, 151, *215, 234.*
Baggesen, Paul, *234.*
Bang, Ole Lundt, Læge, 202, *241.*
Barbès, Armand, Politiker, *228.*
Barthélémy, Auguste, Forfatter, 54, *224.*
Bastholm, Hans, Præst, 8, *214.*
Bay, Rudolf, Komponist, 184, *239.*
Bayard, Jean François Alfred, Forfatter, *239.*
Bayern, Kongen af, se Ludvig I.
Bendz, Carl Ludvig, Officer, 12, 26, *215, 219.*
Bendz, Jacob Christian, Læge, 26, *219.*
Bernhard, Carl, se Saintaubain, Andreas.
Beskow, Bernhard von, Forfatter og Hofmand, 85, 209, *228, 242.*
Bilberg, Fisker, 178, 179, 183, 184.
Bilberg, Md., 178, 183, 184.
Bille, Steen, Søofficer, 63, *225.*
Bilsted, Hans, Jurist, 33, *220.*
Birgitte, Tjenestepige, 150.
Blanqui, Louis Auguste, Politiker, *228.*
Blicher, Steen Steensen, Forfatter, 17, 18, 130, 131, 154, *217.*
Borchorst, Carl Joachim, Syngemester, 130, 135, 184, *234.*
Borgaard, Carl, Forfatter, *239.*
Born, Embedsmand ved Den kgl. Porcelainsfabrik, 54.
Bornemann, Frederik Christian, Jurist, 81, *227.*
Borring, Lauritz Stephan, Filolog, 6, 72, *214.*
Bouilly, Jean Nicolas, Forfatter, *235.*

Bourmont, Louis Auguste Victor de Ghaines, Greve, Politiker, *220*.
Bournonville, August, Solodanser, 6, 21, 25, 26.
Boye, Caspar Johannes, Præst og Digter, 13, *216*.
Brahe, Tycho, Astronom, 114, *231*.
Bramsen, Georgine Nicoline, 52, 122, 201, *223*.
Bramsen, Marie Cathrine, f. Beutner, 122.
Brandes, Georg, Kritiker, *216*.
Brazier, Nicolas, Forfatter, *237*.
Bremer, Fredrika, Forfatterinde, *237*.
Bretschneider, Karl Gottlieb, Præst, 200, *240*.
Brice, Mad., fransk Skuespillerinde, 194.
Broglie, Hertugen af, 33.
Brun, Constantin, Storkøbmand, 24, *218*.
Brun, Frederikke, f. Münter, *218*, *229*.
Bruun, Berider, 112, 115, *232*.
Bruun, Malthe Conrad, Geograf, 39, *221*, *228*.
Bruun, Rasmus Emil, Læge, 157, *236*.
Bræstrup, Cosmus, Politimester, 44, *222*.
Brøndsted, Peter Oluf, Arkæolog, 45, *222*.
Bull, Johan Ernst Gunnerus, Præst, 181, *238*.
Buntzen, Andreas, Grosserer, 6, 7, 10, 32, 106, *214*, *220*, *230*, *231*, *234*, *238*.
Buntzen, Anine, 138, 161, 165, *234*.
Buntzen, Camilla, f. du Puy, 7, 105, 106, 121, 125, 126, 127, 130, 135, 138, 142, 160, 163, 174, 175, 178, 185, 188, 192, *214*, *230*, *231*, *234*, *237*, *238*, *239*.
Buntzen, Camillo, Officer, 138, *234*.
Buntzen, Edouard, Jurist, 128, 149, 163, 175, 188, 192, *239*.
Buntzen, Georg, Læge, 105, 108, 110, 111, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 130, 131, 133, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 149, 150, 152, 153, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 170, 171, 172 f., 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 192, 194, 196, 198, 199, 201, 202, 204, 207, *230*, *231*, *232*, *234*, *239*, *241*.
Buntzen, Jacob, Overkrigskommissær, *235*.
Buntzen, Johan, Dispachør, 209, 210, *235*.
Buntzen, Louise, 178, 188, *238*.
Buntzen, Marie, 160, *237*, *238*.
Buntzen, Pauline, 130, 138, 161, 165, 178, *234*.
Buntzen, Stine, 140, 166, 167, 170, *235*.
Bügel, Casper Peter, Godsejer og Grosserer, *237*.
Bügel, Catharina Maria, f. Adzer, 167, *237*.
Bülow, Frantz, Officer, 32, *220*.
Bærentzen, Emanuel, Maler og Litograf, 115(?), *232*(?), *235*.

Caffarelli, Auguste, Officer, 57, *224*.
Calderon, Digter, *219*.
Carl, Landgreve af Hessen, *240*.
Caroline, Prinsesse, 18, 21, 24, *217*, *218*.
Caroline Amalie, Dronning, 92.
Castelli, Ignaz Franz, Forfatter, 104, *230*.
Catalani, Angelica, Sangerinde, 7, *214*.
Causse, Koiffeur, 10.
Châteaubriand, René, Forfatter, 74.
Christensen, Fru, 180.
Christian IV, Konge, 106.
Christian VIII, Konge, 8, 18, 86, 90, 92 f., *217*, *228*.
Christiane, Tjenestepige, 129, 134, 140, *234*.
Christiani, Charlotte, f. Heine, 201, *240*.
Christiani, Christoph Johann Rudolph, Præst og Pædagog, 15.
Christiani, Rudolph, Politiker, 15, 201, 206, *216*, *240*.
Christoffer af Bayern, Konge, 29.
Churchill, Charles, Digter, 20, 22, *217*.
Cicero, Politiker og Taler, 74.

Classen, Clara Charlotte Fanny, f. Skeel, 157, *236*.
Classen, Peter Hersleb, Direktør, 157, *236*.
Clausen, Henrik Nicolai, Teolog, 75, *227*.
Clauswitz, Fr., Legationsraad, 23, *218*.
Collin, Edvard, Jurist, 185, 195, *240*.
Collin, Henriette, f. Thyberg, *240*.
Collin, Jonas, Finansdeputeret, 12, 24, 44, 112, 116, 123, 144, 163, 175, 180, 184 f., *213, 215, 238, 240*.
Collin, Louise, 180, 184, *238, 239*.
Correggio, Maler, 167.
Courlænder, Gustav, Læge, 208, *242*.
Courrier, Paul Louis, Forfatter, 74, *226*.
Cousin, Victor, Filosof, 67, *226*.
Cuvier, Georges, Naturforsker, 75, *227*.

Daae, Jesper Heiberg, Officer, senere Proprietær, 59, *224*.
Dartois, François Victor Armand, Forfatter, *216*.
David, Christian Nathan, Politiker og Nationaløkonom, 17, 23, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 38, 41, 43, 45, 46, 52, 76, 77, 112, 122, 152 f., 201, *217, 219, 222, 227, 231, 233*.
David, Debora, f. Levy, 38.
David, Georgine Nicoline, se Bramsen, Georgine Nicoline.
David, Joseph Nathan, Grosserer, 35, 38, *221*.
Delavigne, Casimir, Forfatter, 185, *219*.
Delcour, fransk Skuespiller, 194, *238*.
Delong, Albert Herman Peter Gabriel, Konsul, 160, *237*.
Demosthenes, Taler, 74.
d'Ennery, Adolphe Philippe, Forfatter, *237*.
Depping, Georg Bernhard, Historiker, 36, *221*.
Devrient, Eduard, Skuespiller, *237*.
Didot, Firmin, Bogtrykker, 53, *223*.
Dirckinck, Arnold Christian Leopold von, Friherre, *219*.
Dirckinck-Holmfeld, Ulysses, Diplomat, 26, *219*.
Dorothea, Tjenestepige, 134, *234*.
Drewsen, Adolph, Jurist, 184, *239*.
Drewsen, Ingeborg, f. Collin, 184, *239*.
Drewsen, Johan Christian, Fabrikant, *217*.
Drewsen, Ophelia, 18, *217*.
Dubois, Madame, 41.
Duborgh, Peter Johan, Vicekonsul, 24, 26, 109, *218*.
Dupin, Jean Henri, Forfatter, *216*.
du Puy, Anna Louise Frederikke, f. Müller, 121, *232*.
Durand de Mareuil, Baron, Diplomat, 95, *229*.
Duveyrier, se Melesville.
Duveyrier, Honoré, Kommissær, 194, *239*.

Elberling, Frederik Emil, Jurist, *226*.
Empis, Adolphe, Forfatter, *233*.
Engelstoft, Laurits, Historiker, 41, *221*.
Erichsen, ?, 121, 122.
Ewald, Carl von, Officer, 20, *217*.

Falbe, Christian, Generalkonsul, 31, *220, 237*.
Falbe, Clara, f. Ipsen, 160, *237*.
Falkenskiold, Seneca Otto, Officer, 37, *221*.
Fay, Léontine, Skuespillerinde, 183, 194, *238*.
Fechtel, Poul, Møntmester, 91, *228*.
Feilberg, ?, 202.
Feldborg, Andreas Andersen, Forfatter, 15, *216*.
Fenger, Christian, Læge, 135, *234*.
Ferdinand, Prins, 10, 18, 24, 27, *215, 217, 218*.
Férussac, André Etienne Just Pascal Joseph François d'Audebard de, Naturforsker, 6, *214*.
Fibiger, Jacob, Officer, 145, *235*.
Fibiger, Johannes, Præst og Digter, *242*.
Foersom, Christen, Skuespiller, 109, 143, 172, *230*.

Fonseca, Ida, Operasangerinde, 125, *127, 233.*
Francisque, (formodentlig: Louis Auguste Hutin), Skuespiller, 194, 196.
Frederik, Arveprins, *217.*
Frederik VI, Konge, 10, 15, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 32, 42, 48, 51, 60, 61, 73, 74, 81, 87, 89, 90, 109, 113, 135, 142, 148, 153, 195, 203, *215, 216, 217, 221, 222, 226, 231, 233, 236.*
Frederik VII, Konge, 10, 20, *215, 216.*
Frydendahl, Jørgen Peter, Skuespiller, 23, *218.*
Frøhlich, Johannes Frederik, Komponist, 20, 194 f., 196, 198, *218, 239.*

Gandil, ?, 19.
Garlieb, Gottfried, Administrator, 17, *217.*
Gierlew, Andreas Christian, Generalkonsul og Forfatter, 19, 23, 45, 53, 176, *217, 238.*
Goethe, Wolfgang von, Digter, 4, 189, *239.*
Grademann, ?, 165.
Grégoire, Henri, Forfatter og Biskop, 41, *221.*
Grundtvig, Nicolai Frederik Severin, Præst og Digter, 103, *229.*
Grøndahl, Christopher, Bogtrykker, 58, *224.*
Guérin, Maurice de, Forfatter, 14, *216.*
Gyllembourg, Carl Frederik, Baron, 185, 199, 209, *229, 231, 233, 242.*
Güntelberg, Carl Frederik, Kammerassessor, 163, *237.*
Gørbitz, Johan, Maler, *220, 222.*

Haffner, Wolfgang, Officer, 70, *226.*
Hage, Johannes, Journalist, 195, *240.*
Hagemann, Jaspar Lützow, Officer, 31, 46, *220.*
Hagemann, Jørgen Christopher, Officer, 31, 46, *220.*
Hahn, U. S., Frue, 127, *233.*
Hald, Peter Tetens, Præst og Forfatter, 21, *217, 218, 222.*
Hall, Carl Christian, Politiker, 116, *232.*
Hamelin, ?, 80, 82, 83, *227.*
Hans, Tjenestekarl, 127, 131, 132, 133, 137, 138, 139, 141, 143, 145, 150, *233.*
Hansen, Christian Frederik, Officer, 15, *216*
Hansen, Peter, Præst, 47, *223.*
Hansson, Christian Rasmus, Jurist, 20, 104, 106, *217, 230.*
Harms, Claus, Præst, 176, *238.*
Hauch, Carsten, Digter, 4, 12, 28, 32, *213, 215, 217, 219.*
Heger, Edvard, Gartnersvend, 142 f., *235.*
Heger, Eline, f. Schmidt, Skuespillerinde, 142, *235.*
Heger, Stephan, Skuespiller, 143, *235.*
Heiberg, Christen, Læge, 93 f., *229.*
Heiberg, Christian, Jurist, 89, 96 f., 98, 99, *228, 229.*
Heiberg, Dorette, se Mülertz, Dorette.
Heiberg, Emil Theodor, Læge, 89, *228.*
Heiberg, Francisca, f. Hansen, 65, 98, 99, 153, *225, 229.*
Heiberg, Franciska, 98, *229.*
Heiberg, Inger Margrethe, se Steffens, Inger Margrethe.
Heiberg, Ludvig, Rektor, 96—99, *225, 229.*
Heine, Heinrich, Digter, *240.*
Hendriksen, Jfr., Syerske (?), 114, 118, 121.
Henriques, Markus Martin, Juveler, 10, 33, *215.*
Hertz, Henrik, Digter, 55, 60, 72, 126, 132, 158, 159, 166, 180, 181, *221, 224, 233, 234, 237, 238.*
Hetsch, Gustav Friedrich, Arkitekt, 17, 19, *217.*
Hjort, Peder, Pædagog og Kritiker, 184, *219, 235, 239.*
Hoffmeyer, Andreas Brock, Officer, 184, *239.*
Hohlenberg, Hagen, Teolog, 23, 98, *218, 229.*
Hohlenberg, Johs., Guvernør, 98, *229.*
Holberg, Ludvig, Digter, 43, 75, *235.*

Holck, Hans, Agent, *231.*
Holm, Forretningsdrivende, 112, 113, *231.*
Holmboe, Christopher Andreas, Orientalist, 77, *227.*
Holst, Elise, f. Heger, Skuespillerinde, 207, *241.*
Holst, Elling Mathias, Købmand, 84, *228.*
Holst, Frederik, Læge, 84, *228.*
Holst, Hans Peter, Digter, *228, 231.*
Holst, Wilhelm, Skuespiller, 118, 207, *232, 241.*
Holstein, Christian Erhard, Greve, 8, *214.*
Holstein, Frederik Conrad, Greve, Teaterchef, 116, 148, 196, *231, 240.*
Holstein, Johan, Birkedommer, 42.
Holten, Nicolai, Statsgældsdirektør, 160, 179, *237, 238.*
Homer, Digter, 71.
Hoppe, P. J., Boghandler, 25, 26, 29, 30, 35, 42, 44, 45, 52, 59, 72, 76, *218.*
Hornemann, Emil, Læge, 89, 91, *228.*
Hvid, Christoffer, Skuespiller, 109, 141, *230.*
Hübner, Johan, Pædagog, *216.*
Høegh-Guldberg, Christian, Officer, 60 f., *224.*
Høegh-Guldberg, Frederik, Forfatter, 33, 60, *220, 224.*

Inger, ?, 181.

Jacob, Tjenestekarl (?), 180, 185, 199.
Jacobs, Friedrich, Bibliotekar, Filolog og Æstetiker, 200, *240.*
Jacobsen, Peder Vilhelm, Forfatter, 123, 132, *217, 233, 234.*
Jacobson, Ludvig, Læge, 38, *221.*
Jensen, Peter, Skolelærer, *230.*
Johnsen, Vilhelm Ferdinand, Etatsraad, 113, 118, 121, 122, *231.*
Juel, Jens, Maler, 41, 80.
Juel, Knud Friedrich von, Gesandt, 42, 55, *222.*
Jullien, Marc Antoine, Politiker, 6, 13, *213, 216.*
Jürgensen, Bolette, se Petersen, Bolette.
Jürgensen, Frode, Mægler, 209, 210, *213.*
Jürgensen, Lise, f. Buntzen, 28, 93, 209, 210, *213, 229, 230, 236, 239.*
Jürgensen, Peter Andreas Heiberg, Præst, 6, 129, 209, 210, *213, 234, 242.*
Jørgensen, Henriette, Skuespillerinde, 9, 11, 170, 194, 196, *214.*
Jørgensen, Mad., 198.
Jørgensen, Peter Nicolai, Bogtrykker, 43, 205, *222.*

Karl X, Konge, 34.
Kellermann, Andrea, f. Buntzen, 125, *233.*
Kellermann, Ferdinand Gotthilf, Grosserer, *233.*
Kellermann, Peter, Amtsskriver, *241.*
Kellner, Ludvig Stephan, Officer, 27, *219.*
Kett, Johanna Magdalena, f. Pätges, 104, 136, 144, *230.*
Kett, Ludvig F., Kopist, *230.*
Kett, Marie, 185, *239.*
Kirstein, Carl Ludvig, Teaterdirektør, 148, *231, 236.*
Klingberg, Christian, Jurist, 91, *228.*
Klopstock, Friedrich Gottlieb, Digter, 29.
Koch, Christian, Sømand, 81, 154, 184, *227.*
Koch, Elers, Præst, 156, 157, *236.*
Koch, Hans Christopher Elers, Præst, 117, 145, 146, 154, 156, 157, 184, *225, 232, 235.*
Koch, Laurentze, f. Buntzen, 28, 81, 93, 96, 112, 137, 138, 142, 144, 146, 149, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 184, *225, 229, 231, 232, 235, 236.*
Koch, Laurentze, g. Jensen, 106, 154, 156, *230.*
Koch, Peter, Præst, 145, 156, 157, *235, 236.*
Koch, Sophie, 112, 154, 156, *231.*
Koch, Thomasine, 6.
Koës, Georg, Filolog, *222 f.*
Kofod, Augusta, se Stage, Augusta.
Koss, Joseph von, Diplomat, 45, 82, *223, 227.*

Kotzebue, August Friedrich Ferdinand von, Forfatter, *224.*
Krabbe-Carisius, Hans, Diplomat, *222.*
Kragh, Boline, f. Abrahamsen, Operasangerinde, 166, *215 f., 237.*
Krarup, Niels Bygom, Pædagog, 121, 144, *232.*
Krohn, Wollert, Købmand, *219.*
Krohn, Wollert Danckertsen, Købmand, 26, *219.*
Kruse, Lauritz, Forfatter, 188, *239.*
Kuhlau, Frederik, Komponist, 19, *237.*
Køhke, Peter, Maler, *241.*
Køhler, Marie, Tjenestepige, 111, 117, 118, 119, 123, 125, 129, 135, 137, 140, 142, 147, 165, 170, 171, 172, 174, 176, 179 f., 183, 184, 190, 196, *231.*

Ladvocat, fransk Forlægger, 39, *221.*
Lafayette, Marie Joseph Paul Roch Yves Gilbert Motier de, Kriger og Statsmand, 36.
Laloue, Ferdinand, Forfatter, *216.*
Lancestre, Mlle, Skuespillerinde, 194.
Lange, Frands Martin, Jurist, 70, *226.*
Lange, Johannes Christian, Forfatter, 61, 69, *225.*
Larpent, Isaac, Læge, 9, 12, 32, 34, 38, 41, 43, 85, 113, 135, 164, 169, 170, 171, 178, 186, *214, 215, 231.*
Larpent, Isaac, Urmager, 9, 12, 127, *233.*
Larsen, Peter, Redaktør, *240.*
Lassen, Gotthilf Ferdinand, Rolleskriver, 114, 115, *232.*
Liebe, Georg, Skuespiller, 116, *232.*
Lind, W., Jurist, 180, 184, *238.*
Linde, Johan Gabriel, Kasserer, 123, *233.*
Liunge, Andreas Peter, Redaktør, *230.*
Liunge, Dorothea, 104, 170, *230.*
Llorente, Don Juan Antonio, Kanonikus, 5, *213.*
Lorenzen, Nis, Politiker, 176, *238.*
Lorntzen, ?, 126, 137, *233.*
Lose, Carl Christian, Musikhandler, 172, *238.*
Lotte, Tjenestepige, 161, 165, 167, 169, 176, 179 f., 196, *237.*
Ludvig I, Konge af Bayern, 28 f.
Ludvig Filip, Konge, *228, 239.*
Ludvig XIV, Konge, 191.
Lüders, Adelaide Sophie Dorothea Gjertrude, f. Skeel, 157, *236.*
Lüders, Conrad, Kammermusikus, *236.*
Lütken, Otto, Søofficer, *234.*
Løvmand, Christine, Malerinde, 170, 192, 202, *237.*
Löwenhjelm, Gustaf Carl Fredrik, Greve, Gesandt, 24, *218.*
Löwenhjelm, Oskar Gustaf Fredrik, Greve, 26, *27.*

Madvig, Johan Nicolai, Filolog, 201.
Manthey, Johan Daniel Timotheus, Teaterdirektør, 23, 49, *218, 231.*
Maria Amalia, Dronning af Frankrig, 190, *239.*
Marie, Dronning, 10, 13, 21, 24, 25, 60, 63, 108, 195, *216, 240.*
Marie, Tjenestepige, se Køhler, Marie.
Mars, Anne Françoise Hippolyte, Skuespillerinde, 9, 64, 167, *214.*
Marschner, Heinrich, Komponist, *237.*
Martensen, Hans Lassen, Teolog, 81, 200, 201, 204, 207, *227.*
Martensen, Helene Mathilde, f. Hess, 201.
Martignac, Gaye, Statsmand, *215.*
Mathiesen, Haagen, Generalkrigskommissær, 5, 11, 12, 15 f., 31, 32, 37, 38, 41, 43, 45, 49, 85, *213, 215.*
Mathiesen, Juliane Elise, 11, 12, 32, 34, 41, 49, 85, *215.*
Matthiesen, N. V., Grosserer, 185, *230.*
Mau, Edvard, Præst, *239.*
Mazères, Édouard Joseph Ennemond, Forfatter, *233.*

Melesville, Pseudonym for: Duveyrier, Anne Honoré Joseph, Forfatter, *237, 240.*
Meuron, Greve von, Gesandt, 34, *221.*
Meza, Christian Julius de, Officer, 86, *228.*
Meza, Elisabeth Birgitte, f. Tschernning, 86.
Mine, Tjenestepige, 130, 133, 136, 142, *234.*
Mitchell, Alexander, Strømpevæver, 112, 113, *231.*
Mohr, Carl Ferdinand, Kapelmusikus, 4, 7, *213.*
Molbech, Christian, Historiker og Filolog, 9, 112, 115, 116, 123, 148, *231, 232, 233, 236.*
Moltke-Bregentved, Adam Wilhelm, Greve, *222.*
Moltke, Magnus, Greve, Postmester, 159 f., 164, 175, 184, *237.*
Monies, David, Maler, *235.*
Monrad, Præst, 51.
Montroze, Henriette, Skuespillerinde, 121, *232.*
Montvéran, Tournachon de, Forfatter, 58, *224.*
Munch, ?, 113.
Mülertz, Andreas Faaborg, Pædagog, 65, 89, 153, *225.*
Mülertz, Dorette, f. Heiberg, 65, 89, 98, 99, 153, *225, 229.*
Müllner, Adolf, Forfatter, 13, *216.*
Mynster, Jacob Peter, Biskop, 33, 105, *222.*
Møhl, Hans Christian, Kammerraad, 120, *232.*
Møhl, Nicolai Christian, Læge, 30, 34, 41, 103, 106, 108, 112, *220, 221, 232.*
Møller, Betty, f. Berg, 126, *233.*
Møller, Bogholder, 120, 121.
Møller, Jens Peter, Maler, 135, *234.*
Møller, Jfr., 120.
Møller, Poul, Digter, 55, 126, 132, 166, 181, *224.*
Mørck, C., Institutbestyrerinde, 133, *234.*

Napoleon I, Kejser, 91, *229.*
Nathanson, Mendel Levin, Købmand og Redaktør, 9, *215.*
Nervander, Johan Jacob, Fysiker og Digter, 140, *235.*
Nielsen, Anna, f. Brenøe, 1⁰ g. m. F. T. Wexschall, 2⁰ g. m. N. P. Nielsen, 84, 104, 105, 108, 109, 118, 170, *221, 228, 230, 237.*
Nielsen, Nicolai Peter, Skuespiller, 23, 73 f., 84, 104, 108, 160, 164, 195, *218, 226, 238.*
Nielsen, Vinhandler, 121, 122, *232.*
Nyerup, Rasmus, Litteraturhistoriker, 20, 23, *217.*

Oehlenschläger, Adam, Digter, 9, 13, 17, 19, 21, 25, 28, 32, 45, 57, 67, 83, 97, 104 f., 143, *215, 216, 217, 219, 222, 229, 230, 235, 238.*
Oehlenschläger, Christiane, f. Heger, 180 f., *238.*
Olivarius, Holger de Fine, Jurist, 79, *227.*
Olsen, Gottsche Hans, Notarius publicus og Teaterdirektør, 19, 23, *217.*
Olsen, Oluf Nicolai, Officer, 20, 22, 23, *217.*
Olufsen, Christian, Forfatter, *217.*
Onslow, Georges, Komponist, *216.*
Otto, Anna Elisabeth, f. Friis, 121, *232.*
Otto, Carl, Læge, *232.*
Overskou, Thomas, Forfatter og Skuespiller, 21 f., 46, 49, 159, 163, 165, 172, *217, 237.*

Pagh, Jfr., 139, *235.*
Pailhés, Oberst, 14.
Parelius, Hans Ludvig Schielderup, Amtsforvalter, 157, *236.*
Parelius, Lene, 157, *236.*
Parelius, Petrea, f. Søborg, *236.*
Paulli, Just Henrik, Præst, 201, *240, 241.*
Petersen, Bolette, f. Jürgensen, 157, 160, 161, 170, 171, 174, 181, 184, 201, 202, 203, 204, 210, *218, 236, 240.*
Petersen, Caroline, Tjenestepige, 207, 208, 209, *241.*
Petersen, Christian, Urtekræmmer, 207, *241.*

Petersen, Frederik Christian, Filolog, 23, 106, 122, 123, 129, 130, 135, 161, 163, 201, 202, 203, 204, *218*, *240*.
Petersen, Margrethe, f. Køhke, *241*.
Petersen, Søren, Tjener, 208, 209, *241*, *242*.
Phister, Charlotte, f. Oehlenschläger, Skuespillerinde, 57 f., 143, *224*, *235*, *238*.
Phister, Joachim Ludvig, Skuespiller, 58, 175, 181, *224*, *235*, *238*.
Phister, Sophie, 181, *238*.
Pingel, Christian, Geolog, *217*.
Pingel, Victorinus, Filolog, *217*.
Planard, François Antoine Eugène de, Forfatter, *216*.
Plato, Filosof, 67.
Plötz, Carl Ludwig, Maler, *234*.
Polignac, Jules, Greve, Politiker, *220*.
Poulsen, Jfr., Syerske (?), 198.
Poulson, Poul Halvor (?), Købmand, 6, 7, 19, 36, 38, 45, 57, *213*.
Praet, Joseph Basile Bernard van, Bibliotekar, 9, *215*.
Printzlau, Ferdinand, Teatersekretær, 12, 17, 22, 43, 45, 141, 148, *217*, *222*.
Printzlau, Frederik, Teaterkasserer, 45, 115, *222*, *232*.
Printzlau, Frederik Christian, Teaterkasserer, 17, 22, *217*.
Pätges, Amalie, 122, 175, 180, 185, *233*.
Pätges, Anton, Skuespiller, 115, 127, 131, 164, 170, 175, 185, *232*, *238*.
Pätges, Caroline Henriette, 185, *239*.
Pätges, Christian Heinrich, Traktør, 47, 104, 113, 124, 127, 130, 138.
Pätges, Henriette, f. Hartwig, 47, 104, 124 f., 127, 130, 138, 144, 159, 166, 175, 180, 185, 208, *233*.

Rahbek, Kamma, f. Heger, 13, 16, 18, 30, *216*.
Rahbek, Knud Lyne, Forfatter, 5, 8, 12, 16, 18, 20, 22, 25, 28, 30, 31, 32, 40, 45, 110, 151, *216*, *231*.
Raphael, Maler, 167.
Rask, Rasmus, Sprogforsker, 23, *218*.
Redsted, Johan Frederik, Officer, 46, *223*.
Reinhold, Johann Gotthardt, Diplomat, 15, 28, 35, 79, 82, *216*.
Reitzel, Carl Andreas, Boghandler, 70, 189, 195, 202, *241*.
Ritter, ?, 35.
Rochelles, Roux de, ?, Diplomat, 88, *228*.
Rochelles, Julius Roux de, Diplomat, 87 f., *228*.
Rode, Carl Ferdinand, Bogtrykker, 8, 22, *217*, *218*.
Rosenkilde, Adolf, Skuespiller, 189, 190, *239*.
Rosenkilde, Christen Niemann, Skuespiller, 122, 127, 132, 137, 144, 179, 181, 185, 189, 190, *215*, *239*.
Rosenkilde, Georg, Pædagog, 100, *239*.
Rosenkilde, Maren Falck, f. Christensen, 190.
Rosenschöld, Eberhard Zakarias Munck af, Læge, 54, 57, *224*.
Rosing, Anna, 203, *241*.
Rosing, Johanne, f. Olsen, Skuespillerinde, 203, *241*.
Rosing, Johanne Ophelia, *217*.
Rothe, Andreas Bjørn, Kancellideputeret, 13, *216*.
Rothe, August, Lektor, 4, 45, *213*.
Rougemont, Michel Nicolas Ballisson, Forfatter, *237*.
Rouget de Lisle, Claude Joseph, Officer, 4, *213*.
Royer-Collard, Pierre Paul, Statsmand og Filosof, 33, 74, *220*.
Rung, Henrik, Komponist, 172, *238*.
Ryge, Charlotte Betzy, f. Anthon, 174, 181, *238*.
Ryge, Johan Christian, Skuespiller, 46, 196, *223*, *238*, *241*.
Ryge, Nathalia, Skuespillerinde, 206, *241*.
Rysslander, Mad., 175, *238*.

Saabye, Peter, Grosserer, Konsul, 76, *227*.
Sacher, ?, 70.
Saintaubain, Albertine, 7, *214*.
Saintaubain, Andreas, Forfatter, 133, 163, 171, 180, 193, *214*, *231*, *234*, *237*, *239*.

Saintaubain, Anna Bolette, f. Buntzen, 7, 10, 114, 135, 193, *214*, *231*, *239*.
Saintaubain, Frederik, Officer, 7, *214*.
Sainte-Beuve, Charles Augustin, Æstetiker, *214*.
Saint-Priest, Alexis de, Gesandt, 87, *228*.
Salicath, Frederikke Christiane, f. Beyer, 118, *232*.
Salicath, Peter, Jurist, *232*.
Sangaard, Ellen Marie, f. Molt, 170, *238*.
Sangaard, Peter, Sejlmager, *238*.
Schall, Claus, Komponist, 116, *223*, *232*.
Schiller, Friedrich von, Digter, *232*.
Schindler, Lars Wilhelm, Frisør, 43, *222*.
Schiødte, Søren, Præst, 195, 196, *239*.
Schlegel, Otto, Officer, 15, *216*.
Schmidt, Caroline Louise, f. Heiberg, 65, *225*.
Schmidt, Rasmus, Landmand, 65, *225*.
Schmidten, Christiane Elisabeth von, f. Harboe, 203, *241*.
Schmidten, Henrik Gerner von, Matematiker, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 27, 30, 37, 41, 43, 45, 46, 50, 57, 108, 122, *213*, *241*.
Scholten, Frk., 140 f.
Schouw, Joachim Frederik, Botaniker, 67, 75, *226*.
Schubothe, Johann Heinrich, Boghandler, 131, 132, 135, *234*.
Schultz, Jens Nicolai Chr. Hostrup, Bogtrykker, 70, 195, *226*.
Schultz, Johan Frederik, Bogtrykker, 97, *226*, *240*.
Schwartz, Frederik, Skuespiller, 5, 23, 27, 41, 45, *213*.
Schwartzen, Julius, Operasanger, 66, *225*.
Schæffer, Abraham Oltman Herman, Krigsassessor, 37, *221*.
Scribe, Eugène, Forfatter, 29, *216*, *219*, *222*, *223*, *237*.
Seemann, Corfitz, Skuespiller, 66, 143, *225*.
Seest, Georg, Skuespiller, 196, *240*.
Sellon, Jean Jacques, Greve, Filantrop, 31, *220*.
Sewrin, Charles Augustin, Forfatter, *237*.
Sibbern, Frederik Christian, Filosof, 23, 75, 145, *218*, *227*.
Skielderup, Jacob Worm, Jurist, 20, 51, *217*.
Skielderup, Michael, Læge, 20.
Skram, Gustav, Jærnbanedirektør, 9, 66, *225*.
Smidth, Anthon, Skuespiller, 145, *235*.
Smidth, Ellen, f. Jensen, 146 f., 152, 153, *235*.
Smidth, Jens Hansen, Præst og Forfatter, 146 f., 151, 152, 153, 156, 184, *235*.
Sophie, Tjenestepige (?), 113, *231*.
Soulié, Melchior Frédéric, Forfatter, *237*.
Stage, Anna Bolette, f. Rose, 195, *240*.
Stage, Augusta, f. Kofoed, 181, 184, 188, 194, 195, *238*, *240*.
Stage, Johan Adolph Gottlob, Skuespiller, 66, 143, 160, 164, 170, 175, 181, 184, 188, 194, 195, 198, *225*, *238*, *240*.
Stage, Kaptajn, 195, *240*.
Steen, Christian, Boghandler, 70, 77, *225*, *227*.
Steffens, Hans Peter, Købmand, 96, *229*.
Steffens, Henrik, Naturforsker og Filosof, 94, *229*.
Steffens, Inger Margrethe, f. Heiberg, 40, 95, *221*, *229*.
Stockfleth, Frederik Wilhelm, Officer, 8, *214*.
Storm, Edvard, Digter, *231*.
Struensee, Johann Friedrich, Minister, *221*.
Strøm, Ole, Læge, 175, 180, 192, *238*.
Suhr, Christine Caroline Andrea, f. Falch, 208, *242*.
Suhr, Johannes Søren Bloch, Præst, 207, *241*.
Suhr, Johannes Theodor, Grosserer, 206, 208, *241*.
Suhr, Ole Bent, Grosserer, 206, *241*.

Søborg, Kaptajn, 201, *240*.
Sørensen, Teltholder paa Dyrehavsbakken, 179.

Talleyrand, Charles Maurice, Statsmand, 85, 97, *228, 229*.
Taube, Anna Margareta Fredrika, f. v. Strokirch, Grevinde, 208, *242*.
Taube, Gustaf, Greve, 208, *242*.
Tegnér, Esaias, Digter, 105, *230*.
Théaulon, Marie Emmanuel Guillaume, Forfatter, *216*.
Thiele, Just Mathias, Forfatter, 26, 135, *219, 234*.
Thomsen, Ove, Litterat, 188, *239*.
Thorlacius, Børge, Filolog, 12, *215*.
Tieck, Ludwig, Digter, 4.
Tikjøb, Jens, Kaptajn, 122, *233*.
Toft, Georg Nicolai, Adjunkt, 33, *220*.
Trojel, Thomas, Pædagog, 151, 152, *236*.
Tryde, Eggert Christopher, Præst, 199, *240*.
Tscherning, Anton Frederik, Officer, 7, 8, 15, 20, 25, 27, 28, 30, 32, 41, 43, 45, 62-64, 74, 75, 86, 121, 149, 182, 188, 204, 206, *214, 216, 217, 225, 227, 228*.
Tscherning, Frøken, 7.
Tønder, Jens Peter, Litterat, 195, *239*.
Tønnesen, Grosserer, 129, 130, 141 f., 171, 185, *238*.
Tøxen, Jørgen Karstens Blok, Litterat, 8, 49, *214*.

Ukert, Friedrich August, Geograf og Bibliotekar, 200, *240*.

Valdemar Atterdag, Konge, 19, 23, 92.
Vertot, Aubert de, Abbed, 30, *219*.
Vertpré, Jenny, Skuespillerinde, 183, *238*.
Vilhelmine, Prinsesse, 10, *215, 216*.
Villèle, Joseph, Statsmand, *215*.
Vizentini, Forfatter, *237*.
Volnys, Charles Joly, Skuespiller, *238*.
Voltaire, François de, Skribent, *216*.

Waage, Amalie, 208, *242*.
Waagepetersen, Albertine Emerentze, f. Schmidt, 76.
Waagepetersen, Christian, Vinhandler, 66, 76, 116, 156, *225, 232*.
Weel, Silke- og Klædekræmmer, 113, *231*.
Weinwich, Niels Henrik, Bibliotekar, 20, *217*.
Weis, ?, 167, *237*.
Weis, Hans Christian, Læge, 84, *228*.
Welding, Th., Bagermester, *239*.
Wergeland, Henrik, Digter, 36, 53, 59, *223, 224*.
Wessely, Moses, Stadsmægler, 43, *222*.
Wexschall, Anna, se Nielsen, Anna.
Wexschall, Frederik Thorkildsen, Musiker, 104, 108, *221, 230, 237*.
Wiehe, Louise, 203, *241*.
Wilkens, Julius, Teknolog, 73, *226*.
Winge, Hanne, f. Jürgensen, 106, 144, 170, *230*.
Winge, Oluf, Grosserer, *230*.
Winther, Christian, Digter, 103, 104, 137, *230, 241*.
Winther, Mathias, Forfatter, 60 f., *224*.
Wolf, Friedrich August, Filolog, 19, *217*.
Worm, Petri Claudius, Jurist, 195, *239*.
Wulff, Hanne Henriette, f. Weinholdt, 137, 138, 144, 167, 179, 180, 184, 187, *232*.
Wulff, Ida, Skuespillerinde, 12.
Wulff, Peter Frederik, Søofficer, 119, 137, 143, 144, 163, 179, 184, 187, *232*.

Ørsted, Anders Sandøe, Jurist, 45, 83, *222*.
Ørsted, Hans Christian, Fysiker, 16, 67, 75, 83, 94, 135, 180, 202, 203, 204, *222, 226, 238*.
Ørsted, Inger Birgitte, f. Ballum, 203, 204.

INDHOLD

Side

Indledning ..... I-VII

J. L. Heiberg til P. A. Heiberg 1

Thomasine Gyllembourg til
Johan Ludvig og Johanne Luise Heiberg ... 101

Noter 211

Personregister 243